

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως
Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ
ΜΑΘΗΤΕΣ Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ
ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ
«ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»**

ΤΣΟΥΠΑΚΗ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ιβρίντελη Μαρία

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2019

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως
Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».
[Αριθμ. ΦΕΚ 635 τ.Β΄/9.3.2016]**

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος ΠΜΣ:

Καθηγητής Αναστασιάδης Παναγιώτης

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος
συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές
Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος
της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα :
«ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»**

Τσουπάκη Χαρίκλεια

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΠΤΔΕ,ΕΔΙΒΕΑ, 2019

Το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, διατηρεί το δικαίωμα της χρήσης και αναπαραγωγής της παρούσας εργασίας για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος
συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε
μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος
της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα :
«ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»**

Τσουπάκη Χαρίκλεια

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ιβρίντελη Μαρία

Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Καρβούνης Λάμπρος

Διδάκτορας Πανεπιστημίου Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Φιλιπούσης Γεώργιος

Διδάκτορας Πανεπιστημίου Κρήτης

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2019

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

«Στο σύζυγό μου και στους γονείς μου»

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους με βοήθησαν και με στήριξαν σε αυτήν την εργασία. Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύζυγό μου και τους γονείς μου για την αμέριστη συμπαράστασή τους καθώς και τη στήριξη που μου πρόσφεραν σε όλη τη διάρκεια του έργου μου. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Ιβρίντελη Μαρία για την πολύτιμη καθοδήγηση και κατανόησή της, καθώς και τους συν-επιβλέποντες καθηγητές μου κ. Φιλιπούση Γεώργιο και κ. Καρβούνη Λάμπρο. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους μαθητές και τις μαθήτριά μου που συμμετείχαν στην έρευνά μου κατά το σχολικό έτος 2018-2019, για την προθυμία και το ζήλο που έδειξαν σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος, τους γονείς των μαθητών μου για την πολύτιμη βοήθειά τους και την υπομονή τους, καθώς και τους συναδέλφους μου που με ιδιαίτερη προθυμία συμμετείχαν στην αξιολόγηση του προγράμματος. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον οδοντίατρο και πρόεδρο του οδοντιατρικού συλλόγου Λασιθίου κ. Μιχάλη Κλώντζα για την μεγάλη προθυμία του να συμβάλλει όσο περισσότερο μπορούσε στην προσπάθεια αυτή.

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία μελετήθηκε η εφαρμογή συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Δευτέρας τάξης Δημοτικού Σχολείου, στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα τη «Στοματική Υγιεινή». Προτού να πραγματοποιηθεί αυτή η διδακτική παρέμβαση έγινε μετασχηματισμός του συμβατικού εκπαιδευτικού υλικού από έντυπη μορφή σε πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με τους εξής παράγοντες : α) τη μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, β) τις προδιαγραφές ενός προγράμματος Αγωγής Υγείας – Στοματικής Υγιεινής και γ) τις προδιαγραφές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Για την πραγματοποίηση αυτής της διδακτικής παρέμβασης εφαρμόστηκε η μεθοδολογία της Ποιοτικής έρευνας με :α) ερωτήσεις ανοιχτού τύπου προς τους μαθητές, β) ημιδομημένη συνέντευξη προς τους κριτές εκπαιδευτικούς και γ)μη δομημένη συνέντευξη προς τον κριτή οδοντίατρο. Επίσης χρησιμοποιήθηκε η συμμετοχική παρατήρηση από την ερευνήτρια που αφορά τη μερική συμμετοχή της στο ερευνητικό πεδίο. Στόχος της έρευνας αυτής ήταν να απαντηθούν τα εξής ερωτήματα : α) Πώς συμβάλει η συμπληρωματική ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική υγιεινή» από τους μαθητές, σύμφωνα με τα μαθησιακά τους αποτελέσματα, β) Πώς συμβάλει η συμπληρωματική ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική υγιεινή» από τους μαθητές, σύμφωνα με τη γνώμη των μαθητών, των κριτών – εκπαιδευτικών, του κριτή οδοντίατρου και της ερευνήτριας – εκπαιδευτικού της τάξης, γ) Ποιες είναι τελικά οι προδιαγραφές σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να δημιουργηθεί το εκπαιδευτικό υλικό για μια τέτοιου είδους εκπαιδευτική παρέμβαση. Σύμφωνα με τα μαθησιακά αποτελέσματα αλλά και τη σύμφωνη γνώμη των μαθητών, των κριτών – εκπαιδευτικών, του κριτή – οδοντίατρου και της ερευνήτριας – εκπαιδευτικού, το συμπέρασμα από την έρευνα είναι ότι η χρήση του online πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού σε συνδυασμό με την διδασκαλία στην τάξη, μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου της μάθησης.

Επίσης από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι το εν λόγω εκπαιδευτικό υλικό πληροί τις βασικές προϋποθέσεις : α) της μεθοδολογίας της Εξ Αποστάσεως

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Εκπαίδευσης, β) που πρέπει να έχει το μάθημα της Στοματικής Υγιεινής, γ) για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Λέξεις – Κλειδιά

πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό , σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μετασχηματισμός συμβατικού υλικού, ποιοτική έρευνα , Ευέλικτη Ζώνη, Στοματική Υγιεινή, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Abstract

In this dissertation the implementation of complementary school distance education to second grade primary school students was studied, within the context of the Flexible Zone course concerning “Dental Health”. Before this educational intervention took place, a conversion of the conventional educational material was carried out from a hard copy to multiform educational material taking the following factors into consideration: 1) the Distance Education methodology, 2) the specifications of a Health Education- Dental Health programme, 3) the Primary Education specifications. For the realization of this specific educational intervention the methodology of Qualitative Research was implemented with: a) open-ended questions handed out to students, b) semi-structured interview to the assessor-educators and c) unstructured interview to the assessor-dentist. Furthermore, the participant observation was used by the researcher which involved her partial participation in the field of research. The aim of this research is to provide answers to the following questions: a) How the complementary Distance Education contributes to a deeper and more substantial understanding of the concepts of the Flexible Zone course concerning “Dental Health” from students according to their learning outcomes, b) How the complementary Distance Education contributes to a deeper and more substantial understanding of the concepts of the Flexible Zone course concerning “Dental Health” from students according to their views, the views of the assessor-educators, the assessor-dentist and the researcher-teacher of the class, c) Which eventually are the specifications according to which the educational material should be constructed for such an educational intervention. Based on the learning outcomes as well as the consent of students, the assessor-educators, the assessor-dentist and the researcher-teacher, it can be concluded from the study that the use of multiform online educational material in combination with in-class teaching could contribute to the better understanding of the content of learning. In conclusion, from the findings of this research it is indicated that the educational material concerned fulfills the essential requirements of: a) the Distance Education methodology, b) the “Dental Health” course, c) the Primary Education specifications.

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Keywords

Multiform educational material, school distance education, conversion of conventional material, qualitative research, Flexible Zone, Dental Health, Primary Education

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	vi
Abstract	viii
Περιεχόμενα	x
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	xii
Κατάλογος Πινάκων	xiii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	xiv
1. Κεφάλαιο 1ο: Εισαγωγή	1
1.1 Τοποθέτηση του προβλήματος	1
1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας – Τα ερευνητικά ερωτήματα	3
1.3 Λόγοι επιλογής του θέματος και η συμβολή του στην έρευνα	4
1.4 Περιορισμοί της έρευνας	7
1.5 Δομή της εργασίας	7
2. Κεφάλαιο 2ο: Εξ αποστάσεως εκπαίδευση, εκπαιδευτικό υλικό και εκπαιδευτικός.....	10
2.1 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση	10
2.2 Ιστορική πορεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	14
2.2.1 Πρώτη φάση της Ιστορίας : Μαθήματα δια αλληλογραφίας	14
2.2.2 Δεύτερη φάση της ιστορίας : Ανάπτυξη του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης.....	15
2.2.3 Τρίτη φάση της ιστορίας : Δημιουργία διαδικτύου.....	16
2.3 Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	17
2.3.1 Συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	19
2.4 Το εκπαιδευτικό υλικό στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	26
2.4.1 Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εκπαιδευτικό υλικό.....	27
2.4.2 Μοντέλα σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού.....	29
2.4.3 Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού για τη συμπληρωματική, σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	34
2.4.4 Το εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο.....	37
2.4.5 Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού.....	40
2.5 Η εμφάνιση, η θεσμοθέτηση και η ένταξη των προγραμμάτων δραστηριοτήτων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μέχρι την καθιέρωση της Ευέλικτης ζώνης.....	42
2.5.1 Η συμβολή της Ευέλικτης Ζώνης για τα προγράμματα δραστηριοτήτων.....	44
2.5.2 Η διάκριση των προγραμμάτων δραστηριοτήτων.....	47
2.6 Προδιαγραφές του μαθήματος της Αγωγής Υγείας για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση	49
2.6.1 Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού για την Ευέλικτη Ζώνη «Στοματική Υγιεινή».....	52
2.7 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην εξ αποστάσεως και στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	53
2.7.1. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	53
2.7.2 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	55
2.8 Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας.....	57
2.8.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων.....	58
2.8.2 Συμπεράσματα ανασκόπησης.....	63

3. Κεφάλαιο 3ο: Ο μετασχηματισμός και η δημιουργία του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού «Στοματική Υγιεινή».....	66
3.1 Οι αρχές του σχεδιασμού και της δημιουργίας του εκπαιδευτικού υλικού	66
3.1.1 Προσδιορισμός των αναγκών με βάση τα χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου	70
3.1.2 Λόγοι επιλογής του περιεχομένου του εκπαιδευτικού υλικού	71
3.1.3 Καθορισμός των στόχων του εκπαιδευτικού υλικού.....	72
3.1.4 Επιλογή θεωριών μάθησης και τεχνικών διδασκαλίας	75
3.1.5 Η Δομή του εκπαιδευτικού υλικού	79
3.1.6 Οι μορφές και τα μέσα του εκπαιδευτικού υλικού	85
4. Κεφάλαιο 4ο: Η μεθοδολογία της έρευνας	87
4.1 Μεθοδολογική προσέγγιση	87
4.2 Το δείγμα της έρευνας	91
4.3 Προφίλ των συμμετεχόντων	92
4.4 Μέθοδοι συλλογής δεδομένων	94
4.4.1 Ερωτηματολόγια μαθητών ανοιχτού τύπου.....	94
4.4.2 Συνεντεύξεις κριτών εκπαιδευτικών.....	95
4.4.3 Διαπιστώσεις δασκάλου ερευνητή – Συμμετοχική παρατήρηση.....	95
4.4.4 Έκθεση οδοντίατρου.....	95
4.5 Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας	96
4.6 Στάδια υλοποίησης της έρευνας	96
4.6.1 Πρώτη φάση της ερευνητικής διαδικασίας	96
4.6.2 Δεύτερη φάση της ερευνητικής διαδικασίας	99
4.6.3 Τρίτη φάση της ερευνητικής διαδικασίας	101
5. Κεφάλαιο 5ο: Δεδομένα και συμπεράσματα της έρευνας	104
5.1 Κωδικοποίηση δεδομένων.....	104
5.2 Δεδομένα από τους μαθητές και συμπεράσματα.....	109
5.2.1 Δεδομένα από τους μαθητές.....	109
5.2.2 Συμπεράσματα από τα δεδομένα των μαθητών.....	125
5.3 Δεδομένα και συμπεράσματα από τους κριτές εκπαιδευτικούς	127
5.3.1 Δεδομένα από τους κριτές εκπαιδευτικούς	127
5.3.2 Συμπεράσματα από τα δεδομένα των κριτών εκπαιδευτικών.....	135
5.4 Δεδομένα και συμπεράσματα από τον κριτή οδοντίατρο.....	137
5.4.1. Δεδομένα από τον κριτή οδοντίατρο.....	137
5.4.2. Συμπεράσματα από τα δεδομένα του κριτή οδοντίατρου.....	139
5.5 Διαπιστώσεις της ερευνήτριας από την έρευνα.....	140
6. Κεφάλαιο 6ο: Συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας - Συμπεράσματα	144
6.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα	144
6.2 Θέματα για περαιτέρω διερεύνηση	147
Βιβλιογραφία	150
Παράρτημα Α: «Ημερολόγιο ερευνήτριας»	160
Παράρτημα Β: «Ερωτήσεις ανοικτού τύπου στους μαθητές».....	163
Παράρτημα Γ: «Απαντήσεις παιδιών».....	165
Παράρτημα Δ: «Συνεντεύξεις κριτών εκπαιδευτικών»	171
Παράρτημα Ε: «Συνέντευξη οδοντίατρου»	174
Παράρτημα ΣΤ: «Έκθεση οδοντίατρου»	175
Παράρτημα Ζ: «Ενημέρωση γονέων»	176

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Εικόνα 1: Παράδειγμα Κειμένου.....	80
Εικόνα 2: Παράδειγμα Προκείμενου	80
Εικόνα 3: Παράδειγμα Μετακείμενου	81
Εικόνα 4: Παράδειγμα Διακείμενου	82
Εικόνα 5: Παράδειγμα Επικείμενου	82
Εικόνα 6: Παράδειγμα Παρακείμενου	83
Εικόνα 7,α : Παράδειγμα Περικείμενου	83
Εικόνα 7,β : Παράδειγμα Περικείμενου	84
Εικόνα 8: Παράδειγμα Πολυαντικείμενου	84
Εικόνα 9: Παράδειγμα Πολυκείμενου	85
Σχήμα 1: Άξονες δημιουργίας Ε.Υ. «Στοματική Υγιεινή».....	67
Σχήμα 2: Θεματικές ενότητες εκπαιδευτικού υλικού για τη Στοματική Υγιεινή.....	68
σχήμα 3 : Διδάσκων, διδασκόμενος, περιεχόμενο, μέσο.....	70

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1 Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού Σχολικής Εκπαίδευσης σε Μεικτά/Πολυμορφικά Μοντέλα.....	56
Πίνακας 2 : Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τα παιδιά.....	107
Πίνακας 3 : Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τους εκπαιδευτικούς.....	107
Πίνακας 4 : Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τον οδοντίατρο.....	108

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΔΕ	Διπλωματική Εργασία
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΕΞΑΕ	Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
Π.Τ.Δ.Ε.	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α.	Εργαστήριο Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως εκπαίδευσης
ΑΠ	Αναλυτικό Πρόγραμμα
Α.Π.Σ.	Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση
Δ.Ε.Π.Π.Σ.	Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση
Ε.Υ.	Εκπαιδευτικό υλικό
Τ.Π.Ε	Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας
Π.Μ.Τ.	Προηγμένες Μαθησιακές Τεχνολογίες

1. Κεφάλαιο 1ο: Εισαγωγή

Στο αυτό το κεφάλαιο θα αναλυθεί η προβληματική της έρευνας καθώς και ο σκοπός και οι στόχοι της. Θα ασχοληθούμε επίσης με το σκοπό και τους στόχους της συγκεκριμένης ΔΕ και θα γνωστοποιήσουμε τα ερευνητικά ερωτήματά μας. Ο αναγνώστης ακόμα μπορεί να δει τη συμβολή του θέματος στην έρευνα, τη μεθοδολογία της έρευνας που επελέγη αλλά και τους περιορισμούς που συναντήσαμε στη διεξαγωγή της. Στο τέλος του κεφαλαίου παρατίθεται ενότητα με τη δομή της ΔΕ.

1.1 Τοποθέτηση του προβλήματος

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και του διαδικτύου, η γνώση αποτελεί τον κυριότερο παραγωγικό συντελεστή της νέας μορφής κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης (Tapscott, 1999; Anderson, 2008). Στόχος των κοινωνιών οφείλει να είναι η ισχυροποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου, δηλαδή το σύνολο των πραγματικών και εν δυνάμει πόρων που είναι ενσωματωμένοι, διαθέσιμοι και προερχόμενοι μέσα από το δίκτυο των σχέσεων που διατηρεί ένα άτομο ή μια ομάδα (Nahapiet & Ghoshal, 1998) και ο ρόλος της δημιουργικότητας είναι σημαντικός για την επίτευξη του στόχου αυτού (Walberg, 1988, p. 342). Η γνώση είναι ένα από τα αγαθά που διακινούνται μέσω αυτού του δικτύου και οι ΤΠΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο (Van Bavel et al, 2004), μειώνοντας την απόσταση μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, (Westlund & Kobayashi, 2013) δημιουργώντας όμως νέου είδους κοινωνικές ανισότητες με βάση την ηλικία και την πρόσβαση στο διαδίκτυο (Brandtzæg, Heim & Karahasanović, 2011). (όπως αναφέρεται σε Αναστασιάδης, 2017)

Η άκριτη και χωρίς παιδαγωγικές προϋποθέσεις εισαγωγή της τεχνολογίας στην σχολική αίθουσα, ενδυναμώνει τις υπάρχουσες δομές (Ράπτης & Ράπτη, 2004), ενισχύει τις ανισότητες, «ανοίγοντας την ψαλίδα» μεταξύ μαθητών στην ίδια τάξη αλλά και σχολείων μεταξύ τους, συμβάλλοντας στην ένταση του φαινομένου του ψηφιακού δυϊσμού (Αναστασιάδης, 2005). Η δημιουργική ένταξη των νέων τεχνολογιών στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο (Carr & Kemmis, 2002) και η αξιοποίηση της τεχνολογίας με παιδαγωγικούς και κοινωνικούς όρους ευνοούν την δημιουργία συνεργατικών περιβαλλόντων μάθησης από απόσταση τα οποία θα

θέτουν ως στόχο την ενθάρρυνση της διερευνητικής και κριτικής σκέψης (Brusilovsky, 1999; Κωστούλα & Μακράκης, 2006; Σολωμωνίδου, 2006), και θα διαμορφώνουν τους όρους και τις προϋποθέσεις για μια πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Lionarakis, 1998). (όπως αναφέρεται σε ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, Π. , 2007b).

Εκπαιδευτικοί και μαθητές θα πρέπει να εστιάσουν το ενδιαφέρον τους στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, στην ανάδειξη της πρωτοτυπίας, της φαντασίας και της καινοτομίας, στην ενθάρρυνση της εναλλακτικής θέασης των πραγμάτων, στην παιδαγωγική αξιοποίηση του λάθους, με στόχο την οικοδόμηση συνεργατικών περιβαλλόντων μάθησης και δημιουργικής έκφρασης. (όπως αναφέρεται σε Αναστασιάδης, 2017)

Οι ΤΠΕ έχουν κερδίσει ιδιαίτερη δημοτικότητα ως εργαλεία διαχείρισης της γνώσης (Instruments of Knowledge Management), καθώς η χρήση των ΤΠΕ παρέχει σημαντικές δυνατότητες διαπεραστικότητας, τις οποίες έχει ανάγκη ο εκπαιδευόμενος για να είναι ανεξάρτητος αλλά και να έχει τον έλεγχο της μάθησης του και είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την εκπαίδευση από απόσταση (McIsaac & Blocher, 1998). Ουσιαστικά οι ΤΠΕ είναι το αποτέλεσμα της σύγκλισης του τομέα της Πληροφορικής και του τομέα των τηλεπικοινωνιών (Αναστασιάδης, 2007b). Ακόμα, όπως αναφέρει ο Αναστασιάδης (2007b) : «Τα δίκτυα των υπολογιστών και τα συστήματα υπερμέσων συνθέτουν το νέο περιβάλλον των Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών (PMT) – δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη περιβαλλόντων μάθησης στο διαδίκτυο, στοχεύοντας στην ενίσχυση διαπεραστικότητας μεταξύ εκπαιδευομένων-εκπαιδευτών-μαθησιακού υλικού και μαθησιακών εργαλείων, ανοίγοντας νέες προοπτικές για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Weger, 2001). (όπως αναφέρεται σε Γκίζα, 2011, σελ. 11,12)

Οι PMT μεταβάλλουν την έννοια του χώρου και του χρόνου στην εκπαιδευτική διαδικασία και προσδίδουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση νέες διαστάσεις». (όπως αναφέρεται σε Γκίζα, 2011)

Σύμφωνα με τους Wheeler et al. (2002), οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης μέσα από τρεις αλληλοσχετιζόμενες διαστάσεις:

α) επίλυση προβλήματος, β) δημιουργική γνώση και γ) κοινωνική αλληλεπίδραση. Η Howell (2012) υποστηρίζει ότι οι δημιουργικές δραστηριότητες σε συνδυασμό με την διερεύνηση των γνώσεων μεγιστοποιούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα τόσο σε επίπεδο γνώσεων όσο και δεξιοτήτων των μαθητών.

Προϋπόθεση για την ενθάρρυνση της συνεργατικής δημιουργικότητας είναι ο επαναπροσδιορισμός της παιδαγωγικής διάστασης των ΤΠΕ, προκειμένου να υποστηρίξουν εκπαιδευτικούς και μαθητές στην δόμηση μιας νέας συμμετοχικής κουλτούρας η οποία θα συμβάλλει στην απαιτούμενη μετάβαση από το σχολείο της τυποποίησης, του στείου ορθολογισμού, της «ποινικοποίησης» του λάθους και της ομοιομορφίας, σε περιβάλλοντα τα οποία θα ενθαρρύνουν την πρωτοτυπία και την καινοτομία, θα καλλιεργούν την αποκλίνουσα σκέψη, και θα οικοδομούν συνεργατικά τη γνώση με την χρήση εναλλακτικών προσεγγίσεων στην βάση παιδαγωγικής αξιοποίησης του λάθους. (όπως αναφέρεται σε Αναστασιάδης, 2017). Έτσι στην παρούσα εργασία, μια ενδιαφέρουσα εκπαιδευτική πρακτική που προτείνεται ως λύση στην προβληματική που μόλις αναφέρθηκε, είναι η συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας – Τα ερευνητικά ερωτήματα

Στην παρούσα εργασία σκοπός είναι να εφαρμοστεί η συμπληρωματική ΕξΑΕ στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική υγιεινή» σε παιδιά Β΄ Δημοτικού με την ταυτόχρονη αξιοποίηση των ΤΠΕ. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, θα μετασχηματιστεί το συμβατικό εκπαιδευτικό υλικό (υλικό Ευέλικτης Ζώνης σε έντυπη μορφή) σε πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό με τη μέθοδο της ΕξΑΕ, σύμφωνα και με τις προδιαγραφές : α) ενός προγράμματος Αγωγής Υγείας – Στοματικής Υγιεινής και β) της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στη συνέχεια θα διερευνηθεί εάν η συμπληρωματική ΕξΑΕ συμβάλλει ουσιαστικά στη βελτίωση του μαθήματος της Ε.Ζ.

Οι στόχοι που τίθενται είναι οι εξής:

- Να διαπιστωθούν τα χαρακτηριστικά που οφείλει να έχει το ΕΥ στα πλαίσια της συμπληρωματικής, σχολικής ΕξΑΕ για το μάθημα της Ε.Ζ.

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

- Να διερευνηθεί πόσο εύστοχα είναι διαμορφωμένο το ΕΥ σε συνάρτηση με τα μαθησιακά αποτελέσματά των μαθητών.

Ως συνέχεια των στόχων της παρούσας ΔΕ διαμορφώνονται και τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία διατυπώνονται αναλυτικά παρακάτω :

1. Πώς συμβάλει η συμπληρωματική ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική υγιεινή», από τους μαθητές, σύμφωνα με τα μαθησιακά τους αποτελέσματα μετά την εφαρμογή του προγράμματος;
2. Πώς συμβάλει η συμπληρωματική ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική υγιεινή», από τους μαθητές, σύμφωνα με τη γνώμη των μαθητών στους οποίους εφαρμόστηκε το πρόγραμμα;
3. Πώς συμβάλει η συμπληρωματική ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική υγιεινή», από τους μαθητές, σύμφωνα με τη γνώμη των κριτών – εκπαιδευτικών ;
4. Πώς συμβάλει η συμπληρωματική ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική υγιεινή», από τους μαθητές, σύμφωνα με την άποψη του κριτή - οδοντίατρου ;
5. Ποιες είναι οι προδιαγραφές σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να δημιουργηθεί το εκπαιδευτικό υλικό για μια τέτοιου είδους εκπαιδευτική παρέμβαση;
6. Πώς συμβάλει η συμπληρωματική ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική υγιεινή», από τους μαθητές, σύμφωνα με τη γνώμη της ερευνήτριας – εκπαιδευτικού της τάξης;

1.3 Λόγοι επιλογής του θέματος και η συμβολή του στην έρευνα

Η προαγωγή και η αγωγή υγείας συνιστούν στις μέρες μας θέματα ιδιαίτερης σημασίας. Διεθνείς οργανισμοί, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλοι αρμόδιοι φορείς συμφωνούν ότι η εκπαίδευση στα ζητήματα της υγείας με την ευρύτερη έννοια του όρου, δηλαδή

αυτή της σωματικής, πνευματικής, κοινωνικής και ψυχικής ευεξίας, αποτελεί την πλέον ενδεδειγμένη μέθοδο για την πρόληψη και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Ως εκ τούτου, το σχολείο ως χώρος εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης δεν μπορεί παρά να είναι ένας από τους βασικότερους θεσμούς που καλείται να προαγάγει τη σωστή αντίληψη περί υγείας και φροντίδας του εαυτού. (Ουλής, 2014)

Η νηπιακή και η μετανηπιακή (πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου) ηλικία είναι η περίοδος όπου διαμορφώνονται οι συνήθειες του παιδιού. Επομένως, αυτή είναι η ‘χρυσή στιγμή’ για το μικρό παιδί να θεμελιώσει σωστές συνήθειες φροντίδας του σώματος με διάρκεια και σταθερότητα στο χρόνο, και να διαμορφώσει ορθή συμπεριφορά για την πρόληψη και την αποφυγή βλαβών κι ασθενειών. Στην ηλικία αυτή το παιδί έχει ήδη εξοικειωθεί με το στόμα του, γνωρίζει τις λειτουργίες του, εκφράζεται μέσω αυτού, στερείται όμως των γνώσεων που αφορούν τη φροντίδα του και αγνοεί τις επιπτώσεις που προκαλεί η παραμέληση της στοματικής του υγείας. (Ουλής, 2009)

Η στοματική κοιλότητα είναι ένα από τα σημαντικότερα όργανα του ανθρώπινου οργανισμού καθώς αποτελεί το μέσο εισόδου της τροφής αλλά και μέρος της εικόνας και της προσωπικότητας του ατόμου. Φροντίζοντας λοιπόν την υγεία των δοντιών από πολύ μικρή ηλικία, αποφεύγονται τόσο οι λοιμώξεις που μπορεί να επηρεάσουν τη γενική υγεία του οργανισμού, όσο και ψυχολογικά προβλήματα που μπορεί να επηρεάσουν την ψυχοσυναισθηματική υγεία του παιδιού. (Μήτσης, 1987)

Η εισαγωγή της Ε.Ζ. στα σχολεία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ανταποκρίνεται στην ιδέα εφαρμογής καινοτομιών, που στοχεύουν να ικανοποιήσουν σύγχρονες απαιτήσεις, στον τομέα της διαρκούς αναμόρφωσης των αναλυτικών προγραμμάτων. Η πραγμάτευση θεμάτων με βασικό κριτήριο τη διαθεματικότητα, όπως επίσης και η σύνδεση του σχολικού προγράμματος με την καθημερινή πράξη, απασχολούν σήμερα τη διεθνή εκπαιδευτική κοινότητα και προκαλούν συζητήσεις, προτάσεις και πειραματισμούς (Posch, 1996, 68).

- Στο επίπεδο του σχολικού προγράμματος, στόχος είναι η αλλαγή όχι μόνο στο ωρολόγιο αλλά και στο αναλυτικό πρόγραμμα, με την προσθήκη

διαθεματικών αντικειμένων, που καλύπτουν ευρύ φάσμα γνώσεων, με κύριο χαρακτηριστικό τη συνάφειά τους με ζητήματα της καθημερινής ζωής.

- Στο επίπεδο της διδακτικής διαδικασίας δίδεται έμφαση σε δημιουργικές δραστηριότητες και σε διαδικασίες συμμετοχής των μαθητών, εντελώς διαφορετικές από εκείνες που απαιτεί η παραδοσιακή διδασκαλία.
- Στο επίπεδο του ρόλου του εκπαιδευτικού, ο τελευταίος καλείται να αναλάβει ένα σύνθετο ρόλο : το ρόλο του δασκάλου που συνεργάζεται και διευκολύνει τους μαθητές στην ανάληψη ερευνητικών καθηκόντων, αλλά και στο ρόλο του επιστήμονα – παιδαγωγού που συνεργάζεται και με άλλους εκπαιδευτικούς (κάποιες φορές) στο πλαίσιο της διερεύνησης ενός σχεδίου εργασίας με διεπιστημονικό ενδιαφέρον.

Οι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να βελτιώσουν τη διδακτική πρακτική τους και να δοκιμάσουν νέες μεθόδους διδασκαλίας και τρόπους παιδαγωγικής παρέμβασης, μπορούν να βρουν στο πλαίσιο της Ε.Ζ. το κατάλληλο «σκηνικό» για την εφαρμογή έρευνάς (πιο συγκεκριμένα έρευνα δράσης) χωρίς να απαιτείται ιδιαίτερη οργάνωση, ούτε χρονοβόρες διαδικασίες προετοιμασίας, αλλά ούτε περίπλοκες τεχνικές συλλογής και επεξεργασίας ερευνητικών δεδομένων.

Η καινοτομία της Ε.Ζ. προσφέρει ίσως μοναδική ευκαιρία αποδέσμευσης των εκπαιδευτικών από το πλέγμα της αυστηρής ιεραρχικής οργάνωσης της εκπαίδευσης αλλά και μπορεί να δώσει την αίσθηση της χειραφέτησης και να αποτελέσει το έναυσμα για δυναμικότερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση της παιδείας στη χώρα μας. (Δάλκος, 2001)

Στην ελληνική βιβλιογραφία υπάρχουν αναφορές για προγράμματα Ε.Ζ. με θέμα τη «Στοματική υγιεινή» όμως, δεν υπάρχουν αναφορές για εφαρμογές της σχολικής ΕξΑΕ στο μάθημα της Ε.Ζ. με θέμα «Στοματική υγιεινή», αλλά ούτε και πολλές μελέτες για την εισαγωγή πρωτοπόρων διδακτικών παρεμβάσεων στη διδασκαλία του εν λόγω διδακτικού αντικειμένου. Αυτό αποτέλεσε ένα ισχυρό έναυσμα για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος στην παρούσα ΔΕ. Επιπροσθέτως λοιπόν, σκοπός αυτής της μελέτης θα είναι να καλύψει ένα μέρος του ερευνητικού κενού που

υπάρχει στην ελληνική βιβλιογραφία και να γίνει μια καινοτόμος παρέμβαση για το διδακτικό αντικείμενο της Ε.Ζ. με θέμα τη «Στοματική υγιεινή».

1.4 Περιορισμοί της έρευνας

Η παρούσα εργασία για να ολοκληρωθεί υπήρξαν σίγουρα και κάποιοι περιορισμοί. Ο χρόνος ήταν ένας από αυτούς καθώς η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του τρίτου τριμήνου του σχολικού έτους 2018-2019. Αυτό συνέβη διότι δαπανήθηκε αρκετός χρόνος προετοιμασίας του online πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού και επιπλέον οι υποχρεώσεις που συσσωρεύτηκαν κατά το κλείσιμο του έτους ήταν πολλές (ολοκλήρωση της διδακτέας ύλης, εκδρομές, εορτή λήξης του σχολικού έτους κ.α.). Έτσι δημιουργήθηκε ένα αυστηρό χρονοδιάγραμμα διδασκαλίας του προγράμματος της στοματικής υγιεινής στην τάξη σε πρώτη φάση και εισόδου των μαθητών στην πλατφόρμα από το σπίτι για τη μελέτη του υλικού με τη μέθοδο της συμπληρωματικής ΕξΑΕ στη συνέχεια. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι παρ' όλη τη μειωμένη διάθεση των μαθητών προς τις υποχρεώσεις του σχολείου όπως συνήθως παρατηρείται κάθε χρόνο κατά τις τελευταίες μέρες του σχολικού έτους, οι περισσότεροι μαθητές έδειξαν ιδιαίτερη προθυμία και διάθεση να μουν στην πλατφόρμα όποτε άνοιγε μια νέα ενότητα και να μελετήσουν. Επιπλέον υπήρχε ένας μικρός περιορισμός των μέσων, καθώς κάποιοι μαθητές δεν διέθεταν υπολογιστή στο σπίτι τους, ή ο υπολογιστής τους δεν λειτουργούσε, ή αντιμετώπιζαν πρόβλημα με το διαδίκτυο, με αποτέλεσμα κάποια παιδιά να μετακινούνται σε σπίτια φιλικών ή συγγενικών προσώπων για να μελετήσουν ή να πάνε σε χώρο εστίασης του χωριού (καφετέρια) όπου υπήρχε διαθέσιμος υπολογιστής και wifi. Τέλος, το δείγμα της έρευνάς μας είναι μικρό και δεν μας επιτρέπει να γενικεύσουμε τα αποτελέσματά μας. Επομένως το αποτέλεσμα της έρευνάς μας δεν έχει το χαρακτήρα της γενίκευσης αλλά της ένδειξης. Η εκπαιδευτική αυτή παρέμβαση όμως λόγω του ότι δεν έχει εφαρμοστεί ξανά θεωρείται πρωτοπόρος και μπορεί εάν εφαρμοστεί μετέπειτα κι από άλλες σχολικές μονάδες προκειμένου να εξαχθούν πιο γενικευμένα συμπεράσματα και έτσι η συμβολή της στην έρευνα να γίνει ουσιαστικότερη.

1.5 Δομή της εργασίας

Η παρούσα ΔΕ αποτελείται από έξι κεφάλαια στα οποία αναπτύσσεται η μελέτη της εφαρμογής συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού, στα πλαίσια του μαθήματος της Ε.Ζ. με θέμα «Στοματική Υγιεινή». Συγκεκριμένα:

Στο 1ο κεφάλαιο, γίνεται ανάλυση του προβληματισμού γύρω από το θέμα που πραγματεύεται η συγκεκριμένη Δ.Ε και επεξηγούνται οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή του καθώς και ποια πρόκειται να είναι η συμβολή του στην έρευνα γενικότερα. Αναφέρονται επίσης ο σκοπός και οι στόχοι της συγκεκριμένης ΔΕ και γνωστοποιούνται τα ερευνητικά ερωτήματα. Στη συνέχεια γίνεται ανατροφοδότηση στη μεθοδολογία συνοπτικά και τους περιορισμούς που προέκυψαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας αυτής.

Στο 2^ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ΕξΑΕ και στη σχολική ΕξΑΕ στην Ελλάδα και στον κόσμο καθώς και στην ιστορική της πορεία. Γίνεται αναφορά επίσης στο πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό στη σχολική ΕξΑΕ, τα μοντέλα και τις βασικές μορφές σχεδιασμού και ανάπτυξής του για τη συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ, για το εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο και την αξιολόγησή του, καθώς και τις προδιαγραφές που αυτό πρέπει να έχει για την Ε.Ζ. και την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αναλύεται η Ε.Ζ. και η συμβολή της για τα προγράμματα δραστηριοτήτων και στην κατηγοριοποίηση των προγραμμάτων αυτών και τέλος γίνεται αναφορά στο ρόλο του εκπαιδευτικού στη σχολική ΕξΑΕ. Το κεφάλαιο κλείνει με μια ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας για την σχολική ΕξΑΕ.

Στο 3^ο κεφάλαιο αναλύονται οι αρχές που έπαιξαν ρόλο στο σχεδιασμό, στο μετασχηματισμό και τη δημιουργία του ΕΥ, αναφέρονται τα χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου καθώς και οι λόγοι επιλογής του περιεχομένου του εκπαιδευτικού υλικού για συμπληρωματική ΕξΑΕ. Στη συνέχεια παραθέτονται οι στόχοι της διδακτικής παρέμβασης και παρακάτω αναφέρεται η επιλογή των θεωριών μάθησης και των τεχνικών διδασκαλίας. Ακόμη γίνεται αναφορά στη δομή του εκπαιδευτικού υλικού καθώς και η επιλογή των μορφών και των μέσων του.

Στον 4^ο κεφάλαιο αναλύεται η μεθοδολογία της έρευνας και αναφέρεται το δείγμα της έρευνας, το προφίλ των συμμετεχόντων, οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας, τα στάδια υλοποίησης της έρευνας. Προς το τέλος του κεφαλαίου περιγράφονται αναλυτικά οι τρεις φάσεις της ερευνητικής διαδικασίας.

Το 5^ο κεφάλαιο εστιάζει στα δεδομένα και τα συμπεράσματα της έρευνας. Κάνει αναφορές στα εξής : κωδικοποίηση των δεδομένων, δεδομένα και συμπεράσματα από τους μαθητές, από τους κριτές εκπαιδευτικούς, από τον κριτή οδοντίατρο και από την ερευνήτρια δασκάλα της τάξης. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται μια σύνοψη όλων των δεδομένων και παρατίθενται τα τελικά συμπεράσματα.

Στο 6^ο κεφάλαιο και τελευταίο κεφάλαιο, θα μελετηθούν συγκεντρωτικά όλα τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής και μέσα από αυτά θα βγουν τα τελικά συμπεράσματα έτσι ώστε να αξιολογηθεί η εφαρμογή της συμπληρωματικής ΕξΑΕ σε μαθητές Β΄ Δημοτικού με θέμα τη «Στοματική Υγιεινή».

2. Κεφάλαιο 2ο: Εξ αποστάσεως εκπαίδευση, εκπαιδευτικό υλικό και εκπαιδευτικός

Στην ενότητα αυτή θα αναφερθούμε αρχικά γενικά στην ΕξΑΕ, στη συνέχεια πιο συγκεκριμένα στη σχολική ΕξΑΕ στην Ελλάδα και στον κόσμο και έπειτα στην ιστορική της πορεία. Παρακάτω θα αναφερθούμε στο εκπαιδευτικό υλικό στη σχολική ΕξΑΕ, για την έννοια της πολυμορφικότητας σε αυτό, τα μοντέλα και τις βασικές μορφές σχεδιασμού και ανάπτυξής του για τη συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ καθώς και στο εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο και την αξιολόγησή του. Θα γίνει επίσης αναφορά στην εμφάνιση, θεσμοθέτηση και ένταξη των προγραμμάτων δραστηριοτήτων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μέχρι την καθιέρωση της Ε.Ζ., στη συμβολή της Ε.Ζ. για τα προγράμματα δραστηριοτήτων και στην κατηγοριοποίηση των προγραμμάτων αυτών. Στην πορεία θα επανέλθουμε στο εκπαιδευτικό υλικό και θα μιλήσουμε για τις προδιαγραφές που πρέπει να έχει για την Ε.Ζ. και την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τέλος θα εστιάσουμε στο ρόλο του εκπαιδευτικού στην ΕξΑΕ και πιο συγκεκριμένα στη σχολική ΕξΑΕ και θα κλείσουμε με μια ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας για την σχολική ΕξΑΕ.

2.1 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ορίζεται ως επίσημη εκπαίδευση στην οποία οι ομάδες μαθητών διαχωρίζονται μέσω φυσικής απόστασης και στη οποία τα διαδραστικά τηλεπικοινωνιακά συστήματα χρησιμοποιούνται για την ένωση μαθητών και εκπαιδευτών (Simonson, 2003). Αυτός ο ορισμός έχει κερδίσει ευρεία αποδοχή.

Ο Rumble (1989) προσέφερε επίσης έναν ορισμό για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σημείωσε πως σε κάθε εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να υπάρχει ένας καθηγητής, ένας ή περισσότεροι μαθητές καθώς και ένα πρόγραμμα σπουδών το οποίο ο καθηγητής είναι σε θέση να διδάξει και ο μαθητής να μάθει. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μία μέθοδος διδασκαλίας στην οποία δάσκαλος και μαθητής

διαχωρίζονται. Μπορεί να υπάρξει μόνη της ή να συνδυαστεί με άλλες μορφές εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της πρόσωπο με πρόσωπο εκπαιδευτικής μεθόδου (Simonson, 2012). Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση οι σπουδαστές χωρίζονται φυσικά από τον φορέα της διδασκαλίας και διδάσκονται, αξιολογούνται και καθοδηγούνται. Τα παραπάνω μπορούν να γίνουν εφικτά μέσω της αμφίδρομης επικοινωνίας. Η μάθηση μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε μεμονωμένα είτε σε ομάδες. Και στις δύο περιπτώσεις επιτυγχάνεται με τη φυσική απουσία του δασκάλου (McIsaac & Gunawardena, 1996).

Η «Συμβατική Εκπαίδευση» θεωρείται η εκπαίδευση σε μια αίθουσα διδασκαλίας, όπου ο διδάσκων και οι διδασκόμενοι βρίσκονται στον ίδιο χρόνο και στον ίδιο χώρο (Καρατζά, Πιερράκου, Τζικόπουλος & Αποστολάκης, 2005). Ο όρος «εξ αποστάσεως εκπαίδευση» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στη δεκαετία του 1970 και επισημοποιήθηκε το 1982 από το Διεθνές Συμβούλιο για την Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Λιοναράκης, 2006). Στις μέρες μας το ενδιαφέρον εστιάζεται στην αντίληψη, στάση και θεώρηση της ΕξΑΕ ως μια «ανοιχτής», συνεχούς και προσβάσιμης διαδικασίας, που απαντά στις μαθησιακές ανάγκες κάθε τύπου και μορφής για όλους τους πολίτες (Λιοναράκης, 2001). Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι ΤΠΕ προσέδωσαν επιπλέον ώθηση στον τομέα της ΕξΑΕ, συμβάλλοντας σημαντικά στην εξάπλωσή της, προσδίδοντας παράλληλα στο πεδίο μια νέα δυναμική (Μακράκης, 2000· Keegan, 1996).

Τα τελευταία χρόνια τίθεται στο επίκεντρο του ερευνητικού ενδιαφέροντος η παιδαγωγική διάσταση της αξιοποίησης των ΤΠΕ στην ΕξΑΕ. Η δημιουργική ένταξη των ΤΠΕ στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο (Carr & Kemmis, 2002) και η αξιοποίηση της τεχνολογίας με παιδαγωγικούς όρους (Horton, 2003· Λιοναράκης, 2006· Anastasiades, 2008· Kalogiannakis, 2008· Μακράκης, 2000) δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη συνεργατικών περιβαλλόντων οικοδόμησης της γνώσης από απόσταση, τα οποία ενθαρρύνουν την διερευνητική και κριτική σκέψη (Brusilovsky, 1999). Παράλληλα, διαμορφώνουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μια πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Lionarakis, 1998· Λιοναράκης, 2006), πολυδιάστατη, ευέλικτη, δημοκρατική, ποιοτική, συμπληρωματική σε όλες τις βαθμίδες (Μπιγιάκη, 2009), η οποία ενεργοποιεί το μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος

του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης (Λιοναράκης, 2001).

Η ΕξΑΕ, συνεπώς, είναι μια μέθοδος (Ματραλής, 1998), που το κύριο χαρακτηριστικό που την ξεχωρίζει από τις άλλες εκπαιδευτικές μεθόδους είναι η απόσταση που χωρίζει τον διδάσκοντα από τον διδασκόμενο, αφού ο τελευταίος μαθαίνει χωρίς την παρουσία του πρώτου, μακριά από κάποια παραδοσιακή αίθουσα διδασκαλίας. Ο ιδιαίτερος ρόλος του διδάσκοντα ως συμβούλου και εμπνευστή σε συνδυασμό με το ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό την καθιστά ως την εκπαίδευση που διδάσκει και ενεργοποιεί τον μαθητή όσον αφορά το πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης και γνώσης όπως ξανά αναφέρθηκε παραπάνω (Λιοναράκης, 2001,2006). Σε αντίθεση με την τριαδική σχέση εκπαιδευτή, εκπαιδευόμενου και περιεχομένου, που χαρακτηρίζει τη συμβατική εκπαίδευση, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διαμορφώνεται από μια τετραδική σχέση με άξονες τον εκπαιδευτή, τον εκπαιδευόμενο, το εκπαιδευτικό υλικό και το μέσο (Σοφός & Kron, 2010).

Για τον Holmberg (1995) ο σκοπός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι να προσφέρει υπηρεσίες διδασκαλίας και μάθησης, με την έννοια να προωθεί τους σκοπούς της εκπαίδευσης, οι οποίοι εμπλέκουν την ανάπτυξη της δημιουργικής και κριτικής σκέψης. (όπ. αναφ. σε Μανούσου, 2008)

Η ΕξΑΕ έχει οριστεί διαχρονικά με διάφορους τρόπους, αφού αρκετοί ερευνητές έχουν δώσει τη δική τους εννοιολογική εκδοχή. Οι ορισμοί των Dohmen (1967), όπως αναφέρεται στο Keegan, (2001), Peters (2003), Moore (1993), Holmberg (1977) έχουν ως κοινό τόπο δύο παραδοχές, οι οποίες χαρακτηρίζουν την ιδιαιτερότητα της ΕξΑΕ και τη διαφοροποιούν ταυτόχρονα από τη διά ζώσης: α) την απόσταση διδάσκοντος-διδασκόμενου και β) τη δόμηση του διδακτικού υλικού. Μεταγενέστεροι ορισμοί, όπως αυτοί των Garisson & Shale (1987), Barker (1989), όπως αναφέρεται στο Keegan, (2001), Moore (1993), τονίζουν τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία σε επίπεδο αλληλεπίδρασης και διαδραστικότητας. Ο Keegan (2001) ερευνήσε 62 εκπαιδευτικά ιδρύματα που εφαρμόζαν, σύμφωνα με τη σχετική

βιβλιογραφία, εξ αποστάσεως εκπαίδευση με στόχο να εντοπίσει κοινά χαρακτηριστικά, προκειμένου να προβεί μέσα από την ερευνητική, αναλυτικοσυνθετική προσέγγιση στη διατύπωση αποδεκτών χαρακτηριστικών. Μέσα από αυτήν την προσπάθεια, αλλά και σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες παιδαγωγικές προσεγγίσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια μορφή εκπαίδευσης που χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα βασικά χαρακτηριστικά:

1. Την ύπαρξη φυσικής απόστασης του σπουδαστή από τον εκπαιδευτή, σχεδόν σε μόνιμη βάση και σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στοιχείο που τη διακρίνει από τη συμβατική εκπαίδευση που διενεργείται σε κάποια αίθουσα διδασκαλίας.
2. Τον κεντρικό ρόλο που έχει ο εκπαιδευτικός οργανισμός που σχεδιάζει, οργανώνει, προετοιμάζει, σχετικό διδακτικό υλικό, αλλά παράλληλα αναλαμβάνει και την υποστήριξη των σπουδαστών, στοιχείο που διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από άλλα προγράμματα αυτοδιδασκαλίας και αμιγώς προσωπικής μελέτης.
3. Τη διαφοροποίηση από προσπάθειες προσωπικής μελέτης ή αυτοδιδασκαλίας, αφού προϋποθέτει την ύπαρξη ενός εκπαιδευτικού οργανισμού που σχεδιάζει και υλοποιεί το εκπαιδευτικό υλικό, παρέχει δε υποστήριξη στον σπουδαστή.
4. Τη χρήση τεχνικών μέσων— έντυπων, οπτικοακουστικών ή ηλεκτρονικών- ως φορέων μεταφοράς του εκπαιδευτικού περιεχόμενου, αλλά και σύνδεσης μεταξύ διδάσκοντα και σπουδαστή.
5. Τη δυνατότητα αμφίδρομης επικοινωνίας, προκειμένου να επωφελούνται οι σπουδαστές από τον τεχνολογικά υποστηριζόμενο διάλογο, δηλαδή έναν τρόπο χρήσης της τεχνολογίας που είναι συγκριτικά διαφορετικός από τη διαζώσης εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς σε αυτήν η τεχνολογία σχετίζεται με άλλες λειτουργίες.
6. Την απουσία σε μεγάλο βαθμό της λειτουργίας της μαθησιακής ομάδας, και τη χρήση εξατομικευμένων μορφών διδασκαλίας οι οποίες, όμως, δεν αποκλείουν τη δυνατότητα ομαδικών συναντήσεων, είτε πρόσωπο με πρόσωπο, είτε με τη χρήση της τεχνολογίας.

(Σοφός, Α., Κώστας, Α., & Παράσχου, Β. , 2015)

2.2 Ιστορική πορεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Παρακάτω θα μελετήσουμε τις τρεις φάσεις της ιστορικής πορείας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αρχίζοντας από τα μαθήματα δια αλληλογραφίας, στη συνέχεια θα ασχοληθούμε με την ανάπτυξη του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης και τέλος θα μιλήσουμε για τη δημιουργία του διαδικτύου.

2.2.1 Πρώτη φάση της Ιστορίας : Μαθήματα δια αλληλογραφίας

Η 1^η προσπάθεια e-learning ήταν από τον **Caleb Phillips** το **1782** στην εφημερίδα Bolton Gazette. Πρόκειται για διαφημιζόμενη εκπαίδευση μιας νέας μορφής σημειώσεων μέσω μαθημάτων τα οποία ταχυδρομούν εβδομαδιαίως. Το **1843** ο **Sir Issac Pitman** ήταν το πρώτο παράδειγμα σύγχρονης απομακρυσμένης εκπαίδευσης. Ήταν κάρτες με μια δική του νέα μορφή σημειώσεων γνωστή και ως σημειώσεις Pitman, που τις ταχυδρομούσε στους μαθητές του και με τη σειρά τους θα τις αντέγραφαν και θα τις έστελναν πίσω για διορθώσεις. Η **Phonographic Correnspondence Society** ιδρύθηκε το **1846** στην οποία ήταν πρόδρομος η Sir Issac Pitman Correspondence Colleges. (Το 1846 έγινε γνωστή ως Sir Issac Pitman Correspondence Colleges).

Στα μέσα του αιώνα το **Πανεπιστήμιο του Λονδίνου**, το **1958**, ίδρυσε ένα εξωτερικό πρόγραμμα βάση του καταστατικού λειτουργίας του από τη **βασίλισσα Βικτώρια**. Αυτό παρείχε πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση για μαθητές που ίσως σε άλλες περιπτώσεις δεν θα μπορούσαν να αποκτήσουν μόρφωση για διάφορους λόγους όπως οικονομικούς ή λόγω μεγάλης απόστασης από τον τόπο διαμονής τους. Το **1873**, η **Anna Ticknor** ίδρυσε το Society to Encourage Learning at Home (Κοινωνία για την ενθάρρυνση μάθησης στο σπίτι) με σκοπό την εκπαίδευση των γυναικών μέσω αλληλογραφίας. Στα 24 χρόνια διάρκειας της σειράς των μαθημάτων του πάνω από 10.000 γυναίκες απέκτησαν μόρφωση. Το **1888**, το **International Correspondence School (Διεθνής σχολή αλληλογραφίας)**, δημιουργήθηκε ως επαγγελματική σχολή

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

μεταναστών ανθρακωρύχων. Οι εγγραφές μεγιστοποιήθηκαν στα μέσα του **1890** και η σχολή λειτουργούσε ως το **1996** στη **Πενσυλβάνια**.

Ο πρόεδρος του Πανεπιστημίου του Σικάγο, **William Rainey Harper** το **1892** πρότεινε την ιδέα για δορυφορικές πανεπιστημιούπολεις για να προωθήσει την περεταίρω επέκταση της εκπαίδευσης στην κοινότητα που δεν μπορούσε να μετακινηθεί στη βασική πανεπιστημιούπολη και τα μαθήματα θα γινόταν σε μικρότερα τοπικά σχολεία.

2.2.2 Δεύτερη φάση της ιστορίας : Ανάπτυξη του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης

Αρχικά το **Πανεπιστήμιο του Queensland** το 1911, δημιούργησε το τμήμα των σπουδών μέσω αλληλογραφίας. Το **Penn State** ήταν το πρώτο πανεπιστημιακό πρόγραμμα μέσω του ραδιοφώνου που το 1922 πρόσφερε μαθήματα μέσω του ραδιοφώνου. Το **1925**, 200 κολλέγια/ πανεπιστήμια παραχώρησαν άδειες ραδιοφωνικής εκπομπής, ανοίγοντας τις πόρτες για την εκπαίδευση από απόσταση. **Τη δεκαετία του 1930** κάνουν την εμφάνισή τους στην εκπαίδευση η **τηλεόραση και το ραδιόφωνο**. Τρία πανεπιστήμια : της **Iowa**, της **Purdue** και του **Kansas** πειραματίστηκαν με μαθήματα μέσω τηλεόρασης που αργότερα έγιναν γνωστά ως τηλεμαθήματα.

Το **1938**, 200 σχολεία πόλεων, 25 κρατικά συμβούλια εκπαίδευσης και αμέτρητα κολλέγια/πανεπιστήμια εκπέμπουν μορφωτικά προγράμματα μέσω των ραδιοκυμάτων. (Τα περισσότερα σπίτια είχαν μόνο ραδιόφωνο για τις επόμενες δεκαετίες). Το **1948** το Πανεπιστήμιο του **Louisville** είχε επικεφαλής τον John Wilkinson Taylor. Οι πανεπιστημιακές ομάδες με το National Broadcasting Corporation προσέφεραν στους σπουδαστές κολλέγιο από το ραδιόφωνο, το υλικό των μαθημάτων στελνόταν μέσω της αλληλογραφίας και πραγματοποιούσαν εβδομαδιαίες ραδιοφωνικές εκπομπές διαλέξεων από τις τάξεις.

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Δεκαέξι χρόνια αργότερα, το **1964** (μέχρι το 1968) με υπεύθυνο τον **Charles Wedemeyer**, το Πανεπιστήμιο του **Wisconsin-Madison** παρείχε μια ποικιλία τεχνολογιών επικοινωνίας που προσανατολίζονταν για φοιτητές εκτός του Πανεπιστημίου. Το **1965** προσφέρθηκε κύκλος μαθημάτων μέσω τηλεφώνου από το ίδρυμα. Το **1968**, το Πανεπιστήμιο του **Stanford** έκανε ραδιοφωνικές εκπομπές 12 κύκλων μαθημάτων για μηχανικούς μέσω ενός νεοδημιουργηθέντος δικτύου τηλεόρασης του Stanford που λειτουργεί μέχρι και σήμερα.

2.2.3 Τρίτη φάση της ιστορίας : Δημιουργία διαδικτύου

Το **1969**, το **Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ** δημιούργησε αυτό που είναι σήμερα γνωστό ως διαδίκτυο, με την ονομασία τότε **ARPAnet** που θα άλλαζε τη μορφή της γνώσης όπως εμείς την ξέρουμε σήμερα. Λίγο αργότερα κατά τη δεκαετία του **1970** και συγκεκριμένα το **1971**, δημιουργήθηκε το ανοικτό πανεπιστήμιο στο **Ηνωμένο Βασίλειο**. Μια ομάδα παρόμοιων σχολών (τμημάτων) ακολούθησε την ίδια φόρμα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας. Έκανε δημοφιλή τη μόρφωση με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Το **1976**, το Πανεπιστήμιο του **Φοίνιξ** άνοιξε πρώτο τη πόρτα του σε οκτώ φοιτητές.

Τη δεκαετία του **1980** έγινε διαθέσιμος **ο πρώτος ηλεκτρονικός υπολογιστής** για το ευρύ κοινό. Το πρώτο δορυφορικό μορφωτικό σύστημα, **Learn/Alaska** ξεκίνησε. Ο κύκλος μαθημάτων γινόταν μέσω δικτύων υπολογιστών. Τη δεκαετία του **1990** δημιουργήθηκε **το παγκόσμιο δίκτυο (WWW)** μέσα από μακροχρόνια ανάπτυξη και άλλαξε τον τρόπο εργασιών και των μαθημάτων. Το **1992**, το διαδίκτυο προσφέρθηκε για το ευρύ κοινό μέσω παροχών υπηρεσιών όπως των **America Online, Prodigy** και **CompuServe**. Τα ιδρύματα υψηλού επιπέδου μόρφωσης παρείχαν κύκλους μαθημάτων μέσω του διαδικτύου.

Το 1994 το **Electronic University Network** παρείχε το πρώτο ολοκληρωμένο πρόγραμμα Online το PhD.program: <http://newsok.com/electronic-campus-already-rolling-on-information-highway/article/2454079>. Το **1997**, το πανεπιστήμιο **California Virtual University (CVU)** ιδρύθηκε από μια κοινή προσπάθεια εξ

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

ονόματος πολλών κολλεγίων της Καλιφόρνιας. Το CVU πρόσφερε πάνω από δέκα χιλιάδες online κύκλους μαθημάτων στο <http://www.evc.edu/>.

Στο τέλος της δεκαετίας του **1990** εισήχθησαν τρία προγράμματα εκμάθησης τα **Blackboard, eCollege** και **Wimba**. Το **2004**, δημιουργήθηκε το πρώτο πρόγραμμα εργαλείων Web.2 που συνδέει απομακρυσμένους χρήστες, όπου πλέον είναι εφικτά τα **Blogging, Podcasting, Social Networking Curating** και **Tagging**. Η πιο πρόσφατη ανάπτυξη της ηλεκτρονικής μόρφωσης είναι το **MOOCs (2012)**. (Μαζικά Ανοικτά Διαδικτυακά Μαθήματα).

(Nasseh, 1997, Ackermann, E. 1995)

2.3 Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε την έννοια της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης γενικά και την πορεία της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στον κόσμο.

α) Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση : «Εννοιολογική προσέγγιση»

Σύμφωνα με τη Βασάλα (2005) ο όρος «εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση» νοείται ως η εκπαίδευση που παρέχεται από απόσταση σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθιστώντας δυνατή την κάλυψη των σύγχρονων αναγκών των μαθητών, σύμφωνα με τα ζητούμενα της νέας εποχής της κοινωνίας της γνώσης. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση διακρίνεται σε αυτοδύναμη και συμπληρωματική, με την πρώτη να αναπτύσσεται ανεξάρτητα από τη συμβατική σχολική εκπαίδευση και τη δεύτερη να λειτουργεί παράλληλα προς το συμβατικό σχολείο (Βασάλα, 2005).

Στην προσπάθεια ορισμού της αυτοδύναμης εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης γίνεται λόγος για ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών που παρέχονται από θεσμοθετημένους και αναγνωρισμένους εκπαιδευτικούς φορείς σε επίπεδο

πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι απονέμουν στους μαθητές ισότιμους με του παραδοσιακού σχολείου τίτλους σπουδών. Κύριο χαρακτηριστικό της αυτοδύναμης σχολικής εκπαίδευσης είναι ότι αναπτύσσεται ανεξάρτητα από το συμβατικό σχολείο (Βασάλα, 2005). (οπ. αναφ. σε Καραγιάννη, Αναστασιάδης, 2017)

β) Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στον κόσμο

Στις ΗΠΑ και τον Καναδά, εφαρμόζονται προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω αλληλογραφίας, ήδη από το 1873. Τη δεκαετία του 1990 παρατηρούμε την εμφάνιση των πρώτων οργανωμένων εικονικών σχολείων που παρέχουν εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση με ισότιμο δίπλωμα. Ενώ, από τη δεκαετία του 2000 και εξής, παρατηρείται στο εξωτερικό μία αλματώδης αύξηση των μαθητών που παρακολουθούν πλήρη ή συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Στη Γαλλία, η εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας ξεκινά από τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο για να καταλήξει στην επίσημα θεσμοθετημένη δημιουργία του Εθνικού Κέντρου για την εκπαίδευση από Απόσταση, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, ξεκινώντας από το Νηπιαγωγείο. Στην Αγγλία, αν και συντηρητική ως προς την σχολική ΕξΑΕ, ο θεσμός λειτουργεί άριστα για παιδιά που έχουν δυσκολίες πρόσβασης στο σχολείο. Στη Γερμανία, η οποία είναι η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που χρησιμοποιεί τη μέθοδο δι' αλληλογραφίας, λειτουργεί εικονικό σχολείο υποστηριζόμενο από το Υπουργείο Παιδείας. Στη Νορβηγία, υπάρχει η κρατική Νορβηγική Σχολή δι' αλληλογραφίας, η οποία, εκτός από πανεπιστημιακές σχολές, δραστηριοποιείται και στις δυο πρώτες βαθμίδες εκπαίδευσης.

Στην Αυστρία, λειτουργεί πλήρως οργανωμένο εικονικό σχολείο με διαδικτυακά μαθήματα. Η Τουρκία έχει δύο πλήρη εικονικά σχολεία, εποπτευόμενα από το Υπουργείο Παιδείας για τις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης, Δημοτικό και Γυμνάσιο. Η Αυστραλία κατέχει τα πρωτεία στην ανάπτυξη της σχολικής ΕξΑΕ. Ξεκινώντας από το «Σχολείο του Αέρα» έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην παρεχόμενη σχολική ΕξΑΕ, με την ίδρυση πολλών εικονικών σχολείων. Στην Ασία λειτουργούν δημόσια

ανοικτά και εξ αποστάσεως σχολεία στις Φιλιππίνες, στην Ταϊλάνδη, στο Μπαγκλαντές, στο Πακιστάν, στην Ινδία, στην Κορέα, στην Ιερουσαλήμ και αλλού. Στην Αφρική, επίσης, παρατηρούμε τη λειτουργία πολλών σχολείων που υπαγορεύονται από ένα panaφρικανικό πρόγραμμα προώθησης της εκπαίδευσης από το διαδίκτυο.

Γενικά, η λειτουργία εξ αποστάσεων εικονικών σχολείων σε Ευρώπη, Αμερική, Ασία, Αφρική και Αυστραλία έχει ραγδαίως επεκταθεί, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, όχι μόνο σε αναπτυγμένες, αλλά και σε αναπτυσσόμενες ή ακόμη και υποανάπτυκτες χώρες σε αντίθεση με την Ελλάδα, που παραμένει σε εξαγγελίες και μεμονωμένες προσπάθειες, χωρίς καμία ουσιαστική δημιουργία εικονικού σχολείου, παρά τις δυσκολίες που υπάρχουν λόγω του ιδιαίτερης γεωγραφικής της επέκτασης σε ορεινές και μικρές νησιωτικές περιοχές. (οπ. αναφ. σε Μιμίνου, Σπανακά 2013)

2.3.1 Συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Στο κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε με τη συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση γενικά αλλά και πιο συγκεκριμένα με την πορεία της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα.

α) Συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση : «Εννοιολογική προσέγγιση»

Όσον αφορά στη συμπληρωματική εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, πρόκειται για μια εκπαιδευτική διαδικασία η οποία αναπτύσσεται και τίθεται σε εφαρμογή παράλληλα με τη συμβατική εκπαίδευση. Οι συμμετέχοντες στη συμπληρωματική σχολική εκπαίδευση είναι μαθητές του παραδοσιακού σχολείου ενώ ταυτόχρονα επιλέγουν να παρακολουθήσουν από απόσταση κάποιες επιπλέον σειρές μαθημάτων που είτε προσφέρονται στοιχειωδώς στο σχολείο τους είτε απουσιάζουν πλήρως από το σχολικό πρόγραμμα σπουδών. Ακόμη, η συμπληρωματική σχολική εκπαίδευση, παρέχει τη δυνατότητα σε μαθητές που για διάφορους λόγους δεν κατάφεραν να παρακολουθήσουν κάποια μαθήματα ή έχουν κενά σε κάποιες ενότητες να καλύψουν

τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες (Βασάλα, 2005). (οπ. αναφ. σε Καραγιάννη, Αναστασιάδης, 2017)

β) Συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα χωρίζεται σε σύγχρονη και ασύγχρονη και σε συνδυασμό σύγχρονης ασύγχρονης σχολικής εξ αποστάσεως συμπληρωματικής εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Πιο αναλυτικά θα τα μελετήσουμε παρακάτω.

α) Ασύγχρονη Εξ Αποστάσεως Συμπληρωματική Εκπαίδευση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

- Εξ αποστάσεως συμπληρωματική σχολική εκπαίδευση με τη χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών.

Με βάση τα ευρήματα πρόσφατων ερευνών (Αναστασιάδης, 2014; Χονδρογιάννη, 2015) οι πρώτες δράσεις συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ εμφανίζονται στον Ελλαδικό χώρο προς τέλος της δεκαετίας του 90, όταν σχεδιάστηκαν τα πρώτα περιβάλλοντα ασύγχρονης επικοινωνίας (forum) για μαθητές της ομογένειας, τα οποία ήταν ενσωματωμένα σε εκπαιδευτικά λογισμικά στο πλαίσιο του προγράμματος «Παιδείας Ομογενών» (Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2013; Σπαντιδάκης, Αναστασιάδης, & Βαρσαμίδου, 2013). (Αναστασιάδης, 2017)

Επίσης τότε το ενδιαφέρον εστιάζεται στη χρήση των εκπαιδευτικών λογισμικών ως συμπληρωματικά εργαλεία της πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλίας μέσα στη σχολική τάξη (Μουζάκης & Μήταλας, 1997· Πιντέλας, 1999· Κουλαϊδής & Ρογκάκος, 1999· Ραβάνης, 1999· Μικρόπουλος, 1999· Ράπτης & Ράπτη, 1999). Η πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια εισαγωγής των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα ξεκίνησε από το Υπουργείο Παιδείας και το ΙΤΥ το 1996 και ολοκληρώθηκε το 2000 στο πλαίσιο του έργου ΟΔΥΣΣΕΑΣ (Ολοκληρωμένο Δίκτυο Σχολικής και Εκπαιδευτικής Αναγέννησης σε Αχαΐα, Θράκη και Αιγαίο) ως συνέχεια προηγούμενων προσπαθειών (δίκτυα «Ακριτικός Τηλέμαχος» και «Πιλοτικό Δίκτυο

Σχολείων Νομού Αχαΐας»). Από το 2000 και μετά ξεκινά σταδιακά η χρήση λογισμικών που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν δράσεις συμπληρωματικής ΕξΑΕ.

- Εξ αποστάσεως σχολική συμπληρωματική εκπαίδευση με τη χρήση προηγμένων τεχνολογιών ασύγχρονης μετάδοσης (πλατφόρμες ασύγχρονης εκπαίδευσης)

Την πρώτη καταγεγραμμένη προσπάθεια αποτελεί το Έργο «Νησί των Φαιάκων» (Ράπτης & Ράπτη, 2002), στο πλαίσιο του οποίου από το 1998 έως το 2001 εισάγεται πιλοτικά η εφαρμογή Νέων Τεχνολογιών για την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε 14 σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του υπολογιστή, των πολυμέσων και των δικτύων με στόχους παιδαγωγικούς και αναπτυξιακούς στο πλαίσιο διαφόρων μαθημάτων και σχολικών δραστηριοτήτων της Ε΄ και ΣΤ΄ του Δημοτικού με μια προσέγγιση εποικοδομιστική, ολική και ως ένα βαθμό μετασχηματιστική. Τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος ανέλαβε ομάδα επιστημονικών φορέων υπό την ευθύνη του Παιδαγωγικού Τμήματος ΔΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Εν συνεχεία, με την εξέλιξη των ΤΠΕ, διερευνάται η παιδαγωγική αξιοποίηση των νέων μέσων - πλατφόρμων (π.χ. moodle) για τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών αλλά και της επίδρασης που αυτά έχουν στο γραπτό λόγο (Αγαπιάδου, 2008). Τα ευρήματα αφορούν στο κοινωνικό επίπεδο, τη θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών, που ενθαρρύνει τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες και βοηθάει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης τους (Μπράτιτσης & Κανδρούδη, 2011). Επιπλέον, από τα αποτελέσματα των ερευνών προκύπτει η ευχρηστία των συγκεκριμένων μέσων, καθώς οι μαθητές δεν αντιμετώπιζαν κάποια δυσκολία στο να εργαστούν με τα εργαλεία που προσέφεραν οι πλατφόρμες (Τριανταφυλλίδης & Κοφτερός, 2008). Βέβαια, θα πρέπει να τονισθεί ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην όλη διαδικασία καθώς η παρουσία του είναι καταλυτική στην ανάπτυξη της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών, παρέχοντάς τους σαφείς οδηγίες και διευκολύνσεις, έτσι ώστε να νιώθουν άνετα να εμπλακούν σε παραγωγικές συζητήσεις (Ετεοκλέους-Γρηγορίου & Φωτίου,

2012). Η πλέον ολοκληρωμένη προσπάθεια υλοποιείται από το υπουργείο Παιδείας. Από το 2011 λειτουργεί ολοκληρωμένη πλατφόρμα ανοιχτού λογισμικού (<http://digitalschool.minedu.gov.gr/manuals/sxoleio.php>) (Αναστασιάδης, 2014)

Η εκπαιδευτική παρέμβαση που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας ΔΕ, εντάσσεται στην εξ αποστάσεως σχολική συμπληρωματική εκπαίδευση με τη χρήση προηγμένων τεχνολογιών ασύγχρονης μετάδοσης (πλατφόρμες ασύγχρονης εκπαίδευσης) γι' αυτό κρίθηκε επιτακτική η ανάγκη της περεταίρω ανάλυσης αυτής της κατηγορίας της ΕξΑΕ.

β) Σύγχρονη Εξ Αποστάσεως Συμπληρωματική Εκπαίδευση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα Σύγχρονης εξ αποστάσεως συμπληρωματικής εκπαίδευσης στον ελλαδικό χώρο αποτελούν τα προγράμματα «Οίκαδε» και «Οδυσσέας». Το πρόγραμμα «Οίκαδε» (1999-2013) έχει σαν στόχο να συνδέσει Έλληνες μαθητές διαφορετικών σχολείων, από την Ελλάδα, την Κύπρο και την ομογένεια, μαθητές δηλαδή ελληνόφωνων δημοτικών σχολείων του εξωτερικού (Αναστασιάδης, Χαμπιαούρης & Ελευθερίου, 2002). Βασική προτεραιότητα του «Οίκαδε» είναι η καλλιέργεια πνευματικών και πολιτιστικών δεσμών μεταξύ των επικοινωνούντων και η δημιουργία ζεστών ανθρώπινων σχέσεων. Για την εφαρμογή του προγράμματος χρησιμοποιείται τεχνολογία αιχμής, ώστε η επικοινωνία να γίνεται σε πραγματικό χρόνο, με εικόνα και ήχο, χωρίς να χρειάζονται εξειδικευμένες γνώσεις εκ μέρους εκπαιδευτικών και μαθητών (Αναστασιάδης, 2008; Κόμης, 2004; Χαμπιαούρης κ.ά, 2008; Χαμπιαούρης κ.ά., 2004).

Το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» που θέτει ως κεντρικό σκοπό την παιδαγωγική αξιοποίηση της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης αποτελεί την πρώτη συστηματική προσπάθεια σχεδιασμού και υλοποίησης ενός ολοκληρωμένου περιβάλλοντος συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ με την χρήση των ΤΠΕ στον Ελλαδικό χώρο, το οποίο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2000 σε δημοτικά σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας και από το 2004 συνέχισε την διαδρομή του στην Ελλάδα μέχρι και στις μέρες μας. Στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015» έχουν

συμμετάσχει πάνω από 2.000 μαθητές από την Ελλάδα και την Κύπρο. Τέλος, άλλη μια σημαντική ερευνητική προσπάθεια αποτελεί το πρόγραμμα «ΣΧΕΔΙΑ», το οποίο ξεκίνησε το 2000 σε 45 δημοτικά σχολεία από 32 απομακρυσμένα νησιά και αποτέλεσε μια προσπάθεια εισαγωγής της Πληροφορικής στα δημοτικά σχολεία απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών του Αιγαίου (Τσολακίδης & Φωκιάλη, 2001). (Αναστασιάδης, 2014)

Το πρόγραμμα ΣΧΕΔΙΑ (Σχολικός Εκπαιδευτικός Δικτυακός Ιστός Αιγαίου) αποτέλεσε μια προσπάθεια εισαγωγής της Πληροφορικής στα δημοτικά σχολεία απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών του Αιγαίου. Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού τα σχολεία συνδέθηκαν με το Internet δημιουργώντας ένα δικτυακό ιστό ο οποίος επέτρεψε την επικοινωνία αφ' ενός μεταξύ τους αφ' ετέρου με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το πρόγραμμα αποτέλεσε συμπληρωματική δράση άλλων παρόμοιων δράσεων του πρώην Υπουργείου Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής για την αναβάθμιση της ζωής στο Αιγαίο. Έμπνευση και αρχική ιδέα για το πρόγραμμα υπήρξαν τα πρώτα μαθήματα τηλεεκπαίδευσης που έγιναν από την Ρόδο στην Τήλο. Στόχος του προγράμματος ήταν μέσα από την υποδομή και την τεχνογνωσία να καταστεί δυνατή η χρησιμοποίηση εφαρμογών Πληροφορικής προκειμένου: να αναβαθμισθεί η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα νησιά αυτά να μειωθεί ο βαθμός απομόνωσής τους. Προγραμματικός φορέας ήταν το πρώην Υπουργείο Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής. Φορέας υλοποίησης ήταν το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Η δικτυακή σύνδεση έγινε μέσω του προγράμματος ΑΣΚΟΙ ΤΟΥ ΑΙΟΛΟΥ του Υπουργείου Παιδείας. Το πρόγραμμα ΣΧΕΔΙΑ προέβλεπε την εγκατάσταση 83 υπολογιστών σε 46 δημοτικά σχολεία που λειτουργούν σε 32 νησιά. Με τον τρόπο αυτόν το πρόγραμμα κάλυψε όλα τα νησιά με πληθυσμό κάτω των 3000 κατοίκων.

Ειδικότερα το πρόγραμμα περιελάμβανε:

- Την εγκατάσταση του απαιτούμενου εξοπλισμού
- Τη δημιουργία πυρήνων από ειδικούς για την υποστήριξη της οργάνωσης των σχολείων.

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

- Την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών
- Τη σύνδεση αυτών των σχολείων με το Διαδίκτυο
- Τη δημιουργία ιστοσελίδων του προγράμματος και των σχολείων
- Την επικοινωνία μεταξύ τους
- Την τηλεεκπαίδευση από τα Παιδαγωγικά Τμήματα της Ρόδου
- Τη συνεχή βοήθεια και τεχνική υποστήριξη των σχολείων

Ο σχεδιασμός του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» ξεκίνησε το 2000, στην Κύπρο σε μια περίοδο που το διαδίκτυο έκανε τα πρώτα του βήματα σε επίπεδο υποδομών με σημαντικούς περιορισμούς στην πρόσβαση, ενώ οι λιγοστές διαθέσιμες προσφερόμενες διαδικτυακές εφαρμογές και υπηρεσίες είτε δεν υποστηρίζονταν επαρκώς από τις χαμηλές διαθέσιμες ταχύτητες, είτε απαιτούσαν υψηλό κόστος χρήσης. Παράλληλα η εισαγωγή του Η/Υ στην εκπαιδευτική διαδικασία έκανε τα πρώτα δειλά βήματα σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, η πληροφορική άρχισε να αντιμετωπίζεται ως εναλλακτικό, συμπληρωματικό μέσο για την διδασκαλία στην τάξη εστιάζοντας στα λογισμικά και στα πολυμέσα με επίκεντρο τον προσωπικό υπολογιστή (Baron, Bruillard, & Pair, 1996).

Το πρώτο μεγάλο βήμα για την εισαγωγή της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μέσω του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» έγινε στην Κύπρο, μετά την αποδοχή της σχετικής πρότασης που κατέθεσε το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Κύπρου από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού κατόπιν σύμφωνης γνώμης του τότε αρμόδιου υπουργού Ουράνιου Ιωαννίδη. Το παρθενικό ταξίδι του ΟΔΥΣΣΕΑ ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2001 με την διδασκαλία της γλώσσας ανάμεσα στα δημοτικά σχολεία Ελένειον Λευκωσίας με δασκάλα την κ. Αγάθη Ελευθερίου και το Δ.Σχ Αγ Φύλα Λεμεσού με δάσκαλο τον κ.Κώστα Χαμπιαούρη αξιοποιώντας τις υποδομές που υπήρχαν στα δύο αυτά σχολεία μέσω του προγράμματος «ΟΙΚΑΔΕ» (Αναστασιάδης 2001; Αναστασιάδης, Ελευθερίου, & Χαμπιαούρης, 2001).

Φορέας υλοποίησης του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» τώρα είναι το Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Εργαστήριο Προηγμένων

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Μαθησιακών Τεχνολογιών στην Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α), και τελεί υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας.

Αξιόλογη κίνηση αποτελεί και το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων που αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και που φορέας του είναι το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Σκοπός αυτού του προγράμματος αποτελεί η χρήση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη μορφή τηλεδιάσκεψης που προσεγγίζει τη γνώση από μια διαθεματική σκοπιά. Μέσω αυτού συνδέεται το Δημοτικό σχολείο της Σούδας με τη Λεόντειο Σχολή. Η κίνηση αυτή αποτελεί πρωτοβουλία των εκπαιδευτικών που για το μαθητή λειτουργεί συμπληρωματικά στη παραδοσιακά προσφερόμενη γνώση (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

γ) Συνδυασμός Σύγχρονης και Ασύγχρονης Εξ Αποστάσεως Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Από το 2008 και μετά το διαδίκτυο εξελίσσεται συνεχώς και από ένα χώρο αναζήτησης πληροφοριών (web 1.0) μετασχηματίζεται σε χώρο δημιουργίας περιεχομένου και συνεργασίας μεταξύ των χρηστών (web 2.0). Στο ανωτέρω πλαίσιο το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» αξιοποιώντας τις τεχνολογικές εξελίξεις δίνει έμφαση στον συνδυασμό της τηλεδιάσκεψης με την αλληλεπίδραση των μαθητών σε περιβάλλοντα κοινωνικής δικτύωσης (Αναστασιάδης κ.ά., 2010) και στη δημιουργία και αξιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού με βάση τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ (Μανούσου, 2009· Καραγιάννη & Αναστασιάδης, 2009), αξιοποιώντας τη μεθοδολογία δημιουργίας σεναρίου και τις τεχνικές animation (Σιάκκας, 2009).

Μια από τις σημαντικότερες προσπάθειες σε αυτό το πλαίσιο αποτελεί η δράση «eTwinning», η οποία ξεκίνησε τη λειτουργία της το 2005 και προωθεί τη σχολική συνεργασία στην Ευρώπη, μέσω της χρήσης των ΤΠΕ, παρέχοντας υποστήριξη, εργαλεία και υπηρεσίες, προκειμένου να διευκολύνουν τα σχολεία να διαμορφώσουν βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες συνεργασίες σε οποιοδήποτε μάθημα (Κεραμιδά

& Ψιλλέλης, 2005).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αξιοποίησης των τεχνολογικών εξελίξεων, με σκοπό το μετασχηματισμό της εκπαιδευτικής και κοινωνικής πραγματικότητας σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική καθώς και τη μετατροπή των ενεργών υποκειμένων της εκπαιδευτικής διαδικασίας από 'όργανα' σε 'φορείς' αλλαγών, αποτελεί το Πολυμορφικό Μοντέλο Κριτικής Ηλεκτρονικής Κοινότητας Μάθησης (HKM), το οποίο αναπτύχθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Έργου «E.P.I.C.T-Esperides» και υλοποιήθηκε από το Εργαστήριο Πληροφορικής του Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Αθηνών με τη συνεργασία διακρατικών φορέων, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος e- Content. (Φραγκάκη & Λιοναράκης, 2009). (Αναστασιάδης, 2014)

Το 2014 τέθηκε στην διάθεση των σχολείων της ομογένειας το πρώτο ολοκληρωμένο περιβάλλον συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ για τη διδασκαλία και μάθηση της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας (<http://elearning.edc.uoc.gr/moodle/>), το οποίο υλοποιήθηκε από το Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης (Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2013). Το περιβάλλον στηρίζεται στο «Συνδυαστικό Δυναμικό Μοντέλο Γλωσσικής μάθησης» (ΣΔΜΓΜ), και σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να λειτουργεί ως Φροντιστηριακό εργαλείο (Tutorial CALL) στο περιβάλλον της γλώσσας για τη μάθηση της γραμματικής, του λεξιλογίου και της προφοράς, ως Κοινωνικοπολιτισμικό εργαλείο (Computer-mediated communication CALL or social computing CALL) στο περιβάλλον των κοινοτήτων και της επικοινωνίας και ως Κοινωνιογνωσιακό εργαλείο (Socio-Cognitive tool) για τη μάθηση των αναγκαίων δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής επικοινωνιακών κειμένων (Σπαντιδάκης, Αναστασιάδης & Βασαρμίδου, 2013). (Αναστασιάδης, 2017)

2.4 Το εκπαιδευτικό υλικό στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ορισμένα από τα πιο σημαντικά θέματα στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι ο σχεδιασμός και η παραγωγή του εκπαιδευτικού / διδακτικού υλικού. Η ιδιαιτερότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όσον αφορά το εκπαιδευτικό / διδακτικό υλικό, είναι ότι αυτό αποτελεί το κύριο μοχλό της

διαδικασίας της διδασκαλίας. (Λιοναράκης, 2001) Είναι ο πολύτιμος και απαραίτητος σύμμαχος του εκπαιδευόμενου αφού αναπληρώνει, στο μέτρο του δυνατού, την απουσία του διδάσκοντα (Ματραλής, 1998, 1999). Αποτελεί σε μεγάλο βαθμό τον καθοδηγητή και διευκολυντή στην προσωπική μαθησιακή διαδικασία, ενθαρρύνει και προάγει την ενεργό συμμετοχή, τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη (Ματσαγγούρας, 2001, Λιοναράκης, 2001, Lauriland, 2002, 2003).

Αν στο συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης αυτός που διδάσκει είναι ο διδάσκοντας και το εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει το έργο του, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αυτός που διδάσκει είναι το διδακτικό υλικό. Ο διδάσκοντας υποστηρίζει το διδακτικό υλικό μέσα από μία διαδικασία αλληλοσυμπλήρωσης του έργου και ενθαρρύνει τη διαδικασία της μάθησης των μαθητών. Η θέση αυτή τονίζει την ιδιαιτερότητα και τη σημασία που έχει το διδακτικό υλικό οποιασδήποτε μορφής σε ένα σύστημα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Είναι αυτονόητο ότι η ποιοτική διάσταση του διδακτικού υλικού και οι προϋποθέσεις που ακολουθεί, ως προς τις ανάγκες των μαθητών, ορίζουν την αποτελεσματικότητά του και συγχρόνως το καθιστούν ένα καλό ή κακό εκπαιδευτικό πεδίο πηγών και επεξεργασίας της πληροφορίας. (Λιοναράκης, 2001)

Για τον Holmberg το εκπαιδευτικό υλικό στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ένα ολοκληρωμένο εργαλείο μάθησης (οπ. αναφ. στο Γκίοςος, Κουτσούμπα, 2005.), κατά συνέπεια ο σχεδιασμός και η δημιουργία του αποτελούν καθοριστικής σημασίας διαδικασίες και απαιτούν συγκεκριμένες παιδαγωγικές προδιαγραφές. (οπ. αναφ. σε Μανούσου, 2008)

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε πως το εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να παρομοιαστεί με έναν δάσκαλο σε ετοιμότητα (Rowntree, 1994), που ενεργοποιείται αμέσως μόλις ανοιχτεί, και ο οποίος είναι έτοιμος να συμβάλλει ουσιαστικά στη μάθηση του εκπαιδευόμενου (Evans, 1994, Rowntree, 1994, Ματραλής, 1998).

2.4.1 Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εκπαιδευτικό υλικό

Από το 1998 (Lionarakis, 1998) έχει εισαχθεί η έννοια της πολυμορφικότητας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ακριβώς επειδή είχε διαπιστωθεί η προβληματική κι αποπροσανατολιστική διάσταση που είχε μέχρι τότε ο όρος “εξ αποστάσεως εκπαίδευση”, καθώς κατέληγε σε μία απλοϊκή ερμηνεία μιας φυσικής απόστασης και μόνο, χωρίς να συμπεριλαμβάνει εκπαιδευτικά ή παιδαγωγικά δεδομένα.

Πιο συγκεκριμένα:

“Η πολυμορφική εκπαίδευση προτείνεται ως όρος, ο οποίος οριοθετεί τη διάσταση της απόστασης μέσα σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο προσεγγίσεων α) ποιότητας και β) χρήσης μέσων κι εργαλείων. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση από τη φύση της θα πρέπει να περιέχει εκπαιδευτικό υλικό προσανατολισμένο στη μάθηση και τη διδασκαλία. Τα μέσα που χρησιμοποιεί (έντυπο υλικό, οπτικοακουστικά, νέες τεχνολογίες κ.ά.) δε βασίζονται πάντα σε μία ποιοτική προσέγγιση. Από τη στιγμή όμως που τα δεδομένα αυτά καλύπτονται και η εκπαίδευση από απόσταση καλύπτει όχι μόνο τα μέσα, αλλά και τις αρχές μάθησης και διδασκαλίας, τότε διαφοροποιείται και δύναται να καλείται πολυμορφική εκπαίδευση. Έτσι, ο όρος “πολυμορφική εκπαίδευση” λαμβάνει μια ιδιαίτερη αξία και υποδηλώνει την ποιοτική εκπαίδευση που λειτουργεί με αρχές μάθησης και διδασκαλίας σε ένα εξ αποστάσεως περιβάλλον” (Lionarakis, 1998, p. 25). (οπ. αναφ. σε Σπανακά)

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως πολυμορφικής εκπαίδευσης προκύπτει άμεσα η ανάγκη για σχεδιασμό και ανάπτυξη κατάλληλου πολυμορφικού υλικού, γνωρίζοντας ότι βασικός μοχλός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι το εκπαιδευτικό υλικό το οποίο στηρίζεται σε μεγάλο μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία (Λιοναράκης, 1998, 2006). Οι προδιαγραφές του εκπαιδευτικού υλικού απαιτούν προσεκτικό παιδαγωγικό σχεδιασμό ο οποίος θα είναι ευέλικτος, δυναμικός, θα στοχεύει στην πραγμάτωση της εξατομικευμένης μάθησης, δημιουργώντας συγχρόνως συνθήκες αλληλεπίδρασης μεταξύ των : εκπαιδευομένων, εκπαιδευομένων και του εκπαιδευτή τους, εκπαιδευομένων και εκπαιδευτικού περιεχομένου, για μια αποτελεσματική και ποιοτική μάθηση. (Σπανάκα, 2006)

Η ικανοποίηση ποιοτικών κριτηρίων για την δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού δεν αποτελεί μια εύκολη υπόθεση (Keegan, 2000, Λιοναράκης, 1999, 2001, Laurilland

2002). Ο σχεδιασμός εκπαιδευτικού πολυμορφικού υλικού για συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση ιδιαίτερα σε περιβάλλον δημοτικού σχολείου απαιτεί ιδιαίτερη προσπάθεια καθώς η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην επιλογή της ομάδας στόχου, στις θεωρίες μάθησης με βάση τις οποίες θα δομηθεί, στους μαθησιακούς στόχους τα μέσα και τις μεθόδους που θα χρησιμοποιηθούν (Μανούσου, 2008)

Η προσθήκη της πολυμορφικής διάστασης στην ΕξΑΕ ορίζει μία πολυλειτουργικότητα που, εκτός των μέσων που χρησιμοποιεί, της προσδίδει μία ποιότητα με τις ανάλογες και απαραίτητες προϋποθέσεις. Η έννοια της «φυσικής απόστασης» έχει πάψει να αποτελεί εμπόδιο και να προσδιορίζει τη διαδικασία. Η απόσταση έχει εκμηδενιστεί και δεν αποτελεί πλέον καθοριστικό παράγοντα για την ποιότητα της εκπαίδευσης. Αυτό που έρχεται να αντικαταστήσει την έννοιά της, να την εμπλουτίσει, να την μεταμορφώσει σε μια διαδικασία ποιοτικής εκπαίδευσης, είναι η ποικιλία στα μέσα εκπαίδευσης και επικοινωνίας και ο πλουραλισμός στις αρχές μάθησης και διδασκαλίας. Για τον λόγο αυτό, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποκτά και προϋποθέτει μια νέα παιδαγωγική διάσταση, η οποία σχετίζεται με την πολυμορφικότητα. Αυτή η πολυμορφικότητα απορρίπτει την αρχή το «μέσον για το μέσον» και προκρίνει το μέσον ως εργαλείο μετάδοσης και επεξεργασίας της γνώσης (Lionarakis, 1998).

Στην έννοια λοιπόν της πολυμορφικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αναφέρεται όλη η προσέγγιση του παρόντος κειμένου, υπογραμμίζοντας συγχρόνως:

- την ποιοτική της διάσταση στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία,
- τη πολυλειτουργικότητά της ως προς την ευελιξία της διαχείρισής της από τη μεριά των διδασκόντων και των διδασκομένων,
- την υιοθεσία και ευχρηστία όλων των ευέλικτων μέσων και εργαλείων που υποστηρίζουν μία ευέλικτη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης. (Λιοναράκης, 2001)

2.4.2 Μοντέλα σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού

Σύμφωνα με τη Μανούσου (2008) στον τομέα του σχεδιασμού Ε.Υ. μπορεί να βρει κανείς πλήθος από μοντέλα πρότυπα δημιουργίας, τα περισσότερα από τα οποία

βασίζονται και αφορούν στις νέες τεχνολογίες. Τα πρότυπα σχεδιασμού συχνά φιλοδοξούν να αποτελέσουν μια γέφυρα ανάμεσα στις θεωρίες μάθησης και στην πράξη (Gros et al, 1997). Ωστόσο, είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι όλα τα πρότυπα-μοντέλα από πολλούς θεωρητικούς (Reigeluth, 1997, Jonassen et al 1997, Winn, 1997) θεωρούνται επισφαλής, καθώς η ανθρώπινη συμπεριφορά και η μαθησιακή διαδικασία είναι συχνά απρόβλεπτες και δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι κάτι που ήταν επιτυχημένο μια φορά θα έχει πάντα την ίδια επιτυχία. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Barron (1995 στο Bostock, 1996, σελ. 73), *η διαδικασία της μάθησης είναι αδύνατο να απεικονιστεί μέσω ενός αυτοματοποιημένου μοντέλου-προτύπου*. Παρόλα αυτά, η ύπαρξη μοντέλων και προτύπων σχεδιασμού είναι μια πραγματικότητα, η οποία δεν πρέπει να αγνοηθεί, αντίθετα απαιτείται να μελετηθεί προσεκτικά. Παρακάτω περιγράφονται συνοπτικά μερικά μοντέλα-πρότυπα. (όπως αναφέρεται σε Δ. Δ. Μανούσου, 2008, σελ.104)

- *Το μοντέλο IDDE (Instructional Design in Distance Education)*

Οι Carr & Carr (2000) προτείνουν το συνδυασμό διαφόρων μοντέλων και θεωριών, οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν την εφαρμογή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Πρόκειται περισσότερο για μια συλλογή θεωριών, οι οποίες προτείνεται να εφαρμόζονται μετά την εκτίμηση των πραγματικών αναγκών αλλά και με τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται επιλεκτικά μερικά από τα μοντέλα που προτείνονται στο IDDE για τη δημιουργία Ε.Υ.

- *Το μοντέλο ADDIE (Analyze, Design, Develop, Implement, Evaluate):*

Το εκπαιδευτικό αυτό πλαίσιο αρχών σχεδιασμού βασίζεται στη μεθοδολογία της επίλυσης προβλήματος και χρησιμοποιείται συχνά στη σύγχρονη εκπαίδευση μέσω διαδικτύου (online learning) (Oliver, Herrington, 2002).

- *Το μοντέλο ISD (Instructional Systems Development)*

Το μοντέλο αυτό ταυτίζεται με το μοντέλο *ADDIE (Analyze, Design, Develop, Implement, Evaluate)* (Molenda, 2003).

- *Το μοντέλο των Dick & Carey*

Το μοντέλο των Dick και Carey (2005) (Siemens, 2002) βασίζεται στην κατάτμηση της διδακτέας ύλης σε μικρότερα τμήματα.

- *Το μοντέλο του Robert Gagne*

Το μοντέλο του Robert Gagne (1985) δίνει πολύ μεγάλη έμφαση στην κινητοποίηση και την ενεργοποίηση των μαθητών / τριών και στην ανάλυση της μαθησιακής διαδικασίας και θεωρεί απαραίτητες εννέα προϋποθέσεις για το σχεδιασμό εκπαιδευτικού Υλικού (The Nine Events of Instruction) (Πιο συγκεκριμένα το εκπαιδευτικό υλικό οφείλει να κερδίζει την προσοχή και το ενδιαφέρον των μαθητών, να τους κατευθύνει, να τους ενεργοποιεί, να τους ανατροφοδοτεί, να ενημερώνει για τους στόχους, να αναδύει τις προϋπάρχουσες γνώσεις, να παρουσιάζει τις νέες πληροφορίες, να δίνει τη δυνατότητα αξιολόγησης, να συμβάλλει στη γενίκευση και τη μεταφορά της γνώσης).

- *Το μοντέλο της δημιουργίας κινήτρων του John Keller (Attention, Relevance, Confidence, Satisfaction -ARCS)*

Σύμφωνα με το μοντέλο της δημιουργίας κινήτρων του John Keller (2006), υπάρχουν 4 βασικά βήματα για τη δημιουργία Ε.Υ.: η προσοχή, ο συσχετισμός, η εμπιστοσύνη και η ικανοποίηση. Εξελίσσεται συνεχώς από την εποχή της δημιουργίας του (1983) ως σήμερα, έχει μεγάλη διάδοση, πολλές εφαρμογές, με αποτέλεσμα να είναι ένα πολύ σύγχρονο μοντέλο για το σχεδιασμό Ε.Υ. στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, έχει πολλές εφαρμογές και υποστηρικτές σε διεθνές επίπεδο και σε πολλά πεδία (Mills & Sorensen, 2004, Small, 1997)

- Μινιμαλιστικό μοντέλο.

Οι ρίζες του μοντέλου αυτού βρίσκονται στον Piaget και τον Bruner. Σύμφωνα με τη θεωρία του J.M. Carroll (1998), η βασική ιδέα του μινιμαλιστικού μοντέλου είναι η μείωση της έκτασης των πληροφοριών και η έμφαση στις δραστηριότητες ώστε οι εκπαιδευόμενοι να υποστηρίζονται σε ανακαλυπτική πορεία μάθησης.

- Θεωρία της προοδευτικής κατανόησης (Elaboration Theory) του Charles Reigeluth.

Ο Charles Reigeluth και οι συνεργάτες του στα τέλη της δεκαετίας του 1970 (Reigeluth, 1999: 5-29, Reigeluth, Merrill, Wilson, & Spiller, 1979) ανέπτυξαν μια θεωρία, οι βάσεις της οποίας βρίσκονται στις εργασίες των Bruner, Ausubel και Norman (Merrill, Wilson, & Kelety, 1981) και μέσα στην οποία καταγράφεται μια συνεχής και σταδιακή ανάπτυξη του Ε.Υ. με στόχο την καλύτερη επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Είναι ένα πολύ διαδεδομένο μοντέλο σχεδιασμού Ε.Υ. και χρησιμοποιείται από πολλούς επαγγελματίες και ερευνητές (Wilson & Cole, 1992).

- *Το μεταμοντέλο των Fischer & Giaccardi*)

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει το μοντέλο των Fischer & Giaccardi (2004), το οποίο αναφέρεται στο μετα-σχεδιασμό (meta-design) του Εκπαιδευτικού Υλικού. Με τον όρο μετα-σχέδιο (meta-design) αναφέρονται στο εννοιολογικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο δημιουργούνται και αναπτύσσονται υποδομές για τη δημιουργία νέων μορφών συνεργατικού σχεδιασμού, στον οποίο συμμετέχουν και οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι. Δηλαδή, σύμφωνα με το μετα-σχεδιασμό, οι χρήστες-εκπαιδευόμενοι είναι και οι συν-σχεδιαστές του Ε.Υ. όχι μόνο κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού, αλλά συνεχώς καθ'όλη τη διάρκεια της εφαρμογής του Ε.Υ.

- *Μοντέλο-κατηγοριοποίηση West και Λιοναράκη*

Το μοντέλο-κατηγοριοποίηση των West και Λιοναράκη (2001) είναι μια τυπολογία που αφορά στη δομή, την οργάνωση αλλά και τις μορφές του Ε.Υ. Πρόκειται για μια ταξινόμηση του Ε.Υ. βασισμένη στον εποικοδομητισμό και στο ποιοτικό κριτήριο της

πολυμορφικότητας (Γκιάσος & Κουτσούμπα, 2005: 42-61). Σύμφωνα με την ταξινόμηση αυτή υπάρχουν τρεις βασικές δέσμες, οι οποίες συνδέονται σε ένα οργανικά δεμένο και λειτουργικό σύνολο, το οποίο απεικονίζει τη δομή και τη συνοχή ενός πολυμορφικού εξ αποστάσεως υλικού (Λιοναράκης, 2001: 33-51). Οι δέσμες αυτές σχηματικά είναι οι εξής:

▪ **Πρώτη δέσμη: Κείμενο-προκείμενα-μετακείμενα**

- ✓ **Κείμενο:** Το βασικό κείμενο που αναπτύσσει το γενικό και ειδικό πλαίσιο του διδακτικού υλικού
- ✓ **Προκείμενα:** Διαγνωστικά τεστ, δραστηριότητες, ασκήσεις, ερμηνευτικοί τίτλοι, περιεχόμενα, αριθμοί, λέξεις-κλειδιά, στόχοι γενικοί / επιμέρους
- ✓ **Μετακείμενα:** Συνόψεις δραστηριότητες / ασκήσεις, επαλήθευσης γνώσεων δεξιοτήτων, προσαρτήματα, παραρτήματα, τελικές περιλήψεις, βιβλιογραφία, παραπομπές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια

▪ **Δεύτερη δέσμη: Διακείμενα-επικείμενα-παρακείμενα-περικείμενα**

- ✓ **Διακείμενα:** Συμπεράσματα, συνόψεις, περιλήψεις, δραστηριότητες, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, μηχανισμοί ανατροφοδότησης, μηχανισμοί κατανόησης / εφαρμογής
- ✓ **Επικείμενα:** Ορισμοί, διασαφηνίσεις, γλωσσάρια, κείμενα γέφυρες, συνδετικά κείμενα, κρίκοι, εγκάρσια θέματα / έννοιες
- ✓ **Παρακείμενα:** Μη γλωσσικά / ημι-γλωσσικά στοιχεία, φωτογραφίες τυπογραφικές ιδιαιτερότητες, γραμματοσειρές, οδηγίες σχήματα, εικόνες
- ✓ **Περικείμενα:** Κείμενα σε παράθυρα, αναφορές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια, μελέτες περίπτωσης, παραδείγματα, σενάρια, παράλληλα κείμενα, κείμενα αναφοράς

▪ **Τρίτη δέσμη: Πολυκείμενα-Πολυαντικείμενα**

- ✓ **Πολυαντικείμενα:** Οπτικοακουστικό Υλικό σε μορφές, Πολυμέσων, Κασετών ήχου, Βίντεο κασετών
- ✓ **Πολυκείμενα:** Οδηγίες Γραπτών εργασιών, Σχόλια Καθηγητή / Συμβούλου, Αξιολόγηση Γραπτών Εργασιών, Βοηθήματα Ανάπτυξης Δεξιοτήτων, Έντυπες Μορφές Επικοινωνίας.

2.4.3 Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού για τη συμπληρωματική, σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Για την έναρξη του σχεδιασμού και της ανάπτυξης Ε.Υ. για εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι απαραίτητο να απαντηθεί ένα βασικό ερώτημα: «Για ποιο λόγο είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ειδικό Ε.Υ. για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;» (Rowntree 1994, Ματραλής 1998). Η απάντηση του ερωτήματος αυτού προκύπτει από το ρόλο του Ε.Υ. στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Ο προσδιορισμός των *χαρακτηριστικών* του Ε.Υ. στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ξεκινά από τη βασική αρχή ότι οφείλει να *παρακινήσει* και να *διευκολύνει* τους εκπαιδευόμενους στη μελέτη τους (Holmberg, 1960, 1967, 1978, 1980, 1995, Λιοναράκης, 1998, Keegan, 2000) δημιουργώντας κατά τον Holmberg, (1960, 1980, 1995 οπ. αναφ. στο Holmberg, 2002) ένα καθοδηγούμενο διάλογο που συμβάλλει στην ενεργητική πορεία μάθησης (Λιοναράκης, 2001, Μανούσου, 2008), η οποία αποτελεί το βασικό ζητούμενο σε αυτή τη μορφή εκπαίδευσης. (Μανούσου, Κοντογεωργάκου, Γεωργιάδη & Κόκκαλη, 2017)

Βασική αρχή επίσης αποτελεί ο προσδιορισμός της ομάδας-στόχου, δηλαδή το κοινό στο οποίο απευθύνεται το Ε.Υ. Αυτό είναι ένα από τα σημεία εκκίνησης της δημιουργίας του υλικού, καθώς καθορίζει τόσο τη διαδικασία όσο και το αποτέλεσμα του συνολικού εκπαιδευτικού προγράμματος, στο οποίο εντάσσεται το Ε.Υ. (Holmberg, 1995, Laurilland, 2002, Παντάνο-Ρόκου, 2001). Τα χαρακτηριστικά της ομάδας-στόχου προσδιορίζουν και τους γενικότερους στόχους του εκπαιδευτικού προγράμματος, καθώς συσχετίζονται με τις μαθησιακές ανάγκες των εκπαιδευομένων και οδηγούν στη δημιουργία των κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, στα

οποία δεν λαμβάνονται υπόψη μόνο τα χαρακτηριστικά της ομάδας-στόχου των εκπαιδευομένων αλλά και οι ικανότητες και οι δυνατότητές τους, καθώς και οι τρόποι μάθησης ή τα μαθησιακά στυλ (learning styles) (Παντάνο-Ρόκου, 2001)(Μανούσου 2008)

Για να είναι λειτουργικό το Ε.Υ και κατάλληλο για να χρησιμοποιηθεί στην ΕξΑΕ, θα ήταν χρήσιμο να γίνει συστηματική ανάλυση των συστατικών του, τα οποία αποτελούνται από τη **δομή**, τη **μορφή**, τα **μέσα**, το **ύφος** και το **περιεχόμενό** του. Η ποιοτική σύνθεση όλων των παραπάνω δίνει νέα διάσταση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, στην οποία η έννοια της «εξ αποστάσεως» είναι πολύ περιοριστική και ελλιπής, ενώ στην πραγματικότητα το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της είναι η πολυλειτουργικότητα τόσο του Ε.Υ. όσο και του συνόλου αυτού του είδους εκπαίδευσης. (Μανούσου, Κοντογεωργάκου, Γεωργιάδη & Κόκκαλη, 2017).

Σύμφωνα με τη Σπανάκα και το Λιοναράκη (2017), σελ. 121-123 , συνοψίζοντας όλα όσα έκριναν ότι είναι σημαντικά και πρέπει να γνωρίζει κάποιος που αποφασίζει να σχεδιάσει και να αναπτύξει μαθησιακό υλικό ειδικά για την ΕξΑΕ αλλά και γενικότερα κατέληξαν στις επτά αρχές που αναλύονται παρακάτω.

1η Αρχή: Διδακτικοί Στόχοι και Μαθησιακά Αποτελέσματα

Το πρώτο βήμα σε κάθε εκπαιδευτική δράση είναι να προσδιοριστούν με σαφήνεια και μετρησιμότητα οι **διδακτικοί στόχοι** (teaching objectives) του εκάστοτε διδακτικού αντικειμένου. Οι διδακτικοί στόχοι αφορούν τους διδάσκοντες και κατά συνέπεια το εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο ειδικά στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί τον κυρίαρχο διδάσκοντα. Ταυτόχρονα, όμως, μέσα από την εφαρμογή των διδακτικών στόχων οδηγούμαστε στα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία απευθύνονται στον σπουδαστή και στοιχειοθετούν το τι θα μάθει και τι θα είναι ικανός να κάνει με την ολοκλήρωση της εμπλοκής του στη δεδομένη μαθησιακή διεργασία και το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό. Στην ουσία η υλοποίηση των διδακτικών στόχων είναι εκείνη που θα οδηγήσει στα μαθησιακά αποτελέσματα.

2η Αρχή: Ο προφορικός λόγος

Ας ξεκινήσουμε με μία βασική αρχή που αφορά το σχεδιασμό και την ανάπτυξη κάθε μορφής εκπαιδευτικού υλικού προορισμένου για εκπαίδευση από απόσταση: **ο γραπτός λόγος θα πρέπει να είναι σε μορφή προφορικού λόγου**. Ο γραπτός λόγος δηλαδή θα πρέπει να είναι σε μορφή διαλόγου με τους χρήστες –μία συζήτηση, από την πιο απλή μορφή έως την πιο σύνθετη (μιαευτική). Σε κάθε περίπτωση, η σαφήνεια και η κατανοησιμότητα οφείλει να είναι ο στόχος μας.

3η Αρχή: Ανακαλυπτική Μάθηση

Οι σύγχρονες αρχές της παιδαγωγικής βασίζονται στην **ανακαλυπτική μάθηση**, δηλαδή, στη μάθηση όπου οι σπουδαστές ανακαλύπτουν τη γνώση βήμα προς βήμα με τη βοήθεια του μαθησιακού υλικού και του διδάσκοντα. Άρα, ένα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό δεν χρειάζεται να είναι βασισμένο σε ένα γραμμικό και καθοδηγούμενο πλαίσιο ενεργειών.

4η Αρχή: Τι είμαι ικανός να κάνω με αυτά που έμαθα;

Ο συγγραφέας του εκπαιδευτικού υλικού πρέπει να έχει ως στόχο την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων από πλευράς των χρηστών, ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο σπουδών. Να υπάρχουν δηλαδή πολλές αναφορές στις δεξιότητες που αναπτύσσουν ή επιδιώκεται να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους. Πρέπει **να γνωρίζουν** οι ίδιοι σε κάθε τους ενέργεια, **τι δεξιότητες θα αναπτύξουν και τι γνώσεις θα αποκτήσουν**.

5η Αρχή: Τα Αυτονόητα

Σε όλες τις σημειώσεις και οδηγίες που συγγράφουμε σε οποιασδήποτε μορφής εκπαιδευτικό υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα πρέπει **να ορίζονται τα αυτονόητα**. Δηλαδή, αυτά που θεωρούμε ως δεδομένο ότι γνωρίζουν οι εκπαιδευόμενοι, τα οποία όμως τελικά δεν ισχύει ότι όντως τα γνωρίζουν.

6η Αρχή: Γιατί αυτό και όχι το άλλο;

Ο τρόπος διατύπωσης των επιλογών και προτάσεων μελέτης πηγών πρέπει να είναι αιτιολογημένος και να εξηγεί “γιατί αυτό και όχι το άλλο”, καθώς και τους λόγους επιλογής των συγκεκριμένων πηγών, τη σύνδεση και τις γέφυρες των προηγούμενων

με τα επόμενα στοιχεία του υλικού. Όλο αυτό συνιστά **μία λογική ροή που αποτελεί αναγκαία συνθήκη κάθε εκπαιδευτικού υλικού** εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης.

7η Αρχή: Οι Εικόνες στις Έννοιες

Τέλος, πέρα από τον -ομοιάζοντα ως προφορικό- λόγο, θα πρέπει να υπάρχουν και εικόνες (**οπτική απεικόνιση**), που να οπτικοποιούν τις αφηρημένες έννοιες, διότι χωρίς εικόνες (ή και βίντεο, φωτογραφίες, infographic και γενικότερα οπτικό και επτοπτικό υλικό κάθε μορφής) είναι δύσκολο να υπάρξει κατανόηση των (αφηρημένων) αυτών εννοιών. Εξάλλου, όπως έχει καταγραφεί από τον Αριστοτέλη “η ψυχή σκέφτεται με εικόνες”.

(Σπανακά & Λιοναράκης, 2017)

2.4.4 Το εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο

Η διαδικασία της μάθησης και της διδασκαλίας στην εποχή της πληροφορίας αλλάζουν σημαντικά, καθώς με τη βοήθεια του υπολογιστή ως γνωστικού εργαλείου (Ράπτης, 1999) οδεύουμε σε ένα μαθητοκεντρικό περιβάλλον, στα πλαίσια του οποίου οι αποστάσεις εκμηδενίζονται και η γεωγραφική εγκατάσταση των ανθρώπων δεν αποτελεί πλέον το σημαντικότερο παράγοντα για την επικοινωνία τους.

Οι Τεχνολογίες των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη νέα κοινωνική, οικονομική και εκπαιδευτική πραγματικότητα. Τα δίκτυα, η τηλεδιάσκεψη και πλήθος τεχνολογικών και επικοινωνιακών εφαρμογών αποτελούν ουσιαστικά στοιχεία του παγκόσμιου χωριού (Rheingold, 2000). Σημαντική προϋπόθεση για την επιτυχία του εγχειρήματος της εισαγωγής των ΤΠΕ για την αλλαγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της κουλτούρας της μάθησης (Ράπτης & Ράπτη, 2002), αποτελεί η εκπόνηση διδακτικών προσεγγίσεων (Κασσωτάκης & Φλουρής, 2002) που θα ανταποκρίνονται στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τη συνεχή επιμόρφωση και ενθάρρυνση του σημαντικότερου πόλου της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του εκπαιδευτικού λειτουργού. (Vosniadou & Kollias, 2001).

Οι εκπαιδευτικές τεχνολογίες, τα εκπαιδευτικά πολυμέσα, η ΕξΑΕ, αποτελούν τους προπομπούς της νέας εποχής στο χώρο της εκπαίδευσης (Harley, 2001). Τα τεχνολογικά εργαλεία από μόνα τους δεν αποτελούν παρά το πρώτο βήμα στη μετάβαση από τη σημερινή συμβατική σχολική αίθουσα στο νέο μοντέλο της εικονικής τάξης (Norton, 2001) και του υβριδικού σχολείου (Rosbottom, 2001). Παράλληλα απαιτείται η εκπόνηση ενός παιδαγωγικού μοντέλου το οποίο θα αποτελέσει την αναγκαία θεωρητική βάση και θα καθορίσει το πλαίσιο στο οποίο θα ενταχθούν οι νέες εκπαιδευτικές τεχνολογίες.

Η διδακτική τεχνολογία αναφέρεται στη θεωρία και την εφαρμογή του σχεδιασμού, της ανάπτυξης, της χρήσης, της διαχείρισης και της αξιολόγησης των διαδικασιών και υλικών που αποσκοπούν στη μάθηση (Seels & Richey, 1994, σ. 1).

Ο όρος Εκπαιδευτική Τεχνολογία (Educational Technology) δεν αναφέρεται μόνο στα υλικά και στα τεχνολογικά μέσα (π.χ. λογισμικό, ηλεκτρονικό υπολογιστή), αλλά σε μια συστηματική προσέγγιση, που έχει ως σκοπό τη βελτίωση της ανθρώπινης μάθησης, θέτοντας στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τις ανάγκες του διδάσκοντα και τη διεργασία της διδασκαλίας.

Με τον όρο Μαθησιακές Τεχνολογίες (Learning Technologies) αναφερόμαστε στο σύνολο των τεχνολογιών που εφαρμόζονται για την εξυπηρέτηση της διαδικασίας της μάθησης και της διδασκαλίας, και το επίκεντρο του ενδιαφέροντος μετατοπίζεται στον ίδιο το μαθητή και τη διεργασία της μάθησης (Ρετάλης, 2004).

Ο σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού στο διαδίκτυο πρέπει να στηρίζεται στις παιδαγωγικές αρχές, στην κατανόηση του αντικειμένου εκμάθησης και τον καθορισμό των μαθησιακών στόχων, και βέβαια στην αναγνώριση του τρόπου με τον οποίο οι προηγούμενες τεχνολογίες διαδικτύου μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων αυτών (Colis & Moonen, 2001).

Ο σχεδιασμός ενός περιβάλλοντος μάθησης στο διαδίκτυο απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, καθώς οι βασικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα πρέπει να αποτελέσουν το πλαίσιο στο οποίο θα αναπτύξουμε το εκπαιδευτικό μας υλικό, θα σχεδιάσουμε τη διδακτική μας στρατηγική και θα επιλέξουμε το συνδυασμό των τεχνολογικών μέσων

που θα υποστηρίξουν την επίτευξη των μαθησιακών στόχων που έχουμε θέσει. (Anastasiades, 2002).

Στα πλαίσια του προτεινόμενου σχεδιασμού υιοθετούνται οι *Βασικές Αρχές* που πρέπει να διέπουν το εκπαιδευτικό υλικό με βάση την προτεινόμενη μεθοδολογία της Αμερικανικής Ένωσης για την ΕξΑΕ (American Distance Education Consortium <http://www.adec.edu/>).

- Το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να διέπεται από ξεκάθαρους μαθησιακούς στόχους και να εστιάζει σε σαφώς καθορισμένα προσδοκώμενα αποτελέσματα, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων στα πλαίσια μιας ανοικτής, ευέλικτης, μαθητοκεντρικής προσέγγισης.
- Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να ενθαρρύνεται έτσι ώστε να λαμβάνει ενεργά μέρος σε όλη την πορεία μάθησης, συνδυάζοντας τη Μάθηση μέσα από την πράξη (learning by doing), τη Μάθηση με αναστοχασμό (learning by reflection), τη Μάθηση μέσα από τη μελέτη περιπτώσεων (case – based learning), τη Μάθηση μέσα από την εξερεύνηση (learning by exploring). Η σύνδεση των μαθησιακών στόχων με τις μαθησιακές εμπειρίες από την πραγματική ζωή αποτελεί σημαντική προτεραιότητα.
- Το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να συνδυάζει τη χρήση των τεχνολογικών μέσων βάση της επίτευξης των μαθησιακών στόχων που έχουν τεθεί καλύπτοντας τα διαφορετικά στυλ μάθησης των εκπαιδευόμενων. Η επιλογή των τεχνολογικών μέσων που θα χρησιμοποιηθούν εξαρτάται από τη φύση του εκπαιδευτικού υλικού, τις τεχνολογικές δυνατότητες της ομάδας – στόχου, αλλά και από τη γενικότερη εκπαιδευτική φιλοσοφία που διέπει το διδακτικό προσωπικό.
- Το διδακτικό υλικό θα πρέπει να ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπινων πόρων του, δημιουργώντας τις συνθήκες και υποστηρίζοντας ενεργά την ανάπτυξη κοινοτήτων κοινών ενδιαφερόντων με στόχο την υλοποίηση της συνεργατικής μάθησης.

Ο σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τους (Λιοναράκης & οι άλλοι, 2006) υιοθετεί τη «μεθοδολογία της κατάτμησης του σχεδιασμού σε φάσεις. Το

μοντέλο σχεδιασμού προτείνει 4 φάσεις ανάπτυξης : τη φάση της ανάλυσης, του σχεδιασμού, της υλοποίησης και της αξιολόγησης, μοντέλο το οποίο εφαρμόστηκε και στην δημιουργία του υλικού για τη «Στοματική Υγιεινή» στα πλαίσια της διδακτικής παρέμβασης που μελετάει η παρούσα εργασία.

2.4.5 Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού

Βασικό στόχο της αξιολόγησης αποτελεί η παραγωγή αποτελεσμάτων όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστων και πιο αντικειμενικών. Η αντικειμενικότητα άλλωστε, θα επιτρέψει την επαναχρησιμοποίηση του υλικού αξιολόγησης και σε άλλο παρόμοιο πλαίσιο εργασίας (Παναγιωτακόπουλος, Πιερρακέας & Πιντέλας, 2003).

Ειδικότεροι στόχοι της αξιολόγησης σύμφωνα με Μικρόπουλο (2000),είναι να διερευνηθεί η δυνατότητα του εκπαιδευτικού λογισμικού ως προς την ανταπόκρισή του, στα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- την εξασφάλιση των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων οι οποίοι έχουν τεθεί για ικανοποίηση
- την τεχνική αρτιότητα ως πολυμορφικό ΕξΑΕ υλικό
- το ύφος του διαλογικού περιβάλλοντος επικοινωνίας που διαθέτει, σε σχέση με τις απαιτήσεις της ομάδας στόχου που απευθύνεται
- τη μεθοδολογία ένταξης στο σχολικό περιβάλλον που προβλέπει, για την εξασφάλιση παραγωγής και μεταφοράς γνώσης
- την αποδοχή που έχει ως μαθησιακό εργαλείο από τους φυσικούς φορείς της γνώσης, τους εκπαιδευτικούς και τους αποδέκτες της, τους μαθητές
- την υποστήριξη εφαρμογών συνεργατικών περιβαλλόντων μεταξύ των μαθητών
- την υποστήριξη εφαρμογών για την ολοκλήρωση εργασιών με το υλικό που περιέχει και τη συνεργασία με λογισμικά γενικής χρήσης
- τη διευκόλυνση που παρέχει, ώστε με ευέλικτο τρόπο να αποκαλύπτει τα νεωτεριστικά χαρακτηριστικά του στους εκπαιδευτικούς και στους μαθητές.

Ασφαλώς και οι παράγοντες αξιολόγησης δεν εξαντλούνται στα παραπάνω μόνο και η κατηγοριοποίησή τους γίνεται με πολλούς τρόπους.

Σύμφωνα με τους Παναγιωτακόπουλο, Πιερρακέα και Πιντέλα (2003), στην προσπάθεια αξιολόγησης του εκπαιδευτικού λογισμικού και στη συλλογή ερευνητικών δεδομένων μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτόνομα ή συνδυαστικά τα παρακάτω εργαλεία:

- ✓ το ερωτηματολόγιο
- ✓ η συνέντευξη
- ✓ η παρατήρηση
- ✓ η αυτοματοποιημένη μέτρηση
- ✓ το ψυχομετρικό τεστ
- ✓ η κριτική η λίστα αξιολόγησης και
- ✓ η μελέτη πεδίου.

Τα εργαλεία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού που συναντάμε συχνότερα είναι το ερωτηματολόγιο (ποσοτική ανάλυση) και η συνέντευξη (ποιοτική ανάλυση). Το ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου (questionnaire) είναι ένα έντυπο που περιέχει μια σειρά από επιλεγμένες ερωτήσεις σχετικές με το αντικείμενο, τους στόχους, τους άξονες και, βέβαια, τα λεπτομερή κριτήρια της αξιολόγησης (Παναγιωτακόπουλος, κ.α., 2003). Η συνέντευξη ως μέσο συλλογής ερευνητικού υλικού για την αξιολόγηση έχει αρκετές ομοιότητες με το ερωτηματολόγιο, κυρίως ως προς τη διατύπωση και τη σύνταξη. Η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο εργαλείων αξιολόγησης βρίσκεται στη μορφή της επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή-αξιολογητή και ερωτώμενου, στο είδος των δεδομένων που συλλέγονται και στο βαθμό διεύθυνσης στο υπό αξιολόγηση ζήτημα (Παναγιωτακόπουλος, κ.α., 2003). Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιούμε το ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου (ποιοτική έρευνα) για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς – κριτικούς.

Τα κριτήρια και οι κατηγοριοποιήσεις, που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού ποικίλουν από περίπτωση σε περίπτωση. Οι πληροφορίες που αναζητούνται σε κάθε ερώτηση ταξινομούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζουν πλήρη κάλυψη του θέματος στο οποίο αναφέρεται η ερώτηση. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σύνταξη και διαμόρφωση ενός ερωτηματολογίου καθώς

και μιας συνέντευξης, είναι μια διαδικασία ιδιαίτερα απαιτητική μιας και η επιλογή και διατύπωση των ερωτήσεων, η έκτασή τους και η παρουσίαση τους παίζουν σημαντικό ρόλο στην επεξεργασία, ανάλυση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων(Cohen& Manion, 1997).

2.5 Η εμφάνιση, η θεσμοθέτηση και η ένταξη των προγραμμάτων δραστηριοτήτων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μέχρι την καθιέρωση της Ευέλικτης ζώνης

Σύμφωνα με υπουργική απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, στις 23 Σεπτεμβρίου του 1992 τα *προγράμματα δραστηριοτήτων* εντάσσονται στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Σύμφωνα με το ΦΕΚ 577, οι *σχολικές δραστηριότητες*, όπως χαρακτηρίστηκαν τότε, μπορούν να λαμβάνουν μέρος εντός ή εκτός του σχολικού χώρου, ενώ οι ώρες πραγματοποίησης των προγραμμάτων δεν καθορίζονται. Εντούτοις από το 1992 και για αρκετά χρόνια τα προγράμματα θα πραγματοποιούνται εκτός σχολικού ωραρίου, γεγονός που δημιούργησε προβλήματα στην ορθή λειτουργία τους.

Με την ίδια υπουργική απόφαση θεσμοθετούνται οι ώρες που θα αφιερώνονται στα προγράμματα, οι οποίες ανέρχονται σε δύο ώρες εβδομαδιαίως ή σε τέσσερις ανά δεκαπενθήμερο. Προβλέπεται, επίσης, μείωση του εβδομαδιαίου διδακτικού ωραρίου για τους εκπαιδευτικούς που αναλαμβάνουν την εκπόνηση τέτοιων προγραμμάτων ή υπερωριακή αποζημίωση.

Επιπρόσθετα, στο ίδιο φύλλο της εφημερίδας της κυβερνήσεως τονίζεται η προαιρετικότητα των προγραμμάτων αυτών τόσο για τους μαθητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς, στοιχείο που δίνει στα προγράμματα αυτά το όνομα «*προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα*». Το θετικό σημείο στην υπουργική αυτή απόφαση που διαφοροποιεί την ως τότε μαθησιακή διδασκαλία είναι η επισήμανση πως η συμμετοχή των μαθητών στα προγράμματα αυτά θα πρέπει να είναι ενεργητική, δημιουργική και όχι παθητική.

Εκτός από τον καθορισμό του τρόπου της οικονομικής επιχορήγησης που θα καταβάλλεται στα σχολεία που εκπονούν κάποια από τα προγράμματα δραστηριοτήτων, θεσμοθετείται, επίσης, η διαδικασία σχεδιασμού και λειτουργίας τους. Η διαδικασία αυτή ξεκινάει με την ενημέρωση των εκπαιδευτικών από το διευθυντή του σχολείου και στη συνέχεια οι τελευταίοι πληροφορούν τους μαθητές μαζί με τους οποίους αποφασίζουν για τη διοργάνωση και τον προγραμματισμό του εκάστοτε εκπαιδευτικού προγράμματος.

Έπειτα, συντάσσεται μια έκθεση με το θέμα, τους σκοπούς και το σχεδιασμό του προγράμματος που επιλέχτηκε, η οποία αποστέλλεται στον Προϊστάμενο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης προκειμένου να την εγκρίνει. Τέλος, συνίσταται μια επιτροπή, η οποία διευκολύνει, επιβλέπει, συντονίζει τη λειτουργία των προγραμμάτων και αξιολογεί το τελικό αποτέλεσμα της εργασίας, το οποίο παρουσιάζεται από τους μαθητές κατά τη λήξη της σχολικής χρονιάς στο πλαίσιο του πολιτιστικού διημέρου.

Η υπουργική αυτή απόφαση αποτελεί ορόσημο στο χώρο της εκπαίδευσης, εφόσον σηματοδοτεί την έναρξη μιας νέας περιόδου στην εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία βασίζεται στη βιωματική μάθηση και στην ενεργό συμμετοχή του μαθητή, αποδεσμεύοντας τον εκπαιδευτικό από τον πρωταγωνιστικό ρόλο.

Πέρα όμως από τη συμβολή της ένταξης των προγραμμάτων στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, υπήρχαν διαδικαστικά προβλήματα που αφορούσαν στη σωστή λειτουργία τους. Μπορεί η προαιρετικότητα των προγραμμάτων αυτών να συνέβαλε στο να αποσοβηθούν τυχόν αντιδράσεις από κάποιους συντηρητικούς εκπαιδευτικούς, ωστόσο εκκρεμούσε το θέμα του χρόνου υλοποίησής τους.

Στην αρχή της λειτουργίας των προγραμμάτων, έγιναν προσπάθειες από τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς ώστε οι ώρες λειτουργίας του προγράμματος να πραγματοποιούνται εντός σχολικού ωραρίου. Αυτό προϋπέθετε ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί των τμημάτων, στα οποία υπήρχαν μαθητές που είχαν δηλώσει συμμετοχή στο πρόγραμμα, θα ήταν σύμφωνοι να αποδεσμεύσουν τους μαθητές αυτούς δύο ώρες την εβδομάδα από τη συνήθη ροή των μαθημάτων.

Εντούτοις, επειδή δημιουργούνταν εντάσεις και εκνευρισμός ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, καθώς ορισμένοι διαφωνούσαν με την απουσία μαθητών από τις τάξεις τους, αποφασίστηκε από τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς, τα προγράμματα να υλοποιούνται εκτός σχολικού ωραρίου. Λόγω των έντονων όμως εξωσχολικών δραστηριοτήτων των μαθητών μετά το πέρας των σχολικών ωρών εμφανίστηκε το φαινόμενο έλλειψης χρόνου των συμμετεχόντων (Σκιά κ.α., 2001). Η μη συστηματική παρουσία όλων των μαθητών που δήλωναν μέρος στο πρόγραμμα υποβάθμιζε την ποιότητα εργασίας των *προγραμματίων δραστηριοτήτων* και απειλούσε τη λειτουργία τους.

Το γεγονός αυτό προκάλεσε έντονες συζητήσεις στον εκπαιδευτικό χώρο και εμφανίστηκε μια σειρά από ιδέες και προτάσεις προκειμένου να αντιμετωπιστεί το διαδικαστικό αυτό πρόβλημα. Μια από τις προτάσεις αυτές ήταν η ένταξη των προγραμμάτων στο αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, με τέτοιο τρόπο όμως ώστε να μη χάσουν τη μοναδικότητα που τους δίνει η προαιρετικότητα. Με τον τρόπο αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα θα χρησιμοποιούσε τα *προγράμματα δραστηριοτήτων* ως ένα πλαίσιο πειραματικής εφαρμογής και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών καινοτομιών.

Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώθηκε ένα καινοτόμο πρόγραμμα, το οποίο ενσωματώθηκε στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου και ονομάστηκε *Ευέλικτη Ζώνη*. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά ύστερα από πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου το σχολικό έτος 2001- 2002 σε 230 περίπου σχολεία, ενώ ακριβώς την επόμενη σχολική χρονιά η εφαρμογή επεκτάθηκε σε 900 περίπου σχολεία (Ματσαγγούρας, 2001). Στις 13 Σεπτεμβρίου 2005 με απόφαση του υπουργού παιδείας και θρησκευμάτων ανακοινώθηκε η γενίκευση της *Ευέλικτης Ζώνης* σε όλα τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

2.5.1 Η συμβολή της Ευέλικτης Ζώνης για τα προγράμματα δραστηριοτήτων

Η *Ευέλικτη Ζώνη* αποτελεί στην ουσία ένα πιο λειτουργικό πλαίσιο εκπόνησης των *προγραμμάτων δραστηριοτήτων*, το οποίο δίνει μεγαλύτερη αυτονομία στον εκπαιδευτικό να εφαρμόσει ιδέες και προγράμματα, τα οποία ήταν δύσκολο να υλοποιηθούν στις ώρες του συμβατικού σχολικού προγράμματος. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού, επίσης, κρίνεται απαραίτητη η σύνδεση της σχολικής γνώσης με την κοινωνία και τη φυσική πραγματικότητα, εφόσον πρωταρχικός στόχος της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι η διαμόρφωση προσωπικοτήτων με κριτική σκέψη και οξυμένη αντίληψη.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα συνέβαλε, επιπλέον, σε μεγάλο βαθμό στην εφαρμογή της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, ιδέες που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τα *προγράμματα δραστηριοτήτων*. Ήδη από το 2001 γίνεται λόγος για τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, της οποίας η εισαγωγή στο σχολείο κρίνεται επιτακτική ανάγκη. Η συνεχόμενη παροχή πληροφοριών της σύγχρονης εποχής οδηγεί στην αλλαγή του γνωσιοκεντρικού εκπαιδευτικού συστήματος σε μαθητοκεντρικό.

Όσον αφορά τη βιωματική μάθηση, οι μαθητές προκειμένου να αναλάβουν έναν ενεργό ρόλο είναι αναγκαίο να εγκατασταθεί ένα υποστηρικτικό πλαίσιο, τέτοιο που θα δημιουργεί ένα αίσθημα ασφάλειας και ομαδικότητας (Δεδούλη, 2001). Ένα τέτοιο πλαίσιο αποτελεί η *Ευέλικτη ζώνη*, η οποία δίνει την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να χρησιμοποιήσει σύγχρονες μεθόδους και σχέδια εργασίας που τον αποδεσμεύουν από τον πρωταγωνιστικό ρόλο και του επιτρέπουν να αφήνει μεγάλο μέρος των πρωτοβουλιών και των αποφάσεων να λαμβάνεται από τους ίδιους τους μαθητές.

Με το πρόγραμμα αυτό, ωστόσο, συνδέεται ακόμα ένα καινοτόμο στοιχείο για την εκπαίδευση, η διαπολιτισμική επικοινωνία. Με τον όρο αυτό δεν εννοείται μόνο η επικοινωνία με άτομα διαφορετικής θρησκείας ή διαφορετικής γλώσσας, αλλά μια σύνθετη διαδικασία κατά την οποία δομούνται συμπεριφορές και στάσεις απέναντι σε κάθε ετερότητα που συναντάται σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον (Καγκά, 2002). Η συμβολή της *Ευέλικτης Ζώνης* στο συγκεκριμένο πεδίο έγκειται στις ευκαιρίες που

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

δίνονται μέσα από το πρόγραμμα αυτό για ανοιχτό τρόπο σκέψης, δράσης, συνεργασίας, καθώς και για τη δημιουργία σχέσεων αλληλεπίδρασης.

Στην *Ευέλικτη ζώνη*, οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιώντας εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας, όπως είναι η μέθοδος project, μπορούν να πραγματοποιούν διαθεματικές και δημιουργικές δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο πλαίσιο των *προγραμμάτων δραστηριοτήτων*. Με τον τρόπο αυτό αντιμετωπίστηκε το θέμα της έλλειψης χρόνου για την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών, το οποίο δημιουργούσε μεγάλο πρόβλημα στους ιθύνοντες εκπαιδευτικούς.

Η ένταξη όμως της *Ευέλικτης Ζώνης*, δημιούργησε αντιδράσεις στο χώρο των εκπαιδευτικών, οι περισσότεροι εκ των οποίων υποστηρίζουν πως δεν έχουν την κατάλληλη επιμόρφωση ούτε την ανάλογη στήριξη και καθοδήγηση για την εφαρμογή του συγκεκριμένου πλαισίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έρευνα του Χ. Πατσάλη και της Κ. Παπουτσάκη, η οποία διεξήχθη το σχολικό έτος 2007-2008 σε εκπαιδευτικούς σχολείων της Αθήνας. Ένα από τα συμπεράσματα της έκθεσης ήταν ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν εφαρμόζει την *Ευέλικτη Ζώνη*, οι ώρες της οποίας αφιερώνονται στην διδασκαλία «βασικών μαθημάτων», όπως η γλώσσα και τα μαθηματικά (Πατσάλης κ.α, 2010).

Οι δάσκαλοι που συμμετείχαν στην έρευνα αυτή τόνισαν την αναγκαιότητα επιμόρφωσης και καθοδήγησής τους για την *Ευέλικτη Ζώνη*. Η επιμόρφωση, ωστόσο, δεν αποτελεί τον μοναδικό παράγοντα της ορθής εφαρμογής του συγκεκριμένου προγράμματος. Το πλαίσιο αυτό εισάγει καινοτόμες ιδέες και δράσεις, οι οποίες για να ευδοκιμήσουν απαιτείται μια ριζική αλλαγή στη επικρατούσα παραδοσιακή νοοτροπία για το εκπαιδευτικό σύστημα και το περιεχόμενό του.

Συγκεκριμένα, χρειάζεται δασκάλους με άποψη και με σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις, με εμπιστοσύνη στις δυνάμεις τους και με πνεύμα συνεργασίας, προκειμένου να δημιουργούν κατ' αυτόν τον τρόπο περαιτέρω δυνατότητες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού (Μητάκος, 2006). Συνεπώς, το πρόγραμμα αυτό δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ως πανάκεια για τη λύση κάθε εκπαιδευτικού

προβλήματος, αλλά ως μέσο για την καλλιέργεια μιας καινούριας αντίληψης για την κατάκτηση της γνώσης (Πατσάλης κ.α., 2012).

Η *Ευέλικτη ζώνη*, εντούτοις, δεν αποτελεί το μοναδικό πλαίσιο εφαρμογής των *προγραμμάτων δραστηριοτήτων*. Σύμφωνα με υπουργική εγκύκλιο που ισχύει μέχρι και σήμερα τα *προγράμματα δραστηριοτήτων* μπορούν να υλοποιούνται με διάχυση σε όλα τα μαθήματα, στα μαθήματα ειδικοτήτων και στα ολοήμερα σχολεία. Αυτό προϋποθέτει πως τα ολοήμερα δεν αποτελούν προέκταση ενός σχολείου με την παραδοσιακή έννοια αλλά ένα διαφορετικό τύπου σχολείου που προσφέρει την δυνατότητα εναλλακτικών μορφών διδασκαλίας με τη μορφή της εκμετάλλευσης του ελεύθερου χρόνου, προκειμένου ο μαθητής να αισθάνεται πως το σχολείο είναι ένας τόπος ανοιχτός σε νέες δράσεις και εμπειρίες (Χανιωτάκης κ.α., 2002).

2.5.2 Η διάκριση των προγραμμάτων δραστηριοτήτων

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας τα προγράμματα δραστηριοτήτων διακρίνονται σε τέσσερις τομείς, το τμήμα Αγωγής Σταδιοδρομίας (ΣΕΠ), το τμήμα Αγωγής Υγείας και Περιβαλλοντικής Αγωγής (Α.Υ & Π.Α), το τμήμα Αισθητικής Αγωγής (Πολιτιστικών Θεμάτων) και τέλος τα Ευρωπαϊκά προγράμματα. Το πρόγραμμα δραστηριοτήτων που πραγματεύεται η παρούσα Δ.Ε. με θέμα τη «Στοματική Υγιεινή» ανήκει στον τομέα της Αγωγής Υγείας.

Η *Αγωγή Υγείας* αποτελεί μια διαδικασία η οποία βασίζεται σε επιστημονικά δεδομένα, προκειμένου ο μαθητής να είναι ικανός να λαμβάνει συνειδητές αποφάσεις και να ενεργεί με τρόπο που να επηρεάζει θετικά την υγεία του (Δήμος κ.α., 2000). Η διαδικασία αυτή, η οποία πραγματοποιείται στο σχολικό χώρο μέσα από προγραμματισμένες ευκαιρίες μάθησης, θέτει ως πρωταρχικό στόχο τη διαμόρφωση συμπεριφορών και στάσεων απέναντι στο θέμα της υγείας και δεν περιορίζεται στην απλή πληροφόρηση και ενημέρωση των παιδιών.

Οι γνωστικοί άξονες πάνω στους οποίους κινείται η *Αγωγή Υγείας* είναι οι Διαπροσωπικές σχέσεις-Ψυχική υγεία, Πρόληψη χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών,

Κατανάλωση και υγεία, Σεξουαλική Αγωγή-διαφυλικές σχέσεις, Φυσική άσκηση και υγεία, Κυκλοφοριακή Αγωγή-ατυχήματα, Περιβάλλον και υγεία, Εθελοντισμός, Αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων. Η σχολική *Αγωγή Υγείας* μπορεί να έχει είτε μια άτυπη μορφή με την ενσωμάτωση στοιχείων της στα ήδη υπάρχοντα μαθήματα (πολυεπιστημονικό μοντέλο) ή μια πιο συγκεκριμένη δραστηριότητα με στόχους, περιεχόμενα, μεθόδους και μέσα (διεπιστημονικό μοντέλο).

Έρευνες ωστόσο έχουν δείξει ότι η σκόπιμη διαπραγμάτευση θεμάτων στο πλαίσιο μιας σειράς μαθημάτων *Αγωγής Υγείας*, είχαν καλύτερα αποτελέσματα στο γνωστικό και μεταγνωστικό επίπεδο των μαθητών σε σχέση με τη διαπραγμάτευση των ίδιων αντικειμένων, ενταγμένων όμως στην καθημερινή πρακτική των εκάστοτε σχολικών μαθημάτων (Brooks, 1988). Τα αποτελέσματα της αφομοίωσης των πληροφοριών είναι καλύτερα στην πρώτη περίπτωση, εφόσον οι μαθητές εργάζονται σε ένα συγκεκριμένο θέμα, γνωρίζοντας τον στόχο που έχουν θέσει με την υπόλοιπη παιδαγωγική ομάδα από την αρχή του προγράμματος.

Στην *Κατανάλωση και Υγεία* η διάσταση της υγείας που συναντάται είναι η λειτουργική, καθώς τα θέματα που μπορεί επιλεγθούν μπορεί να σχετίζονται με τη διατροφή και τις διατροφικές συνήθειες, την παχυσαρκία, τα καρδιαγγειακά νοσήματα, τη στοματική υγιεινή ή τα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα. Τα θέματα αυτά έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη διαμόρφωση μιας ορθής διατροφικής νοοτροπίας από μικρή ηλικία, εφόσον όπως επισημαίνει και ο Labiner, οι διατροφικές συστάσεις και οδηγίες που δίνονται στο σχολείο μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά το παιδικό διαιτολόγιο (Λουλουμάκου κ.α., 2005).

Μία άλλη κατηγορία που σχετίζεται με τη λειτουργική διάσταση της έννοιας υγεία είναι η *Φυσική άσκηση και Υγεία*, η οποία είναι αναγκαία για την προαγωγή και προάσπιση της υγείας. Η σχολική Φυσική Αγωγή προσπαθεί να μεταδώσει στους μαθητές τη συνήθεια της συστηματικής άσκησης στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου. Η κατηγορία αυτή θα μπορούσε να συνδυαστεί εύκολα μέσα από ένα οργανωμένο πρόγραμμα και με την κατηγορία *Κατανάλωση και Υγεία*, καθώς η φυσική άσκηση με τις διατροφικές συνήθειες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες για την οικοδόμηση και τη διατήρηση ενός υγιούς οργανισμού.

Η σχολική *Αγωγή Υγείας*, εμπερικλείοντας αυτές τις κατηγορίες με γνωστική και κυρίως βιωματική διάσταση φέρει τα χαρακτηριστικά της κατανόησης, της ευαισθησίας και την αναγνώριση της αξίας της υγείας και τέλος της δημιουργίας μιας κοσμοαντίληψης μέσα από τη συνείδηση της σημασίας της υγείας (Ιωαννίδη, 2003). Οι μαθητές που εργάζονται στα συγκεκριμένα προγράμματα έχουν την ευκαιρία να εμπλακούν σε μια εναλλακτική μορφή απόκτησης γνώσεων και κυρίως διαμόρφωσης στάσεων και δεξιοτήτων.

2.6 Προδιαγραφές του μαθήματος της Αγωγής Υγείας για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ (Α.Π.Σ.) ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΦΕΚ των νέων ΔΕΠΠΣ - ΑΠΣ ΦΕΚ 303Β/13-03-2003 , ΦΕΚ 304Β/13-03-2003)

Στόχοι του προγράμματος Αγωγής Υγείας είναι οι εξής :

- ✓ Οι μαθητές να αντιληφθούν ορισμένες αξίες που αφορούν τα ζητήματα υγείας και να εφαρμόσουν τις σχετικές αρχές
- ✓ Να αναπτύξουν αυτοεκτίμηση
- ✓ Να καλλιεργήσουν τις σχέσεις τους με τους άλλους και να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να ακολουθούν τους βασικούς κανόνες υγιεινής

Ένα πρόγραμμα Αγωγής Υγείας μπορεί και πρέπει να προσφέρει ένα πλαίσιο στήριξης και αποδοχής για το μαθητή. Έτσι το σχολείο με αφετηρία την Αγωγή Υγείας, μπορεί να υιοθετήσει σταδιακά ένα ρόλο υποστηρικτικό και προληπτικό μειώνοντας τις πιθανότητες εκδήλωσης ακραίων μορφών συμπεριφοράς που θα εμπόδιζαν την προσπάθεια του μαθητή για αυτονομία και δημιουργική ζωή.

Για τους παραπάνω λόγους, τόσο το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού υλικού όσο και η μεθοδολογία και στάση του συντονιστή εκπαιδευτικού θα πρέπει να ευνοούν τη

δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης και ασφάλειας στην τάξη. Είναι σημαντικό ο κάθε μαθητής να αισθάνεται ότι είναι μέλος της σχολικής τάξης-ομάδας, μέσα στην οποία νιώθει άνετα να εκφραστεί χωρίς το φόβο της ειρωνείας ή της απόρριψης.

Το περιεχόμενο ενός προγράμματος Αγωγής Υγείας θα πρέπει να διαπνέεται από ένα πνεύμα το οποίο δε θα εκφοβίζει τους μαθητές ούτε θα κινδυνολογεί, δεν θα απαγορεύει ούτε θα απορρίπτει, δεν θα διδάσκει αλλά θα διαπαιδαγωγεί. Θα πρέπει να εξοικειώνει το μαθητή με ποικίλες καταστάσεις της ζωής και να τον βοηθά να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του και να αποκτά δεξιότητες έτσι ώστε να μπορεί να υιοθετεί θετικές στάσεις και συμπεριφορές στη ζωή του.

Η σύγχρονη μεθοδολογία της Αγωγής Υγείας, δεν στηρίζεται πλέον στην απλή ενημέρωση και μεταφορά γνώσεων σε εξειδικευμένα θέματα υγείας. Αντίθετα αφορά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για επιλογές που προασπίζουν και προάγουν την ψυχική και σωματική υγεία και την κοινωνική ευεξία, μέσα από την ενεργητική και βιωματική μάθηση.

Η ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων βασίζεται στη βελτίωση της αυτοπεποίθησης του ατόμου και της δυνατότητας ως συνέπεια της ενδυνάμωσης των ικανοτήτων του να διαπραγματεύεται και να προβαίνει σε σωστές επιλογές. Στη μεθοδολογία αυτή προτείνεται :

- ✓ Η προσέγγιση της σχολικής τάξης ως ομάδας
- ✓ Η εστίαση στην παιδαγωγική σχέση
- ✓ Η ενεργητική ακρόαση ως τρόπος επικοινωνίας

Σύμφωνα με τα προγράμματα σπουδών ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ αλλά και με όσα αναφέρει ο πρόεδρος του παιδαγωγικού ινστιτούτου κ. Σταμάτης Αλαχιώτης για τα χαρακτηριστικά που πρέπει να διέπουν το μάθημα της Αγωγής Υγείας στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αναφέρουμε τα εξής :

- Διαθεματική προσέγγιση

Η Διαθεματική Προσέγγιση, δηλαδή, η ολιστική κατάκτηση της γνώσης δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να συγκροτήσει ένα ενιαίο σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων που θα του επιτρέψει να αναπτύσσει προσωπική άποψη για θέματα που σχετίζονται μεταξύ τους, με ζητήματα της καθημερινής ζωής και να διαμορφώσει το δικό του κοσμοείδωλο, τη δική του κοσμοθεωρία και κοσμοαντίληψη (Αλαχιώτης, 2002δ, Lawton et al, 2000). Η διαθεματική προσέγγιση δεν μπορεί παρά να υποστηρίζεται από μεθόδους ενεργητικής απόκτησης της γνώσης, οι οποίες εφαρμόζονται κατά τη διδασκαλία κάθε γνωστικού αντικειμένου και εξειδικεύονται στις διαθεματικές δραστηριότητες και σχέδια εργασίας, στο τέλος κάθε θεματικής ενότητας.

- Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία του μαθήματος ευνοεί τη συμμετοχική και συλλογική προσπάθεια, τη συνεργασία, την ευελιξία, την αλληλεγγύη, την αποδοχή της διαφορετικότητας και του άλλου γενικότερα, την ψυχολογική του στήριξη αλλά και την καθιέρωση δημοκρατικών διαδικασιών.

- Δημιουργικότητα

Για να αναπτυχθούν π.χ. οι δημιουργικές ικανότητες του μαθητή πρέπει να θεωρήσουμε ως βασική παράμετρο το ενδιαφέρον του. Η δημιουργικότητα είναι μια αναζήτηση, μια ανακάλυψη που πρέπει να καλλιεργηθεί με φυσικό τρόπο για να νιώσει ο μαθητής μια ελάχιστη εμπιστοσύνη και αυτοπεποίθηση, για να μην οδηγηθεί στην ανακάλυψη υποκατάστατων. Αντίθετα, πρέπει να βοηθηθεί από το εκπαιδευτικό σύστημα και τον εκπαιδευτικό να ανακαλύψει το άγνωστο χάρισμά του, το ίχνος της ιδιοφυΐας του, το ταλέντο του σε κάτι (Φερρό και Ζαμμέ 2000, Gardner 1998) καθώς ο μαθητής πρέπει να έχει ενεργό συμμετοχή στη μάθηση όπως οι σχετικές έρευνες υποστηρίζουν.

- Βιωματική μάθηση

Οι μαθητές εμπλέκονται σε βιωματικές ευκαιρίες μάθησης, συνδέοντας έτσι το σχολείο με τον προσωπικό βίο, τα ενδιαφέροντα, το είδος της νοημοσύνης και τις κλίσεις τους. Αναπτύσσουν δεξιότητες μέσα από την ενεργητική και βιωματική

μάθηση, με αποτέλεσμα τη βελτίωση της αυτοπεποίθησης τους και την ενδυνάμωση των ικανοτήτων τους έτσι ώστε να προβαίνουν σε σωστές επιλογές.

- Τεχνολογία

Εντάσσονται οι νέες τεχνολογίες σε όλες τις δραστηριότητες ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας.

(ΔΕΠΠΣ&ΑΠΣ, Αλαχιώτης, 2003)

2.6.1 Προδιαγραφές εκπαιδευτικού υλικού για την Ευέλικτη Ζώνη «Στοματική Υγιεινή».

Το εκπαιδευτικό υλικό για την Ευέλικτη Ζώνη με θέμα τη Στοματική Υγιεινή γενικά σύμφωνα με τον Ουλή (2009) πρέπει να είναι διαμορφωμένο σύμφωνα με τις προδιαγραφές που αναφέρονται παρακάτω. Στη συνέχεια αναφέρονται οι στόχοι που τίθενται σύμφωνα με την εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τους Σκαλιάπα και Παπαδόπουλο.

Το εκπαιδευτικό υλικό για τη Στοματική Υγιεινή είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε οι μαθητές :

- ο Να γνωρίσουν τις κατηγορίες των δοντιών και το ρόλο της καθεμιάς
- ο Να μάθουν για την αλλαγή των δοντιών μας, το λόγο για τον οποίο συμβαίνει και την ηλικία κατά την οποία πραγματοποιείται αυτό
- ο Να ενημερωθούν για τις παθήσεις των δοντιών, το λόγο για τον οποίο εμφανίζονται, τον τρόπο προστασίας αυτές
- ο Να ενημερωθούν για τις τροφές που βοηθούν την καλή υγεία των δοντιών και για εκείνες που την επιβαρύνουν
- ο Να το μελετήσουν και να το επεξεργαστούν διαθεματικά
- ο Να αποκτήσουν ή να διατηρήσουν θετική στάση και συμπεριφορά στα θέματα φροντίδας της στοματικής υγείας

- ο Να εμπλακούν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης, να συνδέσουν τη σχολική με την εξωσχολική ζωή, καθώς και την επιστημονική γνώση με τη βιωματική εμπειρία

(Ουλής, 2009)

Με την εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τους Σκαλιάπα, Παπαδόπουλο ο μαθητής θα πρέπει :

- Να αναπτύξει όλες του τις ικανότητες και να τις μετατρέψει σε δεξιότητες
- Να ασκηθεί σε όλες του τις δεξιότητες (ακρόαση, γραφή, ομιλία και ανάγνωση)
- Να είναι σε θέση να εντοπίζει και να συγκρίνει
- Να έρθει σε επαφή με άλλες μορφές λόγου και τέχνης, όπως το θέατρο, η λογοτεχνία και η μουσική
- Να ασκηθεί σε εικαστικές δημιουργίες και να καλλιεργήσει τη φαντασία του
- Να αποκτήσει μορφές συμπεριφοράς που θα βελτιώσουν τη ζωή του
- Να κοινωνικοποιηθεί στον ευρύτερο περίγυρό του
- Να έρθει σε επαφή με το διαδίκτυο και με άλλους τρόπους συλλογής και εύρεσης πληροφοριών (Σκαλιάπας, Παπαδόπουλος, 2004)

2.7 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην εξ αποστάσεως και στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

2.7.1. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Καθοριστική σημασία στην εκπαιδευτική διεργασία και την επιτυχία των σπουδών από απόσταση έχει η ποιότητα της επικοινωνίας μεταξύ διδασκομένων- διδασκόντων (Kaye 1991; Κόκκος, 1998; Ματραλής και Λυκουργιώτης 1998;). Σε σχέση με τους φοιτητές της συμβατικής εκπαίδευσης, οι φοιτητές της ΕξΑΕ δεν μπορούν με την ίδια ευκολία να επικοινωνήσουν, να ανταλλάξουν απόψεις και να συζητήσουν πιθανά προβλήματα με τον διδάσκοντα και τους συμφοιτητές τους, έχουν απόλυτη ανάγκη την επικοινωνία και υποστήριξη του διδάσκοντα διότι όπως επισημαίνουν πολλοί ερευνητές (Mills & Tait, 1996; Stevenson & Sander, 1998; Tait, 2000), λίγοι μπορούν

να μελετούν μόνοι τους και χωρίς την ανάγκη ανθρώπινης υποστήριξης. Οι περισσότεροι φοιτητές έχουν ανάγκη από ανθρώπινη υποστήριξη προκειμένου να αξιοποιήσουν το διδακτικό υλικό (Κόκκος, 2001), δεν μπορούν να το προσεγγίσουν κριτικά γιατί δεν διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες μελέτης, δεν γνωρίζουν πώς να προσεγγίζουν διεισδυτικά το αντικείμενο της μάθησης, να χρησιμοποιούν εναλλακτικές μαθησιακές πηγές, να γράφουν εργασίες (Χατζηλάκος Θ., Παπαδάκης Σ., Ρώσσιου Ε, 2007), να χρησιμοποιούν τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας και συνεργασίας, δεν έχουν κατάλληλη αυτοοργάνωση και τέλος δυσπιστούν απέναντι στον νέο τρόπο μάθησης.

Ο διδάσκων στην ΕξΑΕ αξιολογεί την πορεία κάθε φοιτητή και οργανώνει την αλληλεπίδρασή του με το διδακτικό υλικό, με τον ίδιο, καθώς και με τους συμφοιτητές του. Δεδομένου ότι η μέθεξη μεταξύ των συμφοιτητών είναι σχετικά περιορισμένη και η συνεργασία μεταξύ τους άτυπη, το βάρος της διαπροσωπικής επικοινωνίας και συμβουλευτικής παρέμβασης επιφορτίζεται στον διδάσκοντα. Για να επιτευχθεί ο στόχος της επικοινωνίας και να μην παραμείνει ούτε στη σφαίρα της τυπικής διαδικασίας, αλλά ούτε και να περάσει σε μια άτυπη ανεξέλεγκτη κατάσταση -δεδομένου ότι οι σχέσεις του με τους φοιτητές είναι πιο στενές, συχνές και ενίοτε προσωπικές- απαιτείται να αναδείξει τις δεξιότητες εκείνες που θα βοηθήσουν να διαχειρίζεται τόσο τον εαυτό του όσο και τις σχέσεις του με τους άλλους.

Ο ρόλος του είναι πολλαπλός: εμπνευστής, συντονιστής διεργασιών μάθησης, δημιουργός ευνοϊκών προς τη μάθηση καταστάσεων (Αθανασούλα-Ρέππα, 2006), όχι απλά ένας πομπός γνώσεων. Ο Κόκκος (1998) αναφέρει ότι θα πρέπει να υπάρχει μια διαδικασία συνεχούς εμπύχωσης και υποστήριξης των φοιτητών και η διαφορετικότητα των ρόλων διδασκόντων συμβατικής/ΕξΑΕ οφείλεται στην εμπνευστική και συμβουλευτική διάστασή του σε ατομική ή ομαδική συμβουλευτική βάση. Εν κατακλείδι ο διδάσκων στην ΕξΑΕ είναι ο υπεύθυνος για την διδασκαλία και την ενεργοποίηση του μαθητή ώστε *“να μαθαίνει μόνος του και να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης”* όπως είχαμε αναφέρει ξανά παραπάνω και αποτελεί την προσωποποίηση του ΕξΑΕ Ιδρύματος στους φοιτητές. (σελ. 111, όπως αναφέρεται σε Παπαδημητρίου&Λιοναράκη, 2010)

Ο διδάσκων οφείλει να συμμετέχει ενεργητικά στην ομάδα του διδακτικού προσωπικού, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής στρατηγικής του ιδρύματος. Επιπλέον είναι σκόπιμο να συνεργάζεται με τους συντονιστές του προγράμματος σπουδών προκειμένου να ενημερώνει και ενημερώνεται σχετικά με την πορεία των φοιτητών.

Η πολυπλοκότητα του ρόλου του δημιουργεί αγχογόνες καταστάσεις λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη ότι συνήθως αυτό δεν είναι το μόνο και κύριο αντικείμενο εργασίας του. Ο κύριος παράγοντας του άγχους είναι η μεταστροφή του ρόλου του από τον παλιό στο νέο και δευτερεύοντες παράγοντες (Μουλά, 2008) είναι η έλλειψη διαζώσης επικοινωνίας, η απουσία παραδοσιακής αίθουσας διδασκαλίας, η ασάφεια του ρόλου του, τα ειδικά χαρακτηριστικά των ενηλίκων-φοιτητών, η ανομοιογένεια και το διαφορετικό υπόβαθρό τους, η μη αποτελεσματική διαδικασία αξιολόγησης. Είναι φανερό ότι οι διδάσκοντες στην ΕξΑΕ αναλαμβάνουν ένα πολυσύνθετο και απαιτητικό έργο και για να ανταποκριθούν σ' αυτό χρειάζεται να διαθέτουν μεγάλο μέρος του χρόνου τους και της δημιουργικότητάς τους.

(Παπαδημητρίου & Λιοναράκης, 2010)

2.7.2 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Πολλές από τις ιδιότητες του εκπαιδευτικού εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εμφανίζονται και στους εκπαιδευτικούς σχολικής εκπαίδευσης. Αναφορικά με τη διδασκαλία σε μεικτά και πολυμορφικά μοντέλα, η έρευνα των Ευμορφοπούλου & Λιοναράκη (2015) κατέδειξε ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού εμπλουτίζεται με τα χαρακτηριστικά του ρόλου του εκπαιδευτικού της εξ αποστάσεως. Ειδικότερα, ο δάσκαλος που εφαρμόζει συμπληρωματικά μεθόδους εξ αποστάσεως διδασκαλίας στο μάθημά του καλείται να προωθεί την αυτονομία στη μάθηση, όντας υποστηρικτικός και συμβουλευοντας τους μαθητές καθ' όλη τη διάρκεια της πραγματοποίησης των δραστηριοτήτων. Η έννοια της υποστήριξης αναδείχθηκε

σχεδόν από ολόκληρη την ανάλυση των βιβλιογραφικών πηγών, ενδυναμώνοντας την ανθρωπιστική διάσταση του ρόλου του.

Καινούρια, σύμφωνα με την έρευνα, αρμοδιότητα ενός τέτοιου σύγχρονου εκπαιδευτικού είναι η σχεδίαση, όχι μόνο του μαθήματος, αλλά και ενός πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού με το οποίο καλούνται να αλληλεπιδράσουν οι μαθητές. Ο ίδιος αναλαμβάνει το ρόλο του συντονιστή και οι μαθητές τον πρωταγωνιστικό στην μάθησή τους.

Ρόλος Σύγχρονου Εκπαιδευτικού σε μεικτά και πολυμορφικά μοντέλα	
Διαστάσεις ρόλου	Αντικείμενο Αναφοράς
Να μετασχηματίζει	Θεωρητικές γνώσεις σε πρακτικές
Στοχοθέτης	Σχολικής εργασίας
Σχεδιαστής	Εξατομικευμένης Διδασκαλίας
Σχεδιαστής/ Οργανωτής	Πολυμορφικού Εκπαιδευτικού Υλικού
Ευέλικτος	Στη χρήση στρατηγικών
Αξιολογητής/ Ανατροφοδότης	Εκπαιδευτικής διαδικασίας/ μαθητών
Οργανωτής	Σχολικής τάξης
Δημιουργός (Επικοινωνιακός)	Δικτύου Επικοινωνίας
Πάροχος	Κινήτρων
Διευκολυντής-Βοηθός	Μαθητών να μάθουν πώς να μαθαίνουν
Δημιουργός	Κοινοτήτων μάθησης
Συντονιστής ομάδων	Της κοινότητας μάθησης
Συνεργάτης	Με τις ομάδες των μαθητών
Σύμβουλος/Εμπνευστής	Μαθητών/Ικανοί για πρωτοβουλίες
Υποστηρικτής	Μαθητών στην εφαρμογή του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού
Καθοδηγητής	Μαθητών στη διαδικασία μάθησης

Πίνακας 1: Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού Σχολικής Εκπαίδευσης σε Μεικτά/Πολυμορφικά Μοντέλα

Αξίζει να τονιστεί ότι στον πίνακα 1 (Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού Σχολικής Εκπαίδευσης σε Μεικτά/Πολυμορφικά Μοντέλα , Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης (2015), σελ. 179) εκτός από τα έξι πρώτα στοιχεία, τα υπόλοιπα δέκα αποτελούν αρμοδιότητες προσανατολισμένες στους μαθητές. Αυτό αποδεικνύει την ανάγκη ύπαρξης μαθητοκεντρικού μοντέλου διδασκαλίας στο οποίο ο ρόλος του εκπαιδευτικού αποκτά κυρίως ανθρωπιστική διάσταση.

Το συμπέρασμα για το ρόλο του εκπαιδευτικού ως σχεδιαστή του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού έχει επισημανθεί και από τη μελέτη του Φιλιπούση (2013) σχετικά με την εφαρμογή καινοτόμων εργαλείων για τη διδασκαλία του αντικειμένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην εν λόγω έρευνα, τονίζεται η ανάγκη συνεργασίας στη

δημιουργία του υλικού αυτού, του δασκάλου με τους μαθητές. Προϋπόθεση βέβαια, αποτελεί η ανάλογη παιδαγωγική και τεχνολογική κατάρτιση του εκπαιδευτικού.

Τέλος, με το συμπέρασμα της έρευνας για την αύξηση των αρμοδιοτήτων των εκπαιδευτικών κατά την προετοιμασία του μαθήματος συμφωνεί και η μελέτη των Κοφτερού & Χατζηλάκου (2013) σχετικά με τη δημιουργία διαδικτυακής πλατφόρμας συνεργασίας του σχολείου με τους μαθητές και τους γονείς τους. Ο εκπαιδευτικός καλείται να εργάζεται πολλές ώρες και να παρέχει την υποστήριξή του στους μαθητές και τους γονείς τους και εκτός του ωραρίου του σχολείου. (Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης, 2015)

2.8 Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας

Σκοπός της ανασκόπησης αυτής είναι η διερεύνηση της εφαρμογής της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό από το 2008 μέχρι το 2017, με τη βοήθεια της συστηματικής ανασκόπησης δημοσιευμένων ερευνών. Συγκεκριμένα στόχος της είναι να αξιολογηθεί μέσα από τη σύγκριση και μελέτη των ερευνών η ελληνική και διεθνής εμπειρία κατά την εφαρμογή της μεθοδολογίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια αλλά και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Επιμέρους στόχοι είναι:

- ✓ Διερεύνηση του βαθμού επίλυσης των αναγκών των μαθητών οι οποίοι λαμβάνουν εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση.
- ✓ Διερεύνηση της παιδαγωγικής αξιοποίησης και της ενσωμάτωσης των ψηφιακών περιβαλλόντων στη διαδικασία της ΕξΑΕ.
- ✓ Διερεύνηση του ρόλου και της στάσης των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης.
- ✓ Καταγραφή των εμπειριών των μαθητών αλλά και των απόψεων των γονιών τους σχετικά με την σχολική ΕξΑΕ.
- ✓ Καταγραφή των πλεονεκτημάτων αλλά και των περιορισμών ή εμποδίων κατά την εφαρμογή της σχολικής ΕξΑΕ.

- ✓ Συγκριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων ελληνικών και ξενόγλωσσων ερευνών.

2.8.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων

- **Προφίλ των συμμετεχόντων στις υπό εξέταση έρευνες**

Οι συμμετέχοντες μαθητές που πήραν μέρος στις μελέτες της παρούσας ανασκόπησης καλύπτουν όλο το φάσμα της εκπαίδευσης: Από το Νηπιαγωγείο, στη μελέτη των Βέργου, Κουτσούμπα, και Μουζάκη (2016) συμμετέχουν 17 νήπια, μέχρι το Λύκειο αλλά και μεταλυκειακές τάξεις. Στις έρευνες συμμετείχαν αγόρια και κορίτσια. Μεταξύ των μαθητών υπήρξαν αρκετοί που ζούσαν σε αγροτικές αλλά και απομονωμένες περιοχές των Η.Π.Α., του Καναδά και άλλων χωρών (Hannum,et al.,2009; De la Varre et al.,2010; Hiew et al., 2010; Barbour,2011; Holian et al.,2014; De la Varre, 2014). Τρεις έρευνες είχαν ως δείγμα παιδιά με ειδικές ανάγκες (Burdette et al., 2013; Burdette et al., 2014; Johnston,2014; Rice et al., 2016). Τρεις έρευνες επίσης ασχολούνταν με τα «χαρισματικά» παιδιά (Κολέσια,2014· Thomson,2010; Wallace,2009). Φυσικά δε συμμετείχαν μόνο οι μαθητές στις έρευνες αλλά σε αρκετές έλαβαν μέρος οι εκπαιδευτικοί, οι διευθυντές των σχολείων τους καθώς και οι γονείς τους. Συμμετείχαν εκπαιδευτικοί με διδακτική εμπειρία και επιμόρφωση στην εξ αποστάσεως διδασκαλία, διευθυντές σχολείων που εφαρμόζουν προγράμματα εξ αποστάσεως (συμπληρωματικής, μικτής, ηλεκτρονικής μάθησης), στελέχη της εκπαίδευσης, διευθυντές σχολείων, διευθυντές εκπαίδευσης, σχολικοί σύμβουλοι όπως μεταξύ άλλων στις έρευνες των (Ulker et al., 2013; Rice et al., 2016; Archambault et al., 2009; Reid et al., 2009; Hannum,et al.,2009; Holian et al.2014; Barbour,2016), αλλά σε αρκετές έρευνες και οι γονείς των μαθητών (Ulker et al., 2013; Burdette et al., 2014; Johnston,2014; Siko, 2014) μια και λειτουργούν και αυτοί ως επιβλέποντες.

- **Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και χαρισματικοί μαθητές**

«Οι χαρισματικοί» μαθητές στην έρευνα της Κολέσια (2014) πέτυχαν μεν τους γνωστικούς στόχους ωστόσο δεν επέδειξαν ιδιαίτερη επίδοση ως προς την αξιολογική κρίση όπως θα περίμενε κάποιος από μαθητές με τις δικές τους ικανότητες. Στην έρευνα της Thomson (2010) οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί δεν παρατήρησαν ουσιαστικές διαφορές στον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν οι μαθητές από απόσταση (σε σχέση με την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία). Η Wallace (2009) στην έρευνα της ζήτησε να μάθει από τους μαθητές που εγγράφονται σε τμήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης πώς αξιολογούν την εμπειρία τους. Στην πλειοψηφία τους οι μαθητές έκριναν ως κατάλληλα για την ηλικία τους τα τμήματα που επέλεξαν και τη θεματολογία. Οι νεαρότεροι έδωσαν περισσότερες θετικές βαθμολογίες στους εκπαιδευτικούς που τους καθοδηγούσαν από απόσταση. Δήλωσαν επίσης ικανοποιημένοι με το λογισμικό καθώς ήταν εύκολο τόσο στην εγκατάσταση όσο και στη χρήση. Οι επιδόσεις των μαθητών, όλων των ηλικιών, ήταν υψηλές με τους μαθητές να δηλώνουν πως το ενδιαφέρον τους για την ύλη παρέμεινε υψηλό και μετά τη λήξη του προγράμματος.

- **Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και μαθητές ΑμεΑ**

Στην έρευνα της Johnston et al. (2014) οι τρεις μαθητές διέφεραν αρκετά μεταξύ τους αναφορικά με τις δυνατότητες ή/ και τις αδυναμίες τους. Όλοι όμως τόνισαν πως στο εικονικό σχολείο αυτές δεν είναι ορατές κι έτσι είναι πιο εύκολο για τους μαθητές να έρθουν αντιμέτωποι με προκλήσεις δίχως άγχος. Στην έρευνα της Rice et al. (2016) οι εκπαιδευτικοί παραδέχτηκαν πως όταν διαπίστωναν ότι οι μαθητές τους δεν μπορούν να αυτορρυθμίσουν τη μάθησή τους δεν είχαν και οι ίδιοι κάποια στρατηγική για να τους βοηθήσουν. Μέσα από την επικοινωνία μαζί τους προσπαθούσαν να κατανοήσουν τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι μαθητές τους και να παρέχουν διαφοροποιημένη υποστήριξη. Στην έρευνα της Burdette et al. (2014) οι περισσότερες εγγραφές αφορούσαν μαθήματα Αγγλικών και Μαθηματικών και ακολουθούσαν θετικές και κοινωνικές επιστήμες. Στα $\frac{3}{4}$ των μαθητών ανατέθηκε, σύμφωνα με δήλωση των γονιών, ειδικός παιδαγωγός ως εκπαιδευτικός σύμβουλος από απόσταση. Το $\frac{1}{4}$ των παιδιών συμμετείχε σε διάφορες θεραπείες, κυρίως Λογοθεραπείες αλλά και θεραπείες διαχείρισης καταστάσεων. Στην έρευνα της Rice (2009) οι ειδικοί που

συμμετείχαν στο πάνελ τόνισαν την αναγκαιότητα της ανάπτυξης προγραμμάτων και βοηθητικής τεχνολογίας που υπαγορεύονται από τις ανάγκες των μαθητών ΑμεΑ και θα έχουν ως στόχο να εξασφαλίσουν τη συνεχή εξέλιξη των μαθητών αυτών.

- **Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και σχολεία της υπαίθρου**

Τα περισσότερα σχολεία της υπαίθρου 69% όπως διαπιστώθηκε στην έρευνα των Hannum et al. (2009) χρησιμοποιούσαν τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Τα μαθήματα που κυρίως διδάσκονταν από απόσταση ήταν Μαθηματικά, Αγγλικά και Ξένες Γλώσσες. Στην έρευνα της Hiew, et al. (2010) οι μαθητές β΄ θμιας εκπαίδευσης δύο απομακρυσμένων σχολείων της υπαίθρου διδάχτηκαν Θετικές Επιστήμες. Στην έρευνα που έγινε πριν και μετά την εφαρμογή της διδασκαλίας διαπιστώθηκε βελτίωση κατά 40% στην επίδοση των μαθητών. Στην έρευνα της Holian, et al. (2014) που είχε ως αντικείμενο έρευνας σχολεία στην πολιτεία του Τενεσσί το 89% των απομακρυσμένων σχολείων της υπαίθρου παρείχε μαθήματα με το διαδεδωμένο στις Η.Π.Α. σύστημα των διπλών εγγραφών (που δίνει το δικαίωμα στους μαθητές να γράφονται σε δύο ακαδημαϊκά ιδρύματα ταυτόχρονα) στις Κοινωνικές Επιστήμες αλλά και στην Τεχνική- Επαγγελματική Εκπαίδευση. Έτσι οι μαθητές είχαν πρόσβαση σε γνώσεις που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να έχουν. Ο Barbour (2015) στη μελέτη περίπτωσης που διεξήγαγε σε απομονωμένα σχολεία του Καναδά διαπίστωσε πως οι επιδόσεις των μαθητών κατά τη σύγχρονη φάση της διδασκαλίας δεν διέφεραν από αυτές άλλων στην τυπική εκπαίδευση. Κατά τη διερεύνηση της ασύγχρονης διδασκαλίας Barbour (2011) διαπιστώθηκε πως το μεγαλύτερο τμήμα της ώρας δεν αφιερωνόταν σε διδασκαλία αλλά σε οδηγίες για τη διεκπεραίωση εργασιών από τους μαθητές. Η De La Varre et al.(2014) διερευνώντας τους λόγους για τους οποίους οι μαθητές των υπαίθριων σχολείων που συμμετέχουν σε εξ αποστάσεως μαθήματα διακόπτουν τη φοίτησή τους διαπίστωσαν ότι οι περισσότεροι μαθητές ανέφεραν έλλειψη χρόνου ή κινήτρων καθώς και έλλειψη ενδιαφέροντος, τεχνολογικές δυσκολίες, έλλειψη άμεσης επαφής με τον εκπαιδευτικό ή την αυστηρότητα που επικρατούσε στις σχέσεις μαζί τους, τη γονική επιρροή ή έναν συνδυασμό αυτών.

- **Τα περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης και η παιδαγωγική τους αξιοποίηση**

Στις έρευνες που συμμετείχαν στην παρούσα ανασκόπηση διερευνήθηκε η παιδαγωγική αξιοποίηση των νέων μέσων –πλατφορμών μάθησης. Συγκεκριμένα στην έρευνα της Κολέσια (2014) αξιολογήθηκε η πλατφόρμα μάθησης wiki και κρίθηκε κατάλληλη για την παροχή συμπληρωματικής ΕξΑΕ. Παρόμοια ήταν και τα συμπεράσματα της έρευνας της Λάζαρη κ.συν. (2015) που ερεύνησαν την πλατφόρμα Edmondo η οποία έδωσε στους μαθητές πολλές ευκαιρίες να αλληλεπιδράσουν με τους συμμαθητές τους αλλά και με την εκπαιδευτικό. Στην έρευνα του Καμπύλη (2017), όπου διερευνήθηκε η χρήση της πλατφόρμας moodle, αντίθετα οι μαθητές δεν ικανοποιήθηκαν από τις δυνατότητες που τους παρείχε η πλατφόρμα για επικοινωνία με τους συμμαθητές τους. Σε ανάλογα ευρήματα κατέληξε και η έρευνα των Yarıci et al.(2012). Στην έρευνα των Shin et al. (2015) οι μαθητές ανέφεραν πως είχαν προβλήματα συγκέντρωσης καθώς το περιβάλλον της πλατφόρμας ήταν αδιάφορο. Στην έρευνα του Siko (2014) ρωτήθηκαν γονείς και μαθητές σχετικά με το περιβάλλον Μικτής μάθησης. Οι γονείς δήλωσαν πως το περιβάλλον αυτό ήταν ιδανικό για να προετοιμάσει τους μαθητές για τις σπουδές τους στο κολλέγιο και οι μαθητές εμφανίστηκαν ενθουσιασμένοι με την ιδέα ότι θα απαλλάσσονταν από το πρωινό ξύπνημα. Η Zaka (2013) επίσης διερεύνησε την εφαρμογή του μοντέλου της Μικτής μάθησης όπου διαπιστώθηκε η ύπαρξη πολλών πλεονεκτημάτων που επιδρούν όχι μόνο στη μάθηση και την επίδοση των μαθητών αλλά επηρεάζουν καθοριστικά ένα ολόκληρο σύστημα που αλληλεπιδρά με το σχολείο (εκπ/κοί, γονείς, στελέχη εκπ/σης, διοίκηση, πολιτικούς, κυβέρνηση κ.ά.)

- **Οι εμπειρίες των μαθητών σχετικά με την ΕξΑΕ σχολική εκπαίδευση**

Στην έρευνα του Αναστασίου κ. συν. (2015) σχεδόν όλοι οι μαθητές της Ε΄ τάξης βρήκαν ιδιαίτερα ελκυστικό το γεγονός πως μελετούσαν από τον υπολογιστή καθώς επίσης και το γεγονός ότι είχαν άμεση ανατροφοδότηση για την επίδοσή τους στις ασκήσεις. Η έρευνα της Βέργου κ. συν. (2016) είναι από τις λίγες που επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στις επιπτώσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα παιδιά. Διαπιστώθηκε ότι τα νήπια μέσα από το πρόγραμμα αυτό απέκτησαν γνώσεις σχετικά

με τα μουσεία και τα εκθέματα που υπήρχαν σε αυτά, όλα γνώριζαν πλέον πως έχουν τη δυνατότητα να θαυμάσουν τα εκθέματα από μακριά με τη βοήθεια των Τ.Π.Ε. Αν και αρχικά έδειξαν ενθουσιασμένοι οι μαθητές με τη Μικτή Μάθηση και την ευελιξία που τους παρείχε, όπως καταγράφηκε στην έρευνα του Siko (2014), στην πορεία δυσανασχέτησαν διαπιστώνοντας πως απαιτούνταν σκληρή δουλειά και μεγάλη προσπάθεια αυτορρύθμισης. Στην έρευνα της Zaka (2013) καταγράφηκε πως τα οφέλη για τους μαθητές από τη Μικτή Μάθηση είναι πολύ περισσότερα και παρέχουν ευκαιρίες αυτόνομης μάθησης, ευελιξία, ελευθερία επιλογών, κίνητρα μάθησης. Οι μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα του Λιακέα (2013) δήλωσαν ότι το πρόγραμμα συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και τα λογισμικά τους βοήθησαν να κατανοήσουν καλύτερα τις μαθηματικές έννοιες δίχως να απαιτεί πολύ χρόνο και δίχως άγχος. Στην έρευνα του Καμπύλη (2017) αναδείχθηκε η σημασία που έχει το εκπαιδευτικό υλικό στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Οι μαθητές δήλωσαν ικανοποιημένοι από τη δομή και την παρουσίαση του υλικού, διότι τους έδινε τη δυνατότητα να μελετήσουν μόνοι τους δίχως να χρειάζονται απαραίτητα την παρουσία και τις επεξηγήσεις του καθηγητή.

- **Οι απόψεις των γονιών για την εξΑΕ σχολική εκπαίδευση**

Οι γονείς έχουν ενεργό συμμετοχή ως επόπτες και καθοδηγητές. Στην έρευνα της Johnston et al. (2014) η μητέρα μιας μαθήτριας κατέθεσε μάλιστα και τις προτάσεις της για τη βελτίωση της «σύγχρονης» διδασκαλίας. Στην έρευνα του Ulker et al. (2013) οι γονείς παραδέχτηκαν ότι αφιερώνουν πολλές ώρες από τον χρόνο τους για να επιβλέπουν τη μελέτη των παιδιών τους. Στην έρευνα του Siko (2014) σχετικά με τη Μικτή Μάθηση το 50% των γονιών δήλωσε πως αρχικά φοβόταν ότι ο νέος αυτός τρόπος μάθησης θα είχε αρνητική επιρροή στους βαθμούς των παιδιών τους. Ωστόσο η πλειοψηφία των γονιών είχε εμπιστοσύνη στους μαθητές, θεωρώντας πως μπορούσαν να χειριστούν το περιβάλλον μάθησης. Οι γονείς στην έρευνα της Wallace (2009) δήλωσαν πως η ενημέρωση που είχαν οι ίδιοι πριν ξεκινήσουν τα παιδιά τους τα μαθήματα ήταν επαρκής, τόνισαν ότι υπήρχε συχνή επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς από απόσταση και ότι ο ρόλος τους ήταν κυρίως υποστηρικτικός. Ο ρόλος των γονιών στην ηλεκτρονική μάθηση παιδιών με ειδικές ανάγκες ήταν αντικείμενο της έρευνας της Burdette et al. (2014). Το ¼ των γονιών

εξέφρασε τις επιφυλάξεις του για το εάν ο εκπαιδευτικός που καθοδηγεί από απόσταση τα παιδιά τους είναι όντως ειδικός παιδαγωγός και επίσης θεωρούν ότι οι ίδιοι αναλαμβάνουν ρόλους εκπαιδευτικού αλλά και διαχειριστή.

- **Οι απόψεις των εκπαιδευτικών - στελεχών εκπαίδευσης για την εξΑΕ σχολική εκπαίδευση**

Καθοριστικός είναι και ο ρόλος όσων είναι υπεύθυνοι για το σχεδιασμό, την οργάνωση και την εφαρμογή των προγραμμάτων της εκπαίδευσης από απόσταση. Στην έρευνα της Rice (2009) συμμετείχαν 29 ειδικοί (εκπαιδευτικοί, πολιτικοί, ερευνητές) στον τομέα της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και κλήθηκαν να δηλώσουν τις προτεραιότητες στον τομέα αυτό και να σχεδιάσουν τη στρατηγική για τα επόμενα πέντε χρόνια. Στην έρευνα της Di Pietro (2008) 16 εκπαιδευτικοί του Michigan Virtual School (MVP) επιλέχθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα και δώσουν απαντήσεις σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας τους. Από την έρευνα προέκυψε πως οι εκπαιδευτικοί είχαν τις βασικές γνώσεις Τ.Π.Ε. αλλά έδειχναν ενδιαφέρον για την εξέλιξη της τεχνολογίας που μπορούσε να αφορά το μάθημά τους. Στην έρευνα του Barbour et al. (2016) ζητήθηκε από εν ενεργεία εκπαιδευτικούς να μοιραστούν τις αντιλήψεις τους σχετικά με την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική εκπαίδευση. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ανέφεραν δύο κύρια οφέλη: Την ελευθερία που τους παρέχει η ΕξΑΕ και την δυνατότητα να προσαρμόζουν τη διδασκαλία στις ανάγκες των μαθητών τους. Ωστόσο αναφέρθηκαν και αδυναμίες της σχολικής ΕξΑΕ. Οι περισσότεροι όμως συμφώνησαν πως ΕξΑΕ σχολική εκπαίδευση είναι η κατάλληλη μεθοδολογία για μαθητές που εγκαταλείπουν τη σχολική εκπαίδευση για οποιονδήποτε λόγο, καθώς επίσης ότι παρέχει στους μαθητές πολλούς εναλλακτικούς τρόπους μάθησης. Επεσήμαναν την ανάγκη για καλύτερη και περισσότερη ενημέρωση σχετικά με την ΕξΑΕ αλλά και τη σπουδαιότητα της καλά οργανωμένης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

(Κελενίδου, Αντωνίου, & Παπαδάκης, 2017)

2.8.2 Συμπεράσματα ανασκόπησης

Τα κυριότερα συμπεράσματα της παρούσας ανασκόπησης είναι τα ακόλουθα:

Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση εφαρμόζεται με τρεις μορφές: Ως αυτοδύναμη, ως συμπληρωματική και ως μικτή . Με την εξέλιξη του Διαδικτύου και την ανάπτυξη του Web 2.0 έχουμε την είσοδο των εικονικών σχολείων στις Η.Π.Α., στον Καναδά, στην Αυστραλία και σε άλλες χώρες. Η μικτή μάθηση συνδυάζει την παραδοσιακή διδασκαλία με την εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Οι μαθητές που συμμετείχαν ήταν παιδιά που ζούσαν σε απομακρυσμένα χωριά της υπαίθρου σε διάφορες περιοχές όπως Κίνα, Μαλαισία, Καναδάς, Νέα Ζηλανδία, Ελλάδα. Υπήρχαν μεταξύ αυτών παιδιά με χαμηλές μαθησιακές επιδόσεις, παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, αυτισμό και άλλα προβλήματα υγείας μεταξύ αυτών που λάμβαναν εξ αποστάσεως εκπαίδευση αλλά και «χαρισματικά» παιδιά που στην τυπική εκπαίδευση δεν έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τις μαθησιακές τους ανάγκες.

Σημαντικός είναι ο ρόλος που καλούνται να αναλάβουν οι γονείς στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Επιβλέπουν τη μελέτη των παιδιών τους, βοηθούν κυρίως τα μικρότερα σε ηλικία παιδιά ή τους μαθητές ΑμεΑ, ενθαρρύνουν, παρακινούν, επικοινωνούν με τους εκπαιδευτικούς. Αρκετοί ήταν οι γονείς που ανησυχούσαν για το κατά πόσο είναι επαρκείς σε ό, τι κάνουν και επικοινωνούσαν τακτικά με τους εκπαιδευτικούς ζητώντας οδηγίες.

Στην πλειοψηφία τους μαθητές και γονείς αξιολόγησαν θετικά τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Σχολίασαν πως ήταν καλά καταρτισμένοι, επιμορφώνονταν συχνά, επικοινωνούσαν τακτικά με τους μαθητές τους και τους αφιέρωναν αρκετό χρόνο.

Στις περισσότερες έρευνες καταγράφηκε η βελτίωση της επίδοσης των μαθητών, σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν καλύτερη από αυτήν των μαθητών στη συμβατική εκπαίδευση αλλά το σημαντικότερο ήταν η επιθυμία τους να ασχοληθούν περισσότερο με το αντικείμενο που μελέτησαν. Ένα άλλο σημαντικό πλεονέκτημα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ήταν η ικανότητα των μαθητών να αυτορρυθμίζουν

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

τη μάθησή τους και να ανακαλύπτουν τη γνώση. Εξοικειώθηκαν με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, τα λογισμικά και τις νέες εφαρμογές. Υπήρξαν φυσικά και περιπτώσεις μαθητών που εγκατέλειψαν τα μαθήματα. Σ' αυτές τις περιπτώσεις πολλοί παράγοντες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο: Το πιεστικό πρόγραμμα, η κακή διαχείριση του χρόνου από τους ίδιους τους μαθητές, ελλιπής υποστήριξη από τους γονείς, κακή επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό.

Συγκρίνοντας τις ελληνικές με τις ξενόγλωσσες έρευνες διαπιστώνεται πως δεν υφίστανται μεγάλες αποκλίσεις στα αποτελέσματα των ερευνών τα οποία είναι στην πλειοψηφία τους θετικά. Η καθοριστική διαφορά εντοπίζεται στο γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν έχει καθιερωθεί ακόμη επίσημα η εισαγωγή της σχολικής ΕξΑΕ. (Κελενίδου, Αντωνίου, & Παπαδάκης, 2017)

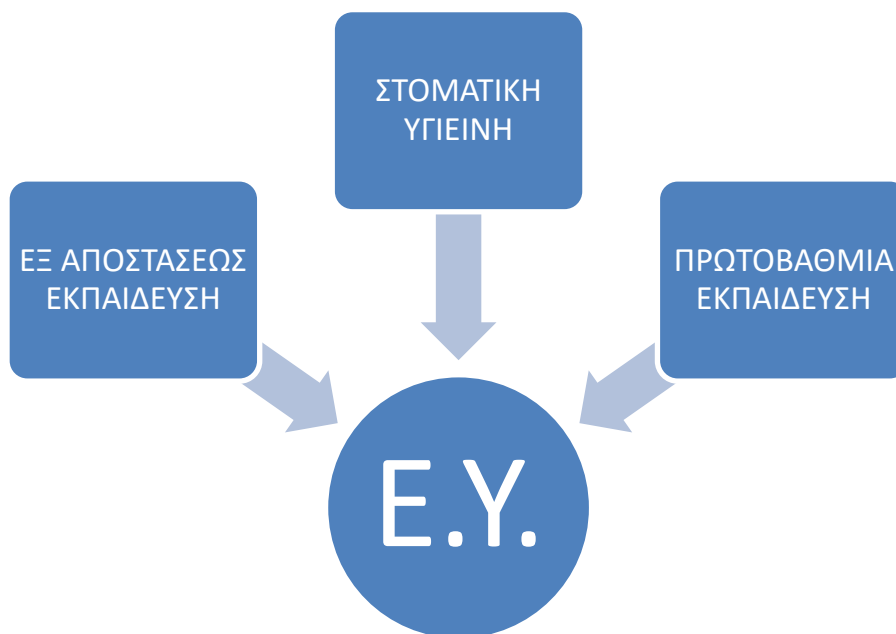
3. Κεφάλαιο 3ο: Ο μετασχηματισμός και η δημιουργία του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού «Στοματική Υγιεινή»

Για να πραγματοποιηθεί η διδακτική αυτή παρέμβαση και να εφαρμοστεί η συμπληρωματική ΕξΑΕ έπρεπε να μετασχηματιστεί το συμβατικό εκπαιδευτικό υλικό, δηλαδή το έντυπο υλικό της Στοματικής Υγιεινής σε πολυμορφικό ΕΥ. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται οι αρχές που έπαιξαν ρόλο στο σχεδιασμό, στο μετασχηματισμό και τη δημιουργία του ΕΥ. Παρακάτω αναφέρονται τα χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου καθώς και οι λόγοι σύμφωνα με τους οποίους επιλέχτηκε αυτό το περιεχόμενο για να δημιουργηθεί το εκπαιδευτικό υλικό για συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Έπειτα παραθέτονται οι στόχοι της διδακτικής παρέμβασης και στη συνέχεια αναφέρεται η επιλογή των θεωριών μάθησης και των τεχνικών διδασκαλίας. Για την ανάλυση της δομής του εκπαιδευτικού υλικού καθώς και την επιλογή των μορφών και των μέσων του ενημερωνόμαστε παρακάτω. Κατά τη λήξη του κεφαλαίου επεξηγούνται οι προδιαγραφές που τηρήθηκαν για το μέρος του υλικού που σχεδιάστηκε εξ ολοκλήρου στο διαδίκτυο.

3.1 Οι αρχές του σχεδιασμού και της δημιουργίας του εκπαιδευτικού υλικού

Ο σχεδιασμός και η δημιουργία του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού με στόχο την εφαρμογή συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη Στοματική Υγιεινή σε μαθητές Β΄ Δημοτικού βασίστηκε στις 3εις παρακάτω αρχές (τους αναλύσαμε διεξοδικά στο προηγούμενο κεφάλαιο) :

- Προδιαγραφές του Ε.Υ. για τη συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση
- Προδιαγραφές του Ε.Υ. για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
- Προδιαγραφές του Ε.Υ. για τη Στοματική Υγιεινή

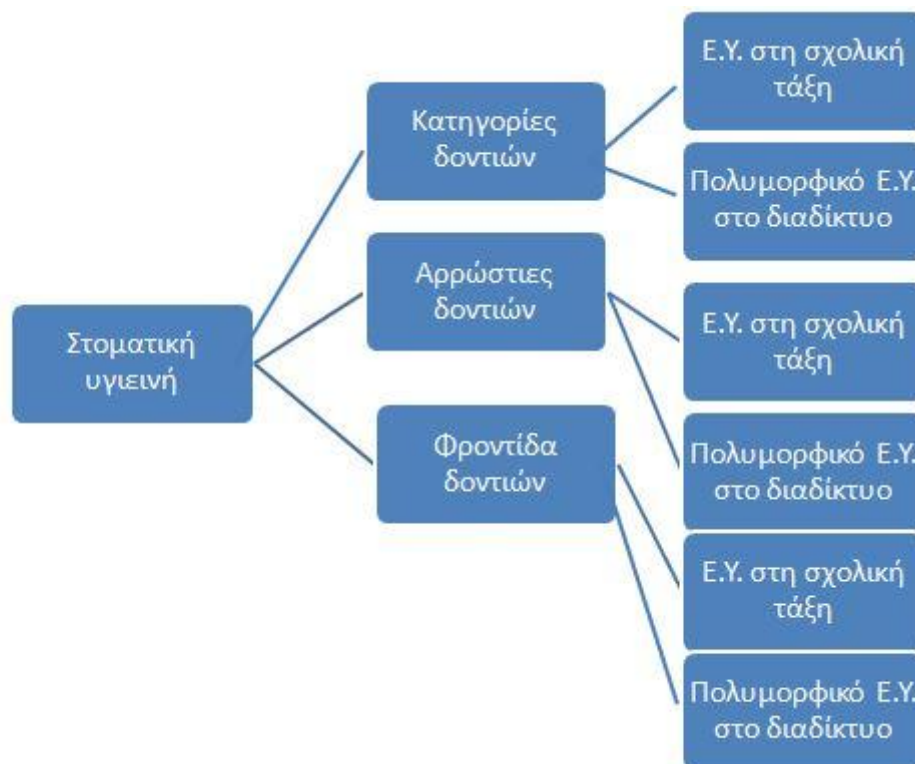
Σχήμα 1: Άξονες δημιουργίας Ε.Υ. «Στοματική Υγιεινή»

Το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε για το μάθημα της Στοματικής Υγιεινής χωρίζεται σε δύο κατηγορίες : 1) το υλικό που διδάχθηκε στους μαθητές στην τάξη (έντυπο και ψηφιακό) και 2) το πολυμορφικό υλικό με το οποίο οι μαθητές διδάχθηκαν εξ αποστάσεως κατά τη συμπληρωματική ΕξΑΕ ενώ εκείνοι ήταν στο σπίτι τους.

Αναλυτικότερα, οι θεματικές ενότητες της Στοματικής Υγιεινής που επιλέχθηκαν να διδαχθούν είναι τρεις :

- Οι κατηγορίες των δοντιών μας
- Οι ασθένειες των δοντιών μας
- Η φροντίδα των δοντιών μας

Το Σχήμα 2 που βρίσκεται παρακάτω μας δείχνει τη δομή που έχει το εκπαιδευτικό υλικό, που μετασχηματίστηκε και δημιουργήθηκε στα πλαίσια της διδασκαλίας της συμπληρωματικής ΕξΑΕ για τη Στοματική Υγιεινή.

Σχήμα 2: Θεματικές ενότητες εκπαιδευτικού υλικού για τη Στοματική Υγιεινή

Τα θέματα αυτά επιλέχθηκαν για να ενημερωθούν οι μαθητές ηλικίας Β΄ Δημοτικού σφαιρικά για τη στοματική υγιεινή και εντάχθηκαν σε ένα πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό για συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Η διαμόρφωση του ηλεκτρονικού υλικού μπορεί να γίνει στο πλαίσιο οργανωτικών δομών, δηλαδή υπό την αιγίδα ενός εκπαιδευτικού οργανισμού. Στην πράξη, η συγγραφή και η διαμόρφωση του υλικού μπορεί να γίνει είτε από έναν εκπαιδευτικό μόνο είτε από μια ομάδα εκπαιδευτικών με την καθοδήγηση ενός επιστημονικού υπευθύνου και ενός συντονιστή. Ανεξάρτητα από τη μέθοδο συγγραφής που θα επιλεγεί, το ηλεκτρονικό κείμενο ή το ηλεκτρονικό περιβάλλον πρέπει να περιέχει τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν πιο πάνω, προκειμένου αυτό να παρουσιάζει μια *ποιοτική εναλλακτική πρόταση*.

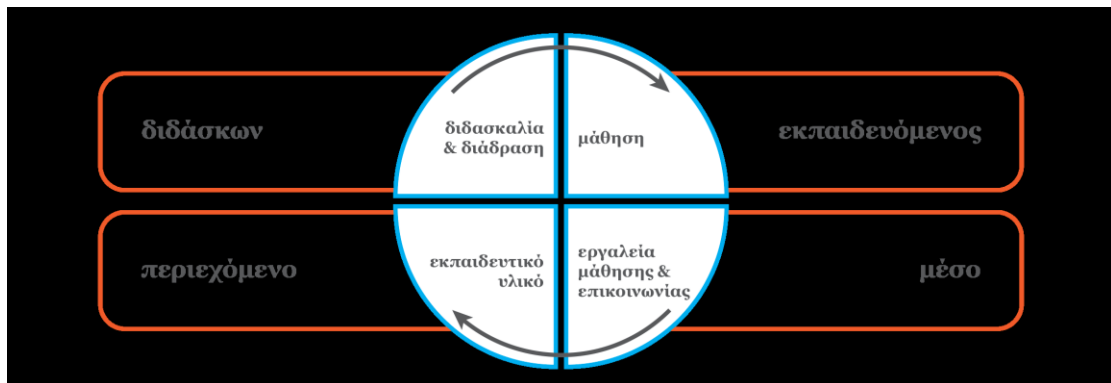
Είναι προφανές ότι κάθε εκπαιδευτής– δημιουργός ηλεκτρονικών υλικών και μαθημάτων επιδιώκει να εμπλέξει τον εκπαιδευόμενο σε μια ερμηνευτική σχέση,

προκειμένου να *αλληλεπιδράσει* με το περιεχόμενο. Ωστόσο, υπάρχουν δύο βασικοί τρόποι για να εμπλακούν οι εκπαιδευόμενοι με το περιεχόμενο των ηλεκτρονικών μαθημάτων. Στην πρώτη περίπτωση το μαθησιακό περιεχόμενο παρέχεται κυρίως με τη μορφή πληροφοριών (παθητική συμμετοχή). Σε αυτήν την περίπτωση μπορεί η πληροφόρηση να είναι αποδοτική, όμως ο αναγνώστης δεν μπορεί να αξιοποιήσει άμεσα τις πληροφορίες, δηλαδή οι γνώσεις παραμένουν αδρανείς. Στη δεύτερη περίπτωση ο εκπαιδευόμενος τοποθετείται σε ένα πλαίσιο εργασίας, στο οποίο αυτός καλείται να αξιοποιήσει τις πληροφορίες, προκειμένου να πάρει αποφάσεις και να ενεργήσει (*ενεργή συμμετοχή*).

Για να είναι σχεδιασμένο το ηλεκτρονικό περιβάλλον της ΕξΑΕ στη βάση της ενεργής συμμετοχής, πρέπει να ενδυναμώνει και να κινητοποιεί τη «θέληση» (Parkhurst, 1922; Race, 1999; Boekaert, 2002; Βοσνιάδου, 2001; Brophy, 2000; Meyer, 2004), δηλαδή να παρωθείται ο εκπαιδευόμενος για ενεργό εργασία και μάθηση. Η παρώθηση μπορεί να υποστηριχτεί από ποικίλα στοιχεία του ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού, τα οποία παρουσιάστηκαν συνοπτικά στον πίνακα της προηγούμενης ενότητας. Όταν διαμορφωθούν με οργανωμένο και συνδυαστικό τρόπο, παρέχουν τη δυνατότητα να *προσελκύουν το ενδιαφέρον*, να *παρακινούν* τους εκπαιδευόμενους να ασχοληθούν και να τους *ενθαρρύνουν συνεχώς*, ώστε να μην εγκαταλείψουν τη μελέτη.

Το ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό σε συνδυασμό με τον ιδιαίτερο ρόλο του διδάσκοντα ως συμβούλου και εμπνευστή την καθιστά ως την εκπαίδευση που διδάσκει και ενεργοποιεί τον μαθητή όσον αφορά το πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης και γνώσης (Λιοναράκης, 2001). Σε αντίθεση με την τριαδική σχέση εκπαιδευτή, εκπαιδευομένου και περιεχομένου, που χαρακτηρίζει τη συμβατική εκπαίδευση, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διαμορφώνεται από μια τετραδική σχέση με άξονες τον εκπαιδευτή, τον εκπαιδευόμενο, το εκπαιδευτικό υλικό και το μέσο (Σοφός & Kron, 2010). Όπως φαίνεται στο σχήμα, στην εκπαιδευτική διαδικασία της ΕξΑΕ το εκπαιδευτικό υλικό έχει πολύ βασικό ρόλο. Ο διδασκόμενος μαθαίνει από το εκπαιδευτικό υλικό, έντυπο ή ηλεκτρονικό, και ο διδάσκων καλείται να το υποστηρίξει και, παράλληλα, να λειτουργήσει συμβουλευτικά και καθοδηγητικά.

(Σοφός, Κώστας, & Παράσχου, 2015)

σχήμα 3 : διδάσκων, διδασκόμενος, περιεχόμενο, μέσο

Στην πορεία θα μιλήσουμε για τα στάδια μέσα από τα οποία έγινε ο σχεδιασμός και η δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού.

3.1.1 Προσδιορισμός των αναγκών με βάση τα χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου

Η ομάδα στόχος για τη συγκεκριμένη έρευνα ήταν οι μαθητές της Β΄ δημοτικού (7-8 ετών) που σε γενικές γραμμές πληρούσαν τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης. Πιο αναλυτικά τις αναφέρουμε παρακάτω :

- ✓ Η «Στοματική Υγιεινή» είναι ένα θέμα με το οποίο είναι εξοικειωμένοι οι μαθητές και προσελκύει το ενδιαφέρον τους καθώς στην ηλικία αυτή (6-13 χρονών) τα νεογιλά δόντια αρχίζουν να πέφτουν, και τη θέση τους παίρνουν τα μόνιμα δόντια τους. Επομένως είναι η κατάλληλη ηλικία για να διδαχθούν τα παιδιά το εν λόγω πρόγραμμα.
- ✓ Σύμφωνα με τη «Γνωστικοαναπτυξιακή θεωρία μάθησης» του *Jean Piaget* τα παιδιά ηλικιακά διανύουν το στάδιο των συγκεκριμένων λογικών διεργασιών (7-12 ετών), κατά το οποίο αποκτούν λογική σκέψη.
- ✓ Στην α΄ και στη β΄ Δημοτικού (μέχρι το μήνα Μάρτιο που πραγματοποιήθηκε η συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση) οι μαθητές διδάχτηκαν το μάθημα των ΤΠΕ, οπότε υπήρχε εξοικείωση με την τεχνολογία και με το περιβάλλον του διαδικτύου γενικότερα.

- ✓ Το έντονο ενδιαφέρον και η αγάπη των μαθητών για τους υπολογιστές και τις διάφορες εφαρμογές (π.χ. εκπαιδευτικά παιχνίδια) στο διαδίκτυο, αποδεικνύεται από την πολύωρη ενασχόλησή τους με αυτά σε ώρες εκτός σχολείου κάτι το οποίο αυξάνει ακόμη περισσότερο την εξοικείωσή τους με αυτά και καθιστά ακόμη μεγαλύτερη την επιθυμία τους για να συμμετέχουν στο πρόγραμμα της συμπληρωματικής ΕξΑΕ.

3.1.2 Λόγοι επιλογής του περιεχομένου του εκπαιδευτικού υλικού

Επιλέχθηκε το συγκεκριμένο θέμα «Στοματική Υγιεινή» από τη ευρύτερη θεματική ενότητα της Ε.Ζ. «Αγωγή Υγείας» με στόχο να παραχθεί εκπαιδευτικό πολυμορφικό υλικό με τη μέθοδο της ΕξΑΕ έγινε για τους εξής λόγους:

- ο Στην ηλικία αυτή (6-13 χρονών) τα νεογιά δόντια αρχίζουν να πέφτουν, επομένως είναι η κατάλληλη ηλικία για να ενημερωθούν τα παιδιά για τα δόντια τους.
- ο Αρκετά παιδιά αμελούν την φροντίδα και την καθημερινή καθαριότητα των δοντιών τους κάτι το οποίο τους προκαλεί πολύ γρήγορα ασθένειες στα ούλα και τα δόντια. Αυτό είναι κάτι που σκοπεύουμε να περιορίσουμε με την έγκαιρη ενημέρωση που θα γίνει σε αυτά.
- ο Η ενημέρωση για το σωστό τρόπο υγιεινής των δοντιών μας και η υιοθέτηση σωστών συνηθειών ως προς φροντίδα τους είναι θέμα βέλτιστης σημασίας για την υγεία μας γενικότερα.
- ο Η Ε.Ζ. αποτελεί ένα λειτουργικό πλαίσιο εκπόνησης των *προγραμμάτων δραστηριοτήτων*, το οποίο δίνει μεγαλύτερη αυτονομία στον εκπαιδευτικό να εφαρμόσει ιδέες και προγράμματα, τα οποία ήταν δύσκολο να υλοποιηθούν στις ώρες του συμβατικού σχολικού προγράμματος. Μέσα από αυτήν την καινοτόμο εκπαιδευτική παρέμβαση της συμπληρωματικής ΕξΑΕ στοχεύουμε να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών.
- ο Η διδασκαλία του μαθήματος είναι τρεις ώρες και αυτό εξασφαλίζει όλο τον απαραίτητο χρόνο για να αναπτυχθούν όλα οι πτυχές του θέματος της στοματικής υγιεινής με πλήρη σαφήνεια και λεπτομέρεια.

- ο Το περιεχόμενο της θέματος «Στοματική Υγιεινή» μπορεί να μελετηθεί διαθεματικά στα πλαίσια κι άλλων μαθημάτων (π.χ. Μελέτη Περιβάλλοντος, Μαθηματικά, Γλώσσα, Γυμναστική)

3.1.3 Καθορισμός των στόχων του εκπαιδευτικού υλικού

Ένα βασικό βήμα πριν τη δημιουργία του ΕΥ είναι ο καθορισμός των στόχων που θέλουμε να πετύχουμε με αυτό. Οι στόχοι της δημιουργίας του ΕΥ για τη «Στοματική Υγιεινή» βασίζονται στις θεωρίες Οικοδόμησης Γνώσης. Σύμφωνα με τον Jonassen(1996) το εκπαιδευτικό υλικό που σχεδιάζεται με βάση τις Θεωρίες Οικοδόμησης της Γνώσης θα πρέπει:

- ✓ να παρέχει πολλαπλές αναπαραστάσεις της πραγματικότητας
- ✓ οι πολλαπλές αυτές αναπαραστάσεις πρέπει να αποφεύγουν την υπεραπλούστευση και να αναπαριστούν την πολυπλοκότητα του πραγματικού κόσμου
- ✓ να δίνει έμφαση στην κατασκευή της γνώσης παρά στην αναπαραγωγή της
- ✓ να έχει μαθησιακούς στόχους αυθεντικούς, σχετικούς με την καθημερινή ζωή και σε πλαίσιο κατανοητό για τον μαθητή παρά τους αφηρημένους γενικούς στόχους
- ✓ να ακολουθεί προκαθορισμένη σειρά παρουσίασης των εννοιών αλλά να παρέχει δυνατότητα αυτόνομης πορείας και μάθησης
- ✓ να ενθαρρύνει την προσεκτική χρήση της εμπειρίας(Bruner)
- ✓ η γνώση που κατασκευάζεται να γίνεται σύμφωνα με το γνωστικό αλλά και το πολιτισμικό πλαίσιο
- ✓ να υποστηρίζει τη συνεργατική κατασκευή της γνώσης μέσα από την κοινωνική διαπραγμάτευση και όχι το συναγωνισμό μεταξύ των μαθητών με στόχο την αναγνώριση
- ✓ να είναι ανοικτό, με την έννοια ότι το αποτέλεσμα μιας δραστηριότητας δεν είναι προκαθορισμένο, αλλά ακολουθεί την πορεία αναζήτησης και τις επιλογές του μαθητή (ανακαλυπτική μάθηση)

- ✓ δίνει τη δυνατότητα στο δάσκαλο να επικοινωνεί με τους μαθητές, έτσι ώστε να μπορεί να παίζει το ρόλο του διευκολυντή όπου χρειάζεται (Piaget)
- ✓ υποστηρίζει την αναζήτηση του μαθητή, με την παροχή των κατάλληλων πληροφοριών, που διευκρινίζουν και συμπληρώνουν τα πιθανά προβλήματα, που θα αντιμετωπίσει
- ✓ είναι διαθεματικό, ώστε να δίνει στο μαθητή τη δυνατότητα να σχηματίσει πολλαπλές αναπαραστάσεις για μια συγκεκριμένη έννοια και τη χρήση της σε διαφορετικό πλαίσιο
- ✓ παρέχει τη δυνατότητα παραγωγής από το μαθητή προσωπικής εργασίας, στην οποία να συντίθεται πολυμεσικό υλικό και κείμενο, ώστε να είναι δυνατό να αποτιμηθεί το μαθησιακό αποτέλεσμα
- ✓ παρέχει στο μαθητή τη δυνατότητα αυτοαξιολόγησης. Αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους: Είτε συμμετέχοντας ενεργά ο μαθητής (απαντώντας σε ερωτήσεις, αναζητώντας τις απαντήσεις) είτε παθητικά (ακούγοντας και κρίνοντας τις απαντήσεις των συμμαθητών του). Με αυτό τον τρόπο η ανατροφοδότηση της γνώσης ενθαρρύνει τους μαθητές να συμμετάσχουν στη διαδικασία πρόσκτησης της νέας γνώσης και να αναπτύξουν την αυτοπεποίθησή τους
- ✓ θέτει προβλήματα που ενδιαφέρουν το μαθητή

Οι στόχοι που θέσαμε αναφορικά με το συγκεκριμένο πρόγραμμα της εξ αποστάσεως συμπληρωματικής εκπαίδευσης είναι οι μαθητές :

- ✓ Να γνωρίζουν τις κατηγορίες των δοντιών, τον αριθμό των δοντιών ανά κατηγορία καθώς και τη χρησιμότητα της κάθε κατηγορίας με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης με τη χρήση της εφαρμογής h5p της πλατφόρμας chamilo με τη μορφή ερωταπαντήσεων ανάμεσα στη Φλώρα και τη θεία Επιστήμη καθώς και με τη μέθοδο της ανακαλυπτικής μάθησης με την εφαρμογή «Κατασκεύασε ένα παιδικό στόμα, κατασκεύασε το στόμα ενός ενήλικα»
- ✓ Να γνωρίζουν τις ονομασίες των εσωτερικών και εξωτερικών τμημάτων του δοντιού με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης με τη χρήση της εφαρμογής h5p της πλατφόρμας chamilo με τη μορφή ερωταπαντήσεων ανάμεσα στη Φλώρα

και τη θεία Επιστήμη καθώς και με τη μέθοδο της ανακαλυπτικής μάθησης με την εφαρμογή «Το εσωτερικό των δοντιών»

- ✓ Να γνωρίζουν σε ποια ηλικία πέφτουν τα δόντια μας και γιατί συμβαίνει αυτό με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης με τη χρήση της εφαρμογής h5p της πλατφόρμας chamilo με τη μορφή ερωταπαντήσεων ανάμεσα στη Φλώρα και τη θεία Επιστήμη καθώς και με τη μέθοδο της χρήσης της εμπειρίας (Bruner) καθώς σε αυτή την ηλικιακή φάση που βρίσκονται αλλάζουν τα δόντια τους
- ✓ Να γνωρίζουν τις ασθένειες των δοντιών, πότε εμφανίζεται η κάθε ασθένεια, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της, πώς μπορούν να προφυλαχθούν από αυτήν με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης με τη χρήση της εφαρμογής h5p της πλατφόρμας chamilo με τη μορφή ερωταπαντήσεων ανάμεσα στη Φλώρα και τη θεία Επιστήμη
- ✓ Να γνωρίζουν ποιες τροφές ευνοούν την εμφάνιση κάποιων ασθενειών και ποιες βοηθούν στη διατήρηση της καλής στοματικής υγείας με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης με τη χρήση της εφαρμογής h5p της πλατφόρμας chamilo με τη μορφή ερωταπαντήσεων ανάμεσα στη Φλώρα και τη θεία Επιστήμη καθώς και με τη μέθοδο της διαθεματικότητας παρακολουθώντας σχετικό βίντεο κινουμένων σχεδίων και συμμετέχοντας οι ίδιοι στο σχετικό θεατρικό δρώμενο που ετοίμασαν με θέμα «Η μάγισσα Τερηδόνα και οι φίλοι της»
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν πόσο σημαντικό είναι να φροντίζουμε και να καθαρίζουμε τα δόντια μας με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης με τη χρήση της εφαρμογής h5p της πλατφόρμας chamilo με τη μορφή ερωταπαντήσεων ανάμεσα στη Φλώρα και τη θεία Επιστήμη καθώς και με τη μέθοδο της διαθεματικότητας παρακολουθώντας σχετικό βίντεο κινουμένων σχεδίων και συμμετέχοντας οι ίδιοι στο σχετικό θεατρικό δρώμενο που ετοίμασαν με θέμα «Η μάγισσα Τερηδόνα και οι φίλοι της»
- ✓ Να γνωρίζουν πόσο συχνά πρέπει να βουρτσίζουμε τα δόντια μας και γιατί (με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης)
- ✓ Να διδαχθούν το σωστό τρόπο καθαρισμού των δοντιών μας (με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης)
- ✓ Να ενημερωθούν για τα μέσα που χρησιμοποιούμε για να καθαρίσουμε τα δόντια μας (με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης)

- ✓ Να γνωρίζουν ιστορικά στοιχεία για το πώς δημιουργήθηκαν κάποια από τα μέσα με τα οποία καθαρίζουμε τα δόντια μας (με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης)
- ✓ Να κατανοήσουν γιατί πρέπει να πηγαίνουμε στον οδοντίατρο και πόσο συχνά με τη μέθοδο της οικοδόμησης της γνώσης με τη χρήση της εφαρμογής h5p της πλατφόρμας chamilo με τη μορφή ερωταπαντήσεων ανάμεσα στη Φλώρα και τη θεία Επιστήμη και με τη μέθοδο της συνεργατικής κατασκευής της γνώσης μέσα από την κοινωνική επαφή τους με τον οδοντίατρο, την συζήτηση μαζί του αλλά και με τους υπόλοιπους συμμαθητές τους λαμβάνοντας νέες γνώσεις και επιλύοντας όλες τις απορίες τους

3.1.4 Επιλογή θεωριών μάθησης και τεχνικών διδασκαλίας

Οι *θεωρίες μάθησης* βασίζονται κατά βάση στις «Θεωρίες Οικοδόμησης της Γνώσης» οι οποίες αποδίδουν πολύ μεγάλη σημασία στις εσωτερικές, νοητικές διεργασίες του ατόμου. Η μάθηση στις Θεωρίες αυτές δε μεταδίδεται, αλλά είναι μια διαδικασία προσωπικής κατασκευής της γνώσης η οποία κατασκευάζεται πάνω σε προγενέστερες γνώσεις (οι οποίες φυσικά τροποποιούνται κατάλληλα ώστε να συζευχθούν με τη νέα γνώση). Η αναδιάταξη και αναδόμηση των νοητικών δομών του ατόμου, οδηγεί στην προσαρμογή της νέας γνώσης αλλά και στη σύνδεσή της με τις υπάρχουσες νοητικές δομές (Shunk, 2010).

Ό,τι οικοδομεί ένα άτομο είναι αληθές για το ίδιο αλλά όχι απαραίτητα για οποιονδήποτε άλλο. Αυτό συμβαίνει, γιατί οι άνθρωποι δημιουργούν γνώση με βάση τις πεποιθήσεις και τις εμπειρίες τους στην εκάστοτε κατάσταση (Cobb & Bowers, 1999), οι οποίες διαφέρουν από άτομο σε άτομο. Όλη η γνώση επομένως, είναι υποκειμενική, προσωπική και προϊόν γνωστικών διεργασιών (Simpson, 2002). Η μάθηση είναι πλαισιοθετημένη (Bredo, 2006). Συνεπώς τα άτομα είναι ενεργά υποκείμενα της μάθησης και πρέπει να οικοδομήσουν τη γνώση για τον εαυτό τους (Geary, 1995). Για να αφομοιώσουν τη νέα γνώση πρέπει τα ίδια τα άτομα να ανακαλύψουν τις βασικές αρχές. Κυριότεροι εκπρόσωποι των Θεωριών Οικοδόμησης

της Γνώσης είναι ο J.Piaget, ο S. Papert, ο R. Gagne, ο A.Newell, ο H.Simon, ο Boyle, ο J.Bruner, ο A. Bandura, ο L. S. Vygotsky, ο J. Dewey.

- Jean Piaget- Γνωστικοαναπτυξιακή θεωρία μάθησης
- Seymour Papert-Κατασκευαστική (constructionism) προσέγγιση
- Boyle-Μαθησιακά περιβάλλοντα με υπολογιστές
- Jerome Bruner-Ανακαλυπτική μάθηση
- Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες :
 - ✓ Albert Bandura-Κοινωνικογνωστική Θεωρία Μάθησης
 - ✓ Lev Vygotsky- Κοινωνικοπολιτισμική Θεωρία Μάθησης
 - ✓ Η Θεωρία της Δραστηριότητας (Vygotsky, Leontiev, Luria, Nardi)

Από τις «Θεωρίες Οικοδόμησης Γνώσης», εκείνες που επιλέχθηκαν για διαμορφωθούν οι θεωρίες μάθησης για διδασκαλία του μαθήματος της συμπληρωματικής ΕξΑΕ για τη στοματική υγιεινή είναι εκείνες :

1. Του Boyle (1997) – «Μαθησιακά περιβάλλοντα με υπολογιστές» το οποίο συνιστά σήμερα ένα από τα κυρίαρχα μοντέλα για το σχεδιασμό σύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού στο διαδίκτυο . Στόχος του είναι να παρέχει μαθησιακές δραστηριότητες ενταγμένες σε διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων ώστε να γεφυρώνεται το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στο σχολείο και στις δραστηριότητες έξω από το σχολείο. Οι βασικές αρχές για τον σχεδιασμό μαθησιακών περιβαλλόντων με υπολογιστή, σύμφωνα με τις Θεωρίες Οικοδόμησης της Γνώσης, είναι η παροχή εμπειριών και πολλαπλών προοπτικών, η ενσωμάτωση της μάθησης σε ρεαλιστικά περιβάλλοντα που σχετίζονται με τον πραγματικό κόσμο, η εμπέδωση της μάθησης μέσω κοινωνικής εμπειρίας και τέλος η ενθάρρυνση της χρήσης πολλαπλών μορφών αναπαράστασης και η ενθάρρυνση της αυτοσυναίσθησης στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης.
2. Του Jean Piaget – «Γνωστικοαναπτυξιακή θεωρία μάθησης» η οποία στηρίζεται σε τρεις παραδοχές: α) καθετί νέο εδράζεται και οικοδομείται στην προϋπάρχουσα γνώση, β) τα παιδιά κατανοούν ό,τι ταιριάζει στη γνωστική

τους δομή και αγνοούν ό,τι την ξεπερνά και γ) τα παιδιά με βάση την εμπειρία τους και τον αναστοχασμό οικοδομούν τη γνώση (Κολιάδης 1997), ο οποίος ανέπτυξε τη θεωρία του που περιλαμβάνει δύο άξονες:

Ο *πρώτος* από αυτούς είναι το Πρότυπο της Γνωστικής Προσαρμογής, σύμφωνα με το οποίο το άτομο τείνει να προσαρμόζεται στο περιβάλλον, ώστε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα σε αυτό, ενεργοποιώντας δύο λειτουργίες: α) την αφομοίωση, δηλαδή την ενσωμάτωση νέων στοιχείων στα ήδη υπάρχοντα γνωστικά του σχήματα και β) τη συμμόρφωση, δηλαδή την τροποποίηση των υπαρχόντων σχημάτων με σκοπό να ενσωματωθούν σε αυτά νέα στοιχεία (Βοσνιάδου & Brewer, 1998·Κολιάδης 1997·Ελληνιάδου etal. 2008·Καλκάνης, 2008·Feldman, 2011·Κουνέλη 2017). Η αφομοίωση και η συμμόρφωση συνιστούν τη διαδικασία της εξισορρόπησης, δηλαδή της σταθεροποίησης των νέων σχημάτων, τα οποία θα προκύψουν μέσα από τη σύγκρουση μεταξύ των υπαρχόντων νοητικών σχημάτων του ατόμου και του περιβάλλοντος (γνωστικές συγκρούσεις). Ως εκ τούτου, η μάθηση αποτελεί μία διαδικασία επεξεργασίας των γνωστικών σχημάτων του ατόμου, όταν αυτά συγκρουστούν με το περιβάλλον, και επαναφοράς της ισορροπίας μετά την παραπάνω γνωστική σύγκρουση (Κολιάδης 1997·Ελληνιάδου, Κλεφτάκη, Μπαλκίζας, 2008·Καλκάνης, 2008).

Ο *δεύτερος* άξονας της θεωρίας του Piaget είναι ο εξελικτικός χαρακτήρας της νοητικής ανάπτυξης, η οποία ακολουθεί σαφώς καθορισμένα στάδια, που οριοθετούνται από την ηλικία και τη βιολογική ωρίμανση (Κολιάδης 1997). Πρόκειται για τα στάδια ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου, τα οποία σύμφωνα με τον Piaget είναι:

- α) το Προγλωσσικό αισθητικο-κινητικό στάδιο(0-2 ετών), κατά το οποίο ξεκινά η νοητική ανάπτυξη του βρέφους βασιζόμενη στα αντανακλαστικά του και στις πρώτες κινήσεις του
- β) το αναπαραστασιακό ή προ των λογικών διεργασιών στάδιο(2-7 ετών), κατά το οποίο αναπτύσσεται διαισθητικά η νοημοσύνη του παιδιού
- γ) το στάδιο των συγκεκριμένων λογικών διεργασιών(7-12 ετών), κατά το οποίο το παιδί αποκτά λογική σκέψη και

δ) το στάδιο των τυπικών λογικών διεργασιών(12-18 ετών), κατά το οποίο ολοκληρώνεται η ανάπτυξη της αφαιρετικής και συμβολικής σκέψης (Φράγγου 1996·Βοσνιάδου, 1998).

Ο Piaget με τις εργασίες του συνέβαλε στην εξέλιξη της ψυχολογίας και της επιστημολογίας και επηρέασε την παιδαγωγική σκέψη και τον προσανατολισμό της εκπαίδευσης (Κουνέλη 2017). Σήμερα, η θεωρία του Piaget αξιοποιείται από τα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ, ενώ οι ιδέες του επηρέασαν σπουδαίους ερευνητές, όπως ο Seymour Papert ή η Rosalind Driver, η οποία διατύπωσε το κονστρουκτιβιστικό μοντέλο διδασκαλίας (Driver& Oldham, 1986).

Όσον αφορά τις *τεχνικές διδασκαλίας*, το μοντέλο που ακολουθήθηκε για το σχεδιασμό, την οργάνωση και τη διδασκαλία του προγράμματος της συμπληρωματικής ΕξΑΕ για τη στοματική υγιεινή, είναι το μοντέλο του διδακτικού σχεδιασμού του R. Gagne. Ο Gagne στη θεωρία του υποστηρίζει ότι υπάρχουν διαφορετικοί τύποι μάθησης, ο κάθε τύπος μάθησης απαιτεί και διαφορετικό τύπο διδασκαλίας. Ορίζει πέντε σημαντικές κατηγορίες μάθησης, των λεκτικών πληροφοριών, των διανοητικών δεξιοτήτων, των γνωστικών στρατηγικών, των κινητικών δεξιοτήτων και τέλος των στάσεων συμπεριφοράς. Για κάθε έναν από τους προηγούμενους τύπους μάθησης είναι απαραίτητες διαφορετικές εσωτερικές και εξωτερικές συνθήκες.

Η θεωρία του Gagne περιλαμβάνει εννέα εκπαιδευτικά βήματα με τις αντίστοιχες γνωστικές διαδικασίες, τα οποία είναι:

- 1.επικέντρωση της προσοχής (υποδοχή)
- 2.πληροφόρηση των μαθητών για το στόχο μάθησης (προσδοκία)
- 3.παρακίνηση για ανάκληση προγενέστερης μάθησης (ανάκτηση)
- 4.παρουσίαση του ερεθίσματος (εκλεκτική αντίληψη)
- 5.παροχή κατάλληλων οδηγιών μάθησης (σημασιολογική κωδικοποίηση)
- 6.εκτέλεση του έργου (απάντηση)

7.παροχή ανατροφοδότησης (ενίσχυση)

8.αξιολόγηση του έργου που εκτελέστηκε (ανάκτηση)

9.ενίσχυση της δραστηριότητας και της μεταφοράς (γενίκευση)

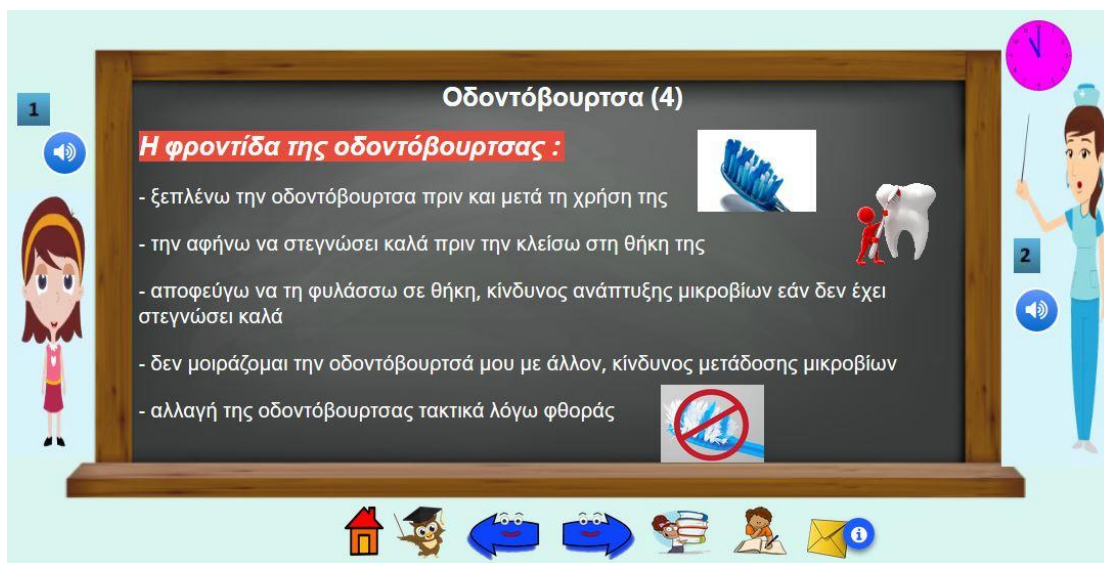
Διαπιστώνουμε ότι το θεωρητικό πλαίσιο καλύπτει όλες τις πτυχές της μάθησης, η θεωρία του όμως εστιάστηκε στις διανοητικές δεξιότητες. Ο Robert Gagne συνδύασε στο ερευνητικό του έργο, στο χώρο της πειραματικής ψυχολογίας, τις Θεωρίες της Συμπεριφοράς αλλά και τις Γνωστικές Θεωρίες Μάθησης. Οι Θεωρίες της Συμπεριφοράς κυριάρχησαν στο μεγαλύτερο μέρος του εικοστού αιώνα σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα των προηγμένων χωρών. Συνέβαλαν στην οργάνωση της διδασκαλίας κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να παρέχονται οι πληροφορίες σταδιακά και ιεραρχικά δομημένες. Επηρέασαν τη διδακτική πράξη με τη διαμόρφωση αρχών για το προσδιορισμό και τη διατύπωση των παιδαγωγικών και διδακτικών στόχων, οι οποίοι οφείλουν να είναι πολύ συγκεκριμένοι και σαφείς. Στις θεωρίες αυτές στηρίχτηκε και η προγραμματισμένη με υπολογιστή διδασκαλία (Ράπτης&Ράπτη,2004).

3.1.5 Η Δομή του εκπαιδευτικού υλικού

Το εκπαιδευτικό υλικό ως προς τη δομή του ακολουθεί το μοντέλο-κατηγοριοποίηση των West και Λιοναράκη (2001). Σύμφωνα με την ταξινόμηση αυτή υπάρχουν τρεις βασικές δέσμες σύμφωνα με τις οποίες αναπτύσσεται το εξ αποστάσεως πολυμορφικό υλικό. Παρακάτω θα επεξηγήσουμε τα είδη των κειμένων με παραδείγματα από το υλικό που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα τη «Στοματική Υγιεινή» για την πραγματοποίηση της διδακτικής παρέμβασης. Αναλυτικά:

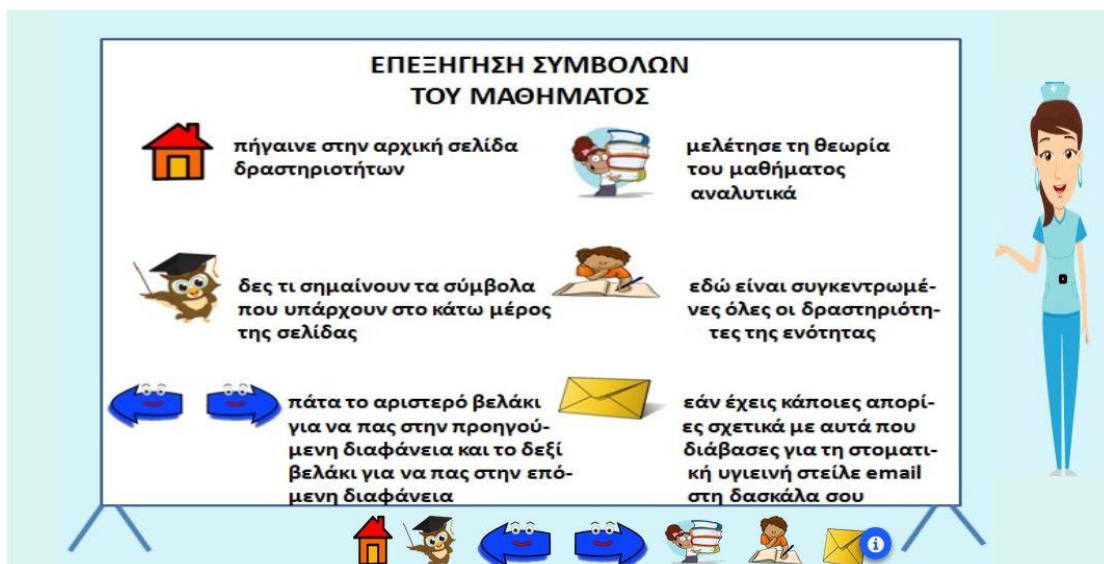
- **Πρώτη δέσμη: Κείμενο-προκείμενα-μετακείμενα**

- ✓ **Κείμενο:** Το βασικό κείμενο που αναπτύσσει το γενικό και ειδικό πλαίσιο του διδακτικού υλικού. Θέμα : «Μέσα που χρησιμοποιούμε για να καθαρίζουμε τα δόντια μας».

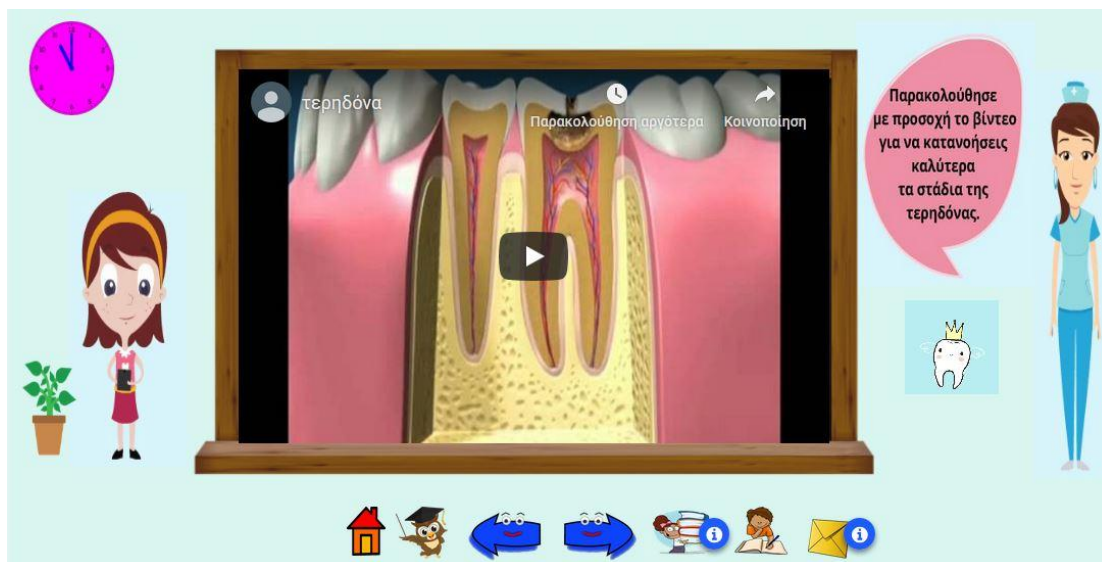
Εικόνα 1: Παράδειγμα κειμένου

- ✓ **Προκείμενα:** Διαγνωστικά τεστ, δραστηριότητες, ασκήσεις, ερμηνευτικοί τίτλοι, περιεχόμενα, αριθμοί, λέξεις-κλειδιά, στόχοι γενικοί / επιμέρους

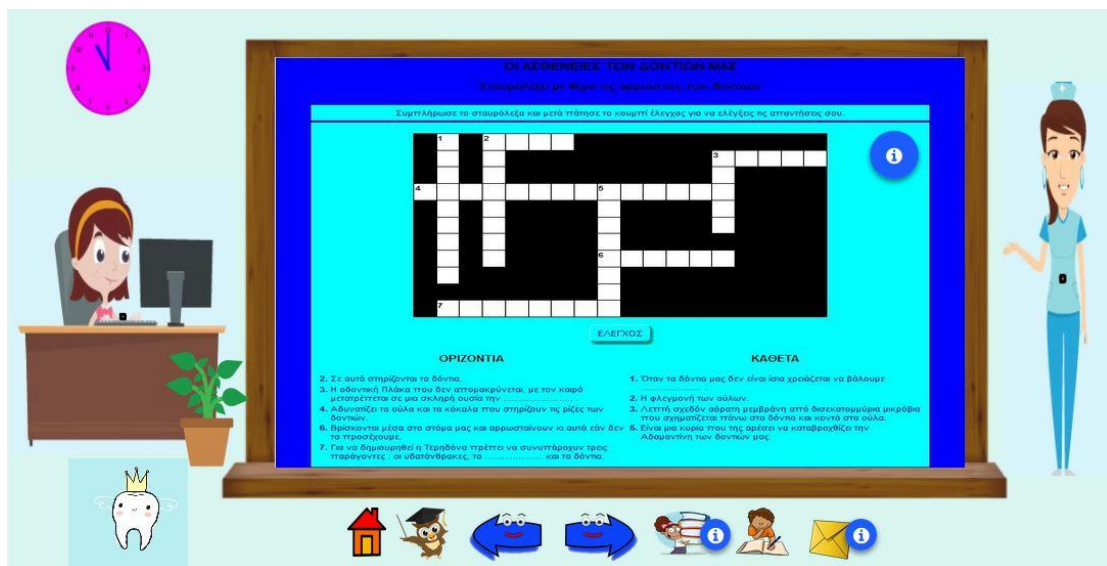
Εικόνα 2: Παράδειγμα προκείμενου «ερμηνευτικού τίτλου»

- ✓ **Μετακείμενα:** Συνόψεις δραστηριότητες / ασκήσεις, επαλήθευσης γνώσεων δεξιοτήτων, προσαρτήματα, παραρτήματα, τελικές περιλήψεις, βιβλιογραφία, παραπομπές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια

Εικόνα 3: Παράδειγμα μετακείμενου «οδηγός περαιτέρω μελέτης»

- **Δεύτερη δέσμη: Διακείμενα-επικείμενα-παρακείμενα-περικείμενα**
- ✓ **Διακείμενα:** Συμπεράσματα, συνόψεις, περιλήψεις, δραστηριότητες, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, μηχανισμοί ανατροφοδότησης, μηχανισμοί κατανόησης / εφαρμογής

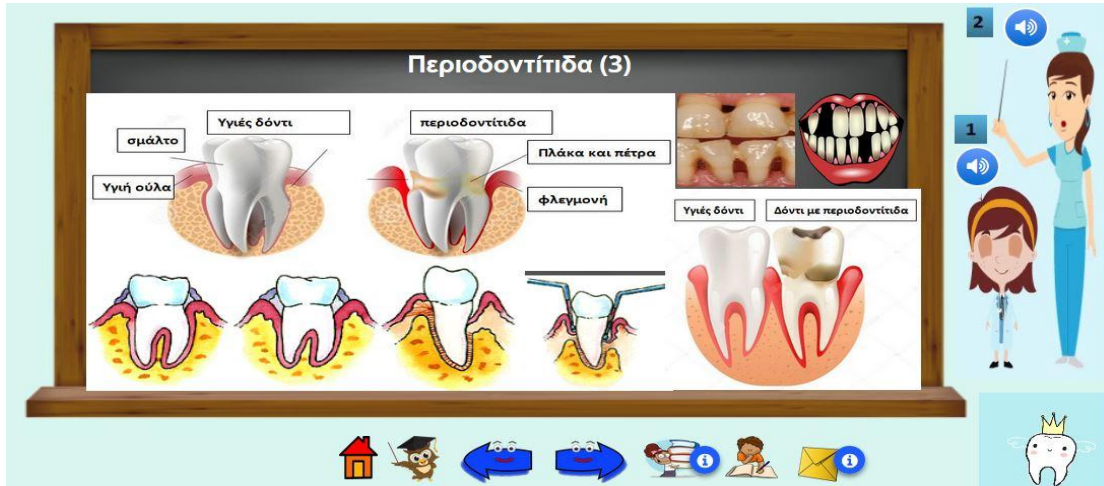
Εικόνα 4: Παράδειγμα διακείμενου «άσκηση αυτοαξιολόγησης»

- ✓ **Επικείμενα:** Ορισμοί, διασαφηνίσεις, γλωσσάρια, κείμενα γέφυρες, συνδεδετικά κείμενα, κρίκοι, εγκάρσια θέματα / έννοιες

Εικόνα 5: Παράδειγμα επικείμενου «άσκηση αυτοαξιολόγησης»

- ✓ **Παρακείμενα:** Μη γλωσσικά / ημι-γλωσσικά στοιχεία, φωτογραφίες τυπογραφικές ιδιαιτερότητες, γραμματοσειρές, οδηγίες σχήματα, εικόνες

Εικόνα 6 : Παράδειγμα παρακείμενου «σχήματα, εικόνες»

- ✓ **Περικείμενα:** Κείμενα σε παράθυρα, αναφορές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια, μελέτες περίπτωσης, παραδείγματα, σενάρια, παράλληλα κείμενα, κείμενα αναφοράς

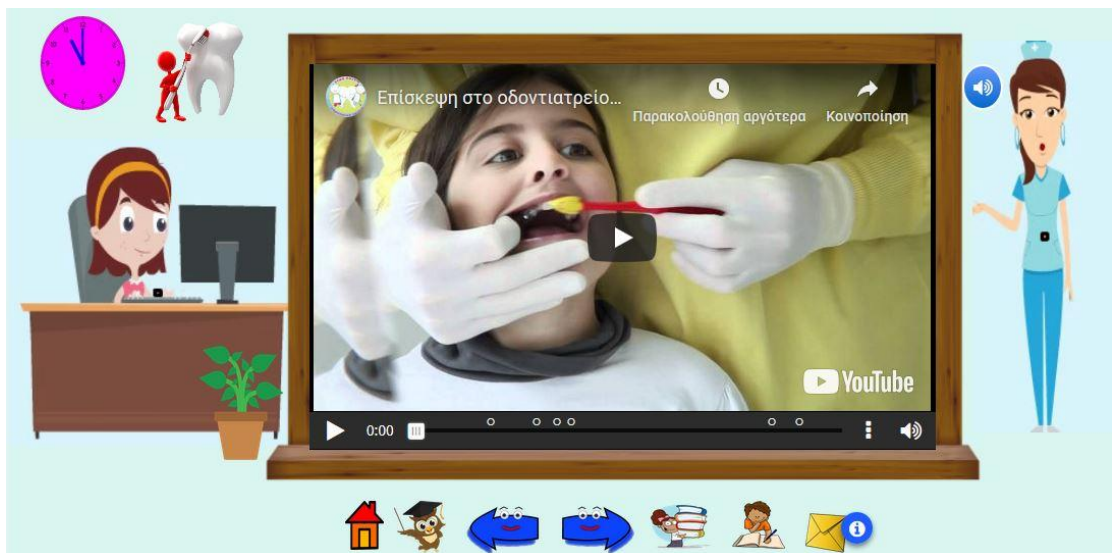
Εικόνα 7, α: Παράδειγμα περικείμενου «κείμενα σε παράθυρα, παράλληλα κείμενα»

Εικόνα 7, β: Παράδειγμα περιεχόμενου «κείμενα σε παράθυρα, παράλληλα κείμενα»

▪ Τρίτη δέσμη: Πολυκείμενα-Πολυαντικείμενα

- ✓ **Πολυαντικείμενα:** Οπτικοακουστικό Υλικό σε μορφές, Πολυμέσων, Κασετών ήχου, Βίντεο κασετών

Εικόνα 8: Παράδειγμα πολυαντικείμενου «βίντεο»

- ✓ **Πολυκείμενα:** Οδηγίες Γραπτών εργασιών, Σχόλια Καθηγητή / Συμβούλου, Αξιολόγηση Γραπτών Εργασιών, Βοηθήματα Ανάπτυξης Δεξιοτήτων, Έντυπες Μορφές Επικοινωνίας.

ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ 3Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ "Η ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΩΝ ΔΟΝΤΙΩΝ ΜΑΣ"

Κατανόησε όλες τις έννοιες της ενότητας; Τι σε δυσκόλεψε περισσότερο και τι σου άρεσε πιο πολύ; Γράψε την άποψή σου πατώντας διπλό κλικ επάνω στην οθόνη ή το στρογγυλό κουμπάκι με το σταυρό κάτω δεξιά. Στη συνέχεια κάνε κλικ σε κάποιο άλλο σημείο στην οθόνη και αυτό που έγραψες αποθηκεύτηκε. Εκεί που γράφει τη λέξη title (=τίτλος) γράψε το όνομά σου.

Εικόνα 9: Παράδειγμα πολυκείμενου «οδηγίες γραπτών εργασιών, έντυπη μορφή επικοινωνίας»

3.1.6 Οι μορφές και τα μέσα του εκπαιδευτικού υλικού

Το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε για να πραγματοποιηθεί το πρόγραμμα της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ στα πλαίσια της Ε.Ζ. με θέμα τη στοματική υγιεινή περιλαμβάνει τις εξής μορφές και μέσα:

- Βιβλία με εκπαιδευτικό υλικό για τη στοματική υγιεινή
- Παραμύθια με θέμα τα δόντια και τη σωστή διατροφή
- Έντυπο υλικό (φύλλα εργασίας, δραστηριότητες)
- Επίσκεψη οδοντίατρου στο σχολείο με στόχο την πιο σωστή ενημέρωση των παιδιών για το θέμα
- Βίντεο με επεξηγηματικό περιεχόμενο ως προς τη θεωρία
- Βίντεο με κινούμενα σχέδια με θέμα τη στοματική υγιεινή
- Τραγούδια με θέμα τη στοματική υγιεινή

- Θεατρικό δρώμενο που παρουσιάστηκε από τους μαθητές στην εορτή λήξης του σχολικού έτους με τίτλο «Η μάγισσα Τερηδόνα και οι φίλοι της»
- Εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό στην πλατφόρμα <http://chamilo.datacenter.uoc.gr> που σχεδιάστηκε μέσω του <https://h5p.org>
- Παρουσίαση σε Powerpoint του υλικού για τη στοματική υγιεινή στην τάξη

4. Κεφάλαιο 4ο: Η μεθοδολογία της έρευνας

Στον παρόν κεφάλαιο γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας της έρευνας που χρησιμοποιήθηκε και αναφέρεται το δείγμα της έρευνας, το προφίλ των συμμετεχόντων, οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας, τα στάδια υλοποίησης της έρευνας. Τέλος περιγράφονται αναλυτικά οι τρεις φάσεις της ερευνητικής διαδικασίας.

4.1 Μεθοδολογική προσέγγιση

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος με :α) ερωτήσεις ανοιχτού τύπου προς τους μαθητές, β) ημιδομημένη συνέντευξη προς τους κριτιές εκπαιδευτικούς και γ)μη δομημένη συνέντευξη προς τον κριτή οδοντίατρο. Επίσης χρησιμοποιήθηκε η συμμετοχική παρατήρηση από την ερευνήτρια που αφορά τη μερική συμμετοχή της στο ερευνητικό πεδίο.

Επιλογή ερευνητικής μεθόδου. Οι ερευνητικές μέθοδοι διακρίνονται σε ποιοτικές και ποσοτικές. Οι ποσοτικές αναλύουν την ποσότητα εμφάνισης του φαινομένου που εξετάζεται και οι ποιοτικές αναφέρονται στο είδος, στο συγκεκριμένο χαρακτήρα του φαινομένου (Kvale, 1996: 67). Και οι δύο μέθοδοι δίνουν τη δυνατότητα στον ερευνητή να προσεγγίσει ένα ερευνητικό πεδίο και να επικεντρωθεί σε αυτό.

➤ Ποιοτική μέθοδος

Σημαίνοντα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις ποιοτικές μεθόδους είναι ότι έχουν μια φυσιολογική ροή και κατά ένα μεγάλο βαθμό δεν είναι κατευθυνόμενες από τον ερευνητή. Οι Lincoln και Guba, εξάλλου, έγραφαν το 1985 ότι οι ποιοτικές μέθοδοι είναι φυσικές (Lincoln και Guba, 1985). Ο ερευνητής έτσι μπορεί να διεισδύσει στην προσωπικότητα των υποκειμένων και να κατανοήσει τις κοινωνικές επιρροές που τα υποκείμενα έχουν δεχτεί (Παπαγεωργίου, 1998: 9-10). (όπως αναφέρεται σε Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. ,2016)

Ο ερευνητής που ακολουθεί ποιοτική μέθοδο παρατηρεί, παίρνει συνεντεύξεις, κρατά σημειώσεις, περιγράφει και ερμηνεύει τα φαινόμενα όπως ακριβώς έχουν. Οφείλει να καταγράψει τα γεγονότα, αλλά ταυτοχρόνως έρχεται αντιμέτωπος με τον ίδιο του τον εαυτό. Αναλαμβάνει να συνδυάσει με ένα λογικό τρόπο δεδομένα, στοιχεία και καταστάσεις ώστε να καταλήξει σε ένα συμπέρασμα από τα όσα παρατηρεί. Αυτό συμβαίνει μέσω του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνεται την παρουσία των πραγμάτων και τη σπουδαιότητά τους. Ο ερευνητής, αφού συλλέξει τα δεδομένα, θα προσπαθήσει να τα ερμηνεύσει (Eisner, 1991: 36), με τη βοήθεια της βιβλιογραφίας ή της συνεργασίας με ομότεχνους επιστήμονες, για να αναδείξει τα τελικά συμπεράσματα, χρησιμοποιώντας τις παρατηρήσεις του με στόχο φυσικά να επιτύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η συναίσθηση του τι είναι σημαντικό και το πλαίσιο, μέσα στο οποίο αυτό θα ερευνηθεί, υπόκειται στις ικανότητες του ερευνητή. Ο Peshkin (Peshkin, 1985) παρομοίασε τα υποκειμενικά στοιχεία του ερευνητή με μια θετική «έκρηξη». Είναι ο ερευνητής που θα ζωντανέψει τα ουσιαστικά στοιχεία της έρευνας και θα κρίνει τι να συμπεριληφθεί στα αποτελέσματα και τι όχι. Πάντα, όμως, θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη η υποκειμενικότητά του, ως ερευνητής, παρά τις προσπάθειες για αντικειμενική έρευνα. (όπως αναφέρεται σε Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. , 2016)

Ποιος είναι όμως ο ορισμός της ποιοτικής έρευνας ; Μια προσεκτικότερη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας φανερώνει την ασάφεια και τη σύγχυση σχετικά με το τι σημαίνει ποιοτική έρευνα και την ύπαρξη αντικρουόμενων προσεγγίσεων σχετικά με τον χαρακτήρα της και τα γνωρίσματά της. Μάλιστα, σε μερικά σημαντικά βιβλία που εισάγουν στην ποιοτική έρευνα δεν παρουσιάζεται κάποιος συγκεκριμένος ορισμός της. Έτσι, διαφαίνεται η πολυπλοκότητα του ζητήματος (π.χ. Morse & Richards, 2002· Richards & Morse, 2007· Weis & Fine, 2000). Η εξέλιξη του ορισμού της ποιοτικής έρευνας απεικονίζει τις συνεχώς μεταβαλλόμενες αντιλήψεις για τη φύση της ποιοτικής έρευνας στη βάση ενός ευρύτερου φάσματος προσεγγίσεων (κοινωνικός κονστρουκτιβισμός, ερμηνευτικές προσεγγίσεις, εστίαση στην κοινωνική δικαιοσύνη, κ.ά.). Ένας από τους τρόπους οριοθέτησης της ποιοτικής έρευνας είναι ο ακόλουθος:

«Η ποιοτική έρευνα είναι μια πλαισιοθετημένη δραστηριότητα (situated activity), η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο. Αυτή συνίσταται σε ένα σύνολο ερμηνευτικών και υλικών πρακτικών, οι οποίες κάνουν τον κόσμο ορατό. Αυτές οι πρακτικές μετασχηματίζουν τον κόσμο. Μετατρέπουν τον κόσμο σε μια σειρά από αναπαραστάσεις του εαυτού, συμπεριλαμβανομένων των σημειώσεων πεδίου, των συνεντεύξεων, των συνομιλιών, των φωτογραφιών, των μαγνητοφωνήσεων και των σημειώσεων σε ημερολόγια. Σε αυτό το επίπεδο, η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μια ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση στον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι ποιοτικοί ερευνητές μελετούν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, επιχειρώντας να δώσουν νόημα ή να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα με όρους των νοημάτων που οι άνθρωποι δίνουν σε αυτά (Denzin & Lincoln, 2005: 3).» (όπως αναφέρεται σε Ισάρη, Φ., & Πούρκος, Μ., 2010)

➤ Ποιοτική συνέντευξη

Ο όρος «ποιοτική συνέντευξη» αφορά τις σε βάθος συνεντεύξεις και αποτελεί ίσως την πιο διαδεδομένη μέθοδο συλλογής/παραγωγής ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων στην ψυχολογική, κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα. Η απόφαση, ωστόσο, για τη χρήση της ποιοτικής συνέντευξης στην έρευνα δεν θα πρέπει να λαμβάνεται με ελαφρότητα. Προϋποθέτει καλή προετοιμασία και σχεδιασμό καθώς και δημιουργική εργασία. Επιπρόσθετα, ο σχεδιασμός της ποιοτικής συνέντευξης χρειάζεται να βασίζεται σε συγκεκριμένες οντολογικές και επιστημολογικές αρχές και να συνδέεται με τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα της διερεύνησης.

Η χρήση της ποιοτικής συνέντευξης βασίζεται σε μια οντολογική προσέγγιση για το τι συνιστά τον κοινωνικό κόσμο, η οποία αντιλαμβάνεται τις εμπειρίες, τις απόψεις, τις ερμηνείες και τις διαδράσεις των ανθρώπων ως σημαντικές διαστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Παρομοίως, προϋποθέτει μια επιστημολογική θέση η οποία αναγνωρίζει ότι η γνώση σχετικά με αυτές τις οντολογικές διαστάσεις μπορεί να παραχθεί αν ο ερευνητής εμπλακεί σε μια διαδραστική σχέση με τους ανθρώπους, τους ακούσει και τους δώσει την ευκαιρία να διατυπώσουν τις απόψεις τους και να νοηματοδοτήσουν ή να αφηγηθούν τις εμπειρίες τους κ. ά. Από την άλλη, οι επιστημολογικοί περιορισμοί της συνέντευξης αφορούν το γεγονός ότι οι ερευνητές

δεν έχουν ουσιαστικά πρόσβαση στο μυαλό των ερωτώμενων και μπορούν να πληροφορηθούν μόνο για εκείνες τις διαστάσεις (αντιλήψεις, εμπειρίες, ερμηνείες) που οι συμμετέχοντες επιλέγουν να αποκαλύψουν στο πλαίσιο μιας ποιοτικής συνέντευξης.

■ *ημιδομημένη συνέντευξη*

Η ημιδομημένη συνέντευξη εις βάθος αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων, κατά κάποιον τρόπο, ερωτήσεων και χρησιμοποιείται συχνά από νέους ποιοτικούς μελετητές ώστε να έχουν έναν οδηγό για τα θέματα που θεωρούν ότι είναι σημαντικά να καλύψουν στο πλαίσιο της συνέντευξης. Χρειάζεται να σημειωθεί εδώ ότι ο συγκεκριμένος τύπος συνέντευξης παρουσιάζει ευελιξία:

- α) ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο,
- β) ως προς την εμβάθυνση σε κάποια θέματα με συμμετέχοντες που κρίνονται κατάλληλοι,
- γ) ως προς τη σειρά με την οποία τίθενται οι ερωτήσεις και
- δ) ως προς την πρόσθεση ή αφαίρεση ερωτήσεων ή θεμάτων για συζήτηση.

■ *Η μη δομημένη συνέντευξη*

Η μη δομημένη συνέντευξη είναι ανοικτή και δεν περιλαμβάνει προκαθορισμένες ερωτήσεις, αλλά ευρείες θεματικές πάνω στις οποίες οι συμμετέχοντες στην έρευνα καλούνται να μιλήσουν ή να τοποθετηθούν ελεύθερα και με τους δικούς τους όρους. Ειδικότερα, ο ερευνητής σχηματίζει συνήθως έναν κατάλογο από 7 ή 8 θέματα τα οποία θεωρεί σημαντικά και πάνω στα οποία σχηματίζεται η διάδραση μεταξύ του συνεντευκτή και των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία. Ιδιαίτερα σημαντικό πλεονέκτημα στη συγκεκριμένη προσέγγιση αποτελεί η ανάδειξη νέων θεμάτων μέσα από τον λόγο των ίδιων των συμμετεχόντων, τα οποία δεν είχαν προκαθοριστεί από τους ερευνητές (Mason, 2009· Robson, 2007). (όπως αναφέρεται σε Ισάρη, Φ., & Πούρκος, Μ., 2010)

➤ Συμμετοχική παρατήρηση

Η συστηματική και οργανωμένη παρατήρηση ατομικών συμπεριφορών, ή κοινωνικών διαδράσεων και διεργασιών αποτελεί μια μέθοδο συλλογής/παραγωγής δεδομένων, η οποία είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στην κοινωνική, ψυχολογική και εκπαιδευτική έρευνα. Οι μελέτες παρατήρησης μπορούν να έχουν ποσοτικό ή ποιοτικό χαρακτήρα (Patton, 1990). Στην παρούσα ενότητα εξετάζουμε την παρατήρηση και κυρίως τη «συμμετοχική παρατήρηση» ως μέθοδο παραγωγής ποιοτικών δεδομένων. Η συμμετοχική παρατήρηση αφορά τη μερική ή ολική συμμετοχή του ερευνητή σε ένα ερευνητικό πεδίο της κοινωνικής ζωής και τη συστηματική παρατήρηση κάποιων διαστάσεων αυτού του πεδίου καθώς αυτές εκτυλίσσονται μέσα σε αυτό (π.χ. συμπεριφορές, σχέσεις, αλληλεπιδράσεις κ.ά.). Αυτή η διαδικασία προϋποθέτει ο ερευνητής να αφιερώσει χρόνο, να παρατηρήσει, να ακούσει, να θέσει ερωτήσεις και γενικότερα να συμμετάσχει στην καθημερινότητα των ανθρώπων και του κοινωνικού πλαισίου, συνήθως, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα (Bryman & Burgess, 1994· Hammersley & Atkinson, 1995. McLeod, 2009).

Οι Adler & Adler (1991) πρότειναν μια ταξινόμηση η οποία εστιάζει αποκλειστικά στη συμμετοχική παρατήρηση με βάση την οποία ο παρατηρητής μπορεί να ανήκει:

α) στον τύπο της πλήρους συμμετοχής, β) στον τύπο της ενεργής συμμετοχής, γ) στον τύπο της περιφερειακής συμμετοχής. Στην παρούσα έρευνα η ερευνήτρια ανήκει στον τύπο της περιφερειακής συμμετοχής όπου ο ερευνητής παρόλο που συμμετέχει στο κοινωνικό πλαίσιο, δεν εμπλέκεται στις βασικές και κεντρικές δραστηριότητες της υπό διερεύνηση ομάδας. Χαρακτηριστική είναι μια έρευνα που διεξήγαν οι Adler και Adler για τη διακίνηση των ναρκωτικών και συμμετείχαν ως «μέλη του πλήθους» στον χώρο της διακίνησης – χωρίς να συμμετάσχουν οι ίδιοι στη διακίνηση των παράνομων ουσιών (Angrosino, 2007· Λάζος, 1998). (όπως αναφέρεται σε Ισάρη, Φ., & Πούρκος, Μ., 2010)

4.2 Το δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της έρευνάς μας όσον αφορά τους μαθητές, αποτέλεσαν οι δέκα μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου Κριτσάς που κατά το σχολικό έτος 2018-2019

συμμετείχαν στο πρόγραμμα της συμπληρωματικής ΕξΑΕ με θέμα τη «Στοματική Υγιεινή». Κατά το σχολικό έτος αυτό η ερευνήτρια ήταν και η δασκάλα της τάξης. Η Κριτσά είναι χωριό του Δήμου Αγίου Νικολάου στο νομό Λασιθίου, απέχει 11χμ. από την πόλη του Αγίου Νικολάου, βρίσκεται στα 300μ. υψόμετρο και έχει περίπου 2.200 κατοίκους. Ορισμένα σχολικά έτη συγκεντρώνει και μαθητές από τα γειτονικά χωριά Μαρδάτι και Κρούστας, κατά κύριο λόγο όμως τα παιδιά του Κρούστα επιλέγουν να φοιτήσουν στο 2θέσιο Δ.Σχ. Κρούστα και τα παιδιά του Μαρδατίου στα Δημοτικά Σχολεία της πόλης του Αγίου Νικολάου.

Το δείγμα της έρευνάς μας όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς συναδέλφους, αποτέλεσαν δύο εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που κατά το σχολικό έτος 2018 – 2019 δίδασκαν σε δημοτικά σχολεία του νομού Λασιθίου και επιλέχθηκαν λόγω του ότι σχετίζονταν είτε με την ΕξΑΕ, είτε με τα προγράμματα της Ευέλικτης Ζώνης. Το δείγμα μας δεν επιλέχθηκε τυχαία. Έγινε γενικά μια προσπάθεια να συμπεριληφθούν εκπαιδευτικοί με διαφορετικά προφίλ όσο αφορά τις σπουδές τους, τη διδακτική τους εμπειρία κ.α.

Το δείγμα της έρευνας όσον αφορά το επιστημονικό πλαίσιο στο οποίο βασίστηκε η έρευνά μας, αποτέλεσε ένας οδοντίατρος και συγκεκριμένα ο πρόεδρος του οδοντιατρικού συλλόγου ν. Λασιθίου. Ο οδοντίατρος αφού μελέτησε καλά το ΕξΑΕ υλικό μας για τη Στοματική Υγιεινή και ενημερώθηκε για την πορεία των μαθημάτων της Ε.Ζ., ήρθε στο σχολείο και εξήγησε στα παιδιά τις έννοιες με τις οποίες ασχολούμασταν στη διάρκεια του προγράμματος, έκανε δραστηριότητες μαζί τους, τους έδειξε σχετικές εικόνες και βίντεο, έλυσε τις απορίες που είχαν και έλεγξε το επίπεδο των γνώσεών τους όσον αφορά το θέμα «Στοματική Υγιεινή».

4.3 Προφίλ των συμμετεχόντων

Όπως είπαμε και στην προηγούμενη ενότητα οι συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία ήταν η εκπαιδευτικός – ερευνήτρια, οι μαθητές της Β΄ τάξης του σχολείου, η κριτικοί εκπαιδευτικοί και ο οδοντίατρος. Παρακάτω αναλύεται το προφίλ της κάθε κατηγορίας.

- Η εκπαιδευτικός ερευνήτρια :

Έχει σπουδάσει Επιστήμες της Αγωγής στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου στη Ρόδο, διδάσκει 15 χρόνια στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως δασκάλα ΠΕ 70 σε Δημοτικά Σχολεία της Κρήτης, και συγκεκριμένα στους νομούς Ηρακλείου και Λασιθίου. Έχει λάβει πιστοποίηση Α΄ επιπέδου στις ΤΠΕ και έχει διδάξει το μάθημα της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα τη Στοματική Υγιεινή σε μαθητές Β΄ Δημοτικού για πέντε σχολικά έτη. Η πολυετής ενασχόλησή της με τη συγκεκριμένη θεματική ενότητα της Ε.Ζ. την οδήγησε στην επιλογή της ως θέμα στο πρόγραμμα της συμπληρωματικής ΕξΑΕ που κλήθηκε να δημιουργήσει στα πλαίσια της Διπλωματικής της Εργασίας αδράτοντας έτσι την ευκαιρία να πάει ένα βήμα παραπέρα το μάθημα της Στοματικής Υγιεινής που τόσο είχε ασχοληθεί τα προηγούμενα χρόνια.

- Οι μαθητές :

Οι μαθητές είναι στην ηλικία των 8 ετών και πηγαίνουν στη Β΄ Δημοτικού. Όλα τα παιδιά γνωρίζουν πολύ καλά τη χρήση των ΤΠΕ, αφού και πέρυσι και φέτος διδάχθηκαν το μάθημα αυτό στο σχολείο και όλοι διαθέτουν στο σπίτι τους Η/Υ ή τάμπλετ. Οι μικροί μαθητές όντας στην ηλικία που χάνουν τα πρώτα τους δοντάκια και έχοντας έντονο ενδιαφέρον για τη χρήση του Η/Υ γενικότερα, όταν ενημερώθηκαν για το θέμα της Ε.Ζ. και τον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος (Εξ αποστάσεως συμπληρωματική σχολική εκπαίδευση) έδειξαν έντονο ενθουσιασμό και προσμονή για την έναρξη των μαθημάτων.

- Οι κριτές εκπαιδευτικοί :

1^{ος} κ.ε.

Έχει κάνει σπουδές στο παιδαγωγικό Δημοτικής εκπαίδευσης στην Αλεξανδρούπολη και έχει εργαστεί είκοσι σχολικά έτη συνολικά, δέκα χρόνια σε ελληνικά Δημοτικά σχολεία της Γερμανίας και δέκα χρόνια σε Δημοτικά σχολεία της Ελλάδας. Έχει συμμετάσχει σε σεμινάρια που έχει διοργανώσει το τμήμα μεταπτυχιακών σπουδών Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α. και έχει άριστη γνώση της χρήσης του Η/Υ. Με χαρά δέχτηκε να μελετήσει το online υλικό και των 3^{ων} ενοτήτων για τη Στοματική Υγιεινή και να απαντήσει στις ερωτήσεις που του τέθηκαν επ' αυτού.

2^η κ.ε.

Έχει κάνει σπουδές στο τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και φιλολογίας στην Αθήνα και έχει εργαστεί δεκατέσσερα σχολικά έτη συνολικά, τέσσερα χρόνια στον ιδιωτικό τομέα και δέκα χρόνια σε δημόσια Δημοτικά σχολεία της Αθήνας και της Κρήτης. Για τη συμπλήρωση του υποχρεωτικού της ωραρίου έχει διδάξει πέντε χρόνια Ε.Ζ. σε παιδιά ηλικίας 9-10 ετών (Τρίτη και Τετάρτη Δημοτικού) και σε παιδιά ηλικίας 11-12 ετών (Πέμπτη και Έκτη Δημοτικού) με θέμα την Υγιεινή διατροφή, τη Στοματική Υγιεινή και την Κυκλοφοριακή Αγωγή. Επίσης έχει άριστη γνώση της χρήσης του Η/Υ. Με χαρά δέχτηκε να μελετήσει το online υλικό και των 3^{ων} ενοτήτων για τη Στοματική Υγιεινή και να απαντήσει στις ερωτήσεις που της τέθηκαν επ' αυτού.

- Ο οδοντίατρος :

Σπούδασε οδοντιατρική στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και τελείωσε τις σπουδές του το 1990. Το 1991 άνοιξε το πρώτο του οδοντιατρικό ιατρείο στη Θεσσαλονίκη ενώ λίγα χρόνια αργότερα μετέφερε το ιατρείο του στον Άγιο Νικόλαο Λασιθίου Κρήτης όπου το διατηρεί μέχρι και σήμερα. Έχει πάει πολλές φορές σε σχολεία του νομού και έχει μιλήσει σε παιδιά διαφόρων ηλικιών για θέματα Στοματικής Υγιεινής. Μόλις τον πήραμε τηλέφωνο δέχτηκε με χαρά να έρθει στο σχολείο μας και να αφιερώσει όσο χρόνο χρειαζόταν για τα παιδιά της Δευτέρας τάξης.

4.4 Μέθοδοι συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνάς μας επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου, η ημιδομημένη συνέντευξη και οι διαπιστώσεις του ερευνητή δασκάλου (συμμετοχική παρατήρηση) και η κριτική – αξιολόγηση (αποτέλεσμα μη δομημένης συνέντευξης) του οδοντίατρου.

4.4.1 Ερωτηματολόγια μαθητών ανοιχτού τύπου

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε 10 μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου Κριτσάς σε τρεις ενότητες του μαθήματος Στοματική Υγιεινή κατά το σχολικό έτος 2018-2019. Μετά το τέλος του προγράμματος οι μαθητές απάντησαν σε ερωτήσεις

ανοιχτού τύπου για τις εντυπώσεις τους σχετικά με τη συμμετοχή τους σ' αυτό το πρόγραμμα. (Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους μαθητές καθώς και οι απαντήσεις που δόθηκαν από αυτούς παρατίθενται στο παράρτημα, στα κεφάλαια Β και Γ, σελ. 144-151) Οι γονείς των μαθητών ενημερώθηκαν για την ανώνυμη συμμετοχή των παιδιών τους στην εν λόγω έρευνα και έδωσαν τη συγκατάθεσή τους. (Το σχετικό έγγραφο παρατίθεται στο παράρτημα, στο κεφάλαιο Ζ, σελ. 157)

4.4.2 Συνεντεύξεις κριτών εκπαιδευτικών

Για την αξιολόγηση του υλικού από κριτές εκπαιδευτικούς χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Συγκεκριμένα, έγιναν δύο ημιδομημένες συνεντεύξεις σε εκπαιδευτικούς που κατά το τρέχον σχολικό έτος 2018-2019 υπηρετούσαν στο νομό Λασιθίου. Οι εκπαιδευτικοί που επρόκειτο να συμμετέχουν στην έρευνα ενημερώθηκαν για τον σκοπό της έρευνας, την εθελοντική συμμετοχή τους, τη διασφάλιση της ανωνυμίας τους, αλλά και για τον χρόνο που έπρεπε να διαθέσουν στη μελέτη του υλικού, ώστε να διαμορφώσουν μία ολοκληρωμένη άποψη γι' αυτό. (Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους εκπαιδευτικούς καθώς και οι απαντήσεις που δόθηκαν από αυτούς παρατίθενται στο παράρτημα, στο κεφάλαιο Δ, σελ. 152-154)

4.4.3 Διαπιστώσεις δασκάλου ερευνητή – Συμμετοχική παρατήρηση

Στην παρούσα έρευνα η παρατηρητής ήταν ήδη συμμετέχουσα στην ομάδα ως δασκάλα των μαθητών. Στην προκειμένη περίπτωση χρησιμοποιήθηκε η αδόμητη παρατήρηση, καθώς οι μαθητές/μαθήτριες μελετούσαν το υλικό και η διεξαγωγή άτυπων συζητήσεων με την ολοκλήρωση του υλικού με στόχο την ανατροφοδότηση και τη βελτίωσή του.

4.4.4 Έκθεση οδοντίατρου

Για την αξιολόγηση του υλικού από ειδικό επιστήμονα και συγκεκριμένα οδοντίατρο γράφτηκε μια έκθεση από τον ίδιο. (Η σχετική έκθεση παρατίθεται στο παράρτημα στο κεφάλαιο ΣΤ σελ.156) Τέθηκαν σε αυτόν κάποια ερωτήματα προφορικά από την ερευνήτρια και στη συνέχεια ο ίδιος έδωσε τις σχετικές απαντήσεις αφού πρώτα

μελέτησε αναλυτικά τις τρεις ενότητες του υλικού της συμπληρωματικής ΕξΑΕ για τη Στοματική Υγιεινή και έλαβε υπόψη τις γνώσεις και το επίπεδο των σχετικά με το θέμα μας, σε σχέση βέβαια με την ηλικία τους. (Η συνέντευξη του οδοντίατρου παρατίθενται στο κεφάλαιο Ε, σελ. 155)

Μέσα από την διερεύνηση των απαντήσεων των μαθητών, των κριτικών εκπαιδευτικών, της ερευνήτριας παρατηρητή και του οδοντίατρου ως αξιολογητή, θα επιχειρήσουμε στη συνέχεια να απαντήσουμε στα ερευνητικά ερωτήματα που παραθέσαμε στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

4.5 Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας

Η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της παρούσας έρευνας εξασφαλίζεται με την συγκέντρωση ποιοτικών δεδομένων από πολλαπλές πηγές. Έτσι εξασφαλίζεται η μεθοδολογική τριγωνοποίηση της έρευνας, αφού πραγματοποιείται άντληση δεδομένων από τρεις διαφορετικές πηγές, με τη χρήση διαφορετικών μεθόδων συλλογής. (Altrichter, Posch & Somekh, 2001:175) Πιο συγκεκριμένα, τα δεδομένα αφορούν :

- τη σκοπιά των μαθητών (ερωτηματολόγια σχολιασμού του προγράμματος συμπληρωματικής ΕξΑΕ, σχόλια στο Padlet, συζήτηση στην τάξη),
- της ερευνήτριας - παρατηρητή (συμπερασματική αξιολόγηση προγράμματος – συμμετοχική παρατήρηση, ημερολόγιο ερευνήτριας, παρατήρηση δεδομένων στην πλατφόρμα Chamilo, σχολιασμός προγράμματος από δράσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσα στην τάξη).
- τη σκοπιά των κριτικών εκπαιδευτικών (ημιδομημένη συνέντευξη) και τη σκοπιά του κριτικού οδοντίατρου (μη δομημένη συνέντευξη)

4.6 Στάδια υλοποίησης της έρευνας

4.6.1 Πρώτη φάση της ερευνητικής διαδικασίας

Αρχικά ενημερώθηκε ο διευθυντής του Δημοτικού Σχολείου Κριτσάς για την επιθυμία της ερευνήτριας να εφαρμόσει πρόγραμμα συμπληρωματικής ΕξΑΕ στα παιδιά της τάξης της, Β΄ δημοτικού, κατά το τρέχον σχολικό έτος 2018-2019 στα πλαίσια του προγράμματος της Ε.Ζ. με θέμα τη Στοματική Υγιεινή και στη συνέχεια να προχωρήσει στην αξιολόγησή του. Όσον αφορά την αξιολόγηση, γνωστοποιήθηκε ότι θα συμμετείχαν οι μαθητές με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου ανώνυμα, κατόπιν της σύμφωνης γνώμης των γονέων τους, εθελοντικά δύο κριτές εκπαιδευτικοί, ο κριτής οδοντίατρος που προς το τέλος του προγράμματος θα πραγματοποιούσε επίσκεψη στο σχολείο μας, και η ερευνήτρια - παρατηρητής μέσα από το ρόλο της ως δασκάλα της τάξης στην οποία επρόκειτο να πραγματοποιηθεί το πρόγραμμα. Ο διευθυντής δέχτηκε με χαρά την καινοτόμο αυτή παρέμβαση που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στο σχολείο καθώς και οι γονείς των παιδιών οι οποίοι έδωσαν πρόθυμα την ενυπόγραφη συγκατάθεσή τους.

Στη συνέχεια ενημερώθηκαν τα παιδιά για το θέμα που θα επεξεργάζονταν στην Ευέλικτη Ζώνη, για τον διαφορετικό τρόπο που θα πραγματοποιούνταν αυτό το μάθημα, καθώς και για τον βασικό ρόλο που έπαιζαν οι Η/Υ ή το τάμπλετ στην πραγματοποίηση του μαθήματος. Τα παιδιά εξέφρασαν έντονα τον ενθουσιασμό και την ανυπομονησία τους για αυτό που θα επακολουθούσε.

Πραγματοποιήθηκε συγκέντρωση γονέων με σκοπό την αναλυτικότερη ενημέρωσή τους για το πρόγραμμα της συμπληρωματικής ΕξΑΕ, για τον τρόπο διεξαγωγής του προγράμματος, για το θέμα που επιλέχθηκε : «Στοματική Υγιεινή», και για ποιο λόγο έγινε αυτή η επιλογή, για τις τρεις διδακτικές ενότητες οι οποίες επιλέχθηκαν να διδαχθούν, για τον τρόπο εισόδου στην πλατφόρμα chamilo, για τη βοήθεια που καλούνταν να προσφέρουν στα παιδιά τους στο σπίτι λόγω της μικρής τους ηλικίας για την ευκολότερη είσοδό τους στην πλατφόρμα και τέλος για το χρονοδιάγραμμα που θα επρόκειτο να ακολουθηθεί με στόχο την επιτυχή ολοκλήρωση της εν λόγω διδακτικής παρέμβασης.

Καταγράφηκαν τα email των γονιών των μαθητών προκειμένου να υλοποιηθεί η εγγραφή τους στην πλατφόρμα chamilo. Στη συνέχεια συντάχθηκε ένα έντυπο με τα

βήματα που έπρεπε να ακολουθήσουν για την επιτυχή είσοδό τους στην πλατφόρμα και μοιράστηκε στα παιδιά. Το πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε για να δημιουργηθεί το υλικό και να ενσωματωθεί στην πλατφόρμα είναι το h5p (<https://h5p.org>).

Τα μαθήματα ξεκίνησαν με τη διδασκαλία της πρώτης ενότητας με θέμα «Γνωριμία με τα δόντια μας». Στην ενότητά αυτή μελετήθηκαν τα ακόλουθα :

- Πότε φυτρώνουν τα νεογιά δόντια
- Πότε βγαίνουν τα μόνιμα δόντια
- Ποιες είναι οι κατηγορίες των δοντιών μας
- Ποιος είναι ρόλος της κάθε κατηγορίας
- Από πόσα δόντια αποτελείται το στόμα ενός παιδιού
- Από πόσα δόντια αποτελείται το στόμα ενός ενήλικα
- Ποια είναι τα μέρη του δοντιού

Τα θέματα αυτά μελετήθηκαν και επεξηγήθηκαν στην τάξη με τη χρήση ηλεκτρονικού υλικού στο πρόγραμμα PPT, προβλήθηκαν βίντεο, έγιναν δραστηριότητες, παιχνίδια και κατασκευές και στο τέλος οι μαθητές/τριες άκουσαν και έμαθαν σχετικά τραγούδια. Έπειτα η μελέτη συνεχίστηκε στο σπίτι με το εκπαιδευτικό υλικό για της συμπληρωματικής ΕξΑΕ για την 1^η διδακτική ενότητα το οποίο καλύπτεται από 25 διαφάνειες h5p.

Ο χρόνος που απαιτήθηκε από τους μαθητές για τη μελέτη της 1^{ης} διδακτικής ενότητας ήταν δέκα μέρες περίπου. Στο διάστημα εκείνο που μαθητές εργάζονταν επάνω στο υλικό της εν λόγω ενότητας μπορούσαν να επικοινωνούν με την εκπαιδευτικό της τάξης – ερευνήτρια για τυχόν απορίες στο online υλικό, μέσω email, ή κινητού τηλεφώνου ή την επόμενη μέρα στην τάξη. Ελάχιστοι μαθητές αντιμετώπισαν κάποια προβλήματα με την είσοδό τους στην πλατφόρμα τα οποία λύθηκαν πολύ γρήγορα με την άμεση και σωστή καθοδήγηση της δασκάλας – ερευνήτριας.

Εδώ να σημειώσουμε ότι οι απορίες που υπήρχαν όσον αφορά τον τρόπο χειρισμού της πλατφόρμας και του h5p μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε το υλικό ήταν ελάχιστες, καθώς όπως είπαν οι μαθητές αλλά και οι γονείς τους δεν δυσκολεύτηκαν ιδιαίτερα σε αυτό το κομμάτι. Όσον αφορά τις έννοιες που πραγματεύεται η ενότητα αυτή τα παιδιά δεν δυσκολεύτηκαν να τις κατανοήσουν καθώς όπως ανέφεραν, η εισαγωγή στην ενότητα με τις δραστηριότητες και το ηλεκτρονικό υλικό στην τάξη σε συνδυασμό με το online ΕξΑΕ υλικό τους βοήθησε αρκετά. Μεγαλύτερη βοήθεια στην κατανόηση τους πρόσφεραν οι εικόνες, τα βίντεο και οι ερωταποκρίσεις της Φλώρας και της θείας Επιστήμης όπως οι ίδιοι ανέφεραν σε πολλές συζητήσεις που υπήρξαν μέσα στη σχολική τάξη.

Μετά την ανατροφοδότηση των μαθητών για την πρώτη ενότητα και αφού λήφθηκαν υπόψη τα σχόλιά τους για εκείνα που τους άρεσαν περισσότερο σχετικά με τον τρόπο που είχε δημιουργηθεί το online υλικό και για εκείνα που θα ήθελαν να εμφανίζονται περισσότερο, δημιουργήθηκε το υλικό για τη 2^η ενότητα πιο εμπλουτισμένο, με περισσότερα βίντεο και περισσότερες ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, αλλά και τραγούδια όπως ακριβώς ζήτησαν τα παιδιά. «Η μουσική μας δημιουργεί καλύτερη διάθεση και έτσι θέλουμε να μένουμε περισσότερη ώρα στην πλατφόρμα και να μελετάμε» είπαν χαρακτηριστικά.

4.6.2 Δεύτερη φάση της ερευνητικής διαδικασίας

Τα μαθήματα συνεχίστηκαν με τη διδασκαλία της δεύτερης ενότητας με θέμα «Οι ασθένειες των δοντιών μας». Στην ενότητά αυτή συμπεριλήφθησαν τα εξής :

- Ποιες είναι οι ασθένειες που ταλαιπωρούν τα δόντια μας
- Ποιες είναι οι ασθένειες που ταλαιπωρούν τα ούλα μας
- Πότε εμφανίζεται η κάθε ασθένεια και για ποιο λόγο
- Ποια είναι τα στάδια της κάθε ασθένειας
- Τι ρόλο παίζουν οι τροφές στη διατήρηση της καλής υγείας των δοντιών μας

- Πόσο επηρεάζει η ανθυγιεινή διατροφή την εμφάνιση των ασθενειών στα δόντια μας
- Σε ποια ηλικία ένα παιδί πρέπει να επισκέπτεται τον ορθοδοντικό
- Πότε πρέπει να φορέσει ένα παιδί σιδεράκια

Τα θέματα αυτά μελετήθηκαν και επεξηγήθηκαν στην τάξη με τη χρήση ηλεκτρονικού υλικού στο πρόγραμμα PPT, προβλήθηκαν βίντεο, έγιναν δραστηριότητες, παιχνίδια και κατασκευές και στο τέλος ακούσαμε και μάθαμε τραγούδια για τις ασθένειες των δοντιών μας. Έπειτα η μελέτη συνεχίστηκε στο σπίτι με το εκπαιδευτικό υλικό για τη συμπληρωματική ΕξΑΕ για την 2^η διδακτική ενότητα, το οποίο καλύπτει 36 διαφάνειες h5p.

Ο χρόνος που απαιτήθηκε από τους μαθητές για τη μελέτη της 2^{ης} διδακτικής ενότητας ήταν δεκαπέντε μέρες περίπου καθώς το μέγεθος της ήταν μεγαλύτερο από την 1η. Στο διάστημα εκείνο που μαθητές εργάζονταν επάνω στο υλικό της εν λόγω ενότητας, μπορούσαν να επικοινωνούν με την εκπαιδευτικό της τάξης – ερευνήτρια για τυχόν απορίες στο online υλικό, μέσω email, ή κινητού τηλεφώνου ή την επόμενη μέρα στην τάξη αν και δε χρειάστηκε.

Εδώ να σημειώσουμε ότι απορίες όσον αφορά τον τρόπο χειρισμού της πλατφόρμας και του h5p μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε το υλικό δεν υπήρχαν, καθώς όπως είπαν οι μαθητές, είχαν ήδη μάθει το χειρισμό από την χρήση που έκαναν στην προηγούμενη ενότητα. Όσον αφορά τις έννοιες που πραγματεύεται η ενότητα αυτή τα παιδιά δεν δυσκολεύτηκαν να τις κατανοήσουν καθώς όπως και πάλι ανέφεραν, η εισαγωγή στην ενότητα με τις δραστηριότητες και το ηλεκτρονικό υλικό στην τάξη σε συνδυασμό με το online ΕξΑΕ υλικό τους βοήθησε πάρα πολύ. Μεγαλύτερη βοήθεια στην κατανόηση, τους πρόσφεραν τα παιχνίδια, οι ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης, τα βίντεο και οι εικόνες όπως οι ίδιοι ανέφεραν στις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσα στην τάξη.

Μετά την ανατροφοδότηση των μαθητών για τη δεύτερη ενότητα και αφού λήφθηκαν υπόψη οι κριτικές και τα σχόλια που έκαναν για εκείνα που τους άρεσαν περισσότερο

σχετικά με τον τρόπο που είχε δημιουργηθεί το online υλικό και για εκείνα που θα ήθελαν να εμφανίζονται περισσότερο, δημιουργήθηκε το υλικό για την 3^η ενότητα. Το υλικό ήταν ακόμη πιο εμπλουτισμένο, με ακόμη περισσότερα βίντεο και ακόμη περισσότερες ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, τραγούδια και συνδυασμός αυτή τη φορά κειμένου, εικόνας και ήχου σε μία διαφάνεια.

4.6.3 Τρίτη φάση της ερευνητικής διαδικασίας

Τα μαθήματα συνεχίστηκαν με τη διδασκαλία της τρίτης ενότητας με θέμα «Η φροντίδα των δοντιών μας». Στην ενότητά αυτή μελετήσαμε :

- Ποιοι είναι οι παράγοντες διατήρησης της καλής στοματικής υγείας
- Ποιοι είναι οι τρόποι φροντίδας των δοντιών μας
- Ποια είναι τα μέσα καθαρισμού των δοντιών μας
- Πώς χρησιμοποιείται το κάθε μέσον καθαρισμού των δοντιών μας
- Με ποια συχνότητα πρέπει να χρησιμοποιούμε τα μέσα καθαρισμού των δοντιών μας
- Από πού προήλθαν κάποια μέσα καθαρισμού των δοντιών μας (ιστορικά στοιχεία)
- Με ποιο κριτήριο επιλέγουμε σωστά τα μέσα καθαρισμού των δοντιών μας
- Πώς βουρτσίζουμε σωστά τα δόντια μας
- Πώς χρησιμοποιούμε σωστά το οδοντικό νήμα

Τα θέματα αυτά μελετήθηκαν και επεξηγήθηκαν στην τάξη με τη χρήση ηλεκτρονικού υλικού στο πρόγραμμα PPT, προβλήθηκαν βίντεο, έγιναν δραστηριότητες, παιχνίδια και κατασκευές και στο τέλος τα παιδιά άκουσαν και έμαθαν τραγούδια για τη φροντίδα των δοντιών μας. Έπειτα η μελέτη συνεχίστηκε στο σπίτι με το εκπαιδευτικό υλικό για τη συμπληρωματική ΕξΑΕ για την 3^η διδακτική ενότητα, το οποίο καλύπτει 45 διαφάνειες h5p.

Ο χρόνος που απαιτήθηκε από τους μαθητές για τη μελέτη της 3^{ης} διδακτικής ενότητας ήταν 20 μέρες περίπου καθώς το μέγεθος της ήταν ακόμη μεγαλύτερο από

την 1^η και τη 2^η . Στο διάστημα εκείνο που μαθητές εργάζονταν επάνω στο υλικό της εν λόγω ενότητας, μπορούσαν να επικοινωνούν με την εκπαιδευτικό της τάξης – ερευνήτρια για τυχόν απορίες στο online υλικό, μέσω email, ή κινητού τηλεφώνου ή την επόμενη μέρα στην τάξη αν και δε χρειάστηκε ούτε σε αυτήν την ενότητα.

Σε αυτή τη χρονική φάση έγινε επίσκεψη στο Δημοτικό σχολείο Κριτσάς από τον κριτή - οδοντίατρο. Κρατούσε μαζί του ομοιώματα δοντιών, μέσα καθαρισμού δοντιών (οδοντόβουρτσα, οδοντόκρεμα, οδοντικό νήμα, στοματικό διάλυμα), και φωτογραφικό υλικό σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή από τη θεματική ενότητα Στοματική Υγιεινή. Έλυσε τις απορίες των μαθητών και παράλληλα έλεγξε τις γνώσεις τους επάνω στον τομέα αυτό.

Απορίες όσον αφορά τον τρόπο χειρισμού της πλατφόρμας και του h5p μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε το υλικό, για άλλη μια φορά δεν υπήρχαν, καθώς τα παιδιά είχαν ήδη μάθει το χειρισμό από την χρήση που έκαναν στις δύο προηγούμενες ενότητες. Όσον αφορά τις έννοιες που πραγματεύεται η ενότητα αυτή, τα παιδιά δεν δυσκολεύτηκαν να τις κατανοήσουν καθώς με τη εισαγωγή που είχε γίνει στην ενότητα με τις δραστηριότητες και το ηλεκτρονικό υλικό στην τάξη, με τις γνώσεις που απέκτησαν και τις απορίες που έλυσαν από την επίσκεψη του οδοντίατρου στο σχολείο και φυσικά με τη βοήθεια του online ΕξΑΕ υλικού όλα τους φάνηκαν πολύ εύκολα και κατανοητά. Πιο συγκεκριμένα, επιπλέον βοήθεια στην κατανόηση τους πρόσφεραν τα παιχνίδια, οι ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης, τα βίντεο και οι εικόνες όπως οι ίδιοι και πάλι ανέφεραν στις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσα στην τάξη.

Κατά τη διάρκεια αυτής της διδακτικής παρέμβασης, τα παιδιά μαζί με την εκπαιδευτικό - ερευνήτρια ετοίμασαν μια θεατρική παράσταση από τη θεματική ενότητα «Στοματική Υγιεινή» με τίτλο «Η μάγισσα Τερηδόνα και οι φίλοι της». Η παράσταση αυτή ήθελε να περάσει το μήνυμα στα παιδιά που την ετοίμασαν και σε όσους την παρακολούθησαν, ότι μπορεί οι φίλοι της τερηδόνας να είναι μια χαρούμενη παρέα και τα παιδιά να περνάνε καλά τρώγοντας διάφορες λιχουδιές που τους αρέσουν πολύ, όπως σοκολάτες, καραμέλες παγωτά κ.α. όμως εάν δεν

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

μεριμνήσουν στη συνέχεια για τη σωστή φροντίδα και καθαριότητα των δοντιών τους, θα χαλάσουν και τότε αυτή η πρόσκαιρη χαρά τους μετατρέπεται σε λύπη και στεναχώρια. Έτσι οι μαθητές μαθαίνουν για το σημαντικό ρόλο της σωστής διατροφής και της φροντίδας των δοντιών τους, για τη διατήρηση της καλής στοματικής τους υγείας.

5. Κεφάλαιο 5ο: Δεδομένα και συμπεράσματα της έρευνας

Το κεφάλαιο αυτό ασχολείται με τα δεδομένα και τα συμπεράσματα της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στην κωδικοποίηση των δεδομένων, στα δεδομένα και τα συμπεράσματα από τους μαθητές, από τους κριτικούς εκπαιδευτικούς, από τον κριτικό οδοντίατρο και από την ερευνήτρια δασκάλα της τάξης. Τέλος γίνεται η σύνοψη όλων των δεδομένων και αναφέρονται τα τελικά συμπεράσματα.

5.1. Κωδικοποίηση δεδομένων

Η κωδικοποίηση και επεξεργασία των απαντήσεων των μαθητών και των απόψεων των εκπαιδευτικών, έγινε με την τεχνική της θεματικής ανάλυσης. Η θεματική ανάλυση είναι μια εύχρηστη μέθοδος η οποία χρησιμοποιείται ευρέως στην ποιοτική έρευνα. Θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για τον νέο ερευνητή, καθώς παρέχει βασικές δεξιότητες που είναι χρήσιμες και για τη διεξαγωγή πιο εξειδικευμένων προσεγγίσεων ποιοτικής ανάλυσης (Clarke, Braun & Hayfield, 2015). Ειδικότερα, είναι μια μέθοδος εντοπισμού, περιγραφής, αναφοράς και «θεματοποίησης» επαναλαμβανόμενων νοηματικών μοτίβων, δηλαδή «θεμάτων» τα οποία προκύπτουν από τα ερευνητικά δεδομένα, και αποτελεί βασικό εργαλείο για όλους τους ερευνητές που ασχολούνται με την ποιοτική έρευνα (Braun & Clark, 2006· Holloway & Tondres, 2003· Roulston, 2001).

Ένα από τα πλεονεκτήματα της συγκεκριμένης ανάλυσης είναι ότι χαρακτηρίζεται από «θεωρητική ελευθερία» ή «ευελιξία», καθώς η επιλογή της ως μεθόδου ανάλυσης δεν προϋποθέτει, από μόνη της, τη δέσμευση των ερευνητών σε συγκεκριμένες οντολογικές ή επιστημολογικές θέσεις, όπως συμβαίνει με άλλες ποιοτικές αναλύσεις (π.χ. η ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση δεσμεύεται σε έναν φαινομενολογικό προσανατολισμό) (Braun & Clarke, 2006). Παρ' όλα αυτά η «θεωρητική ελευθερία» ή «ευελιξία» δεν σημαίνει διεξαγωγή της ανάλυσης χωρίς επιστημολογική πλαισίωση. Με δεδομένο ότι η θεματική ανάλυση είναι συμβατή με μεγάλο εύρος επιστημολογικών θέσεων (π.χ. ρεαλισμός, φαινομενολογία, κονστρουκτιονισμός), ο ερευνητής καλείται να προσδιορίσει ο ίδιος επιστημολογικά και θεωρητικά την

ανάλυσή του, κυρίως βάσει των ερευνητικών του ερωτημάτων. Στο πλαίσιο αυτό χρειάζεται επίσης να είναι σαφής σχετικά με το τι επιδιώκει να μάθει και τι αντιπροσωπεύουν τα θέματα ή τα μοτίβα που έχει εντοπίσει κατά τη διαδικασία της ανάλυσης (π.χ. υποκειμενικές αντιλήψεις, κοινωνικές αναπαραστάσεις, κατασκευές, κ.ά.) (Willig, 2008).

Μονάδα ανάλυσης στην έρευνά μας θεωρήσαμε την πρόταση. Για κάθε φράση ανάλυσης εξετάσαμε την ουσία που παρουσίαζε ως προς το σκοπό της έρευνας. Όλα τα στοιχεία έχουν αξία ανεξάρτητα από τη συχνότητα εμφάνισής τους. Για την ανάλυση του περιεχομένου των εκθέσεων χρησιμοποιήθηκε ειδικό λογισμικό (Atlas.ti 8). Δημιουργήσαμε τρία αρχεία Atlas.ti 8 , 1. Μαθητές, 2. Εκπαιδευτικοί, 3. Οδοντίατρος. Όλες οι αξιολογήσεις (μαθητών, εκπαιδευτικών, οδοντίατρου) μορφοποιήθηκαν και αποθηκεύτηκαν σε μορφοποίηση εμπλουτισμένου κειμένου rtf (reach text format) και με αυτή τη μορφή καταχωρήθηκαν στο λογισμικό για επεξεργασία.

Στη συνέχεια ακολούθησε η κωδικοποίηση των απόψεων, αντιστοιχίζοντάς τες σε άξονες (κατηγορίες) και βασικά αντικείμενα (υποκατηγορίες). Κάθε άξονας αποτελεί έναν κωδικό και κάθε αντικείμενο αξόνων αποτελεί έναν κωδικό. Το λογισμικό δίνει τη δυνατότητα ταξινόμησης των αξόνων και των βασικών αντικειμένων τους, αλλά και καταμέτρησης της συχνότητας εμφάνισης του κάθε άξονα και κάθε βασικού του αντικειμένου στο σύνολο των απόψεων που διερευνούνται (Gregorio, 2009).

Ο χρήστης με διπλό κλικ του ποντικιού επάνω σε κάθε κωδικό, παίρνει ως αποτέλεσμα το σύνολο των απόψεων που ανήκουν στο συγκεκριμένο κωδικό. Έτσι καταφέραμε να κωδικοποιήσουμε, να ταξινομήσουμε, να καταμετρήσουμε και να καταγράψουμε τα αποτελέσματα της ανάλυσης περιεχομένου των σχολίων του κάθε άξονα και των αντικειμένων του.

Για να επιτευχθεί η εγκυρότητα του συστήματος κατηγοριοποίησης των αξόνων και των βασικών αντικειμένων τους, λήφθηκαν υπόψη οι αρχές :

α) της εξαντλητικότητας: όλες οι μονάδες ανάλυσης μπορούν να ενταχθούν στις συγκεκριμένες κατηγορίες που καθορίστηκαν

β) της καταλληλότητας: όλες οι κατηγορίες ταιριάζουν στο σκοπό της έρευνας και στο περιεχόμενο που αναλύεται

γ) του αμοιβαίου αποκλεισμού: μια ενότητα ανάλυσης δεν μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ταυτόχρονα σε δύο κατηγορίες (Βάμβουκας, 1998).

Βέβαια, αφού μονάδα ανάλυσης μας είναι η πρόταση, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η πρόταση μπορεί να περιέχει κάποιες φορές και δεύτερο νόημα και να δημιουργείται σύγχυση στην κατηγοριοποίηση. Με αυτόν τον τρόπο κάποιες φράσεις-απόψεις πιθανόν να δίνουν την εντύπωση ότι μερικές απόψεις μπορεί να ταιριάζουν σε πάνω από μία κατηγορίες αλλά, εμείς μέσα από την ανάλυση μας και τις επεξηγήσεις μας, προσπαθήσαμε να περιορίσουμε αυτό το πρόβλημα.

Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Στοματικής Υγιεινής»:

Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τους <u>μαθητές</u> σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Στοματική Υγιεινή»	
1^{ος} άξονας: Χρήση εκπαιδευτικού υλικού στην Η/Π*	
Ευκολία χρήσης	EASY_USE
Καθοδήγηση από άλλους	DIRECTION_BY_OTHERS
2^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην Η/Π*	
Κατανόηση υλικού	UNDREANDING_LEARNING _MATERIAL
Δυσκολία κατανόησης υλικού	DIFFICULTY_UNDREANDING_ LEARNING_MATERIAL
3ος Άξονας: Επικέντρωση ενδιαφέροντος μαθητών στα αντικείμενα που πραγματεύεται η Η/Π*	
Διαφάνειες θεωρίας	INTEREST_THEORY
Διαφάνειες ασκήσεων	INTEREST_EXERCISE
Βίντεο	INTEREST_VIDEO
Παιχνίδια	INTEREST_GAMES
4ος άξονας: Επικέντρωση του μεγαλύτερου ενδιαφέροντος	

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Αντικείμενα της Η/Π* όπου επικεντρώθηκε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον	BIGEST_INTEREST
5^{ος} άξονας : Τρόπος διδασκαλίας της Στοματικής Υγιεινής	
Διδασκαλία στην τάξη με τον καθιερωμένο τρόπο	LESSON_OLD
Διδασκαλία μέσω Η/Π*	LESSON_NEW
Συνδυασμός : διδασκαλία στην τάξη και διδασκαλία μέσω Η/Π*	LESSON_CHANGE
6ος άξονας : Χρήση της Η/Π και για άλλα μαθήματα	
Χρήση Η/Π* για το μάθημα των Μαθηματικών	ELECTRONIC_PLATFORM_MATHS
Χρήση Η/Π* για το μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος	ELECTRONIC_PLATFORM_ENVIRONMENTAL_STUDY
Χρήση Η/Π* για το μάθημα της Γλώσσας	ELECTRONIC_PLATFORM_LANGUAGE
Χρήση Η/Π* για όλα τα μαθήματα	ELECTRONIC_PLATFORM_ALL_LESSONS
7ος άξονας : Προτάσεις για την Η/Π*	
Εφαρμογή βίντεο – κλήσης στην Η/Π*	VIDEO_CALL
Εφαρμογή για επιλογή τραγουδιών	APPLICATION_SONGS
Δεν έλειπε τίποτα	ALL_INCLUSIVE

Πίνακας 2 : Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τα παιδιά
* Με τα γράμματα Η/Π συμβολίζουμε την ηλεκτρονική πλατφόρμα.

Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τους <u>εκπαιδευτικούς</u> σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Στοματική Υγιεινή»	
1^{ος} άξονας: Χρήση εκπαιδευτικού υλικού στην Η/Π*	
Ευκολία χρήσης	EASY_USE
Καθοδήγηση από άλλους	DIRECTION_BY_OTHERS
2^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην Η/Π* από τους μαθητές	
Κατανόηση υλικού	UNDREANDING_LEARNING_MATERIAL
Δυσκολία κατανόησης υλικού	DIFFICULTY_UNDREANDING_

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

	LEARNING_MATERIAL
3ος Άξονας: Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών για τα αντικείμενα που πραγματεύεται η Η/Π*	
Διαφάνειες θεωρίας	THEORY
Διαφάνειες ασκήσεων	EXERCISE
Βίντεο	VIDEO
Παιχνίδια	GAMES
4ος άξονας: Επικέντρωση του μεγαλύτερου ενδιαφέροντος	
Αντικείμενα της Η/Π* όπου επικεντρώθηκε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον	BIGEST_INTEREST
5^{ος} άξονας : Τρόπος διδασκαλίας της Στοματικής Υγιεινής	
Διδασκαλία στην τάξη με τον καθιερωμένο τρόπο	LESSON_OLD
Διδασκαλία μέσω Η/Π*	LESSON_NEW
Συνδυασμός : διδασκαλία στην τάξη και διδασκαλία μέσω Η/Π*	LESSON_CHANGE
6ος άξονας : Χρήση της Η/Π* και για άλλα μαθήματα	
Χρήση Η/Π* για κάποια συγκεκριμένα μαθήματα (προτάσεις)	ELECTRONIC_PLATFORM_OTHER_LESSONS_SUGGESTIONS
Χρήση Η/Π* για όλα τα μαθήματα	ELECTRONIC_PLATFORM_ALL_LESSONS
7ος άξονας : Προτάσεις για την Η/Π*	
Προτάσεις	SUGGESTIONS
Δεν έλειπε τίποτα	ALL_INCLUSIVE

Πίνακας 3 : Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τους εκπαιδευτικούς

* Με τα γράμματα Η/Π συμβολίζουμε την ηλεκτρονική πλατφόρμα.

Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τον <u>οδοντίατρο</u> σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Στοματική Υγιεινή»	
1^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην Η/Π από τους μαθητές	
Κατανόηση υλικού	UNDREANDING_LEARNING_MATERIAL
Δυσκολία κατανόησης υλικού	DIFFICULTY_UNDREANDING_LEARNING_MATERIAL

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

2^{ος} άξονας : Το εκπαιδευτικό υλικό από επιστημονική σκοπιά	
Επιστημονικά σωστή&επαρκής	SCIENTIFICALLY_CORRECT_SATISFACTORY
Επιστημονικά ελλιπής&ανεπαρκής	SCIENTIFICALLY_INCOMPLETE_INSUFFICIENT
3ος Άξονας: Συνδυασμός διδασκαλίας στην τάξη και πλατφόρμας - σκοπιμότητα	
Γιατί κρίνετε σκόπιμο οι μαθητές να διδάσκονται το μάθημα της στοματικής υγιεινής συνδυαστικά: μάθημα και Η/Π*	MOTIVATION
4^{ος} άξονας : Προτάσεις για την Η/Π*	
Προτάσεις	SUGGESTIONS

Πίνακας 4 : Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα για τον οδοντίατρο

* Με τα γράμματα Η/Π συμβολίζουμε την ηλεκτρονική πλατφόρμα.

5.2 Δεδομένα από τους μαθητές και συμπεράσματα

5.2.1 Δεδομένα από τους μαθητές

1^{ος} άξονας : Χρήση ηλεκτρονικού υλικού στον Η/Υ

Ο άξονας αυτός έχει στόχο να διερευνήσει τις απόψεις των μαθητών σχετικά με την ευχρηστία του υλικού με βασικά αντικείμενα την «Ευκολία χρήσης» και την «Καθοδήγηση από άλλους».

1.α. Ευκολία χρήσης

Στην ερώτηση αν ήταν κατατοπιστικές οι οδηγίες που υπήρχαν για τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού, οι μαθητές στο σύνολό τους απάντησαν θετικά. Συγκεκριμένα ανέφεραν :

M01 Οι οδηγίες για τη χρήση του υλικού ήταν κατατοπιστικές. Δεν δυσκολεύτηκα όταν το χρησιμοποιούσα....

M02 Οι οδηγίες ήταν κατατοπιστικές. Καταλάβαινα τι έπρεπε να πατήσω για ακούσω αυτά που έπρεπε ή να ανοίξω κάτι ή να πάω παρακάτω

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

M03 Τις οδηγίες για τη χρήση του υλικού τις κατάλαβα. Δεν δυσκολεύτηκα όταν διάβαζα το υλικό στην πλατφόρμα.

M04 Οι οδηγίες ήταν εύκολες. Αμέσως τις κατάλαβα και δεν δυσκολεύτηκα καθόλου.

M05 Όταν διάβαζα το υλικό στην πλατφόρμα καταλάβαινα αμέσως τι κουμπιά έπρεπε να πατήσω για να προχωρήσω. Δε δυσκολεύτηκα καθόλου.

M06 Το υλικό στην πλατφόρμα το μελετούσα μόνη μου. Καταλάβαινα τι έπρεπε να πατήσω. Ήταν εύκολα.

M07 Οι οδηγίες για τη χρήση του υλικού ήταν πάρα πολύ εύκολες. Τα πατούσα όλα μόνος μου.

M08 Ήξερα τι κάνουν όλα τα κουμπάκια που είχε η κάθε διαφάνεια στην πλατφόρμα. Ήξερα τι πρέπει να πατήσω κάθε φορά. Δεν δυσκολεύτηκα καθόλου.

M09 Όταν μελετούσα για τα δόντια στην πλατφόρμα ήξερα τι πρέπει να κάνω για να ακούσω τη θεία Επιστήμη και τη Φλώρα, να προχωρήσω στην επόμενη σελίδα, να ακούσω ένα τραγούδι, να κάνω τις ασκήσεις και γενικά ήξερα ποια κουμπιά έπρεπε να πατήσω κάθε φορά. Η μαμά μου ήθελε να με βοηθήσει αλλά εγώ δεν χρειάστηκα τη βοήθειά της. Τα έκανα όλα μόνη μου. Δεν δυσκολεύτηκα καθόλου.

M010 Οι οδηγίες για τη χρήση του υλικού ήταν πολύ κατατοπιστικές. Τα κατάφερνα μόνος μου. Δε χρειάζομαι βοήθεια από κάποιον.

1.β. Καθοδήγηση από άλλους

Στην ερώτηση αν χρειαζόταν ο μαθητής καθοδήγηση από κάποιον μεγαλύτερο για να καταφέρει να χρησιμοποιήσει το εκπαιδευτικό υλικό στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, όλοι οι μαθητές απάντησαν ότι δεν χρειάστηκαν καθοδήγηση από κάποιον. Συγκεκριμένα ανέφεραν :

M01 ...ούτε χρειάστηκα καθοδήγηση από κάποιον όση ώρα μελετούσα.

M02 Δε χρειάστηκα καθοδήγηση από κάποιον.

M03 Δε χρειάστηκα καθοδήγηση.

M04 Καθοδήγηση δε χρειάστηκα.

M05 Δε χρειάστηκα βοήθεια από κάποιον.

M06 ...δε χρειαζόμουν βοήθεια.

M07 Δε χρειαζόμουν βοήθεια από τη μαμά μου.

M08 Κανείς δε με βοηθούσε όσο μελετούσα.

M09 Η μαμά μου ήθελε να με βοηθήσει αλλά εγώ δεν χρειάστηκα τη βοήθειά της.

M010 Δε χρειαζόμουν βοήθεια από κάποιον.

2^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην ηλεκτρονική πλατφόρμα

Ο άξονας αυτός έχει στόχο να διερευνήσει τις απόψεις των μαθητών σχετικά με την κατανόηση ή τις δυσκολίες κατανόησης εάν υπάρχουν, του εκπαιδευτικού υλικού στην ηλεκτρονική πλατφόρμα με βασικά αντικείμενα την «Κατανόηση υλικού» και τη «δυσκολία κατανόησης υλικού».

2.α. Κατανόηση υλικού

Όσον αφορά την κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού και οι δέκα μαθητές απάντησαν ότι δεν αντιμετώπισαν δυσκολίες στην κατανόηση του υλικού. Πιο αναλυτικά απάντησαν :

M01 Το εκπαιδευτικό υλικό ήταν κατανοητό. Καταλάβαινα αυτά που έβλεπα, άκουγα ή διάβαζα. Όλες τις ασκήσεις τις έκανα σωστά.

M02 Το εκπαιδευτικό υλικό το καταλάβαινα. Δε με δυσκόλεψαν αυτά που έβλεπα, άκουγα ή διάβαζα. Μετά έκανα και τις ασκήσεις και ήταν όλα σωστά.

M03 Καταλάβαινα όλα αυτά που έβλεπα, άκουγα ή διάβαζα. Ήταν όλα πολύ εύκολα.

M04 Όλα αυτά που μάθαινα στην πλατφόρμα δε με δυσκόλεψαν. Εξάλλου όλες τις ασκήσεις τις έκανα σωστά.

M05 Καταλάβαινα τα πάντα αμέσως. Μας τα εξηγούσε πάρα πολύ καλά η θεία Επιστήμη στην πλατφόρμα.

M06 Ήταν όλα πολύ εύκολα. Έμαθα τα πάντα για τα δόντια πολύ εύκολα και γρήγορα.

M07 Αυτά που διάβαζα ήταν απλά γραμμένα, για να τα καταλαβαίνουμε εμείς τα παιδιά. Και η θεία Επιστήμη τα έλεγε πολύ απλά και τα καταλάβαινα αμέσως.

M08 Δεν δυσκολεύτηκα. Ήταν όλα τόσο εύκολα. Ρωτούσε η Φλώρα τη θεία Επιστήμη και εγώ άκουγα προσεκτικά όλα όσα της απαντούσε και τα μάθαινα αμέσως. Ευχαριστώ θεία Επιστήμη !

M09 Όλα αυτά που μάθαμε στην πλατφόρμα ήταν εύκολα. Τα κατάλαβα τόσο καλά που νομίζω θα τα θυμάμαι για πάντα. Δεν δυσκολεύτηκα.

M010 Είμαι πολύ χαρούμενος γιατί τα κατάλαβα όλα. Η πλατφόρμα τα λέει πολύ εύκολα. Δεν δυσκολεύτηκα. Άμα έχω χρόνο μπαίνω κι άλλες φορές και τα ακούω ξανά γιατί μου αρέσει πολύ.

2.β. Δυσκολία κατανόησης υλικού

Σχετικά με τη δυσκολία κατανόησης του εκπαιδευτικού υλικού, κανένας μαθητής δεν ανέφερε ότι αντιμετώπισε πρόβλημα.

3^{ος} άξονας : Επικέντρωση ενδιαφέροντος μαθητών στα αντικείμενα που πραγματεύεται η ηλεκτρονική πλατφόρμα.

Ο άξονας αυτός προσπαθεί να επεξεργαστεί τις απόψεις των μαθητών ως προς ποια από τα αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας τους φάνηκαν ενδιαφέροντα και για ποιο λόγο, με βασικά αντικείμενα «Διαφάνειες θεωρίας», «Διαφάνειες ασκήσεων», «Βίντεο», «Παιχνίδια».

3.α. Διαφάνειες θεωρίας

Στην ερώτηση αν φάνηκαν στους μαθητές ενδιαφέρουσες οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής, η πλειοψηφία των μαθητών απάντησε θετικά και εστίασε στην πιο εύκολη εκμάθηση και κατανόηση των εννοιών.

M01 Μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής γιατί με βοήθησαν να μάθω πολλά καινούρια πράγματα για τα δόντια.

M02 Μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής. Μέσα από τις διαφάνειες μάθαμε τα πιο πολλά πράγματα για τα δόντια.

M03 Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί με βοήθησαν να καταλάβω διάφορες έννοιες για τα δόντια.

M04 Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί με τη βοήθεια της θείας Επιστήμης κατάλαβα καλύτερα διάφορα πράγματα για τα δόντια.

M05 Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί μου εξηγούσαν πράγματα που δεν ήξερα και τα καταλάβαινα πιο εύκολα.

M06 Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί εξηγούν με εικόνες και κατανοητούς διαλόγους ανάμεσα στη θεία Επιστήμη και τη Φλώρα, διάφορες έννοιες για τη στοματική υγιεινή.

M07 Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί με λίγα και απλά λόγια μάθαμε τα πάντα για το στόμα και τα δόντια μας.

M08 Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί η θεία Επιστήμη μας τα εξηγούσε πολύ αναλυτικά κι έτσι μάθαμε εύκολα πολλά πράγματα για τα δόντια μας.

M09 Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί έμαθα εύκολα πολλά πράγματα για τα δόντια.

M010 Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί κατάλαβα τις έννοιες αυτές καλύτερα.

3.β. Διαφάνειες ασκήσεων

Στην ερώτηση αν φάνηκαν στους μαθητές ενδιαφέρουσες οι ασκήσεις που ελέγχουν τις γνώσεις της στοματικής υγιεινής, η πλειοψηφία των μαθητών απάντησε θετικά και εστίασε στην επαναφορά στη μνήμη τους των εννοιών που έμαθαν και στην καλύτερη εμπέδωσή τους. Είπαν ότι τους δίνουν τη σιγουριά ότι κατανόησαν αυτά που έπρεπε.

M01 Μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες οι ασκήσεις. Μέσα από αυτές μπορούσα να καταλάβω τι είχα μάθει και τι όχι από αυτά που είχα διαβάσει στις διαφάνειες.

M02 Οι ασκήσεις μου άρεσαν επειδή με βοηθούσαν να ξαναθυμηθώ διάφορα πράγματα.

M03 Οι ασκήσεις μου άρεσαν επειδή ήταν πολύ διασκεδαστικές και εύκολες.

M04 Οι ασκήσεις μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί κάνοντάς τις ήμουν σίγουρος ότι τα είχα καταλάβει.

M05 Οι ασκήσεις μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί με βοήθησαν να καταλάβω αυτά που έλεγαν οι διαφάνειες.

M06 Οι ασκήσεις μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί καταλάβαινα καλύτερα αυτά που έλεγε η θεία Επιστήμη.

M07 Οι ασκήσεις μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί κάνοντάς τις επαναφέρουμε στο μυαλό μας όλα όσα είχαμε μάθει.

M08 Οι ασκήσεις ήταν πολύ ωραίες και μας έλυναν όλες τις απορίες για τα δόντια μας.

M09 Οι ασκήσεις μου άρεσαν γιατί με βοήθησαν να καταλάβω αυτά που άκουγα να λένε η θεία Επιστήμη και η Φλώρα.

M010 Οι ασκήσεις μου άρεσαν γιατί με βοήθησαν να καταλάβω περισσότερο αυτά που μάθαινα.

3.γ. Βίντεο

Στην ερώτηση αν φάνηκαν στους μαθητές ενδιαφέροντα τα βίντεο για τη στοματική υγιεινή, όλοι οι μαθητές απάντησαν θετικά και επικεντρώθηκαν στην καλύτερη κατανόηση των εννοιών και στο ότι κάποια από αυτά τα βρήκαν αστεία και διασκεδαστικά.

M01 Μου φάνηκαν ενδιαφέροντα τα βίντεο. Μέσα από αυτά είδα τον τρόπο με τον οποίο βουρτσίζουμε τα δόντια μας και τα μέσα που χρησιμοποιούμε.

M02 Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί διασκεδάζα βλέποντάς τα.

M03 Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί ήταν πολύ αστεία και κατανοητά.

M04 Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί ήταν πολύ διασκεδαστικά.

M05 Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί τα έβλεπα και καταλάβαινα καλύτερα τις έννοιες για τα δόντια.

M06 Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί όσα δεν καταλάβαινα από το διάλογο της θείας Επιστήμης και της Φλώρας, αυτά με βοηθούσαν για να τα καταλάβω.

M07 Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί μέσα σε λίγα λεπτά με λόγια και εικόνες μας εξηγούσαν ότι μαθαίναμε από τις διαφάνειες και ότι μαθαίναμε από τις ασκήσεις.

M08 Όλα τα βίντεο ήταν πολύ ωραία και ενδιαφέροντα. Μου άρεσαν πολύ εκείνα τα βίντεο που μας έδειχναν πώς να προστατεύουμε τα δόντια μας από την τερηδόνα.

M09 Τα βίντεο μου άρεσαν πολύ γιατί μου εξηγούσαν καλύτερα κάποια πράγματα που δεν καταλάβαινα κάποια από αυτά.

M010 Τα βίντεο μου άρεσαν πολύ γιατί ήταν πολύ ενδιαφέροντα και αστεία.

3.δ. Παιχνίδια

Στην ερώτηση αν φάνηκαν στους μαθητές ενδιαφέροντα τα παιχνίδια για τη στοματική υγιεινή, όλοι οι μαθητές εξέφρασαν το μεγάλο ενθουσιασμό τους για αυτά και ανέφεραν ότι τους αρέσουν γιατί μαθαίνουν παίζοντας και έτσι μαθαίνουν πιο γρήγορα και πιο εύκολα.

M01 Μου φάνηκαν ενδιαφέροντα τα παιχνίδια γιατί είναι ένας διασκεδαστικός και ευχάριστος τρόπος για να μάθω πράγματα για τα δόντια.

M02 Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί διασκεδάζα πολύ με αυτά και γιατί έμαθα πράγματα παίζοντας.

M03 Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί ήταν πολύ αστεία και διασκεδαστικά.

M04 Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί μάθαινα παίζοντας και έτσι δεν κουράστηκα καθόλου.

M05 Τα παιχνίδια μου άρεσαν πολύ γιατί διασκεδάσα μαθαίνοντας.

M06 Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί με βοηθούσαν να καταλάβω ποιο είναι το σωστό και ποιο το λάθος στη στοματική υγιεινή.

M07 Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί μας πρόσφεραν γνώσεις μέσω της διασκέδασης.

M08 Τα παιχνίδια ήταν πάρα πολύ ωραία γιατί έμαθα πολλά πράγματα για τα δόντια μέσα από αυτά γρήγορα και ευχάριστα.

M09 Τα παιχνίδια ήταν πολύ διασκεδαστικά και με βοήθησαν να μάθω με ευχαρίστηση πολλά πράγματα.

M010 Τα παιχνίδια ήταν πολύ ενδιαφέροντα καθώς παίζοντας μάθαινα καλύτερα.

4ος άξονας: Επικέντρωση του μεγαλύτερου ενδιαφέροντος

Ο άξονας αυτός σκοπό έχει να διερευνήσει πού επικεντρώνεται το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των μαθητών ως προς τα αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας με

βασικό αντικείμενο «*Αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας όπου επικεντρώθηκε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον*».

Αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας όπου επικεντρώθηκε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον

Στην ερώτηση σε ποιο από τα αντικείμενα της πλατφόρμας επικεντρώνουν οι μαθητές το μεγαλύτερο ενδιαφέρον τους, οι περισσότεροι από αυτούς επιλέγουν τα παιχνίδια, τα βίντεο και τα τραγούδια.

M01 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσε περισσότερο η πυραμίδα της γνώσης.

M02 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα πιο πολύ απ' όλα μου άρεσαν περισσότερο τα παιχνίδια επειδή πέρασα πολύ ωραία παίζοντάς τα.

M03 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα πιο πολύ απ' όλα μου άρεσαν περισσότερο τα παιχνίδια και το βίντεο με τη Λουκία.

M04 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα βιντεάκια με τις ιστορίες όπως «Ο μικρός Νικόλας στον οδοντίατρο».

M05 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα βίντεο και η μουσική που υπήρχε σε κάποιες διαφάνειες.

M06 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο η πυραμίδα της γνώσης, τα βίντεο και οι ερωτήσεις.

M07 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσε περισσότερο που η Φλώρα έκανε ερωτήσεις και η θεία Επιστήμη απαντούσε σε όλες τις ερωτήσεις προφορικά.

M08 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα παιχνίδια και οι ασκήσεις γιατί μέσα από αυτά έβλεπα εάν είχα καταλάβει αυτά που είχα διαβάσει πιο πριν.

M09 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα βίντεο και τα τραγούδια.

M010 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα τραγούδια για τα δόντια. Ήταν πολύ ευχάριστα. Μου αρέσει να μελετώ με μουσική.

5^{ος} άξονας : Κατανόηση διδασκαλίας της Στοματικής Υγιεινής

Ο άξονας αυτός στοχεύει να μελετήσει τις απόψεις των μαθητών ως προς τον τρόπο διδασκαλίας της στοματικής υγιεινής με βασικά αντικείμενα τη «Διδασκαλία στην τάξη με τον καθιερωμένο τρόπο» , τη «Διδασκαλία μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας» και το «Συνδυασμό : διδασκαλία στην τάξη και διδασκαλία μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας».

5.α Διδασκαλία στην τάξη με τον καθιερωμένο τρόπο

Στην ερώτηση αν βοήθησε τους μαθητές περισσότερο το μάθημα στην τάξη για να κατανοήσουν τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή, απάντησαν ότι τους βοήθησε αρκετά αλλά πάντα σε συνδυασμό με την πλατφόρμα. Δεν βρέθηκε κάποιος μαθητής που να υποστηρίζει ότι τον βοήθησε για την κατανόηση των εννοιών της στοματικής υγιεινής μόνο το μάθημα στην τάξη.

5.β. Διδασκαλία μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας

Στην ερώτηση αν βοήθησε τους μαθητές περισσότερο η ηλεκτρονική πλατφόρμα από το μάθημα στην τάξη για να κατανοήσουν τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή, έξι από αυτούς απάντησαν θετικά και το στήριξαν κυρίως στην πολυμορφικότητα του υλικού της πλατφόρμας. Πιο αναλυτικά είπαν :

M01 Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε να κατανοήσω καλύτερα τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή γιατί όλα αυτά που είχε πει η κυρία στην τάξη τα μαθαίνουμε ξανά με διάφορους τρόπους (διαφάνειες, παιχνίδια, βίντεο) μέσω της πλατφόρμας.

M04 Το μάθημα στην τάξη με βοήθησε να κατανοήσω τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή αλλά η πλατφόρμα ήταν πολύ πιο διασκεδαστική και με βοήθησε να μάθω γρηγορότερα πολλά πράγματα για τα δόντια

M06 Το μάθημα στην τάξη με βοήθησε πολύ αλλά η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε ακόμη περισσότερο να καταλάβω πολλά πράγματα για τα δόντια μας.

M07 Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε αρκετά γιατί στον ελεύθερό μου χρόνο μπορούσα να διαβάζω και να μαθαίνω παίζοντας ότι είχε σχέση με τη στοματική κοιλότητα.

M08 Με το μάθημα στην τάξη κατάλαβα τις έννοιες της στοματικής υγιεινής όμως η πλατφόρμα με βοήθησε περισσότερο γιατί μπορούσα να τα ακούω όσες φορές ήθελα κι έτσι λύθηκαν όλες μου οι απορίες πιο γρήγορα.

M010 Και το μάθημα στην τάξη αλλά και η πλατφόρμα με βοήθησαν να καταλάβω τις έννοιες για τα δόντια. Η πλατφόρμα με τους διαλόγους, τα βίντεο και τις εικόνες με βοήθησαν λίγο περισσότερο από ότι το μάθημα στην τάξη.

5.γ. Συνδυασμός : διδασκαλία στην τάξη και διδασκαλία μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας

Στην ερώτηση αν βοήθησε τους μαθητές περισσότερο ο συνδυασμός του μαθήματος της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και του μαθήματος στην τάξη για να κατανοήσουν τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή, τέσσερις από αυτούς απάντησαν θετικά και αναλυτικότερα είπαν :

M02 Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε να κατανοήσω καλύτερα τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή όπως και το μάθημα στην τάξη.

M03 Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε να κατανοήσω καλύτερα τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή και τα δόντια αλλά και το μάθημα στην τάξη

M05 Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε να δω εικόνες και βίντεο και να καταλάβω τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή αλλά και το μάθημα στην τάξη με βοήθησε αρκετά.

M08 Το μάθημα στην τάξη ήταν αρκετό για να κατανοήσω τις έννοιες της στοματικής υγιεινής όμως μαζί με την πλατφόρμα τις κατάλαβα καλύτερα.

6ος άξονας : Χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και για άλλα μαθήματα

Ο άξονας αυτός στοχεύει να μελετήσει τη γνώμη των μαθητών ως προς τη χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας και για άλλα μαθήματα με βασικά αντικείμενα τη «Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για το μάθημα των Μαθηματικών» , τη «Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για το μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος», «Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για το μάθημα της Γλώσσας» και τη «Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για όλα τα μαθήματα».

6.α. Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για το μάθημα των Μαθηματικών

Στην ερώτηση αν οι μαθητές επιθυμούν να χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για το μάθημα των Μαθηματικών, εννέα παιδιά απάντησαν θετικά και το δικαιολόγησαν λέγοντας ότι αρχικά είναι ένα μάθημα που τους αρέσει πολύ και επίσης η πλατφόρμα θα τους βοηθήσει να καταλάβουν το μάθημα καλύτερα αφού θα το βλέπουν σαν παιχνίδι κι έτσι θα καταφέρνουν να λύνουν και το πιο δύσκολο πρόβλημα.

M01 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα και συγκεκριμένα για το μάθημα των Μαθηματικών γιατί με τη βοήθεια της ηλεκτρονικής πλατφόρμας νομίζω θα μπορώ να λύσω πολύ εύκολα και το πιο δύσκολο πρόβλημα.

M02 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα όπως τα Μαθηματικά γιατί μου αρέσει πολύ αυτό το μάθημα.

M03 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα όπως τα Μαθηματικά, γιατί με βοηθάει να κατανοώ, να καταλαβαίνω και να μαθαίνω καλύτερα το μάθημα. Το βλέπω σαν παιχνίδι.

M04 Με μεγάλη χαρά θα έκανα Μαθηματικά στην ηλεκτρονική πλατφόρμα γιατί το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστα εκεί.

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

M05 Θα ήθελα να κάνω το μάθημα των Μαθηματικών στην ηλεκτρονική πλατφόρμα γιατί είναι ένα μάθημα που μου αρέσει πολύ.

M06 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τα Μαθηματικά για να τα κατανοώ καλύτερα παίζοντας.

M07 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τα Μαθηματικά γιατί με τον τρόπο λειτουργίας της πλατφόρμας το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον αφού συνδυάζει κανόνες, βίντεο και ασκήσεις με παιχνίδι.

M08 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τα Μαθηματικά γιατί μου αρέσει περισσότερο να μελετώ τα μαθήματά μου μέσω ίντερνετ. Είναι πιο ενδιαφέρον. Είναι κάτι διαφορετικό.

M010 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τα Μαθηματικά γιατί θα μου άρεσε πολύ να κάνω τις ασκήσεις εκεί σαν να είναι παιχνίδι. Μου φαίνεται πιο ενδιαφέρον από το βιβλίο.

6.β. Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για το μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος

Στην ερώτηση αν οι μαθητές επιθυμούν να χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για το μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος, τρία παιδιά απάντησαν θετικά και το δικαιολόγησαν λέγοντας ότι στην πλατφόρμα το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστα, εκεί καταλαβαίνουν καλύτερα το μάθημα και τους φαίνεται πιο ενδιαφέρον.

M03 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα όπως τη Μελέτη γιατί με βοηθάει να κατανοώ, να καταλαβαίνω και να μαθαίνω καλύτερα το μάθημα. Το βλέπω σαν παιχνίδι.

M04 Με μεγάλη χαρά θα έκανα το μάθημα της Μελέτης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα γιατί το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστα εκεί.

M09 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τη Μελέτη γιατί μου άρεσε περισσότερο να διαβάζω από την πλατφόρμα. Μου φάνηκε πιο εύκολο και ενδιαφέρον.

6.γ. Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για το μάθημα της Γλώσσας

Στην ερώτηση αν οι μαθητές επιθυμούν να χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για το μάθημα της Γλώσσας, έξι παιδιά απάντησαν θετικά και το δικαιολόγησαν λέγοντας ότι στην πλατφόρμα κατανοούν καλύτερα παίζοντας και επίσης τους αρέσει ότι το μάθημα εκεί συνδυάζει κανόνες, βίντεο και ασκήσεις με παιχνίδι γιατί έτσι γίνεται πιο ενδιαφέρον για αυτούς.

M03 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα όπως τη Γλώσσα γιατί με βοηθάει να κατανοώ, να καταλαβαίνω και να μαθαίνω καλύτερα το μάθημα. Το βλέπω σαν παιχνίδι.

M04 Με μεγάλη χαρά θα το μάθημα της Γλώσσας στην ηλεκτρονική πλατφόρμα γιατί το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστα εκεί.

M06 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τη Γλώσσα για να τα κατανοώ καλύτερα παίζοντας.

M07 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τη Γλώσσα γιατί με τον τρόπο λειτουργίας της πλατφόρμας το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον αφού συνδυάζει κανόνες, βίντεο και ασκήσεις με παιχνίδι.

M08 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τη Γλώσσα γιατί μου αρέσει περισσότερο να μελετώ τα μαθήματά μου μέσω ίντερνετ. Είναι πιο ενδιαφέρον. Είναι κάτι διαφορετικό.

M010 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τη Γλώσσα γιατί μου άρεσε περισσότερο να διαβάζω από την πλατφόρμα. Μου φάνηκε πιο εύκολο και ενδιαφέρον.

6.δ. Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για όλα τα μαθήματα

Στην ερώτηση αν οι μαθητές επιθυμούν να χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική πλατφόρμα για όλα τα μαθήματα, δύο παιδιά απάντησαν θετικά και το δικαιολόγησαν εξηγώντας ότι εκεί το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστα και το κατανοούν καλύτερα αφού το βλέπουν σαν παιχνίδι.

M03 Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα όπως τα Μαθηματικά, τη Γλώσσα ίσως και για τη Μελέτη γιατί με βοηθάει να κατανοώ, να καταλαβαίνω και να μαθαίνω καλύτερα το μάθημα. Το βλέπω σαν παιχνίδι.

M04 Με μεγάλη χαρά θα έκανα όλα τα μαθήματα στην ηλεκτρονική πλατφόρμα γιατί το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστα εκεί.

7ος άξονας : Προτάσεις για την ηλεκτρονική πλατφόρμα

Ο άξονας αυτός έχει σκοπό να μελετήσει τις προτάσεις των μαθητών για την ηλεκτρονική πλατφόρμα με βασικά αντικείμενα την «Εφαρμογή βίντεο – κλήσης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, την «Εφαρμογή για επιλογή τραγουδιών», τη «Δυνατότητα για περισσότερα σταυρόλεξα» και «Δεν έλειπε τίποτα».

7.α. Εφαρμογή βίντεο – κλήσης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα

Την πρόταση για να υπάρχει εφαρμογή βίντεο – κλήσης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα για να γίνεται συζήτηση με τους συμμαθητές και τη δασκάλα τους και να λύνονται οι απορίες τους, υποστήριξαν τέσσερις μαθητές και συγκεκριμένα ανέφεραν :

M05 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν όλα, αλλά θα ήθελα να υπάρχει ένα κουμπάκι που να το πατάω και να κάνω βίντεο κλήση με τους συμμαθητές και τη δασκάλα μου και να συζητάμε απορίες.

M06 Θα ήθελα να υπάρχει μια κάμερα στην αρχική σελίδα της πλατφόρμας που να μπορώ να κάνω βίντεο κλήση με τους συμμαθητές και την κυρία μου και να συζητάμε διάφορα θέματα για τη στοματική υγιεινή.

M07 Αυτό που θα ήθελα να υπάρχει σε όλες τις ενότητες είναι κουτάκια όπου θα εμφανίζονται τα πρόσωπα των συμμαθητών και των συμμαθητριών μου την ώρα που κι εκείνοι μελετούν το υλικό της πλατφόρμας για να μπορώ να μιλάω μαζί τους με βίντεο κλήση και να συζητάμε για αυτά που κάνουμε στην πλατφόρμα.

M010 Η πλατφόρμα μου άρεσε πάρα πολύ έτσι όπως είναι φτιαγμένη όμως θα ήθελα να υπήρχε ένας τρόπος μέσα στην πλατφόρμα, που να μπορώ να επικοινωνώ άμεσα με τους συμμαθητές μου την ώρα που μελετώ εκεί.

7.β. Εφαρμογή για επιλογή τραγουδιών

Την πρόταση για να υπάρχει εφαρμογή για επιλογή τραγουδιών στην ηλεκτρονική πλατφόρμα (για να γίνεται η μελέτη πιο ευχάριστα όπως ειπώθηκε σε προηγούμενο άξονα) υποστήριξαν τέσσερις μαθητές και συγκεκριμένα ανέφεραν :

M01 Θα ήθελα η ηλεκτρονική πλατφόρμα να έχει κι άλλες εφαρμογές όπως για παράδειγμα να υπήρχε ένα κουμπί που όταν το πατάς να μπορείς να επιλέγεις ότι τραγούδι θέλεις και να το ακούς για όση ώρα μελετάς.

M08 Αυτό που θα ήθελα να υπάρχει σε όλες τις ενότητες είναι περισσότερη μουσική.

7.γ. Δυνατότητα για περισσότερα σταυρόλεξα

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Την πρόταση να υπάρχουν περισσότερα σταυρόλεξα στην ηλεκτρονική πλατφόρμα υποστήριξε ένας μαθητής και συγκεκριμένα ανέφερε :

M04 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν όλα αλλά εάν μπορούσα να προσθέσω κάτι σε αυτήν, θα έβαζα περισσότερα σταυρόλεξα.

7.δ. Δεν έλειπε τίποτα

Την άποψη ότι η πλατφόρμα είναι πλήρης και δεν χρειάζεται να προστεθεί τίποτε άλλο σε αυτήν υποστήριξαν τρεις μαθητές. Πιο αναλυτικά ανέφεραν :

M02 Η ηλεκτρονική πλατφόρμα πιστεύω ότι είχε όλες τις χρήσιμες πληροφορίες για τα δόντια και δεν θα ήθελα να προσθέσω κάτι σε αυτήν.

M03 Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ήταν όλα τέλεια και δεν θα ήθελα να προσθέσω κάτι σε αυτήν.

M09 Η πλατφόρμα μου άρεσε πάρα πολύ, ήταν αρκετά όλα όσα είχε και δεν θα ήθελα να προσθέσω κάτι άλλο.

5.2.2 Συμπεράσματα από τα δεδομένα των μαθητών

1^{ος} άξονας : Χρήση ηλεκτρονικού υλικού στον Η/Υ

Οι μαθητές στο σύνολό τους θεωρούν ότι οι οδηγίες χρήσης του υλικού ήταν πάρα πολύ εύκολες και κατατοπιστικές. Αμέσως κατάλαβαν τι έπρεπε να κάνουν για να προχωρήσουν παρακάτω. Έκαναν χρήση του υλικού μόνοι τους χωρίς τη βοήθεια ή την καθοδήγηση κάποιου μεγαλύτερου.

2^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην ηλεκτρονική πλατφόρμα

Όσον αφορά την κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού και οι δέκα μαθητές είπαν θετικά σχόλια. Συγκεκριμένα είπαν ότι το ήταν κατανοητό, απλά γραμμένο, δεν τους δυσκόλεψε καθόλου και καταλάβαιναν αμέσως τι έπρεπε να κάνουν. Τα κατάλαβαν τόσο καλά που θα τα θυμούνται για πάντα είπαν χαρακτηριστικά.

3^{ος} άξονας : Επικέντρωση ενδιαφέροντος μαθητών στα αντικείμενα που πραγματεύεται η ηλεκτρονική πλατφόρμα.

Για τις διαφάνειες της θεωρίας οι μαθητές είπαν ότι είναι πολύ ενδιαφέρουσες γιατί με απλά και κατανοητά λόγια τους βοήθησαν να καταλάβουν καλύτερα τις έννοιες της στοματικής υγιεινής. Για τις διαφάνειες των ασκήσεων οι μαθητές είπαν ότι τους φάνηκαν πολύ διασκεδαστικές και εύκολες. Τους άρεσαν πολύ καθώς τους βοηθούσαν να θυμηθούν πράγματα που είχαν μάθει νωρίτερα κι έτσι τα εμπέδωναν καλύτερα. Κάνοντάς τες σωστά αποκτούν τη σιγουριά ότι κατανόησαν αυτά που έπρεπε. Όσον αφορά τα βίντεο, οι μαθητές κάποια βρήκαν αστεία και διασκεδαστικά ενώ κάποια άλλα πολύ σημαντικά καθώς τους βοήθησαν να κατανοήσουν καλύτερα κάποιες έννοιες. Τέλος τα παιχνίδια φάνηκαν πολύ ενδιαφέροντα στα παιδιά, εξέφρασαν το μεγάλο ενθουσιασμό τους για αυτά και ανέφεραν ότι τους αρέσουν γιατί μαθαίνουν παίζοντας και έτσι αφομοιώνουν πιο γρήγορα και πιο εύκολα.

4ος άξονας: Επικέντρωση του μεγαλύτερου ενδιαφέροντος

Οι μαθητές επικεντρώνουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον τους στα παιχνίδια, τα βίντεο και τα τραγούδια. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι τους άρεσε η πυραμίδα της γνώσης, τα βίντεο με το μικρό Νικόλα (Ο μικρός Νικόλας στον οδοντίατρο) και τη Λουκία (Η Δόνα Τερηδόνα).

5^{ος} άξονας : Κατανόηση διδασκαλίας της Στοματικής Υγιεινής

Έξι από τους μαθητές είπαν ότι τους αρέσει περισσότερο η διδασκαλία στην πλατφόρμα από την διδασκαλία στην τάξη ενώ τέσσερις μαθητές είπαν ότι προτιμούν συνδυασμό δηλαδή διδασκαλία στην τάξη και διδασκαλία της πλατφόρμας.

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Υποστηρίζουν ότι το μάθημα στην τάξη τους βοήθησε να καταλάβουν τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή αλλά η πλατφόρμα ήταν πολύ πιο διασκεδαστική και τους βοήθησε να μάθουν γρηγορότερα πολλά πράγματα για τα δόντια. Μπορούσαν να ακούν την πλατφόρμα όσες φορές ήθελαν κι αυτό τους βοηθούσε να κατανοήσουν και να αφομοιώσουν καλύτερα.

6ος άξονας : Χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και για άλλα μαθήματα

Οι μαθητές εκφράζουν την έντονη επιθυμία τους να χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα. Τα περισσότερα παιδιά επέλεξαν τα Μαθηματικά και τη Γλώσσα. Ο λόγος που επιλέγουν τη χρήση της πλατφόρμας και για άλλα μαθήματα είναι γιατί τους βοηθάει να κατανοούν, να καταλαβαίνουν και να μαθαίνουν καλύτερα το μάθημα. Το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστα εκεί και το βλέπουν σαν παιχνίδι. Επίσης γίνεται πιο ενδιαφέρον αφού συνδυάζει κανόνες, βίντεο και ασκήσεις με παιχνίδι.

7ος άξονας : Προτάσεις για την ηλεκτρονική πλατφόρμα

Η πρόταση των μαθητών ήταν να υπάρχει εφαρμογή βίντεο – κλήσης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα για να γίνεται συζήτηση με τους συμμαθητές και τη δασκάλα τους και να λύνονται οι απορίες τους. Μια άλλη πρόταση ήταν να υπάρχει εφαρμογή για επιλογή τραγουδιών στην ηλεκτρονική πλατφόρμα για να γίνεται η μελέτη πιο ευχάριστα. Τέλος υπάρχει και άποψη από κάποιους μαθητές ότι η πλατφόρμα είναι πλήρης και δεν χρειάζεται να προστεθεί τίποτε άλλο σε αυτήν.

5.3 Δεδομένα και συμπεράσματα από τους κριτές εκπαιδευτικούς

5.3.1 Δεδομένα από τους κριτές εκπαιδευτικούς

1^{ος} άξονας : Χρήση ηλεκτρονικού υλικού στον Η/Υ

Ο άξονας αυτός έχει στόχο να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την ευχρηστία του υλικού με βασικά αντικείμενα την «Ευκολία χρήσης» και την «Καθοδήγηση από άλλους».

1.α. Ευκολία χρήσης

Στην ερώτηση αν ήταν κατατοπιστικές οι οδηγίες που υπήρχαν για τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού, και οι δύο κριτές εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά. Συγκεκριμένα ανέφεραν :

E1 Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι εύκολο ως προς τη χρήση του...

E2 Νομίζω ότι είναι αρκετά εύκολο και εύχρηστο για παιδιά αυτής της ηλικίας.

1.β. Καθοδήγηση από άλλους

Στην ερώτηση αν χρειαζόταν ο μαθητής καθοδήγηση από κάποιον μεγαλύτερο για να καταφέρει να χρησιμοποιήσει το εκπαιδευτικό υλικό στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, και οι δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι δεν θεωρούν ότι οι μαθητές θα χρειαστούν καθοδήγηση από κάποιον παρά μόνο για την είσοδό τους στην πλατφόρμα πιστεύει ο ένας από τους δυο. Συγκεκριμένα ανέφεραν :

E1 Οι μικροί μαθητές δε θα χρειαστούν βοήθεια για να περιηγηθούν σε αυτό παρά μόνο για την είσοδό τους στην πλατφόρμα. Εκεί ίσως χρειαστούν βοήθεια από κάποιον μεγαλύτερο για βρει την ηλεκτρονική διεύθυνση και να πληκτρολογήσει τους κωδικούς.

E2 Θεωρώ ότι δε θα χρειαστούν βοήθεια.

2^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην ηλεκτρονική πλατφόρμα

Ο άξονας αυτός έχει στόχο να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κατανόηση ή τις δυσκολίες κατανόησης εάν υπάρχουν, του εκπαιδευτικού υλικού στην ηλεκτρονική πλατφόρμα με βασικά αντικείμενα την «Κατανόηση υλικού» και τη «δυσκολία κατανόησης υλικού».

2.α. Κατανόηση υλικού

Όσον αφορά την κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού και οι δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι δεν θεωρούν ότι οι μαθητές δε θα αντιμετωπίσουν κάποια δυσκολία στην κατανόηση του υλικού. Πιο αναλυτικά απάντησαν :

E1 Το εκπαιδευτικό υλικό είναι γραμμένο με απλά λόγια και θεωρώ ότι είναι απόλυτα κατανοητό για παιδιά αυτής της ηλικίας.

E2 Νομίζω ότι είναι κατανοητό και οι μαθητές δεν θα συναντήσουν δυσκολίες σε κάποιο σημείο. Τα εξηγεί πολύ καλά η θεία Επιστήμη.

2.β. Δυσκολία κατανόησης υλικού

Σχετικά με τη δυσκολία κατανόησης του εκπαιδευτικού υλικού, κανείς από τους δύο εκπαιδευτικούς δεν ανέφερε ότι πίστευε ότι θα αντιμετώπιζαν πρόβλημα οι μαθητές ως προς την κατανόηση.

3^{ος} άξονας : Επικέντρωση ενδιαφέροντος μαθητών στα αντικείμενα που πραγματεύεται η ηλεκτρονική πλατφόρμα.

Ο άξονας αυτός έχει στόχο να επεξεργαστεί τις απόψεις των εκπαιδευτικών ως προς το αν θεωρούν ότι τα αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας φάνηκαν ενδιαφέροντα στους μαθητές και για ποιο λόγο με βασικά αντικείμενα «Διαφάνειες θεωρίας», «Διαφάνειες ασκήσεων», «Βίντεο», «Παιχνίδια».

3.α. Διαφάνειες θεωρίας

Στην ερώτηση αν νομίζουν οι εκπαιδευτικοί ότι ήταν για τους μαθητές ενδιαφέρουσες οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής, και οι δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά και εξηγούν παρακάτω τους λόγους.

E1 Οι διαφάνειες έτσι όπως είναι διαμορφωμένες με τις ερωταποκρίσεις Φλώρας και θείας Επιστήμης είναι πολύ ενδιαφέρουσες για τους μαθητές γιατί βάζουν τον εαυτό τους στη θέση της Φλώρας που συνέχεια ρωτάει κι έτσι το νιώθουν πολύ οικείο σε αυτούς όλο αυτό.

E2 Οι διαφάνειες νομίζω είναι πολύ ενδιαφέρουσες καθώς περιέχουν ήχο και εικόνα. Επίσης τα θεατρικά στοιχεία (διάλογος ανάμεσα στη θεία Επιστήμη και τη Φλώρα) είναι κάτι που προσελκύει ακόμη περισσότερο το ενδιαφέρον των μαθητών.

3.β. Διαφάνειες ασκήσεων

Στην ερώτηση αν θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι θα είναι για τους μαθητές ενδιαφέρουσες οι ασκήσεις που ελέγχουν τις γνώσεις της στοματικής υγιεινής, και οι δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά και πιο συγκεκριμένα ανέφεραν :

E1 Οι ασκήσεις θα τους αρέσουν πολύ γιατί επιβεβαιώνουν αυτά που έμαθαν με αυτές επομένως χαίρονται κάνοντάς τες.

E2 Οι ασκήσεις είναι κάτι που βλέπουν σαν παιχνίδι θεωρώ οπότε είναι κάτι που θα τους αρέσει να κάνουν.

3.γ. Βίντεο

Στην ερώτηση αν οι εκπαιδευτικοί νομίζουν ότι θα φανούν στους μαθητές ενδιαφέροντα τα βίντεο για τη στοματική υγιεινή, και οι δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά και πιο συγκεκριμένα είπαν :

E1 Άλλα βίντεο τους κατατοπίζουν καλύτερα γι' αυτά που μαθαίνουν άρα είναι πολύ ενδιαφέροντα κι άλλα που παρουσιάζουν μια ιστορία, είναι πάλι πολύ ενδιαφέροντα γιατί μαθαίνουν διασκεδάζοντας.

E2 Το βίντεο είναι κάτι που πάντα τραβάει την προσοχή των παιδιών. Οπότε σίγουρα θα τους αρέσει.

3.δ. Παιχνίδια

Στην ερώτηση αν οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι για τους μαθητές είναι ενδιαφέροντα τα παιχνίδια για τη στοματική υγιεινή, και οι δύο εκπαιδευτικοί συμφώνησαν ότι θα είναι πολύ ενδιαφέροντα για τους μαθητές και θα τους αρέσει πολύ να ασχολούνται με αυτά γιατί είναι ένας ωραίος τρόπος να μάθουν «παίζοντας» !

E1 Τα παιχνίδια είναι από μόνα τους διασκεδαστικά κι έτσι παράλληλα με τη διασκέδαση μαθαίνουν.

E2 Τα παιχνίδια είναι ένας τρόπος να μάθουν παίζοντας, οπότε είναι ένας τρόπος να μάθουν γρήγορα κι εύκολα κάποιες έννοιες.

4ος άξονας: Επικέντρωση του μεγαλύτερου ενδιαφέροντος

Ο άξονας αυτός σκοπό έχει να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών ως προς το πού θεωρούν ότι επικεντρώνεται το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των μαθητών ως προς τα αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας με βασικό αντικείμενο «*Αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας όπου επικεντρώθηκε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον*».

Αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας όπου επικεντρώθηκε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον

Στην ερώτηση σε ποιο από τα αντικείμενα της πλατφόρμας θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι επικεντρώνουν οι μαθητές το μεγαλύτερο ενδιαφέρον τους, οι εκπαιδευτικοί επέλεγον τα παιχνίδια και τα βίντεο. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν τα εξής :

E1 Το ενδιαφέρον των μαθητών νομίζω ότι επικεντρώνεται στα παιχνίδια γιατί παίζουν μαθαίνοντας.

E2 Το ενδιαφέρον των μαθητών νομίζω ότι επικεντρώνεται στα παιχνίδια και στα βίντεο γιατί είναι πιο ευχάριστο να μαθαίνεις βλέποντας μια ιστορία σε ένα βίντεο ή παίζοντας ένα παιχνίδι.

5^{ος} άξονας : Κατανόηση διδασκαλίας της Στοματικής Υγιεινής

Ο άξονας αυτός στοχεύει να μελετήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών ως προς τον τρόπο διδασκαλίας της στοματικής υγιεινής με βασικά αντικείμενα τη «*Διδασκαλία στην τάξη με τον καθιερωμένο τρόπο*» , τη «*Διδασκαλία μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας*» και το «*Συνδυασμό : διδασκαλία στην τάξη και διδασκαλία μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας*».

5.α Διδασκαλία στην τάξη με τον καθιερωμένο τρόπο

Στην ερώτηση αν βοήθησε τους μαθητές περισσότερο το μάθημα στην τάξη για να κατανοήσουν τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι τους βοήθησε σε συνδυασμό με την πλατφόρμα. Δεν υποστήριξε κάποιος από τους δύο εκπαιδευτικούς ότι βοήθησε για την κατανόηση των εννοιών της στοματικής υγιεινής μόνο το μάθημα στην τάξη.

5.β. Διδασκαλία μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας

Στην ερώτηση αν βοήθησε τους μαθητές περισσότερο η ηλεκτρονική πλατφόρμα από το μάθημα στην τάξη για να κατανοήσουν τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή, οι εκπαιδευτικοί απαντούν ότι βοήθησε τους μαθητές η πλατφόρμα αλλά σε συνδυασμό με το μάθημα στην τάξη. Δεν υποστήριξε κάποιος εκπαιδευτικός ότι η πλατφόρμα βοήθησε από μόνη της δίχως τη συμβολή του μαθήματος στην τάξη.

5.γ. Συνδυασμός : διδασκαλία στην τάξη και διδασκαλία μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας

Στην ερώτηση αν βοήθησε τους μαθητές περισσότερο ο συνδυασμός του μαθήματος της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και του μαθήματος στην τάξη για να κατανοήσουν τις

έννοιες για τη στοματική υγιεινή, οι δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά και συγκεκριμένα είπαν :

E1 Πιστεύω ότι η συμπληρωματική ΕξΑΕ σε συνδυασμό με το μάθημα στην τάξη συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των εννοιών της Στοματικής Υγιεινής από τους μαθητές καθώς είναι μια καινοτόμος παρέμβαση η οποία εμπεριέχοντας τη χρήση των Η/Υ και της τεχνολογίας προσελκύει αμέσως το ενδιαφέρον των παιδιών. Έτσι μαθαίνουν πιο εύκολα και πιο ευχάριστα.

E2 Η συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ είναι μια καινοτόμος εκπαιδευτική παρέμβαση και σε συνδυασμό με το μάθημα στην τάξη νομίζω ότι θα επιφέρει άριστα αποτελέσματα ως προς την κατανόηση των εννοιών της Στοματικής Υγιεινής. Η νέα αυτή μέθοδος έχοντας ως βασικό άξονα την τεχνολογία είναι αμέσως κάτι πολύ πιο ενδιαφέρον για το μαθητή από ότι ένα βιβλίο ή από μια φωτοτυπία.

6ος άξονας : Χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και για άλλα μαθήματα

Ο άξονας αυτός στοχεύει να μελετήσει τη γνώμη των εκπαιδευτικών ως προς τη χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας και για άλλα μαθήματα με βασικά αντικείμενα τη «Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για κάποια συγκεκριμένα μαθήματα (προτάσεις)» και τη «Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για όλα τα μαθήματα».

6.α. Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για κάποια συγκεκριμένα μαθήματα (προτάσεις)

Στην ερώτηση αν εκπαιδευτικοί κρίνουν σκόπιμο οι μαθητές να διδάσκονται κι άλλα μαθήματα με τη χρήση συμπληρωματικά της ηλεκτρονικής πλατφόρμας απάντησαν θετικά και πρότειναν τη Γλώσσα και τα Μαθηματικά. Συγκεκριμένα απάντησαν :

E1 Πιστεύω ότι θα ήταν ωφέλιμο για τους μαθητές να διδάσκονται και άλλα μαθήματα με τη μέθοδο αυτή όπως τη γλώσσα και τα Μαθηματικά γιατί με τη νέα αυτή μέθοδο οι μαθητές θα δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για τα μαθήματα και θα μαθαίνουν γρηγορότερα και με μεγάλη διάθεση και επιθυμία.

6.β. Χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για όλα τα μαθήματα

Στην ερώτηση αν οι εκπαιδευτικοί θεωρούν σκόπιμο οι μαθητές να χρησιμοποιούν συμπληρωματικά την ηλεκτρονική πλατφόρμα για όλα τα μαθήματα, ο δεύτερος εκπαιδευτικός απαντά θετικά και δικαιολογεί την άποψή του λέγοντας :

E2 Πιστεύω καλό θα ήταν οι μαθητές να διδάσκονταν όλα τα μαθήματα με τη νέα αυτή μέθοδο γιατί θα δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για αυτά κι έτσι θα κατανοούν πιο εύκολα τις έννοιες που πρέπει να μάθουν.

7ος άξονας : Προτάσεις για την ηλεκτρονική πλατφόρμα

Ο άξονας αυτός έχει σκοπό να μελετήσει τις προτάσεις των μαθητών για την ηλεκτρονική πλατφόρμα με βασικά αντικείμενα την «Εφαρμογή βίντεο – κλήσης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, την «Εφαρμογή για επιλογή τραγουδιών», τη «Δυνατότητα για περισσότερα σταυρόλεξα» και «Δεν έλειπε τίποτα».

7.α. Προτάσεις

Στην ερώτηση προς τους εκπαιδευτικούς εάν θεωρούν το εκπαιδευτικό υλικό έτσι όπως είναι διαμορφωμένο στην πλατφόρμα είναι επαρκές, ή εάν έχουν να κάνουν κάποιες προτάσεις βελτίωσης δεν απαντούν κάτι. Το βρίσκουν πλήρες και δεν έχουν να κάνουν κάποιες βελτιωτικές προτάσεις.

7.β. Δεν έλειπε τίποτα

Την άποψη ότι η πλατφόρμα είναι πλήρης και δεν χρειάζεται να προστεθεί τίποτε άλλο σε αυτήν υποστήριξαν οι δύο εκπαιδευτικοί. Πιο αναλυτικά ανέφεραν :

E1 Νομίζω δε χρειάζεται κάτι επιπλέον. Το υλικό αυτό έτσι όπως έχει ανέβει στην πλατφόρμα είναι αρκετό για να καλύψει τις γνωστικές ανάγκες των μαθητών για τη Στοματική Υγιεινή.

E2 Πιστεύω ότι έτσι όπως είναι διαμορφωμένο το υλικό είναι επαρκές. Έχουν καλυφθεί όλες οι πτυχές του θέματος. Δεν χρειάζεται κάτι επιπλέον.

5.3.2. Συμπεράσματα από τα δεδομένα των κριτών εκπαιδευτικών

1^{ος} άξονας : Χρήση ηλεκτρονικού υλικού στον Η/Υ

Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι εύκολο στη χρήση του για παιδιά αυτής της ηλικίας. Δεν θεωρούν ότι οι μαθητές θα χρειαστούν καθοδήγηση από κάποιον μεγαλύτερο παρά μόνο πιθανόν για την είσοδό τους στην πλατφόρμα. Στη συνέχεια μπορούν να περιηγηθούν μόνοι τους στο υλικό.

2^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην ηλεκτρονική πλατφόρμα

Όσον αφορά την κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι είναι γραμμένο με απλά λόγια και ότι είναι απόλυτα κατανοητό για παιδιά αυτής της ηλικίας. Πιστεύουν ότι μαθητές δεν θα συναντήσουν δυσκολίες σε κάποιο σημείο.

3^{ος} άξονας : Επικέντρωση ενδιαφέροντος μαθητών στα αντικείμενα που πραγματεύεται η ηλεκτρονική πλατφόρμα.

Οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι οι διαφάνειες θεωρίας είναι πολύ ενδιαφέρουσες για τους μαθητές καθώς είναι γραμμένες με απλά λόγια, συνδυάζουν ήχο και εικόνα και εμπεριέχουν το θεατρικό στοιχείο (Φλώρα, θεία Επιστήμη). Οι διαφάνειες ασκήσεων είναι εξίσου ενδιαφέρουσες καθώς τους επιβεβαιώνουν αυτά που έμαθαν και εμπεριέχουν ένα είδος παιχνιδιού (πόντους, επιβράβευση)κάτι το οποίο από μόνο του προσελκύει το ενδιαφέρον και την επιθυμία του μαθητή να ασχοληθεί. Τα βίντεο επειδή είναι κάτι που εμπεριέχει εικόνα, ήχο και κίνηση θεωρούν ότι θα αρέσει πολύ στα παιδιά. Επιπλέον παρέχουν περισσότερες πληροφορίες για ορισμένα θέματα επομένως λειτουργούν επεξηγηματικά για κάποια κομμάτια της θεωρίας ενώ άλλες φορές διασκεδάζουν το μαθητή με κάποια κινούμενα σχέδια παρέχοντάς του τη γνώση πιο διασκεδαστικά. Όσο αφορά τα παιχνίδια είπαν ότι θα είναι πολύ

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

ενδιαφέροντα για τους μαθητές και θα τους αρέσει πολύ να ασχολούνται με αυτά γιατί είναι ένας ωραίος τρόπος να μάθουν «παίζοντας».

4ος άξονας: Επικέντρωση του μεγαλύτερου ενδιαφέροντος

Οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι στα παιχνίδια και στα βίντεο επικεντρώνεται το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των μαθητών, καθώς το παιχνίδι πάντα προσελκύει το ενδιαφέρον του παιδιού και επίσης το βίντεο καθώς εμπεριέχει εικόνα και ήχο κάτι που είναι πολύ ευχάριστο για το παιδί και του αρέσει πολύ.

5^{ος} άξονας : Κατανόηση διδασκαλίας της Στοματικής Υγιεινής

Οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι τόσο το μάθημα στην τάξη αρχικά όσο και η πλατφόρμα συμπληρωματικά στη συνέχεια έχουν πάρα πολύ καλά αποτελέσματα για το αποτέλεσμα της εκμάθησης των εννοιών. Παράλληλα παραδέχονται πόσο σημαντική είναι η πλατφόρμα και πόσο ενισχύει τη μαθησιακή διαδικασία.

6ος άξονας : Χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και για άλλα μαθήματα

Οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν θα ωφελούσε τους μαθητές να διδάσκονται και άλλα μαθήματα με τη μέθοδο αυτή όπως τη Γλώσσα και τα Μαθηματικά γιατί λόγω της πολυμορφικότητας του υλικού θα δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για τα μαθήματα και θα μαθαίνουν γρηγορότερα με μεγάλη διάθεση και επιθυμία κι έτσι θα κατανοούν πιο εύκολα τις έννοιες που πρέπει να μάθουν.

.

7ος άξονας : Προτάσεις για την ηλεκτρονική πλατφόρμα

Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν το εκπαιδευτικό υλικό έτσι όπως έχει ανέβει στην πλατφόρμα είναι αρκετό για να καλύψει τις γνωστικές ανάγκες των μαθητών για τη Στοματική Υγιεινή, ότι είναι επαρκές και ότι δε χρειάζεται να συμπληρωθεί σε κάποιο σημείο. Γενικά με το υλικό αυτό πιστεύουν ότι έχουν καλυφθεί όλες οι πτυχές του θέματος.

5.4 Δεδομένα και συμπεράσματα από τον κριτή οδοντίατρο

5.4.1. Δεδομένα από τον κριτή οδοντίατρο

1^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην ηλεκτρονική πλατφόρμα από τους μαθητές

Ο άξονας αυτός έχει σκοπό να μελετήσει την άποψη του οδοντίατρου ως προς την κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού που υπάρχει στην ηλεκτρονική πλατφόρμα από τους μαθητές με βασικά αντικείμενα την «Κατανόηση του υλικού» και τη «Δυσκολία κατανόησης του υλικού».

1.α. Κατανόηση του υλικού

Στην ερώτηση εάν το εκπαιδευτικό υλικό είναι κατανοητό προς τους μαθητές ο οδοντίατρος απαντά :

Ο : Θεωρώ ότι το εκπαιδευτικό υλικό στην εκπαιδευτική πλατφόρμα είναι πολύ καλά διατυπωμένο. Είναι πιστεύω απόλυτα κατανοητό για παιδιά ηλικίας Β΄ Δημοτικού.

1.β. Δυσκολία κατανόησης του υλικού

Δεν αναφέρεται κάποια δυσκολία στην κατανόηση του υλικού.

2^{ος} άξονας : Το εκπαιδευτικό υλικό από επιστημονική σκοπιά

Ο άξονας αυτός έχει σκοπό να μελετήσει την άποψη του οδοντίατρου ως προς την επιστημονικότητα του εκπαιδευτικού υλικού που υπάρχει στην ηλεκτρονική πλατφόρμα με βασικά αντικείμενα τα εξής : «Επιστημονικά σωστό&επαρκές» και «Επιστημονικά ελλιπές&ανεπαρκές».

2.α. Επιστημονικά σωστό & επαρκές

Στην ερώτηση εάν το υλικό είναι επιστημονικά σωστό και επαρκές ο οδοντίατρος αναφέρει :

Ο : Από επιστημονική άποψη είναι σωστό και επαρκές.

2.β. Επιστημονικά ελλείψεις & ανεπαρκές

Δεν αναφέρεται κάτι για ύπαρξη ελλείψεων ή κάποια ανεπάρκεια στο υλικό.

3ος Άξονας: Συνδυασμός διδασκαλίας στην τάξη και πλατφόρμας – σκοπιμότητα

Ο άξονας αυτός έχει σκοπό να μελετήσει την άποψη του οδοντίατρου ως προς τη σκοπιμότητα του να διδάσκονται οι μαθητές το μάθημα της στοματικής υγιεινής συνδυαστικά, δηλαδή μάθημα στην τάξη και μάθημα μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας με βασικό αντικείμενο το εξής : «Κρίνετε σκόπιμο οι μαθητές να διδάσκονται το μάθημα της στοματικής υγιεινής συνδυαστικά: μάθημα και ηλεκτρονική πλατφόρμα.»

Κρίνετε σκόπιμο οι μαθητές να διδάσκονται το μάθημα της στοματικής υγιεινής συνδυαστικά: μάθημα και ηλεκτρονική πλατφόρμα;

Στην ερώτηση αυτή ο οδοντίατρος απαντά θετικά. Συγκεκριμένα αναφέρει :

Ο : Όσον αφορά τον τρόπο διδασκαλίας που χρησιμοποιήσατε, συνδυασμός όπως μου είπατε διδασκαλίας στην τάξη και διδασκαλίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας θεωρώ ότι είχε άριστα αποτελέσματα ως προς τις γνώσεις που απέκτησαν τα παιδιά. Το γνωστικό τους επίπεδο αν κρίνω από τις ερωτήσεις που τους έκανα και τις απορίες που εξέφρασαν εκείνα, νομίζω ότι είναι πάρα πολύ καλό σε σχέση βέβαια και με την ηλικία τους η οποία είναι μόλις 8 χρονών. Οφείλω να ομολογήσω ότι έμεινα απόλυτα ικανοποιημένος και εντυπωσιασμένος από τις γνώσεις των μικρών αυτών παιδιών.

4^{ος} άξονας : Προτάσεις για την ηλεκτρονική πλατφόρμα

Ο άξονας αυτός έχει σκοπό να μελετήσει την άποψη του οδοντίατρου ως προς την πληρότητα του εκπαιδευτικού υλικού που υπάρχει στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ή την ανάγκη βελτίωσης ή συμπλήρωσής του σε κάποια σημεία με βασικό αντικείμενο τις «Προτάσεις».

Προτάσεις

Στην ερώτηση εάν θεωρεί ο οδοντίατρος το εκπαιδευτικό υλικό πλήρες ή εάν κρίνει ότι υπάρχει κάποια ανάγκη βελτίωσης ή συμπλήρωσης σε κάποια σημεία, επισημαίνει ότι το υλικό είναι πλήρες έτσι όπως είναι και ότι δεν χρειάζεται κάποια συμπλήρωση. Χαρακτηριστικά αναφέρει :

Ο : Επομένως θεωρώ ότι το υλικό στην πλατφόρμα δεν χρειάζεται κάποια συμπλήρωση. Όλα όσα αναφέρει είναι αρκετά έτσι ώστε να ενημερώσει σωστά παιδιά ηλικίας Β΄ Δημοτικού για αυτό το τόσο σημαντικό θέμα της Στοματικής Υγιεινής.

5.4.2. Συμπεράσματα από τα δεδομένα του κριτή οδοντίατρου

1^{ος} άξονας: Κατανόηση εκπαιδευτικού υλικού στην ηλεκτρονική πλατφόρμα από τους μαθητές

Ως προς την κατανόηση του υλικού από τους μαθητές ο οδοντίατρος θεωρεί ότι το εκπαιδευτικό υλικό στην εκπαιδευτική πλατφόρμα είναι πολύ καλά διατυπωμένο και απόλυτα κατανοητό για παιδιά ηλικίας Β΄ Δημοτικού.

2^{ος} άξονας : Το εκπαιδευτικό υλικό από επιστημονική σκοπιά

Ως προς την επιστημονικότητα του εκπαιδευτικού υλικού που υπάρχει στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ο οδοντίατρος θεωρεί ότι είναι σωστό και επαρκές.

3ος Άξονας: Συνδυασμός διδασκαλίας στην τάξη και πλατφόρμας – σκοπιμότητα

Ως προς τη σκοπιμότητα του να διδάσκονται οι μαθητές το μάθημα της στοματικής υγιεινής συνδυαστικά, δηλαδή μάθημα στην τάξη και μάθημα μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας ο οδοντίατρος θεωρεί ότι είχε άριστα αποτελέσματα ως προς τις γνώσεις που απέκτησαν τα παιδιά. Το γνωστικό τους επίπεδο σύμφωνα με τις ερωτήσεις που τους έκανε και τις απορίες που εξέφρασαν οι μαθητές, πιστεύει ότι είναι πάρα πολύ καλό σε σχέση με την ηλικία τους. Τέλος παραδέχεται ότι έμεινε απόλυτα ικανοποιημένος και εντυπωσιασμένος από τις γνώσεις των παιδιών.

4^{ος} άξονας : Προτάσεις για την ηλεκτρονική πλατφόρμα

Η άποψη του οδοντίατρου ως προς την πληρότητα του εκπαιδευτικού υλικού που υπάρχει στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ή την ανάγκη βελτίωσης ή συμπλήρωσής του σε κάποια σημεία, είναι ότι πλατφόρμα δεν χρειάζεται κάποια συμπλήρωση. Όλα όσα αναφέρει είναι αρκετά έτσι ώστε να ενημερώσει σωστά παιδιά ηλικίας Β΄ Δημοτικού για αυτό το τόσο σημαντικό θέμα της Στοματικής Υγιεινής.

5.5 Διαπιστώσεις της ερευνήτριας από την έρευνα

- *Θετική αποδοχή*

Ιδιαίτερα σημαντικό αποδείχθηκε για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας η θετική αποδοχή που είχε από το διευθυντή του σχολείου γιατί η βοήθεια και η συνεισφορά του σε οποιαδήποτε ανάγκη παρουσιάστηκε όσον αφορά την ομαλή διεξαγωγή της εν λόγω διδακτικής παρέμβασης ήταν πολύτιμη.

Ιδιαίτερα σημαντική ήταν και η θετική διάθεση και η σύμφωνη γνώμη των γονέων σε όλη αυτή την προσπάθεια. Η παρουσία τους ήταν απαραίτητη σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος και ήταν κάτι που έπαιξε καθοριστικό ρόλο για την επιτυχή έκβασή του, στην αρχή για την είσοδο των μαθητών στην πλατφόρμα, στη συνέχεια για την εξοικείωση τους με το νέο μαθησιακό περιβάλλον και γενικότερα για την οργάνωση της μελέτης τους (υπενθύμιση για να μπουν στην πλατφόρμα, να συνδεθούν με τους κωδικούς τους, πόση ώρα θα παραμείνουν, επίλυση τυχόν θεμάτων συνδεσιμότητας κλπ). Στην πορεία (μετά από πολύ σύντομο διάστημα) οι μαθητές εξοικειώθηκαν με

το νέο περιβάλλον και δε χρειάζονταν ιδιαίτερη καθοδήγηση παρά μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις.

Ακόμη σημαντικότερη αποδείχθηκε η θετική διάθεση και ο μεγάλος ενθουσιασμός που έδειξαν οι μαθητές από την πρώτη στιγμή που τους ανακοινώθηκε το θέμα της Ε.Ζ. με το οποίο επρόκειτο να ασχοληθούν κατά το τρέχον σχολικό έτος και κυρίως η νέα διδακτική μέθοδος που θα εφαρμόζονταν. Η χρήση των Η/Υ και του διαδικτύου αποτελεί για τους μαθητές μια πολύ ευχάριστη ενασχόληση γιατί την έχουν συνδυάσει με διάφορα παιχνίδια που παίζουν, με διάφορες εφαρμογές τις οποίες χρησιμοποιούν που περιλαμβάνουν διάφορες ενδιαφέρουσες για αυτούς δραστηριότητες, με τραγούδια που βρίσκουν κ.α. Οπότε εφόσον θα συνδύαζαν τη μελέτη με τη χρήση των Η/Υ και του διαδικτύου, προετοιμάστηκαν θετικά εξ αρχής και περίμεναν με ανυπομονησία την έναρξη των μαθημάτων κάτι το οποίο δεν είχε παρατηρηθεί για άλλα μαθήματα που πραγματοποιούνταν με τον παραδοσιακό τρόπο.

▪ Αξιολόγηση

Οι μαθητές, οι οποίοι θεωρούνται οι βασικοί αξιολογητές του εκπαιδευτικού υλικού καθώς είναι αυτοί οι οποίοι εργάστηκαν επάνω σε αυτό, το αξιολόγησαν θετικά. Δήλωσαν ότι μετά τις επεξηγήσεις της δασκάλας τους, και μετά την πρώτη μελέτη που πραγματοποίησαν επάνω σε αυτό, θεωρούν ότι είναι πολύ εύκολο στη χρήση του και δεν χρειάζονταν βοήθεια από κάποιον μεγαλύτερο παρά μόνο για τεχνικά θέματα (εισαγωγή κωδικών και είσοδος στην πλατφόρμα, κακή σύνδεση κλπ). Το εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με τη γνώμη τους είναι απόλυτα κατανοητό, μάθαιναν γρήγορα και εύκολα τις έννοιες της στοματικής υγιεινής με έναν τρόπο που ήταν ενδιαφέρον και ευχάριστος γι αυτούς αφού ξέφευγε από τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας. Τόσο οι διαφάνειες θεωρίας, όσο και οι ασκήσεις, τα βίντεο και τα παιχνίδια ήταν για αυτούς πολύ ενδιαφέροντα και δεν έβλεπαν την ώρα να ασχοληθούν με αυτά και να μπουν στην πλατφόρμα όπως χαρακτηριστικά έλεγαν σε συζητήσεις που γίνονταν στην τάξη. Τους άρεσε πολύ η πολυμορφικότητα που χαρακτήριζε το υλικό, ήχος, εικόνα, κίνηση κλπ, τους άρεσε που είχε παιχνίδια και έτσι μάθαιναν παίζοντας χωρίς να κουράζονται, οι ασκήσεις αυτοαξιολόγησης καθώς

με αυτές επιβεβαιώναν ότι μάθαιναν αυτά που άκουγαν ή διάβαζαν, οι επιβραβεύσεις που είχαν οι ασκήσεις (πόντους, αστεράκια), τα βίντεο με τα κινούμενα σχέδια από τα οποία μάθαιναν διασκεδάζοντας και τέλος τα τραγούδια για τα δόντια που πλαισίωναν το εκπαιδευτικό υλικό γιατί όπως είπαν τους δημιουργεί ευχάριστη διάθεση να μελετούν με μουσική. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον τους εστιάζουν στα παιχνίδια, στις ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και στα βίντεο για τους λόγους που αναφέραμε παραπάνω. Ως προς τον τρόπο διδασκαλίας προτιμούν τον συνδυασμό της παραδοσιακής με τον νέο τρόπο διδασκαλίας και κυρίως εστιάζουν στη διδασκαλία μέσω της πλατφόρμας γιατί το αντιλαμβάνονται σαν κάτι διαφορετικό σε σχέση με το παραδοσιακό μάθημα, που τους δίνει τη δυνατότητα να μάθουν με πιο ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο. Νιώθουν πιο ελεύθεροι να μελετούν μέσα την ηλεκτρονική πλατφόρμα. Επιθυμούν να χρησιμοποιούν την πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα και κυρίως για τη τα Μαθηματικά και τη Γλώσσα λόγω του ότι θα γίνει η μελέτη τους και γι αυτά τα μαθήματα πιο εύκολη. Δεν επιθυμούν να αλλάξουν ιδιαίτερα πράγματα στην πλατφόρμα παρά μόνο το κομμάτι της επικοινωνίας, αφού επιθυμούν όση ώρα μελετούν να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με βίντεο κλήση με τους συμμαθητές ή τη δασκάλα τους για την άμεση επίλυση τυχόν αποριών.

Οι εκπαιδευτικοί έκριναν θετικά το εκπαιδευτικό υλικό θεωρώντας ότι είναι πολύ εύκολο στη χρήση του και πολύ κατανοητό και απλά γραμμένο για παιδιά αυτής της ηλικίας. Πιστεύουν ότι οι διαφάνειες θεωρίας, οι ασκήσεις, τα βίντεο και τα παιχνίδια είναι πάρα πολύ ενδιαφέροντα για τους μαθητές καθώς εμπεριέχουν πολλά στοιχεία που αρέσουν στα παιδιά, όπως χρήση Η/Υ, internet, εικόνας, ήχου, βίντεο και παιχνιδιού. Είναι ένας τρόπος να μάθουν πιο εύκολα και ξεκούραστα. Επιπλέον είναι κάτι διαφορετικό για αυτούς σε σχέση με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας. Περισσότερο ενδιαφέρον για αυτούς θα έχουν τα βίντεο, τα παιχνίδια και οι ασκήσεις αυτοαξιολόγησης καθώς με αυτά θα επιβεβαιώνουν όσα μαθαίνουν και θα λαμβάνουν και τις αντίστοιχες επιβραβεύσεις (πόντοι, αστεράκια κλπ) κάτι αρέσει πολύ στα παιδιά. Εστιάζουν περισσότερο στο νέο τρόπο διδασκαλίας (συνδυασμός παραδοσιακής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω πλατφόρμας) καθώς πιστεύουν ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα θα είναι καλύτερα. Τέλος ως προς τις προτάσεις για

την πλατφόρμα δεν επιθυμούν κάποια βελτίωση. Θεωρούν ότι είναι πλήρης με αυτά που περιλαμβάνει.

Ο οδοντίατρος αξιολόγησε θετικά όλη την διδακτική παρέμβαση που έγινε. Θεωρεί ότι ο συνδυασμός παραδοσιακής και νέας διδασκαλίας επέφερε θαυμαστά αποτελέσματα σύμφωνα με τις γνώσεις των μαθητών έτσι όπως τις διαπίστωσε ο ίδιος όταν ήρθε στο σχολείο μας. Επιπλέον το εκπαιδευτικό υλικό αξιολογήθηκε επιστημονικά ορθό, πλήρες, απλά γραμμένο και σε γενικότερο πλαίσιο κατάλληλο για παιδιά 8 ετών. Του έκανε εντύπωση τέλος η περίσσια διάθεση και επιθυμία έδειξαν τα παιδιά απέναντί του για να ακούσουν με προσοχή ότι τους έλεγε και να μάθουν όσα περισσότερα ακόμη μπορούσαν για το θέμα. Όλο αυτό θεωρεί ότι είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας που έγινε σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος, κι αυτό είναι κάτι που συνεπήρε τους μαθητές όπως ξεκάθαρα φάνηκε.

6. Κεφάλαιο 6ο: Συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας - Συμπεράσματα

Στο το κεφάλαιο αυτό, που τυχαίνει να είναι και το τελευταίο της παρούσας εργασίας, θα συζητηθούν συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε και μέσα από αυτά θα βγουν τα τελικά συμπεράσματα ως προς την αξιολόγηση της εφαρμογής της συμπληρωματικής ΕξΑΕ σε μαθητές Β΄ Δημοτικού με θέμα τη «Στοματική Υγιεινή».

6.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα

Στην παρούσα διπλωματική εργασία μελετήθηκε η εφαρμογή συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Δευτέρας τάξης Δημοτικού Σχολείου, στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα τη «Στοματική Υγιεινή». Προτού να πραγματοποιηθεί αυτή η διδακτική παρέμβαση έγινε μετασχηματισμός του συμβατικού εκπαιδευτικού υλικού από έντυπη μορφή σε πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με τους εξής παράγοντες : α) τη μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, β) τις προδιαγραφές ενός προγράμματος Αγωγής Υγείας – Στοματικής Υγιεινής και γ) τις προδιαγραφές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Για την πραγματοποίηση αυτής της διδακτικής παρέμβασης εφαρμόστηκε η μεθοδολογία της Ποιοτικής έρευνας και έγινε προσπάθεια να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην παρούσα εργασία.

Όσον αφορά τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της ΔΕ, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούμε να απαντήσουμε τα εξής:

1^ο ερευνητικό ερώτημα. Σχετικά με τον τρόπο συμβολής της συμπληρωματικής ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της «Στοματικής υγιεινής», από τους μαθητές, σύμφωνα με τα μαθησιακά τους αποτελέσματα μπορούμε να πούμε ότι συνέβαλλε σε μεγάλο βαθμό καθώς οι μαθητές

ενθουσιάστηκαν από το νέο τρόπο εκμάθησης του εκπαιδευτικού υλικού και απέκτησαν μεγάλο ενδιαφέρον για το μάθημα. Ως επακόλουθο ήταν η πολύωρη ενασχόληση τους με αυτό, άρα η βαθιά και ουσιαστική κατανόηση των εννοιών αυτών. Απόδειξή για αυτό είναι τα αποτελέσματα από τις ασκήσεις αυτοαξιολόγησης καθώς και το επίπεδο των γνώσεων τους κρινόμενο από την εκπαιδευτικό - ερευνήτρια και τον κριτή - οδοντίατρο.

2^ο ερευνητικό ερώτημα. Σχετικά με τον τρόπο συμβολής της συμπληρωματικής ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της «Στοματικής υγιεινής», από τους μαθητές, σύμφωνα με τη γνώμη των μαθητών μπορούμε να πούμε ότι τη θεωρούν ουσιαστική. Οι ίδιοι παραδέχονται πόσο εύκολο στη χρήση του είναι το εκπαιδευτικό υλικό, πόσο απλό και κατανοητό είναι και πόσο πολύ τους βοήθησε να καταλάβουν και να αφομοιώσουν τις έννοιες του μαθήματος. Εστιάζουν στον πολυμορφικό χαρακτήρα του υλικού και εξηγούν ότι αυτό έπαιξε μεγάλο ρόλο στην επιθυμία τους να ασχοληθούν ουσιαστικά με το μάθημα γιατί μάθαιναν εύκολα, γρήγορα και ξεκούραστα. Πολλές φορές στα μάτια τους φαίνονταν σαν παιχνίδι όλο αυτό και έτσι διασκεδάζαν πολύ που μάθαιναν παίζοντας. Μάλιστα χαρακτηριστικά λένε ότι η νέα αυτή μέθοδος μελέτης τους βοήθησε να μάθουν τόσο καλά τις έννοιες που πραγματεύονταν το μάθημα που θα τις θυμούνται για μια ζωή.

3^ο ερευνητικό ερώτημα. Σχετικά με τον τρόπο συμβολής της συμπληρωματικής ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της «Στοματικής υγιεινής», από τους μαθητές, σύμφωνα με τη γνώμη των κριτών – εκπαιδευτικών , μπορούμε να πούμε ότι τη θεωρούν πολύ σημαντική. Είναι ένας σημαντικός παράγοντας που θα συντείνει στην εύκολη, γρήγορη και ουσιαστική εκμάθηση των βασικών εννοιών του μαθήματος και ο λόγος είναι ότι είναι μια διαφορετική εκπαιδευτική μέθοδος κάτι που προσελκύει αμέσως το ενδιαφέρον των μαθητών να ασχοληθούν με αυτό και επίσης εμπεριέχει στοιχεία Η/Υ και διαδικτύου κάτι που επίσης αρέσει πολύ στα παιδιά και θα τους παροτρύνει να ασχοληθούν παραπάνω με το μάθημα. Έτσι οι μαθητές ασχολούνται με κάτι που τους αρέσει πολύ και παράλληλα μαθαίνουν με έναν τρόπο πιο ευχάριστο τις έννοιες του μαθήματος.

4^ο ερευνητικό ερώτημα. Σχετικά με τον τρόπο συμβολής της συμπληρωματικής ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της «Στοματικής υγιεινής», από τους μαθητές, η γνώμη του κριτή – οδοντίατρου θα μπορούσαμε να πούμε ότι συμφωνεί απόλυτα με τη σημαντικότητά της. Θεωρεί ότι με βάσει το άριστο επίπεδο γνώσεων των μαθητών για τη στοματική υγιεινή, έτσι όπως το έκρινε εκείνος, την προθυμία και τη διάθεση που έδειξαν κατά τη διάρκεια της συνάντησής του μαζί τους για να μάθουν όσα περισσότερα μπορούσαν για το θέμα και τέλος το καλά διαμορφωμένο online εκπαιδευτικό πολυμορφικό υλικό που υπάρχει στην πλατφόρμα για να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της έρευνας, οι μαθητές βοηθήθηκαν αποτελεσματικά από τη συμπληρωματική ΕξΑΕ και πέτυχαν υψηλούς στόχους κάτι που ίσως να μην το κατάφερναν μόνο με την συμβολή της παραδοσιακής διδασκαλίας.

5^ο ερευνητικό ερώτημα. Σχετικά με τις προδιαγραφές σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να δημιουργηθεί το εκπαιδευτικό υλικό για μια τέτοιου είδους εκπαιδευτική παρέμβαση μπορούμε να πούμε τα παρακάτω. Το εκπαιδευτικό υλικό δημιουργήθηκε με τις εξής βασικές προϋποθέσεις : α) της μεθοδολογίας της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, β) ενός μαθήματος Στοματικής Υγιεινής, σύμφωνα με τις αρχές της Ε.Ζ και γ) της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Τηρώντας αυτές τις προϋποθέσεις επετεύχθη η ομαλή έκβαση της παρούσας διδακτικής παρέμβασης και εξασφαλίστηκε η επιτυχημένη πορεία του προγράμματος της Στοματικής Υγιεινής σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας.

6^ο ερευνητικό ερώτημα. Σχετικά με τον τρόπο συμβολής της συμπληρωματικής ΕξΑΕ στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των εννοιών του μαθήματος της «Στοματικής υγιεινής», από τους μαθητές, σύμφωνα με τη γνώμη της ερευνήτριας - εκπαιδευτικού της τάξης μπορούμε να πούμε τα παρακάτω. Με βάση την πορεία όλου του προγράμματος και συγκεκριμένα : τα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών όπως τα έκρινε η εκπαιδευτικός της τάξης, την αξιολόγηση των μαθητών στους οποίους εφαρμόστηκε το πρόγραμμα (οι οποίοι είναι οι πιο αυστηροί κριτές), την άποψη των γονιών των μαθητών μέσα από συζητήσεις που έγιναν μαζί τους , οι οποίοι λόγω της μικρής ηλικίας των παιδιών ήταν άμεσα εμπλεκόμενοι καθ' όλη τη

διάρκεια του προγράμματος, την άποψη των συναδέλφων εκπαιδευτικών που αξιολόγησαν το πρόγραμμα και τέλος την άποψη του οδοντίατρου που αξιολόγησε το εκπαιδευτικό υλικό από επιστημονική σκοπιά και έκρινε το γνωστικό επίπεδο των παιδιών μπορούμε να πούμε ότι η συμπληρωματική ΕξΑΕ συνέβαλλε αναμφισβήτητα στην καλύτερη κατανόηση των εννοιών της Στοματικής Υγιεινής. Αυτό που επετεύχθη με τη σημαντική συμβολή της δεν θα ήταν δυνατόν γίνει μόνο με τη βοήθεια της παραδοσιακής διδασκαλίας. Οι στόχοι που τέθηκαν επιτεύχθηκαν σε μεγάλο ποσοστό οπότε αυτό είναι κάτι που μας δίνει ελπίδα για την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος και σε άλλα μαθησιακά αντικείμενα. Φυσικά τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας δεν μπορούν να γενικευθούν αλλά μπορούν να αποτελέσουν το εφαλτήριο για την έναρξη κι άλλων ερευνών με βάση το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο.

6.2 Θέματα για περαιτέρω διερεύνηση

Τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας η συνεχής παραγωγή νέας γνώσης, η εξέλιξη της τεχνολογίας και οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασκούν πιέσεις για την εισαγωγή καινοτομιών στο χώρο της εκπαίδευσης. Έχοντας ως σύμμαχο τους και τις τεχνολογικές εξελίξεις (γρήγορες ταχύτητες σύνδεσης στο Διαδίκτυο, μεγάλο αριθμό σχολείων εξοπλισμένο με εργαστήρια πληροφορικής, κ.ά) αλλά και το γεγονός πως το διδακτικό προσωπικό έχει ανανεωθεί την τελευταία δεκαετία και πλέον διδάσκουν στα σχολεία της α΄ θμιας και της β΄ θμιας νέοι εκπαιδευτικοί με γνώσεις Τ.Π.Ε., οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής θα πρέπει να τολμήσουν την εισαγωγή αυτής της καινοτομίας αρχικά με τη μορφή της συμπληρωματικής ΕξΑΕ. Ωστόσο θα πρέπει πρώτα να ρυθμιστούν αρκετά ζητήματα.

Το κυριότερο είναι να καθοριστεί το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας και ο φορέας που θα ρυθμίζει και θα επιβλέπει την οργάνωση και τη λειτουργία της σχολικής ΕξΑΕ. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, ως συμπληρωματική, θα ήταν σε θέση να βοηθήσει το συμβατικό σχολείο υποστηρίζοντας το έργο του, παρέχοντας στους μαθητές τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν γνωστικά αντικείμενα που δεν διδάσκονται στο σχολείο τους ή ενισχυτική διδασκαλία για να αμβλυνθούν

μαθησιακές αδυναμίες που τυχόν έχουν. Ενδιαφέρον θα είχε να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί πιλοτικά ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για ένα σχολικό έτος σε μεγάλο αριθμό σχολικών μονάδων.

Κατά αυτόν τον τρόπο θα συγκεντρώνονταν ικανός αριθμός δεδομένων, η επεξεργασία των οποίων θα έδινε τη δυνατότητα στους ερευνητές να συλλέξουν και να αξιολογήσουν πολλές πληροφορίες σχετικά με τη συμμετοχή των μαθητών και τις επιδόσεις τους, την αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές και τον εκπαιδευτικό αλλά και το εκπαιδευτικό υλικό. Επιπλέον θα συλλέγονταν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τις παιδαγωγικές και τεχνολογικές απαιτήσεις ενός ΕξΑΕ προγράμματος αλλά και το κόστος ενός τέτοιου εγχειρήματος. Στο εξωτερικό όπως καταγράφηκε και από τις ξενόγλωσσες έρευνες της παρούσας εργασίας είναι κυρίως Πανεπιστημιακά Ιδρύματα αυτά που αναλαμβάνουν το ρόλο αυτό. Στην Ελλάδα το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής συνεργαζόμενο με το Ε.Α.Π. θα μπορούσαν να επεξεργαστούν ένα σχέδιο για την εισαγωγή της σχολικής ΕξΑΕ. (Κελενίδου, Αντωνίου, & Παπαδάκης, 2017)

Όπως προέκυψε από την έρευνα που έγινε στην παρούσα εργασία η σχολική ΕξΑΕ βοήθησε στην βαθύτερη γρηγορότερη και κατανόηση των εννοιών της Στοματικής Υγιεινής από τους μαθητές δημιουργώντας ένα περιβάλλον μάθησης πιο ελκυστικό για αυτούς και βοηθώντας τους με αυτόν τον τρόπο να αποκτήσουν μια σφαιρικότερη και ουσιαστικότερη γνώση ως προς το αντικείμενο που διδάχτηκαν. Ένα βήμα πιο πέρα από τη παραπάνω διαπίστωση θα ήταν να εφαρμοστεί πιλοτικά η σχολική ΕξΑΕ με θέμα τη Στοματική Υγιεινή, σε μαθητές Β΄ Δημοτικού, σε έναν ορισμένο αριθμό σχολείων της Χώρας μας για ένα ολόκληρο σχολικό έτος. Μια ακόμη καινοτόμος πρόταση θα μπορούσε να είναι η πιλοτική εφαρμογή της σχολικής ΕξΑΕ σε κάποιο από τα βασικά μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος, σε συγκεκριμένη τάξη, σε έναν ορισμένο αριθμό σχολείων της Χώρας μας, για ένα μέρος ή για ολόκληρο το σχολικό έτος. Ένα μέρος της ιδέας αυτής πρότειναν και οι ίδιοι οι μαθητές να πραγματοποιηθεί κατά το επόμενο σχολικό έτος.

Σύμφωνα με τους Κελενίδου, Αντωνίου, & Παπαδάκη 2017, τα επόμενα χρόνια η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση θα μας απασχολήσει περισσότερο στην Ελλάδα και αυτό είναι αναπόφευκτο. Εκπαιδευτικοί οργανισμοί, υπεύθυνοι για τη χάραξη

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

εκπαιδευτικής πολιτικής αλλά και ερευνητές θα πρέπει να απαντήσουν εάν και κατά πόσο η μεθοδολογία της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης δίνει λύσεις στις ανάγκες και στα προβλήματα της συμβατικής εκπαίδευσης. Οι εξελίξεις τρέχουν σε παγκόσμιο επίπεδο και η Ελλάδα δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να μείνει πίσω. (Κελενίδου, Αντωνίου, & Παπαδάκης, 2017)

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Adler, P. A., & Adler, P. (1991). Stability and flexibility: Maintaining relations with organized and unorganized groups. In W. B. Shaffir & R. A. Stebbins (Eds.), *Experiencing fieldwork: An inside view of qualitative research*. Newbury Park, CA: Sage.
- Anastasiades, P. (2002a). Towards the Global Information Society : The Enactment of Regulatory Framework as a Factor of Transparency and Social Social Cohesion. *Lecture Notes in Computer Science*, 2510, 527 – 535. Springer – Verlag Berlin Heidelberg
- Anastasiades, P. (2002b). The Theory of Information Reversal. *Computers and Society*, ACM Special Interest Group on Computers and Society (ACM SIGCAS), 32.2, 10 - 16
- Anastasiades, P. (2008). Blending Interactive Videoconferencing and Asynchronous Learning in Adult Education: Towards a Constructivism Pedagogical Approach. A Case Study at the University of Crete (EDIAMME). In S. Negash (Ed), *Distance Learning for Real-Time and Asynchronous Information Technology Education* , NY: Idea Group Inc.
- Angrosino, M. V. (2007). Doing ethnographic and observational research. In Flick, U. (Ed.), *The Sage qualitative research kit*. London: Sage.
- Baron, G. L., Bruillard, É., & Pair, C. (1996). *L'informatique et ses usagers dans l'éducation*. Presses universitaires de France.
- Boekaert, M (2002). Motivation to learn. *International Academy of Education UNESCO. Educational Practices Series* Nr. 10.
- Bostock, S. (1996). *Instructional Design - Robert Gagne, The Conditions of Learning*, Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00156004> (24/8/2019)
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. doi:10.1191/1478088706qp0630a.
- Bredo, E. (2006). Conceptual confusion and educational psychology. In P.A. Alexander, & P. H. Winne (Eds.), *Handbook of educational psychology* (2nd ed., pp. 43-55). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Brooks H. Charles (1998). A Hierarchical Analysis of the effects of an Activity-Centered health curriculum on General Health Beliefs and Self- Reported behavior. *Journal of educational Research*, 81(3), 149-154
- Brophy, J. (2000). *Teaching*. In *International Bureau of Education IBE*, Geneva (Editor): Educational Practices.
- Brusilovsky, P. (1999). Adaptive and Intelligent Technologies for Web-based Education. In C. Rollinger and C. Peylo (ed.), *Special Issue on Intelligent Systems and Teleteaching*. *Kunstliche Intelligenz*, 4, (pp. 19-25).
- Bryman, A., & Burgess, R.G. (1994). *Analyzing qualitative data*. London: Routledge.
- Carr, C. S., & Carr, A. M. (2000). Instructional design in distance education (IDDE): A web-based performance support system for educators and designers. *Quarterly Review of Distance Education*, 1(4), 317-25.

- Carr, W. & Kemmis, St. (2002). *Για μια κριτική εκπαιδευτική θεωρία – εκπαίδευση, γνώση και έρευνα δράσης*. Εκδόσεις: Κώδικας.
- Carroll, J.M. (1998). *Minimalism beyond the Nurnberg Funnel*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Clarke, V., Braun, V. & Hayfield, N. (2015). Thematic analysis. In J. Smith (Ed.). *Qualitative psychology: A practical guide to research methods (3rd ed.)* (pp. 222-248). London: Sage.
- Cobb, P., & Bowers, J. S. (1999). Cognitive and situated learning perspectives in theory and practice. *Educational Researcher*, 28(2), 4–15.
- Colis & Moonen, (2001). *Flexible Learning in a digital world : experiences and expectations*, London Kogan Page
- Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (2005a). *The Sage handbook of qualitative research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (2005b). Introduction. The discipline and practice of qualitative research. In N.K.
- Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (pp. 1-32). London: Sage Publication.
- Dick, W., Carey, L., & Carey, J. O. (2005). The systematic design of instruction.
- Driver, R. & Oldham, V. (1986). “A constructivist approach to Curriculum development in science”, in *Studies in Science Education* 13.
- Fischer, G., & Giaccardi, E. (2006). Meta-design: A framework for the future of end-user development. In *End user development* (pp. 427-457). Springer, Dordrecht.
- Gagne, R. (1985). *The Conditions of Learning* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart & Winston
- Garrison, D. & Shale, D. (1987). Mapping the boundaries of distance education: Problems in defining the field. *The American Journal of Distance Education* (1), 4-13
- Geary, J. C, (1995). Educational philosophy and constructivism. *American Psychologist*, 50, 31-36
- Gregorio, S. (2009). *Introduction to Atlas.ti Software for Qualitative Data Analysis*, London: SdG Associates.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1995). *Ethnography: Principles in practice* (2nd ed.). London, Tavistock: Routledge.
- Holmberg, B. (1995). The evolution of the character and practice of distance education. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 10(2), 47-53.
- Holloway, I., & Todres, L. (2003). The status of method: flexibility, consistency and coherence. *Qualitative Research*, 3(3), 345-357. doi: 10.1177/1468794103033004
- Jonassen, D. H. (1996). Computers in the classroom: Mindtools for critical thinking. Columbus, OH: Merrill/ Prentice-Hall
- Kalogiannakis, M. (2008). From Learning to Use ICT to Use ICT for Learning: Technological Capabilities and Pedagogical Principles, In R. Kobayashi (ed.), *New Educational Technology*, New York: Nova Publishers.
- Kaye, A.R. (1991) Learning together apart. In: *NATO ARW Proceedings on collaborative learning and computer conferencing*, ed. A. Kaye, vol. 90, chap. 8, Berlin: Springer-Verlag.
- Keegan, D. (2001). *Οι βασικές αρχές της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Kron, F. & Sofos, A. (2003). *Mediendidaktik –Neuen Medien in Lehr- und Lernprozessen*. München: Ernst Reinhardt-Verlag UTB.

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

- Keller, J. M. (1983). Motivational design of instruction. In C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional design theories and models: An overview of their current status*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Keller, J. M. (2006). What is motivational design? Florida State University.
- Laurillard D. (2002) *Rethinking University Teaching* 2nd Edition, A conversational framework for the effective use of learning technologies, 2nd edition, London: RoutledgeFalmer
- Lincoln, Y.S., & Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage.
- Lionarakis, A. (1998). Polymorphic Education: a pedagogical framework for open and distance learning. In A. Szucs & A. Wagner. (Eds). *Universities in Digital Era: Transformation, Innovation and Tradition Roles and Perspectives of Open and Distance Learning*, Proceedings of the 7th European Distance learning Network (EDEN) Conference, University of Bologna, Italy, 24-26 June 1998.
- McLeod, J. (2009). *Qualitative research in counselling and psychotherapy*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Meyer, H. (2004). *Was ist guter Unterricht?*. Berlin: Cornelsen.
- Mills, R. J., & Sorensen, N. (2004). Kid's College TM 2004: An implementation of the ARCS model of motivational design. Retrieved March, 10, 2015.
- Mills, R. & Tait, A. (1996). *Supporting the learner in open and Distance Learning*, London: Pitman Publishing.
- Molenda, M. (2003). In search of the elusive ADDIE model. *Performance improvement*, 42(5), 34-37.
- Oliver, R., & Herrington, J. (2002). Explore, describe, apply: A problem focussed learning design. Retrieved May, 8, 2005.
- Patton, M. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage.
- Race, Ph. (1999). *Το Εγχειρίδιο της Ανοικτής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Peters, O. (2003). Distance Education in Transition. New Trends and Challenges. *Studien und Berichte der Arbeitsstelle Fernstudienforschung der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg*. Band 5.
- Richards, L., & Morse, J.M. (2007). *Readme first for a users guide to qualitative methods* (2nded.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Rosbottom, J. (2001) Hybrid learning – a safe route into web – based open and distance learning for the Computer Science teacher. *Acm Association For Computing Machinery Sigcse Bulletin*, 33(3), 89-92
- Rumble, G. (1989). On defining distance education. *The American Journal of Distance Education*, 3(2), (pp.8–21).
- McIsaac, M.S. & Gunawardena, C.N. (1996). Distance Education. In D.H. Jonassen, ed. *Handbook of research for educational communications and technology: a project of the Association for Educational Communications and Technology*. (pp.403-437). New York: Simon & Schuster Macmillan.
- Moore, M. G. (1993). Theory of transactional distance. Στο D. Keegan (ed.), *Theoretical principles of distance education* (pp. 22-38). New York: Routledge.
- Morse, J.M., & Richards, L. (2002). *Readme first for a user's guide to qualitative methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Roulston, K. (2001). Data analysis and 'theorizing as ideology'. *Qualitative Research*, 1(3), 279-302.
- Rowntree, D. (1994). *Preparing Materials for Open, Distance and Flexible Learning*. London: Kogan Page.

- Seels, B. B. & Richey, R. C. (1994). *Instructional Technology : The definitions and domains of the field*. Washington DC : Association for Educational Communications and Technology
- Shale, D. (1988). Toward a reconceptualization of distance education. *The American Journal of Distance Education*, 2 (3), 25 - 35
- Siemens, G. (2002). Instructional design in e-learning. elearnspace Retrieved May 2006 from <http://www.elearnspace.org/Articles/InstructionalDesign.htm>.
- Simonson, M. (2003). Definition of the field. *Quarterly Review of Distance Education*, 4(1), 7-8.
- Simonson, M. R. (2012). *Teaching and Learning at a Distance: Distance Education Foundations*, 5th.
- Simpson, T. L. (2002). "Dare I oppose constructivist theory?" *The Educational Forum*, 66, 347-354
- Small, R. V. (1997). Motivation in Instructional Design. ERIC Digest.
- Stevenson, K. & Sander, P. (1998). How to do Open University students expect to be Taught at Tutorials. *Open Learning* v.13 (2), p.p 42-46.
- Tait, A. , (2000). Planning Student Support for Open and Distance Learning, *Open Learning* v.15 (3).
- Vosniadou, S. & Kollias, V. (2001) Information and Communications Technology and the problem of Teacher Training : Myths, Dreams and the Harsh Reality. *Themes in Education*, 2(4), 341 - 365
- Weis, L., & Fine, M. (2000). *Speed bumps: A Student-friendly guide to qualitative research*. New York: Teacher College Press.
- Willig, C. (2008). *Introducing qualitative research in psychology* (2nd ed.). Berkshire: Open University Press.
- Wilson, B., & Cole, P. (1992). A critical review of elaboration theory. *Educational Technology Research and Development*, 40 (3), 63-79.

Ελληνόγλωσση

- Altrichter, H., Posch, P., & Somekh, B. (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Έκφραση
- Feldman, R.S. (2011). *Εξελικτική ψυχολογία. Δια βίου ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg-Δαρδανός.
- Field, A. (2016). *Η διερεύνηση της στατιστικής με τη χρήση του SPSS της IBM*. (Ε. Γάκη, Η. Σαντουρίδης κ.ά., Μεταφρ.). Αθήνα: Προπομπός.
- Holmberg, B. (2002). *Εκπαίδευση εξ αποστάσεως, Θεωρία και Πράξη*, (Ρ. Παγίδα, Μεταφρ). Εκδόσεις Έλλην
- Kirschner, P.A., Sweller, J. & Clark, R.E. (2006). *Educational Psychologist*, 41, 75-86.
- Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (μτφρ. Β. Νταλάκου και Κ. Βασιλικού, επιμ. Κ. Μιχαλοπούλου). Αθήνα: Gutenberg.
- Shunk, H. D. (2010). *Θεωρίες Μάθησης. Μια εκπαιδευτική προσέγγιση*. Αθήνα: Μεταίχμιο

- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2006). Ο ρόλος του καθηγητή-συμβούλου στην ΑεξΑΕ, Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. *Στοιχεία Θεωρίας και πράξης*, εκδ. Προπομπός, Αθήνα.
- Αθανασούλη, Θ., (1996). Αγωγή για τη στοματική υγεία στο σχολείο, Αθήνα
- Αλαχιώτης, Σ. (2003). Στοιχεία από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό του ΔΕΠΠΣ. και των ΑΠΣ της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. *Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*, 11-13.
- Αναστασιάδης, Π. (2001). Σχεδιάζοντας το πρώτο Πιλοτικό Πρόγραμμα Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας σε Δύο Δημοτικά Σχολεία στην Κύπρο. *Στα πεπραγμένα του Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή με θέμα: «Νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση από απόσταση»*. Πανεπιστήμιο Κρήτης, Σχολή Επιστήμων Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστημιούπολη Ρέθυμνο (8-10 Ιουνίου 2001).
- Αναστασιάδης, Π., Ελευθερίου, Α. & Χαμπιαούρης, Κ. (2001). Η αξιοποίηση εμπειριών από τη διαδικασία της τηλεδιάσκεψης, στην εισαγωγή πιλοτικού σχεδίου ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στους μαθητές δύο δημοτικών σχολείων στην Κύπρο. *Στα πεπραγμένα του 1ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με θέμα: «Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση»*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα (25-27 Μαΐου 2001).
- Αναστασιάδης, Π. (2008). Η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη στο Σύγχρονο Σχολείο: Πλαίσιο Διδακτικού Σχεδιασμού. *Πρακτικά 6^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου με θέμα: Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, Τόμος Α΄, 317-324. Πανεπιστήμιο Κύπρου, 25-28 Σεπτεμβρίου 2008. Κύπρος: Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 5-32.
- Αναστασιάδης, Π. (2016). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1)
- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 88-128.
- Ανδρεαδάκης, Ν., Βάμβουκας, Μ. (2005). Οδηγός για την Εκπόνηση και τη Σύνταξη Γραπτής Ερευνητικής Εργασίας: Σεμιναριακής, Πτυχιακής, Διπλωματικής. Αθήνα, Εκδόσεις Ατραπός
- Βάμβουκας, Μ. (2007-επανάδοση 1998). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Βοσνιάδου, Σ. & Brewer, W.F. (1988). «Θεωρίες της αναδιοργάνωσης της γνώσης κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης», στο Σύγχρονη Εκπαίδευση 39, 35-45.
- Βοσνιάδου, Σ. (1998). «Προς μια αναθεώρηση της Γνωσιακής Ψυχολογίας για νέες προόδους στη μάθηση και στη διδασκαλία» στο Βοσνιάδου, Σ. 1998. Γνωσιακή ψυχολογία: Ψυχολογικές μελέτες και δοκίμια. Αθήνα: Gutenberg, 57-81.
- Βοσνιάδου Σ. (2001). *Παιδιά, Σχολεία και Υπολογιστές*. Αθήνα: Gutenberg.

- Γκίζα, Π. (2011). Διερεύνηση απόψεων μαθητών του Δημοτικού σχολείου σχετικά με τη συμμετοχή τους στο ερευνητικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας». (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτης – Σχολή επιστημών Αγωγής. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Ρέθυμνο
- Γκιόσος, Ι., Κουτσούμπα, Μ., (2005). Θεωρητικές προσεγγίσεις στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού στην ΑεξΑΕ, στο Λιοναράκης, Α., (Επιμ.) *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. (σ. 42-61) Πάτρα: ΕΑΠ
- Δάλκος, Γ. (2001). Η Ευέλικτη Ζώνη ως πεδίο εφαρμογής της Έρευνας-Δράσης. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 120-134.
- Δεδούλη, Μ. (2002). Βιωματική μάθηση- Δυνατότητες αξιοποίησης της στο πλαίσιο της Ευέλικτης ζώνης. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 12(6), 145- 159.
- Δήμος, Η., Καποθανάση, Α. & Κουνέλη, Ε. (2000). Διατροφή και Υγεία: Ένα πρόγραμμα αγωγής υγείας. Στο: Γ. Μπαγάκης (επιμ.), *Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ελληνιάδου, Ε., Κλεφτάκη, Ζ. & Μπαλκίζας, Ν. (2008). Η συμβολή των παιδαγωγικών προσεγγίσεων για την κατανόηση του φαινομένου της μάθησης. Αθήνα: Πανεπιστημιακό Κέντρο Επιμόρφωσης (ΠΑ.Κ.Ε.).
- Ευμορφοπούλου, Ε., & Λιοναράκης, Α. (2015). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε μεικτά και πολυμορφικά μοντέλα. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 8(2Α).
- Ισάρη, Φ., & Πούρκος, Μ. (2010). Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση.
- Ιωαννίδη, Β. (2003). Η Αγωγή Υγείας ως μέσο γνώσεων, αξιών και δεξιοτήτων στη σύγχρονη εκπαίδευση. Στο: *2ο Πανελλήνιο Συνέδριο με διεθνή συμμετοχή για τις Γνώσεις, Αξίες και Δεξιότητες στη Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 28-30 Μαρτίου, 2003 (σσ. 490- 496).
- Ινστιτούτο, Π. (2003). Αλαχιώτης Σταμάτης. *Για ένα Σύγχρονο Εκπαιδευτικό Σύστημα, Η Διαθεματικότητα και η Ευέλικτη Ζώνη αλλάζουν την παιδεία και αναβαθμίζουν την ποιότητα της Εκπαίδευσης*. Αθήνα.
- Καγκά, Ε. (2002). Διαπολιτισμική επικοινωνία και διαθεματικότητα: Όψεις και προοπτικές στην Ευέλικτη Ζώνη. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 12(6), 91-96.
- Καλκάνης Γ. (2008). Θεωρίες μάθησης. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία ΠΑΚΕ ΑΘΗΝΑΣ ΠΕ 60/70, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Φυσικών Επιστημών Τεχνολογίας και Περιβάλλοντος
- Καραγιάννη, Δ., & Αναστασιάδης, Π. (2016). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Πιλοτικού Έντυπου Εκπαιδευτικού Υλικού με την μέθοδο της εξαε με θέμα: «Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 5(1Α), 97-110.
- Καρατζά, Μ., Πιερράκου, Χ., Τζικόπουλος, Α., & Αποστολάκης, Ι. (2005). Οι αναπαραστάσεις μαθητών και εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τη χρήση τους. Στο *Πρακτικά του 3ου Συνεδρίου «Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση»*. Σύρος.
- Κασσωτάκης, Μ., Φλουρή, Γ. (2002). Μάθηση και Διδασκαλία, επίτομο , Αθήνα 2013, εκδόσεις Γρηγόρη

- Κελενίδου, Π., Αντωνίου, Π., & Παπαδάκης, Σ. (2017). Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Συστηματική ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9(2Α), 168-184.
- Κεφαλά, Γ.Π., (1913). Υγιεινή στόματος, Εν Αθήναις : Τύποις Φώσκολου
- Κλήμη, Δ. (2014). Απόψεις και πρακτικές παιδιών προσχολικής ηλικίας αναφορικά με τη στοματική υγεία (Doctoral dissertation).
- Κόκκος, Α. & Λιοναράκης Α., (1998) Στοιχεία επικοινωνίας. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων - διδασκομένων*, τόμος Β, Πάτρα: ΕΑΠ, σελ. 53 - 102.
- Κόκκος, Α. (2001). Ο ρόλος του διδάσκοντος στην εκπαίδευση από απόσταση : Η περίπτωση του ΕΑΠ στο Λιοναράκης Α., (επιμ.) *Πρακτικά 1ου Πανελληνίου συνεδρίου για την ΑεξΑΕ*, τόμος Α΄
- Κολιάδης, Ε. (1997). Θεωρίες Μάθησης και Εκπαιδευτική Πράξη, Γνωστικές θεωρίες. Αθήνα.
- Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.
- Κουνέλη, Β. (2017). Διδασκαλία και διδακτικό υλικό της ελληνικής γλώσσας. Μια ερευνητική προσέγγιση σε πολιτισμικά διαφορετικούς ομιλητές. Διδακτορική Διατριβή. Πάτρα.
- Κοφτερός, Α., & Χατζηλάκος, Θ. (2013). *ΔΙΑΠΛΑΣΟΙΣ: Διαδικτυακή Πλατφόρμα Συνεργασίας Σχολείου Οικογένειας και Παρέμβαση με Μαθητές στο Γλωσσικό Μάθημα*. Εισήγηση στο 7^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Πρακτικά συνεδρίου (Τομ, 5, σ. 165- 171). Αθήνα.
- Κωνσταντοπούλου, Λ., (2012). Φωτεινό χασμουρητό, Θεσσαλονίκη
- Λάζος, Γ. (1998). Το Πρόβλημα της ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες: Θεωρία και πράξη. Αθήνα: Παπαζήση.
- Λιοναράκης, Α., (1998,α). Η κασέτα στην εκπαίδευση. Στο Α. Κόκκος, Α. Λιοναράκης & Χ. Ματραλής (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Το Εκπαιδευτικό Υλικό και οι Νέες Τεχνολογίες*, Πάτρα : Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Λιοναράκης Α., (2001). Ποιοτικές προσεγγίσεις στο σχεδιασμό και στην παραγωγή εξ αποστάσεως πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού, Στο Β., Μακράκης (επιμ.) *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή για τις Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση και στην Εκπαίδευση από Απόσταση*, Εκδόσεις Ατραπός
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 1-15.
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Πολυμορφική Εκπαίδευση: - Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. στο: Α. Λιοναράκης (επιμ.) *Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Αθήνα: Προπομπός.
- Λιοναράκης, Α., (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο Α. Λιοναράκης Επιμ. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*. Αθήνα : εκδόσεις προπομπός
- Λιοναράκης, Α., Κουστουράκης, Γ., Αθανασούλα – Ρέππα, Α., Αναστασιάδης, Π., Fay, R., Hill, M., Davcheva, L., Farnes, N.C., Garcia Aretio, Dr. L., Ruiz Corbella, Dr.M. (2006). Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης, Αθήνα : Προπομπός.

- Λουλουμάκου, Μ., Σαραφίδου, Ε., Κουρδούτης, Π. & Μπαρμποπούλου, Δ. (2005). Στάσεις δασκάλων και διατροφική αγωγή στο σχολείο. *Μέντορας*, 13(9), 43-59.
- Μακράκης, Β. (2000). *Υπερμέσα στην Εκπαίδευση: μια κοινωνικο- επικοδομηστική προσέγγιση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μακράκης, Β. (2005). Ανάλυση δεδομένων στην επιστημονική έρευνα με τη χρήση του SPSS. Αθήνα: Gutenberg.
- Μανούσου, Ε. (2008). Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας, ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας. Διδακτορική Διατριβή, ΕΑΠ. Ανακτήθηκε στις 02/07/2018 από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/15961> DOI: 10.12681/eadd/15961
- Ματραλής, Χ., Λυκουργιώτης, Α. (1998) Ιδιαίτερα εκπαιδευτικά "εργαλεία" - μέθοδοι. Στο: *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Θεσμοί και Λειτουργίες*, τόμος Α, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μатσαγγούρας, Η. (2001). Ευέλικτη ζώνη Διαθεματικών προσεγγίσεων: Μια εκπαιδευτική καινοτομία που αλλάζει το σχολείο. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 12(6), 15-30.
- Μαυροειδής, Η., Γκίοςος, Ι., & Κουτσούμπα, Μ. (2014). Επισκόπηση θεωρητικών εννοιών στην εκπαίδευση από απόσταση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 88-100.
- Μητάκος, Δ. (2006). Η Ευέλικτη ζώνη ως παράγοντας διαμόρφωσης της κριτικής σκέψης. Στο: *3ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Κριτική, Δημιουργική, Διαλεκτική Σκέψη στην Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη*, 13-14 Μαΐου 2006 (σσ. 38-47).
- Μήτσης ΦΙ. Στοματική Υγεία και Πρόληψη, Εγχειρίδιο για τους επιμορφωτές, Υπουργείο Πολιτισμού, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, 1987
- Μικρόπουλος, Α. (2000). Εκπαιδευτικό Λογισμικό-Θέματα αξιολόγησης και σχεδίασης λογισμικού υπερμέσων. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος
- Μίμινου, Α., & Σπανακά, Α. (2016). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7(2Α).
- Μουλά, Ε., (2008). *Το άγχος του καθηγητή – συμβούλου στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Διπλωματική εργασία ΕΚΠ65. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μπιγιάκη, Ν. (2009). Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών και Ανοικτή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην Ελλάδα. In Α. Lionarakis (ed.), *5th International Conference in Open & Distance Learning*. Athens, 27- 29 November 2009.
- Ουλής, Κ., (2009). Ελληνική Οδοντιατρική Ομοσπονδία Ελλάδας 2007, Εκπαιδευτικό υλικό «Αγωγής Στοματικής Υγείας» για μαθητές 9-12 ετών, Γερά δόντια – Καλύτερη υγεία, CMT Προοπτική ΕΠΕ, Αθήνα
- Παναγιωτακόπουλος, Χ. Πιερρακέας, Χ. & Πιντέλας, Π. (2003). Το εκπαιδευτικό λογισμικό και η αξιολόγηση του. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο
- Παντάνο-Ρόκου, Φ. Μ. (2001). Παιδαγωγικά μοντέλα για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με χρήση των νέων τεχνολογιών. Στο *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 189-225.
- Παπαδημητρίου, Σ. Θ., & Λιοναράκης, Α. (2010). Ο Ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου και η ανάπτυξη μηχανισμού υποστήριξής του στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 6(1, 2), 106-122.

- Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. (2016). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, 4(1), 72-81.
- Πατσάλης, Χ., Παπουτσάκη, Κ. (2010) Ευέλικτη ζώνη, θεωρία και πράξη. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 15(17), 144-154.
- Πατσάλης, Χ., Παπουτσάκη, Κ. & Ζουγανέλη, Α. (2012). Η εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης (Ε.Ζ) σε ολιγοθέσια σχολεία. Στο: Α. Τριλιανός, Γ. Κουτρομάνος & Ν. Αλεξόπουλος, *Πανελλήνιο συνέδριο με διεθνή συμμετοχή για την Ποιότητα στην Εκπαίδευση: Τάσεις και Προοπτικές*, 11-13 Μαΐου, 2012 (σσ. 588-596).
- Ράπτης, Α. (1999) Ο εν δυνάμει Αναγεννησιακός ρόλος του υπολογιστή ως γνωστικού εργαλείου στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης, Πανελλήνιο Συνέδριο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
- Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (2002). Δυνατότητες αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών για την αλλαγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της κουλτούρας της μάθησης : η σημασία της παιδαγωγικής μόρφωσης των εκπαιδευτικών και η υστέρηση της εκπαιδευτικής πολιτικής στη χώρα μας. 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής με θέμα «Η εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα, Ιούνιος 2002» 1^ο Τεύχος του περιοδικού
- Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (2004). Μάθηση και Διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας: Ολική προσέγγιση. Τόμοι Α& Β Αθήνα: Εκδόσεις Ράπτη
- Ρετάλης, Σ. (Επιμέλεια) Αβούρης, Ν., Αναστασιάδης, Π., Αυγερίου, Π., Βούρος, Γ., Βρασίδης, Κ., Γρηγοριάδου, Μ., Ζεμπύλας, Μ., Κωνσταντίνου, Κ., Μακράκης, Β., Παπανικολάου, Κ., Παπασαλούρος, Α., Πέτρου, Α., Σιασάκος, Κ., Τσέλιος, Ν., Ψαρομήλιγκος, Ι. (2005) : Οι Προηγμένες Τεχνολογίες Διαδικτύου στην Υπηρεσία της Μάθησης. Εκδόσεις Καστανιώτη
- Σκαλιάπας, Ν., Παπαδόπουλος, Μ., (2004) «Αναμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκπαιδευτικού υλικού στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση», «Πειραματικά Προγράμματα Εκπαίδευσης», «Διεύρυνση της Ευέλικτης Ζώνης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση», Χρωμοτύπ Θεσσαλονίκης α.ε.
- Σκιά, Κ., Κοσμίδης, Π, Κοκκινάκης, Π., Μπαγάκης, Γ. & Γαλανοπούλου (2001). Προγράμματα Comenius. Στο: Γ. Μπαγάκης (επιμ.), *Εμπειρίες και σκέψεις εκπαιδευτικά προγράμματα: Πολιτιστικά, Περιβαλλοντικά, Comenius*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σκιά, Κ., Κουκούλη, Μ, Δεμερτζή, Κ., Μπαγάκης, Γ. & Γαλανοπούλου, Α. (2001). Σκέψεις για τα προγράμματα κινητικότητας του 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Στο: Γ. Μπαγάκης (επιμ.), *Εμπειρίες και σκέψεις εκπαιδευτικά προγράμματα: Πολιτιστικά, Περιβαλλοντικά, Comenius, Κινητικότητα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σκιά, Κ., Μπαγάκης, Γ. & Δεμερτζή, Κ.. (2001). Ένταξη των προαιρετικών προγραμμάτων στο αναλυτικό πρόγραμμα; Στο: Γ. Μπαγάκης (επιμ.), *Εμπειρίες και σκέψεις εκπαιδευτικά προγράμματα: Πολιτιστικά, Περιβαλλοντικά, Comenius, Κινητικότητα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σοφός, Α.&Κρον, F. (2010). *Αποδοτική Διδασκαλία με τη Χρήση των Μέσων. Από τα πρωτογενή και προσωπικά στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Σοφός, Α., Κώστας, Α., & Παράσχου, Β. (2015). Online Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Από τη Θεωρία στην Πράξη.
- Σπανάκα, Α., (2006). Τα μαθησιακά στυλ ως κυρίαρχος παράγοντας σχεδιασμού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Μεταδιδακτορική έρευνα.

- Στάππα-Μουρτζίνη, Μ. (2010). Αγωγή Υγείας: Βασικές αρχές-Σχεδιασμός προγράμματος-Εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Τσίπρα, Α. (2009). Σχεδίαση, εφαρμογή και αξιολόγηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για τη στοματική υγιεινή στο νηπιαγωγείο (Bachelor's thesis).
- Φιλίππουσης, Γ. (2016). Οι μαθητές δημιουργοί. Εξερεύνηση και παρουσίαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με καινοτόμους τρόπους, μορφές και εργαλεία. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7(5B), Εκδόσεις του Ελληνικού Δικτύου Ανοικτής και Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης
- Φράγγου, Χ. (1996). Ψυχοπαιδαγωγική. Αθήνα : Gutenberg.
- Χαμπιαούρης, Κ., Ράπτης, Α., Αναστασιάδης, Π., & Ράπτη, Α. (2004). Ανάπτυξη Συνεργατικού Περιβάλλοντος μέσω Τηλεδιάσκεψης, κατά τη Διδασκαλία της Ενότητας «Οικολογία», στα πλαίσια του Μαθήματος της Επιστήμης σε Δημοτικά Σχολεία της Κύπρου. Στο Γρηγοριάδου, Μ., Ράπτη, Α, Βοσνιάδου, Σ. & Κυνηγού. Χρ. (επιμ.). Πρακτικά 4^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή με θέμα: *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*. Τόμος Β΄. Πανεπιστήμιο Αθηνών, 29 Σεπτεμβρίου - 2 Οκτωβρίου 2004. Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.
- Χαμπιαούρης, Κ., Ξενοφώντος, Α., Κενεβέζου, Κ., Παπακώστα, Σ., Γεωργίου, Μ., Κώστα, Κ., Ταλιαδώρος, Γ., Χαραλάμπους, Μ. (2008). Ταξιδεύοντας με τα «Φτερά» του Οίκαδε. *Πρακτικά 6^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου με θέμα: Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, Τόμος Α΄, 337-344. Πανεπιστήμιο Κύπρου, 25-28 Σεπτεμβρίου 2008. Κύπρος: Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Χανιωτάκης, Ν. & Θωμαΐδης, Ι. (2002). Διαθεματικές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στο Ολοήμερο Σχολείο. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 12 (6), 239-270.
- Χατζηδάκη, Α., Σπαντιδάκης, Γ., Αναστασιάδης, Π.(2014). Ελληνόγλωσση εκπαίδευση και ηλεκτρονική μάθηση στη διασπορά, Σχεδιασμός και Ανάπτυξη ενός Διαδικτυακού Μαθησιακού Περιβάλλοντος. Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ. Ρέθυμνο
- Χατζηλάκος, Θ., Παπαδάκης Σ., Ρώσσιου Ε. (2007) Ομαδικές Συμβουλευτικές Τηλεσυναντήσεις. *Ανοικτή εκπαίδευση τεύχος 5* , 2007 εκδ. Προπομπός, Αθήνα.
- Χουλιάρα, Ξ., Λιοναράκης, Α., & Σπανακά, Α. (2016). Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εξΑΕ διδακτικό υλικό: θεώρηση, σχεδιασμός, ζητήματα εφαρμογής. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 6(1Α).

Παράρτημα Α: «Ημερολόγιο ερευνήτριας»

17 Φεβρουαρίου – 18 Φεβρουαρίου 2019

Πραγματοποιήθηκε η πρώτη επικοινωνία μέσω email με την επιβλέπουσα της Διπλωματικής μου Εργασίας κ. Μαρία Ιβρίντελη και οριστικοποιήθηκε το θέμα της εργασίας : Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ». Στη συνέχεια δόθηκαν οδηγίες για την περεταίρω μελέτη και τον σχεδιασμό της έρευνας.

19 Φεβρουαρίου – 28 Φεβρουαρίου 2019

Εξασφάλιση προϋποθέσεων για τη διεξαγωγή της έρευνας.

- *Ενημέρωση του διευθυντή για τη διεξαγωγή της έρευνας.* Έγινε η ενημέρωση του διευθυντή για τη διεξαγωγή της έρευνας και έδωσε τη συγκατάθεσή του.
- *Ενημέρωση των γονέων.* Ενημερώθηκαν οι γονείς για το πρόγραμμα της Στοματικής Υγιεινής και για τη διεξαγωγή της έρευνας που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στα πλαίσια της Ε.Ζ. με θέμα τη «Στοματική Υγιεινή». Οι γονείς συμφώνησαν κι έδωσαν τα email τους με σκοπό να γίνει η εγγραφή τους στην ηλεκτρονική πλατφόρμα και έτσι να μπορούν να έχουν τα παιδιά τους πρόσβαση στο online πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό στην πλατφόρμα. Στη συνέχεια σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε τους δόθηκαν οδηγίες για την είσοδό τους στην πλατφόρμα και ένα φύλλον οδηγιών με τα βήματα που θα ακολουθούν κάθε φορά.
- *Ενημέρωση των μαθητών.* Ενημερώθηκαν τα παιδιά για το θέμα που θα επεξεργάζομασταν στην Ευέλικτη Ζώνη και για τον διαφορετικό τρόπο που θα πραγματοποιούνταν αυτό το μάθημα. Οι μαθητές εξέφρασαν έντονα τον ενθουσιασμό και την ανυπομονησία τους για αυτό που θα επακολουθούσε.
- *Ενημέρωση των δύο κριτικών συναδέλφων.* Ενημερώθηκαν οι δύο συνάδελφοι για την εν λόγω εκπαιδευτική παρέμβαση και δέχτηκαν να μελετήσουν το online εκπαιδευτικό υλικό και να το αξιολογήσουν.
- *Ενημέρωση του κριτικού οδοντίατρου.* Ενημερώθηκε ο οδοντίατρος για το πρόγραμμα της στοματικής υγιεινής που επρόκειτο να κάνουμε με τα παιδιά και δέχτηκε να το μελετήσει, να έρθει στο σχολείο και να συζητήσει με τα παιδιά για διάφορα θέματα στοματικής υγιεινής και εν τέλει να το αξιολογήσει από τη δική του σκοπιά.

1 Μαρτίου – 10 Μαρτίου 2019

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

Συγκέντρωση εκπαιδευτικού υλικού για τη στοματική υγιεινή, μελέτη υλικού και επιλογή θεματικών ενοτήτων στις οποίες θα επικεντρωθεί το εξ αποστάσεως πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό.

10 Μαρτίου – 25 Μαρτίου 2019

Έναρξη δημιουργίας εκπαιδευτικού πολυμορφικού υλικού για την 1^η διδακτική ενότητα στην πλατφόρμα με θέμα «Γνωριμία με τα δόντια μας» και παράλληλα έναρξη μαθημάτων για την 1^η διδακτική ενότητα στη σχολική τάξη με τη χρήση έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού, πραγματοποίηση δράσεων, κατασκευών, ανάγνωση σχετικών παραμυθιών. Με τη λήξη μαθημάτων 1^{ης} διδακτικής ενότητας στην τάξη γίνεται και η ολοκλήρωση της δημιουργίας του online εκπαιδευτικού υλικού στην πλατφόρμα, επομένως η συνέχιση της διδασκαλίας γίνεται πλέον στο σπίτι με τη μέθοδο της συμπληρωματικής ΕξΑΕ. Ενημέρωση της επιβλέπουσας καθηγήτριας μου μέσω email για την ολοκλήρωση της 1^{ης} ενότητας, για αξιολόγηση και ανατροφοδότηση.

25 Μαρτίου – 5 Απριλίου 2019

Ξεκινά η μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού στην πλατφόρμα για την 1^η διδακτική ενότητα από τους μαθητές. Παράλληλη προετοιμασία για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού της 2^{ης} διδακτικής ενότητας στην πλατφόρμα με θέμα «Οι ασθένειες των δοντιών μας».

5 Απριλίου – 13 Απριλίου 2019

Έναρξη μαθημάτων στη σχολική τάξη για τη 2^η διδακτική ενότητα «Οι ασθένειες των δοντιών μας» με τη χρήση έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού, πραγματοποίηση δράσεων, κατασκευών, ανάγνωση σχετικών παραμυθιών. Διακοπή μαθημάτων για 2 εβδομάδες λόγω εορτών του Πάσχα. Έχει ολοκληρωθεί στο μεταξύ η δημιουργία του online εκπαιδευτικού υλικού για τη 2^η διδακτική ενότητα στην πλατφόρμα, επομένως η συνέχιση της διδασκαλίας γίνεται πλέον στο σπίτι με τη μέθοδο της συμπληρωματικής ΕξΑΕ. Ενημέρωση της επιβλέπουσας καθηγήτριας μου μέσω email για την ολοκλήρωση της 2^{ης} ενότητας, για αξιολόγηση και ανατροφοδότηση.

29 Απριλίου - 3 Μαΐου 2019

Μετά την επιστροφή τους από τις διακοπές του Πάσχα, οι μαθητές έχουν ολοκληρώσει πλέον τη μελέτη του online πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού στην πλατφόρμα για τη 2^η διδακτική ενότητα. Αφιερώνεται ακόμη μια εβδομάδα για την ολοκλήρωση των μαθημάτων στη σχολική τάξη που αφορούν την 2^η διδακτική ενότητα καθώς και επίλυση τυχόν αποριών που αφορούν την εν λόγω ενότητα.

3 Μαΐου – 21 Μαΐου 2019

Έναρξη μαθημάτων στη σχολική τάξη για τη 3^η διδακτική ενότητα «Η φροντίδα των δοντιών μας» με τη χρήση έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού, πραγματοποίηση

Χαρίκλεια Τσουπάκη, Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ενός προγράμματος συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές Β΄ Δημοτικού στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα : «ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ»

δράσεων, κατασκευών, ανάγνωση σχετικών παραμυθιών. Επίσης οι μαθητές αναλαμβάνουν να προετοιμάσουν και να παρουσιάσουν για την εορτή λήξης της σχολικής χρονιάς μια θεατρική παράσταση με θέμα «Η μάγισσα Τερηδόνα και οι φίλοι της». Γίνεται το μοίρασμα ρόλων και ξεκινούν οι πρόβες.

21 Μαΐου – 4 Ιουνίου 2019

Λήξη μαθημάτων 3^{ης} διδακτικής ενότητας στην τάξη. Το online πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό για την 3^η διδακτική ενότητα στην πλατφόρμα έχει πλέον ολοκληρωθεί, επομένως η συνέχιση της διδασκαλίας γίνεται πλέον στο σπίτι με τη μέθοδο της συμπληρωματικής ΕξΑΕ. Ενημέρωση της επιβλέπουσας καθηγήτριας μου μέσω email για την ολοκλήρωση της 3^{ης} ενότητας, για αξιολόγηση και ανατροφοδότηση. Στο διάστημα αυτό συνεχίζονται οι πρόβες για το θεατρικό. Την Τρίτη 4/6/2019 πραγματοποιείται η επίσκεψη του οδοντίατρου στο σχολείο μας. Ο οδοντίατρος σε συνεργασία μαζί μου, συζήτησε με τα παιδιά για τα θέματα της στοματικής υγιεινής που διδάχθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος αλλά και για διάφορα άλλα θέματα που δεν είχαμε την ευκαιρία να μιλήσουμε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και είχαν την ανάγκη να μάθουν επιπλέον πληροφορίες για αυτά. Συγκεκριμένα η συζήτηση επικεντρώθηκε περιληπτικά στα εξής : ονομασίες δοντιών, χρησιμότητα δοντιών, ανατομία δοντιών, ασθένειες δοντιών, τρόποι προστασίας από αυτές, γλώσσα, χείλη, ούλα, παρειές, σάλιο, φροντίδα των δοντιών, σωστός τρόπος πλυσίματος, ωφέλιμες και μη ωφέλιμες τροφές για τα δόντια. Στο τέλος της επίσκεψής του έφυγε πολύ ευχαριστημένος καθώς τα παιδιά έδειξαν μεγάλη χαρά και προσοχή για όσα τους είπε και επίσης έμεινε απόλυτα ικανοποιημένος και εντυπωσιασμένος από τις γνώσεις των παιδιών όπως χαρακτηριστικά είπε.

4 Ιουνίου - 13 Ιουνίου 2019

Επανάληψη και των τριών ενότητων της στοματικής υγιεινής, συζήτηση και απορίες. Δίδεται ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου στα παιδιά για την αξιολόγηση του προγράμματος της συμπληρωματικής ΕξΑΕ που εφαρμόστηκε στην τάξη τους κατά το Β΄(μέσα προς το τέλος) και Γ΄ τρίμηνο του σχολικού έτους 2018- 2019. Συνέχιση προβών για το θεατρικό και παρουσίαση θεατρικού στις 12/06/2019 με μεγάλη επιτυχία. Τα παιδιά το χάρηκαν πολύ και το ευχαριστήθηκαν.

Παράρτημα Β: «Ερωτήσεις ανοικτού τύπου στους μαθητές»

Θέμα : Η συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη χρήση των ΤΠΕ για το μάθημα της Ευέλικτης Ζώνης με θέμα «Στοματική Υγιεινή» σε μαθητές Β΄ Δημοτικού

1. Ήταν κατατοπιστικές οι οδηγίες που υπήρχαν για τη χρήση του υλικού ; Η' χρειάζονται καθοδήγηση από κάποιον μεγαλύτερο για να τα καταφέρεις ;

2. Ήταν κατανοητό το εκπαιδευτικό υλικό στην ηλεκτρονική πλατφόρμα; Καταλάβαινες αυτά που έβλεπες, άκουγες και διάβαζες ;

3. Από αυτά που επεξεργάστηκες στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, σου φάνηκαν ενδιαφέροντα :

α) οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής ; Ναι / όχι (κύκλωσε την απάντηση που θέλεις και στη συνέχεια εξήγησε γιατί.)

Γιατί;

β) οι ασκήσεις ; Ναι / όχι (κύκλωσε την απάντηση που θέλεις και στη συνέχεια εξήγησε γιατί.)

Γιατί;

γ) τα βίντεο; Ναι / όχι (κύκλωσε την απάντηση που θέλεις και στη συνέχεια εξήγησε γιατί.)

Γιατί;

δ) τα παιχνίδια ; Ναι / όχι (κύκλωσε την απάντηση που θέλεις και στη συνέχεια εξήγησε γιατί.)

Γιατί;

4. Τι σου άρεσε περισσότερο στην ηλεκτρονική πλατφόρμα που έμπαινες για να μελετήσεις για τη στοματική υγιεινή ;

5. Σε βοήθησε η ηλεκτρονική πλατφόρμα για να κατανοήσεις καλύτερα τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή ή ήταν αρκετό το μάθημα στην τάξη για να τις κατανοήσεις ;

6. Θα ήθελες να χρησιμοποιείς την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα ; Της Γλώσσας ; Των Μαθηματικών; Της Μελέτης ; Για όλα τα μαθήματα;

7. Αν απάντησες θετικά στην ερώτηση 4, για ποιο λόγο θα ήθελες να χρησιμοποιείς την πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα ;

8. Υπάρχει κάτι ακόμα που θα ήθελες να υπάρχει μέσα στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ; Αν ναι, τι είναι αυτό ;

Παράρτημα Γ: «Απαντήσεις μαθητών»

Σ.Υ μαθητής 01

Οι οδηγίες για τη χρήση του υλικού ήταν κατατοπιστικές. Δεν δυσκολεύτηκα όταν το χρησιμοποιούσα ούτε χρειάστηκα καθοδήγηση από κάποιον όση ώρα μελετούσα.

Το εκπαιδευτικό υλικό ήταν κατανοητό. Καταλάβαινα αυτά που έβλεπα, άκουγα ή διάβαζα. Όλες τις ασκήσεις τις έκανα σωστά.

Μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής. Μέσα από τις διαφάνειες μάθαμε τα πιο πολλά πράγματα για τα δόντια.

Μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες οι ασκήσεις. Μέσα από αυτές μπορούσα να καταλάβω τι είχα μάθει και τι όχι από αυτά που είχα διαβάσει στις διαφάνειες.

Μου φάνηκαν ενδιαφέροντα τα βίντεο. Μέσα από αυτά είδα τον τρόπο με τον οποίο βουρτσίζουμε τα δόντια μας και τα μέσα που χρησιμοποιούμε.

Μου φάνηκαν ενδιαφέροντα τα παιχνίδια γιατί είναι ένας διασκεδαστικός και ευχάριστος τρόπος για να μάθω πράγματα για τα δόντια. Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσε περισσότερο η πυραμίδα της γνώσης.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε να κατανοήσω καλύτερα τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή γιατί όλα αυτά που είχε πει η κυρία στην τάξη τα μαθαίνουμε ξανά με διάφορους τρόπους (διαφάνειες, παιχνίδια, βίντεο) μέσω της πλατφόρμας.

Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα και συγκεκριμένα για το μάθημα των Μαθηματικών γιατί με τη βοήθεια της ηλεκτρονικής πλατφόρμας νομίζω θα μπορώ να λύσω πολύ εύκολα και το πιο δύσκολο πρόβλημα.

Θα ήθελα η ηλεκτρονική πλατφόρμα να έχει κι άλλες εφαρμογές όπως για παράδειγμα να υπήρχε ένα κουμπί που όταν το πατάς να μπορείς να επιλέγεις ότι τραγούδι θέλεις και να το ακούς για όση ώρα μελετάς.

Σ.Υ μαθητής 02

Οι οδηγίες ήταν κατατοπιστικές. Δε χρειάστηκα καθοδήγηση από κάποιον. Καταλάβαινα τι έπρεπε να πατήσω για ακούσω αυτά που έπρεπε ή να ανοίξω κάτι ή να πάω παρακάτω.

Το εκπαιδευτικό υλικό το καταλάβαινα. Δε με δυσκόλεψαν αυτά που έβλεπα, άκουγα ή διάβαζα. Μετά έκανα και τις ασκήσεις και ήταν όλα σωστά.

Μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής γιατί με βοήθησαν να μάθω πολλά καινούρια πράγματα για τα δόντια.

Οι ασκήσεις μου άρεσαν επειδή με βοηθούσαν να ξαναθυμηθώ διάφορα πράγματα.

Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί διασκεδάζα βλέποντάς τα.

Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί διασκεδάζα πολύ με αυτά και γιατί έμαθα πράγματα παίζοντας.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα πιο πολύ απ' όλα μου άρεσαν περισσότερο τα παιχνίδια επειδή πέρασα πολύ ωραία παίζοντάς τα.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε να κατανοήσω καλύτερα τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή όπως και το μάθημα στην τάξη.

Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα όπως τα Μαθηματικά γιατί μου αρέσει πολύ αυτό το μάθημα.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα πιστεύω ότι είχε όλες τις χρήσιμες πληροφορίες για τα δόντια και δεν θα ήθελα να προσθέσω κάτι σε αυτήν.

Σ.Υ μαθητής 03

Τις οδηγίες για τη χρήση του υλικού τις κατάλαβα. Δεν δυσκολεύτηκα όταν διάβαζα το υλικό στην πλατφόρμα. Δε χρειάστηκα καθοδήγηση.

Καταλάβαινα όλα αυτά που έβλεπα, άκουγα ή διάβαζα. Ήταν όλα πολύ εύκολα.

Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί με βοήθησαν να καταλάβω διάφορες έννοιες για τα δόντια.

Οι ασκήσεις μου άρεσαν επειδή ήταν πολύ διασκεδαστικές και εύκολες.

Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί ήταν πολύ αστεία και κατανοητά.

Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί ήταν πολύ αστεία και διασκεδαστικά.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα πιο πολύ απ' όλα μου άρεσαν περισσότερο τα παιχνίδια και το βίντεο με τη Λουκία.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε να κατανοήσω καλύτερα τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή και τα δόντια αλλά και το μάθημα στην τάξη.

Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα και για άλλα μαθήματα όπως τα Μαθηματικά, τη Γλώσσα ίσως και για τη Μελέτη γιατί με βοηθάει να κατανοώ, να καταλαβαίνω και να μαθαίνω καλύτερα το μάθημα. Το βλέπω σαν παιχνίδι.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ήταν όλα τέλεια και δεν θα ήθελα να προσθέσω κάτι σε αυτήν.

Σ.Υ μαθητής 04

Οι οδηγίες ήταν εύκολες. Αμέσως τις κατάλαβα και δεν δυσκολεύτηκα καθόλου. Καθοδήγηση δε χρειάστηκα.

Όλα αυτά που μάθαινα στην πλατφόρμα δε με δυσκόλεψαν. Εξάλλου όλες τις ασκήσεις τις έκανα σωστά.

Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί με τη βοήθεια της θείας Επιστήμης κατάλαβα καλύτερα διάφορα πράγματα για τα δόντια.

Οι ασκήσεις μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί κάνοντάς τις ήμουν σίγουρος ότι τα είχα καταλάβει.

Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί ήταν πολύ διασκεδαστικά.

Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί μάθαινα παίζοντας και έτσι δεν κουράστηκα καθόλου.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα βιντεάκια με τις ιστορίες όπως «Ο μικρός Νικόλας στον οδοντίατρο».

Το μάθημα στην τάξη με βοήθησε να κατανοήσω τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή αλλά η πλατφόρμα ήταν πολύ πιο διασκεδαστική και με βοήθησε να μάθω γρηγορότερα πολλά πράγματα για τα δόντια.

Με μεγάλη χαρά θα έκανα όλα τα μαθήματα στην ηλεκτρονική πλατφόρμα γιατί το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστα εκεί.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν όλα αλλά εάν μπορούσα να προσθέσω κάτι σε αυτήν, θα έβαζα περισσότερα σταυρόλεξα.

Σ.Υ μαθητής 05

Όταν διάβαζα το υλικό στην πλατφόρμα καταλάβαινα αμέσως τι κουμπιά έπρεπε να πατήσω για να προχωρήσω. Δε δυσκολεύτηκα καθόλου. Δε χρειάστηκα βοήθεια από κάποιον.

Καταλάβαινα τα πάντα αμέσως. Μας τα εξηγούσε πάρα πολύ καλά η θεία Επιστήμη στην πλατφόρμα.

Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί μου εξηγούσαν πράγματα που δεν ήξερα και τα καταλάβαινα πιο εύκολα.

Οι ασκήσεις μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί με βοήθησαν να καταλάβω αυτά που έλεγαν οι διαφάνειες.

Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί τα έβλεπα και καταλάβαινα καλύτερα τις έννοιες για τα δόντια.

Τα παιχνίδια μου άρεσαν πολύ γιατί διασκέδασα μαθαίνοντας.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα βίντεο και η μουσική που υπήρχε σε κάποιες διαφάνειες.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε να δω εικόνες και βίντεο και να καταλάβω τις έννοιες για τη στοματική υγιεινή αλλά και το μάθημα στην τάξη με βοήθησε αρκετά.

Θα ήθελα να κάνω το μάθημα των Μαθηματικών στην ηλεκτρονική πλατφόρμα γιατί είναι ένα μάθημα που μου αρέσει πολύ.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν όλα, αλλά θα ήθελα να υπάρχει ένα κουμπάκι που να το πατάω και να κάνω βίντεο κλήση με τους συμμαθητές και τη δασκάλα μου και να συζητάμε απορίες.

Σ.Υ μαθητής 06

Το υλικό στην πλατφόρμα το μελετούσα μόνη μου. Καταλάβαινα τι έπρεπε να πατήσω και δε χρειάζομαι βοήθεια. Ήταν εύκολα.

Ήταν όλα πολύ εύκολα. Έμαθα τα πάντα για τα δόντια πολύ εύκολα και γρήγορα.

Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί εξηγούν με εικόνες και κατανοητούς διαλόγους ανάμεσα στη θεία Επιστήμη και τη Φλώρα, διάφορες έννοιες για τη στοματική υγιεινή.

Οι ασκήσεις μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί καταλάβαινα καλύτερα αυτά που έλεγε η θεία Επιστήμη.

Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί όσα δεν καταλάβαινα από το διάλογο της θείας Επιστήμης και της Φλώρας, αυτά με βοηθούσαν για να τα καταλάβω.

Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί με βοηθούσαν να καταλάβω ποιο είναι το σωστό και ποιο το λάθος στη στοματική υγιεινή.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο η πυραμίδα της γνώσης, τα βίντεο και οι ερωτήσεις.

Το μάθημα στην τάξη με βοήθησε πολύ αλλά η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε ακόμη περισσότερο να καταλάβω πολλά πράγματα για τα δόντια μας.

Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τα Μαθηματικά και τη Γλώσσα για να τα κατανοώ καλύτερα παίζοντας.

Θα ήθελα να υπάρχει μια κάμερα στην αρχική σελίδα της πλατφόρμας που να μπορώ να κάνω βίντεο κλήση με τους συμμαθητές και την κυρία μου και να συζητάμε διάφορα θέματα για τη στοματική υγιεινή.

Σ.Υ μαθητής 07

Οι οδηγίες για τη χρήση του υλικού ήταν πάρα πολύ εύκολες. Τα πατούσα όλα μόνος μου. Δε χρειαζόμουν βοήθεια από τη μαμά μου.

Αυτά που διάβαζα ήταν απλά γραμμένα, για να τα καταλαβαίνουμε εμείς τα παιδιά. Και η θεία Επιστήμη τα έλεγε πολύ απλά και τα καταλάβαινα αμέσως.

Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί με λίγα και απλά λόγια μάθαμε τα πάντα για το στόμα και τα δόντια μας.

Οι ασκήσεις μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί κάνοντάς τις επαναφέρουμε στο μυαλό μας όλα όσα είχαμε μάθει.

Τα βίντεο μου άρεσαν γιατί μέσα σε λίγα λεπτά με λόγια και εικόνες μας εξηγούσαν ότι μαθαίναμε από τις διαφάνειες και ότι μαθαίναμε από τις ασκήσεις.

Τα παιχνίδια μου άρεσαν γιατί μας πρόσφεραν γνώσεις μέσω της διασκέδασης.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσε περισσότερο που η Φλώρα έκανε ερωτήσεις και η θεία Επιστήμη απαντούσε σε όλες τις ερωτήσεις προφορικά.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με βοήθησε αρκετά γιατί στον ελεύθερό μου χρόνο μπορούσα να διαβάζω και να μαθαίνω παίζοντας ότι είχε σχέση με τη στοματική κοιλότητα.

Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τη Γλώσσα και τα Μαθηματικά γιατί με τον τρόπο λειτουργίας της πλατφόρμας το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον αφού συνδυάζει κανόνες, βίντεο και ασκήσεις με παιχνίδι.

Αυτό που θα ήθελα να υπάρχει σε όλες τις ενότητες είναι κουτάκια όπου θα εμφανίζονται τα πρόσωπα των συμμαθητών και των συμμαθητριών μου την ώρα που κι εκείνοι μελετούν το υλικό της πλατφόρμας για να μπορώ να μιλάω μαζί τους με βίντεο κλήση και να συζητάμε για αυτά που κάνουμε στην πλατφόρμα.

Σ.Υ μαθητής 08

Ήξερα τι κάνουν όλα τα κουμπάκια που είχε η κάθε διαφάνεια στην πλατφόρμα. Ήξερα τι πρέπει να πατήσω κάθε φορά. Κανείς δε με βοηθούσε όσο μελετούσα. Δεν δυσκολεύτηκα καθόλου.

Δεν δυσκολεύτηκα. Ήταν όλα τόσο εύκολα. Ρωτούσε η Φλώρα τη θεία Επιστήμη και εγώ άκουγα προσεκτικά όλα όσα της απαντούσε και τα μάθαινα αμέσως. Ευχαριστώ θεία Επιστήμη !

Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί η θεία Επιστήμη μας τα εξηγούσε πολύ αναλυτικά κι έτσι μάθαμε εύκολα πολλά πράγματα για τα δόντια μας.

Οι ασκήσεις ήταν πολύ ωραίες και μας έλυναν όλες τις απορίες για τα δόντια μας.

Όλα τα βίντεο ήταν πολύ ωραία και ενδιαφέροντα. Μου άρεσαν πολύ εκείνα τα βίντεο που μας έδειχναν πώς να προστατεύουμε τα δόντια μας από την τερηδόνα.

Τα παιχνίδια ήταν πάρα πολύ ωραία γιατί έμαθα πολλά πράγματα για τα δόντια μέσα από αυτά γρήγορα και ευχάριστα.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα παιχνίδια και οι ασκήσεις γιατί μέσα από αυτά έβλεπα εάν είχα καταλάβει αυτά που είχα διαβάσει πιο πριν.

Το μάθημα στην τάξη ήταν αρκετό για να κατανοήσω τις έννοιες της στοματικής υγιεινής όμως μαζί με την πλατφόρμα τις κατάλαβα καλύτερα. Η πλατφόρμα μου

άρεσε περισσότερο από το μάθημα γιατί με τις εικόνες και τα βίντεο μάθαινα τις έννοιες της στοματικής υγιεινής καλύτερα.

Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τη Γλώσσα και τα Μαθηματικά γιατί μου άρεσει περισσότερο να μελετώ τα μαθήματά μου μέσω ίντερνετ. Είναι πιο ενδιαφέρον. Είναι κάτι διαφορετικό.

Αυτό που θα ήθελα να υπάρχει σε όλες τις ενότητες είναι περισσότερη μουσική.

Σ.Υ μαθητής 09

Όταν μελετούσα για τα δόντια στην πλατφόρμα ήξερα τι πρέπει να κάνω για να ακούσω τη θεία Επιστήμη και τη Φλώρα, να προχωρήσω στην επόμενη σελίδα, να ακούσω ένα τραγούδι, να κάνω τις ασκήσεις και γενικά ήξερα ποια κουμπιά έπρεπε να πατήσω κάθε φορά. Η μαμά μου ήθελε να με βοηθήσει αλλά εγώ δεν χρειάστηκα τη βοήθειά της. Τα έκανα όλα μόνη μου. Δεν δυσκολεύτηκα καθόλου.

Όλα αυτά που μάθαμε στην πλατφόρμα ήταν εύκολα. Τα κατάλαβα τόσο καλά που νομίζω θα τα θυμάμαι για πάντα. Δεν δυσκολεύτηκα.

Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί έμαθα εύκολα πολλά πράγματα για τα δόντια.

Οι ασκήσεις μου άρεσαν γιατί με βοήθησαν να καταλάβω αυτά που άκουγα να λένε η θεία Επιστήμη και η Φλώρα.

Τα βίντεο μου άρεσαν πολύ γιατί μου εξηγούσαν καλύτερα κάποια πράγματα που δεν καταλάβαινα.

Τα παιχνίδια ήταν πολύ διασκεδαστικά και με βοήθησαν να μάθω με ευχαρίστηση πολλά πράγματα.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα βίντεο και τα τραγούδια.

Με το μάθημα στην τάξη κατάλαβα τις έννοιες της στοματικής υγιεινής όμως η πλατφόρμα με βοήθησε περισσότερο γιατί μπορούσα να τα ακούω όσες φορές ήθελα κι έτσι λύθηκαν όλες μου οι απορίες πιο γρήγορα.

Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τη Γλώσσα και τη Μελέτη γιατί μου άρεσε περισσότερο να διαβάζω από την πλατφόρμα. Μου φάνηκε πιο εύκολο και ενδιαφέρον.

Η πλατφόρμα μου άρεσε πάρα πολύ, ήταν αρκετά όλα όσα είχε και δεν θα ήθελα να προσθέσω κάτι άλλο.

Σ.Υ μαθητής 010

Οι οδηγίες για τη χρήση του υλικού ήταν πολύ κατατοπιστικές. Τα κατάφερνα μόνος μου. Δεν χρειάζομαι βοήθεια από κάποιον.

Είμαι πολύ χαρούμενος γιατί τα κατάλαβα όλα. Η πλατφόρμα τα λέει πολύ εύκολα. Δεν δυσκολεύτηκα. Άμα έχω χρόνο μπαίνω κι άλλες φορές και τα ακούω ξανά γιατί μου άρεσει πολύ.

Οι διαφάνειες που εξηγούν τις έννοιες της στοματικής υγιεινής μου φάνηκαν ενδιαφέρουσες γιατί κατάλαβα τις έννοιες αυτές καλύτερα.

Οι ασκήσεις μου άρεσαν γιατί με βοήθησαν να καταλάβω περισσότερο αυτά που μάθαινα.

Τα βίντεο μου άρεσαν πολύ γιατί ήταν πολύ ενδιαφέροντα και αστεία κάποια από αυτά.

Τα παιχνίδια ήταν πολύ ενδιαφέροντα καθώς παίζοντας μάθαινα καλύτερα.

Στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μου άρεσαν περισσότερο τα τραγούδια για τα δόντια. Ήταν πολύ ευχάριστα. Μου αρέσει να μελετώ με μουσική.

Και το μάθημα στην τάξη αλλά και η πλατφόρμα με βοήθησαν να καταλάβω τις έννοιες για τα δόντια. Η πλατφόρμα με τους διαλόγους, τα βίντεο και τις εικόνες με βοήθησε λίγο περισσότερο από ότι το μάθημα στην τάξη.

Θα ήθελα να χρησιμοποιώ την ηλεκτρονική πλατφόρμα για τα Μαθηματικά γιατί θα μου άρεσε πολύ να κάνω τις ασκήσεις εκεί σαν να είναι παιχνίδι. Μου φαίνεται πιο ενδιαφέρον από το βιβλίο.

Η πλατφόρμα μου άρεσε πάρα πολύ έτσι όπως είναι φτιαγμένη όμως θα ήθελα να υπήρχε ένας τρόπος μέσα στην πλατφόρμα, που να μπορώ να επικοινωνώ άμεσα με τους συμμαθητές μου την ώρα που μελετώ εκεί.

Παράρτημα Δ: «Συνεντεύξεις κριτών εκπαιδευτικών»

1^{ος} Εκπαιδευτικός

Σ : Πιστεύεις ότι το εκπαιδευτικό υλικό της Στοματικής Υγιεινής που βρίσκεται στην ηλεκτρονική πλατφόρμα chamilo, είναι εύκολο ως προς τη χρήση του για τους μαθητές της Β΄ Δημοτικού ή νομίζεις ότι θα χρειαστούν βοήθεια από κάποιο μεγαλύτερο;

Ε1 : Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι εύκολο ως προς τη χρήση του και οι μικροί μαθητές δε θα χρειαστούν βοήθεια για να περιηγηθούν σε αυτό παρά μόνο για την είσοδό τους στην πλατφόρμα. Εκεί ίσως χρειαστούν βοήθεια από κάποιον μεγαλύτερο για βρει την ηλεκτρονική διεύθυνση και να πληκτρολογήσει τους κωδικούς.

Σ : Θεωρείς ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι κατανοητό για μαθητές Β΄ Δημοτικού ή νομίζεις ότι υπάρχουν κάποια σημεία στα οποία οι μαθητές θα συναντήσουν δυσκολίες στην κατανόηση ;

Ε1 : Το εκπαιδευτικό υλικό είναι γραμμένο με απλά λόγια και θεωρώ ότι είναι απόλυτα κατανοητό για παιδιά αυτής της ηλικίας.

Σ : Ποια είναι η άποψή σου ως προς τις διαφάνειες της θεωρίας, τις ασκήσεις, τα βίντεο και παιχνίδια που υπάρχουν στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ; Θεωρείς ότι προσελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών ; Για ποιο λόγο το καθένα από αυτά;

Ε1 : Οι διαφάνειες έτσι όπως είναι διαμορφωμένες με τις ερωταποκρίσεις Φλώρας και θείας Επιστήμης είναι πολύ ενδιαφέρουσες για τους μαθητές γιατί βάζουν τον εαυτό τους στη θέση της Φλώρας που συνέχεια ρωτάει κι έτσι το νιώθουν πολύ οικείο σε αυτούς όλο αυτό. Οι ασκήσεις θα τους αρέσουν πολύ γιατί επιβεβαιώνουν αυτά που έμαθαν με αυτές επομένως χαίρονται κάνοντάς τες. Άλλα βίντεο τους κατατοπίζουν καλύτερα γι αυτά που μαθαίνουν άρα είναι πολύ ενδιαφέροντα κι άλλα που παρουσιάζουν μια ιστορία, είναι πάλι πολύ ενδιαφέροντα γιατί μαθαίνουν διασκεδάζοντας. Τα παιχνίδια είναι από μόνα τους διασκεδαστικά κι έτσι παράλληλα με τη διασκέδαση μαθαίνουν.

Σ : Σε ποιο από όλα τα αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας θεωρείς ότι επικεντρώνεται το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των μαθητών ;

Ε1 : Το ενδιαφέρον των μαθητών νομίζω ότι επικεντρώνεται στα παιχνίδια γιατί παίζουν μαθαίνοντας.

Σ : Πιστεύεις ότι η συμπληρωματική ΕξΑΕ, με τον τρόπο που είναι διαμορφωμένο το εκπαιδευτικό υλικό στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, και σε συνδυασμό με το μάθημα στην τάξη, συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των εννοιών της Στοματικής Υγιεινής από τους μαθητές ή θεωρείς ότι το μάθημα στην τάξη με τον παραδοσιακό τρόπο είναι αρκετό;

E1 : Πιστεύω ότι η συμπληρωματική ΕξΑΕ σε συνδυασμό με το μάθημα στην τάξη συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των εννοιών της Στοματικής Υγιεινής από τους μαθητές καθώς είναι μια καινοτόμος παρέμβαση η οποία εμπεριέχοντας τη χρήση των Η/Υ και της τεχνολογίας προσελκύει αμέσως το ενδιαφέρον των παιδιών. Έτσι μαθαίνουν πιο εύκολα και πιο ευχάριστα.

Σ : Θεωρείς ότι θα ήταν χρήσιμο να διδάσκονται οι μαθητές και σε άλλα μαθήματα με τη μέθοδο της συμπληρωματικής ΕξΑΕ ; Αν ναι, για ποια μαθήματα θα ήταν ωφέλιμο πιστεύεις και για ποιο λόγο;

E1 : Πιστεύω ότι θα ήταν ωφέλιμο για τους μαθητές να διδάσκονται και άλλα μαθήματα με τη μέθοδο αυτή όπως τη γλώσσα και τα Μαθηματικά γιατί με τη νέα αυτή μέθοδο οι μαθητές θα δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για τα μαθήματα και θα μαθαίνουν γρηγορότερα και με μεγάλη διάθεση και επιθυμία.

Σ : Πιστεύεις ότι έτσι όπως είναι διαμορφωμένο το εκπαιδευτικό υλικό στην ηλεκτρονική πλατφόρμα chamilo είναι επαρκές ή χρειάζεται κάτι επιπλέον σε κάποια σημεία ; Αν ναι, έχεις να κάνεις κάποιες προτάσεις βελτίωσης ;

E1 : Πιστεύω ότι έτσι όπως είναι διαμορφωμένο το υλικό είναι επαρκές. Έχουν καλυφθεί όλες οι πτυχές του θέματος. Δεν χρειάζεται κάτι επιπλέον.

2^{ος} Εκπαιδευτικός

Σ : Πιστεύεις ότι το εκπαιδευτικό υλικό της Στοματικής Υγιεινής που βρίσκεται στην ηλεκτρονική πλατφόρμα chamilo, είναι εύκολο ως προς τη χρήση του για τους μαθητές της Β΄ Δημοτικού ή νομίζεις ότι θα χρειαστούν βοήθεια από κάποιο μεγαλύτερο;

E1 : Νομίζω ότι είναι αρκετά εύκολο και εύχρηστο για παιδιά αυτής της ηλικίας. Θεωρώ ότι δε θα χρειαστούν βοήθεια.

Σ : Θεωρείς ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι κατανοητό για μαθητές Β΄ Δημοτικού ή νομίζεις ότι υπάρχουν κάποια σημεία στα οποία οι μαθητές θα συναντήσουν δυσκολίες στην κατανόηση ;

E1 : Νομίζω ότι είναι κατανοητό και οι μαθητές δεν θα συναντήσουν δυσκολίες σε κάποιο σημείο. Τα εξηγεί πολύ καλά η θεία Επιστήμη.

Σ : Ποια είναι η άποψή σου ως προς τις διαφάνειες της θεωρίας, τις ασκήσεις, τα βίντεο και παιχνίδια που υπάρχουν στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ; Θεωρείς ότι προσελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών ; Για ποιο λόγο το καθένα από αυτά;

E1 : Οι διαφάνειες νομίζω είναι πολύ ενδιαφέρουσες καθώς περιέχουν ήχο και εικόνα. Επίσης τα θεατρικά στοιχεία (διάλογος ανάμεσα στη θεία Επιστήμη και τη Φλώρα) είναι κάτι που προσελκύει ακόμη περισσότερο το ενδιαφέρον των μαθητών. Οι ασκήσεις είναι κάτι που βλέπουν σαν παιχνίδι θεωρώ οπότε είναι κάτι που θα τους

αρέσει να κάνουν. Το βίντεο είναι κάτι που πάντα τραβάει την προσοχή των παιδιών. Οπότε σίγουρα θα τους αρέσει. Τα παιχνίδια είναι ένας τρόπος να μάθουν παίζοντας, οπότε είναι ένας τρόπος να μάθουν γρήγορα κι εύκολα κάποιες έννοιες.

Σ : Σε ποιο από όλα τα αντικείμενα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας θεωρείς ότι επικεντρώνεται το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των μαθητών ;

E1 : Το ενδιαφέρον των μαθητών νομίζω ότι επικεντρώνεται στα παιχνίδια και στα βίντεο γιατί είναι πιο ευχάριστο να μαθαίνεις βλέποντας μια ιστορία σε ένα βίντεο ή παίζοντας ένα παιχνίδι.

Σ : Πιστεύεις ότι η συμπληρωματική ΕξΑΕ, με τον τρόπο που είναι διαμορφωμένο το εκπαιδευτικό υλικό στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, και σε συνδυασμό με το μάθημα στην τάξη, συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των εννοιών της Στοματικής Υγιεινής από τους μαθητές ή θεωρείς ότι το μάθημα στην τάξη με τον παραδοσιακό τρόπο είναι αρκετό;

E1 : Η συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ είναι μια καινοτόμος εκπαιδευτική παρέμβαση και σε συνδυασμό με το μάθημα στην τάξη νομίζω ότι θα επιφέρει άριστα αποτελέσματα ως προς την κατανόηση των εννοιών της Στοματικής Υγιεινής. Η νέα αυτή μέθοδος έχοντας ως βασικό άξονα την τεχνολογία είναι αμέσως κάτι πολύ πιο ενδιαφέρον για το μαθητή από ότι ένα βιβλίο ή από μια φωτοτυπία.

Σ : Θεωρείς ότι θα ήταν χρήσιμο να διδάσκονται οι μαθητές και σε άλλα μαθήματα με τη μέθοδο της συμπληρωματικής ΕξΑΕ ; Αν ναι, για ποια μαθήματα θα ήταν ωφέλιμο πιστεύεις και για ποιο λόγο;

E1 : Πιστεύω καλό θα ήταν οι μαθητές να διδάσκονταν όλα τα μαθήματα με τη νέα αυτή μέθοδο γιατί θα δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για αυτά κι έτσι θα κατανοούν πιο εύκολα τις έννοιες που πρέπει να μάθουν.

Σ : Πιστεύεις ότι έτσι όπως είναι διαμορφωμένο το εκπαιδευτικό υλικό στην ηλεκτρονική πλατφόρμα chamilo είναι επαρκές ή χρειάζεται κάτι επιπλέον σε κάποια σημεία ; Αν ναι, έχεις να κάνεις κάποιες προτάσεις βελτίωσης ;

E1 : Νομίζω δε χρειάζεται κάτι επιπλέον. Το υλικό αυτό έτσι όπως έχει ανέβει στην πλατφόρμα είναι αρκετό για να καλύψει τις γνωστικές ανάγκες των μαθητών για τη Στοματική Υγιεινή.

Παράρτημα Ε: «Συνέντευξη οδοντίατρου»

Σ : Θα θέλαμε την άποψή σας α) ως προς τον τρόπο που είναι διατυπωμένο το εκπαιδευτικό υλικό και αν είναι κατανοητό, β) ως προς επιστημονικότητά του και γ) ως προς την πληρότητά του. Επίσης ο συνδυασμός της διδασκαλίας στην τάξη και της διδασκαλίας στην ηλεκτρονική πλατφόρμα για το μάθημα της Στοματικής Υγιεινής, κρίνετε ότι αποδίδει με βάση το γνωστικό επίπεδο των παιδιών όπως το είδατε όταν ήρθατε στο σχολείο και συζητήσατε μαζί τους ;

Ο : Θεωρώ ότι το εκπαιδευτικό υλικό στην εκπαιδευτική πλατφόρμα είναι πολύ καλά διατυπωμένο. Είναι πιστεύω απόλυτα κατανοητό για παιδιά ηλικίας Β΄ Δημοτικού. Από επιστημονική άποψη είναι σωστό και επαρκές. Όσον αφορά τον τρόπο διδασκαλίας που χρησιμοποιήσατε, συνδυασμός όπως μου είπατε διδασκαλίας στην τάξη και διδασκαλίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας θεωρώ ότι είχε άριστα αποτελέσματα ως προς τις γνώσεις που απέκτησαν τα παιδιά. Το γνωστικό τους επίπεδο αν κρίνω από τις ερωτήσεις που τους έκανα και τις απορίες που εξέφρασαν εκείνα, νομίζω ότι είναι πάρα πολύ καλό σε σχέση βέβαια και με την ηλικία τους η οποία είναι μόλις 8 χρονών. Οφείλω να ομολογήσω ότι έμεινα απόλυτα ικανοποιημένος και εντυπωσιασμένος από τις γνώσεις των μικρών αυτών παιδιών. Επομένως θεωρώ ότι το υλικό στην πλατφόρμα δεν χρειάζεται κάποια συμπλήρωση. Όλα όσα αναφέρει είναι αρκετά έτσι ώστε να ενημερώσει σωστά παιδιά ηλικίας Β΄ Δημοτικού για αυτό το τόσο σημαντικό θέμα της Στοματικής Υγιεινής.

Σ : Σας ευχαριστούμε πολύ. Η άποψή σας ως ειδικός στο θέμα που μελετήσαμε ήταν πολύτιμη.

Παράρτημα ΣΤ : «Έκθεση οδοντίατρου»

Παρασκευή 14 Ιουνίου 2019

Μετά από πρόσκληση του Δημοτικού Σχολείου Κριτσάς προς τον οδοντιατρικό σύλλογο Λασιθίου, επισκέφτηκα το Σχολείο την Τρίτη 4/6/19.

Σε συνεργασία με την εκπαιδευτικό κυρία Χαρά Τσουπάκη, συζητήσαμε με τα παιδιά της Δευτέρας τάξης, για θέματα στοματικής υγιεινής, στα πλαίσια του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης. Συγκεκριμένα μίλησαμε για τις ονομασίες των δοντιών, για την χρησιμότητά τους, για την ανατομία τους, για τις ασθένειές τους και πώς μπορούμε να τα προστατέψουμε από αυτές, για την φροντίδα τους, για το σωστό τρόπο πλυσίματος, για τις ωφέλιμες και μη ωφέλιμες τροφές, για τη γλώσσα, για τα ούλα, για τις παρειές, για τα χείλη, και το σάλιο.

Τα παιδιά με χαρά και με μεγάλη προσοχή άκουσαν όσα τους είπαμε. Οφείλω να δηλώσω ότι έμεινα απόλυτα ικανοποιημένος και εντυπωσιασμένος από τις γνώσεις των μικρών αυτών μαθητών.

Η κα Χαρά Τσουπάκη έχει κάνει εκπληκτική εργασία επάνω στην μελέτη της στοματικής υγιεινής. Επίσης μετά από προσεκτική μελέτη που έκανα, σε όλο το online εκπαιδευτικό υλικό που έχει επιμεληθεί η Κα Τσουπάκη στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του ΕΔΙΒΕΑ, μπορώ να πω ότι επιστημονικά κρινόμενη αυτή η εργασία είναι εξαιρετική, κατανοητή και άριστα διατυπωμένη για παιδιά ηλικίας Β΄ Δημοτικού. Το υλικό δε αυτό της κυρίας Τσουπάκη, με χαρά θα ήθελα να το χρησιμοποιήσουμε ως οδοντιατρικός σύλλογος Λασιθίου, σε επόμενες οδοντιατρικές επισκέψεις μας, σε αντίστοιχα σχολεία και τάξεις του νόμου Λασιθίου.

Με εκτίμηση.
Μιχάλης Κλώντζας

οδοντίατρος
Πρόεδρος Οδοντιατρικού συλλόγου Λασιθίου Κρήτης.
Τηλ.: 6944334405

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΛΩΝΤΖΑΣ
Οδοντίατρος

Παράρτημα Ζ: «Ενημέρωση γονέων»

Ενημερωτικό Σημείωμα

Αγαπητοί γονείς, στα πλαίσια της μεταπτυχιακής μου εργασίας, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης, θα εφαρμόσουμε μαζί με τους μαθητές της Β΄ τάξης έναν νέο τρόπο διδασκαλίας στο μάθημα της Ευέλικτης Ζώνης, με θέμα «Στοματική Υγιεινή» με τη μέθοδο της συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, όταν οι μαθητές θα μελετούν στο σπίτι για το μάθημα της Ευέλικτης Ζώνης, θα χρησιμοποιούν τον υπολογιστή ή το laptop ή το tablet τους και μέσω διαδικτύου θα μπαίνουν μέσα στην εκπαιδευτική πλατφόρμα του Πανεπιστημίου Κρήτης και θα πραγματοποιούν τη μελέτη τους από εκεί αφού πρώτα θα έχουν διδαχθεί στο σχολείο τη σχετική ενότητα του μαθήματος. Με τον τρόπο αυτό προσπαθούμε να κάνουμε τη μελέτη των μαθητών πιο διασκεδαστική αλλά συγχρόνως να συμπληρώσουμε τις γνώσεις τους και να ενισχύσουμε τις δεξιότητές τους.

Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να γίνει εγγραφή για κάθε μαθητή στην εκπαιδευτική πλατφόρμα, όπου θα μπαίνει με τους προσωπικούς του κωδικούς με τη δική σας βοήθεια και επίβλεψη. Οι κωδικοί αυτοί θα σας σταλούν μέσω email σε διάστημα περίπου δεκαπέντε ημερών από σήμερα. Το μόνο που χρειάζεται λοιπόν από εσάς είναι να γράψετε το λογαριασμό του ηλεκτρονικού σας ταχυδρομείου στο πλαίσιο παρακάτω:

Όνομα	Ηλεκτρονική διεύθυνση (email)

Ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία
Με εκτίμηση
Χαρά Τσουπάκη